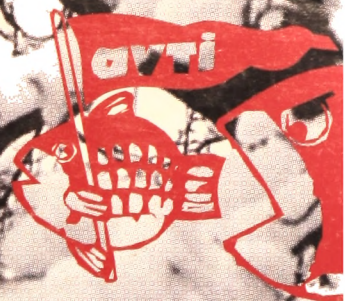

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΗΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 879
Παρασκευή
20 Οκτωβρίου 2006
Τιμή: 4 ευρώ

Το χιόνι θα βαφτεί κόκκινο...

ΠΑΙΔΕΙΑ:

- Είκοσι χρόνια διάλυσης
- Τώρα και καταλήψεις

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ:

- Δοκιμασία του συστήματος
- Υπάρχει λοιπόν και η Αριστερά

ISSN 1108-9822

4 2

ΑΛΕΞΗΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Αποτυπώματα του χρόνου

Ιστορικά δοκίμια για μια μη θεωρητική θεωρία

ΠΟΛΙΣ

Περίοδος Β' • Έτος 33ο • Τεύχος 879

Παρασκευή 20 Οκτωβρίου 2006

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 – 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Κατερίνα Λαμπρινού,

Ελευθερία Παπουτσάκη

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 95 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 190 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Εντούτοις ο δικομματισμός αντέχει	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Άνοδος της Αριστεράς: Από το «εγώ» στο «εμείς»;	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-MAIL	13
• ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	14
• ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	16
• Βασίλης Ζήσης: Ο Καραμανλής στηρίζει τον Γιωργάκη;	18
• Στρατής Μοσχονήσιος: Το στοίχημα της Αριστεράς	20
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Κοίτα πού έφτασε η Αριστερά!	21
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Βήμα σημειωτόν για το πολιτικό σκηνικό	24
• Βέτα Μεγάλου: Οι καταλήψεις συνεχίζονται	27
• Ανδρέας Σπύρου: Παιδεία – Είκοσι χρόνια διάλυσης είναι πολλά για μία χώρα	30
• Ν. Κεϊνσιανός: Οι Καραμανλήδες, ο Ωνάσης, η Ολυμπιακή και η διαπλοκή	34
• Σήφης Φιτσανάκης: Η μυθολογία περί «εβραϊκού λόμπι» και η πραγματικότητα	36
• Σάββας Παύλου: Η ποινικοποίηση απόψεων και κριτικών	41
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	42
• Νίκος Ράπτης: Περί «πιστών»	44
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ:	46
• Δημήτρης Χαρίτος: 43ο Φεστιβάλ Τουρκικού Κινηματογράφου Αττάλειας	48
• Δημήτρης Φιλίππιδης: Καραγκιόζης – Ο Αλέκος και τα κυδώνια	51
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Η αρρώστια της παιδικότητας	52
• Δημήτρης Φιλίππιδης: Δύο ελληνικές εκθέσεις στην Μπιενάλε Βενετίας	53
• Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος: Σάν τα γίδια στόν γκρεμό	56
• Ελένη Προκοπίου: Η ελληνική κληρονομιά στην Ευρώπη	59
• Θάνος Κωνσταντινίδης: Δημήτρης Υφαντής	62
• ΒΙΒΛΙΟ	64

ΕΝΤΟΥΤΟΙΣ Ο ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΝΤΕΧΕΙ

ΔΕΝ ΠΕΡΑΣΕ ένα εικοσιτετράωρο και οι διατεταγμένοι «αναλυτές»-παπαγαλάκια, ομού με τα στελέχη κομμάτων και τους χρήσιμους μεν αλλά αμφίσημους δημοσκόπους, μας ζάλισαν με πολύσημες και πολυδαίδαλες διατυπώσεις που αντέστρεφαν κάθε προφανές συμπέρασμα. Ε, φτάνει πια! Δεν κατάλαβαν ακόμη, φαίνεται, οι καναλάρχες και οι αφέντες του καθημερινού Τύπου ότι σιγά σιγά αποδυναμώνεται η ισχύς και το κύρος των ευωδιαστών πάνελ και των ηχηρών οκτάστηλων; Ας είναι. Όλοι κάποια δουλειά κάνουν!

ΑΣ ΚΑΤΑΓΡΑΨΟΥΜΕ όμως κι εμείς τα δικά μας συμπεράσματα από την εκλογική αναμέτρηση της περασμένης Κυριακής· σε δυο μέρες θα επικυρωθούν εκ νέου και με τις εκλογές σε δεύτερο γύρο. Εάν κάτι είναι βέβαιο από την αναμέτρηση της Κυριακής, είναι ότι ο δικομματισμός καλά κρατεί. Το σημαντικό είναι ότι η κοινωνία έχει συντονιστεί με αυτούς τους όρους στο πολιτικό παιχνίδι. Τα ΜΜΕ δεν είναι βεβαίως άμοιρα, αφού κατά τις ανακοινώσεις των αποτελεσμάτων ανέδειξαν και αυτά για άλλη μια φορά «δύο μονομάχους». Έτσι εννοούν την πολιτική.

ΤΟ ΑΛΛΟ βέβαιο είναι ότι το ΠΑΣΟΚ του Γιωργάκη για τρίτη συνεχή φορά –βουλευτικές και ευρωεκλογές του 2004, δημαρχιακές και νομαρχιακές του 2006– απέτυχε. Ο Γιωργάκης βρίσκεται μερικούς μήνες πριν από την αποχώρησή του. Στο ΠΑΣΟΚ το γνωρίζουν καλώς αυτό και αναμετρούν πόσα τους επισώρευσε η αφροντισιά τους να παίξουν με τα «ιερά ονόματα», όταν, προς αποφυγήν εμφυλίου, διάλεξαν τον επίγονο των Παπανδρέου ως αρχηγό. Σήμερα έχουν αυτοπαγιδευτεί, και οι επερχόμενες, αναπόφευκτες στο ΠΑΣΟΚ μεταβολές θα φέρουν αναστάτωση που δύσκολα θα συμμαζευτεί. Η αλαζονεία της «σιγουριάς» δεν θα μείνει ανεξόφλητη.

ΣΤΗ Ν.Δ. ΑΙΣΘΑΝΟΝΤΑΙ ευτυχείς και «δικαιωμένοι». Η κυβέρνηση βαλλόμενη πανταχόθεν, με εκκρεμές το θέμα της Παιδείας, αντιμέτωπη με διαδηλώσεις και καταλήψεις, κατηγορούμενη για παρανομίες που προέκυψαν με τις πονηρές κουμπιές, βεβαρημένη με τη διετή διακυβέρνηση, κατάφερε να συγκρατήσει τις δυνάμεις της. Αυτή είναι η αλήθεια· πικρή μεν, αλλά αλήθεια. Ας είναι καλά ο ανατροφοδότης της Γιώργος Παπανδρέου. Όμως η κυβέρνηση βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Εύκολα μπορεί να διολισθήσει στα μονοπάτια της αλαζονείας και της αυτοϊκανοποίησης. Και το χειρότερο: Να κωφεύσει στις απαιτήσεις των καιρών και να παρακάμψει τα τόσα προβλήματα έχουν συσσωρευθεί στον τόπο. Οι εκλογές πάντως έδειξαν, αν όχι τίποτε άλλο, ότι οι πολίτες άρχισαν να διερωτώνται και να σκέφτονται, χωρίς να παρασύρονται από τα «επικοινωνιακά» κόλπα.

ΤΟ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ από τις εκλογές της 15ης Οκτωβρίου είναι ότι το «φαινόμενο Καρατζαφέρη» άρχισε να ξεφουσκώνει. Καιρός ήταν. Στη χώρα μας είναι ζωντανές οι μνήμες από τα ακροδεξιά εγχειρήματα. Οι ανοησίες των «ελληναράδων» δεν μπορεί, δεν πρέπει να περάσουν. Ας προσέξουν όλοι και όχι μόνο τα εκλογομαγειρεία των κομματικών σχηματισμών.

ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ; Το αποτέλεσμα της Κυριακής αποτελεί οπωσδήποτε μian ανάσα. Η άνοδος 10 μονάδων στην Αθήνα, η διοχέτευση των απογοητευμένων από την υποψηφιότητα Πανούση ψηφοφόρων σε άλλα αριστερά ψηφοδέλτια και όχι στο δικομματισμό, η μετρήσιμη άνοδος που καταγράφεται στην περιφέρεια, όλα αυτά δείχνουν ότι η κοινωνία σε αυτήν τη φάση επέλεξε να στηρίξει την θολή ακόμη προσπάθεια της Αριστεράς να ξαναπατήσει στα πόδια της. Ωστόσο, ας μην τρέφουμε αυταπάτες. Η ψήφος αυτή, είναι για την ώρα μια ψήφος ανοχής, η πραγματική πολιτική και κοινωνική δυναμική της είναι φτωχή. Η ενίσχυση αυτής της δυναμικής είναι το ζητούμενο από εδώ και μπρος. Και για να επιτευχθεί αυτή, η Αριστερά υποχρεούται να επεξεργαστεί πολιτικές και κοινωνικές παρεμβάσεις, σε βαθμό πολύ μεγαλύτερο από όσο το έκαμε μέχρι σήμερα. Ας ελπίσουμε τουλάχιστον ότι στον ΣΥΝ κατάλαβαν την Κυριακή ότι μπορούν να υπάρξουν και χωρίς να καταγράφονται ως «λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις» πλάι στο ΠΑΣΟΚ. Διαφορετικά, το φαινόμενο που εμφανίστηκε την Κυριακή, δηλαδή η αποχή να υποσκελίζει την Αριστερά ως φορέας δυσαρέσκειας, θα γίνει καθεστώς.

Ο ΑΛΕΞΗΣ Τσίπρας ήταν μια φωτεινή στιγμή για τον Συνασπισμό. Κι ας τον αντιμετωπίσαμε εμείς, οι πιο «σοβαροί», με σκεπτικισμό. Είχαμε και μεις τα δίκια μας. Πρέπει κι αυτός να προσέξει. Ούτε να πέσει στα γρανάζια της κομματικής κρεατομηχανής ούτε να προσχωρήσει σε life style πολιτική. Άρχισε κι αυτή να ξεπερνιέται. Οι χρόνοι που έρχονται είναι δύσκολοι και σοβαροί. Και αν το ΠΑΣΟΚ φάνηκε να έχει «σαπίσει», μια Ν.Δ. αναδεικνύεται, δείχνει τα δόντια της, συνδεδεμένη με τόσες και τόσες κουμπιές, έτοιμη να αλώσει ό,τι απόμεινε από την πασοκική διακυβέρνηση. Μπορούν να σοβαρευτούν και να αναλογιστούν στην Αριστερά τις υποχρεώσεις τους; Ο δικομματισμός μπορεί να την πνίξει. Αυτό άλλωστε επιδιώκει.

αντί

KKK 1930610

ANAKKYNOLH!

IIA

AAVO TIIOIA

Άνοδος της Αριστεράς Από το «εγώ» στο «εμείς»;

ΤΕΛΙΚΑ, ποιος κέρδισε –ή ποιος έχασε;– με βάση τα αποτελέσματα του α' γύρου των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών; Διαφορετικές αναγνώσεις αποτελεσμάτων (με βάση τον δικομματισμό) ήταν φυσικό να υπάρξουν. Ορισμένοι σχολιαστές, θέλοντας να μη στενοχωρήσουν –από το πρώτο εικοσιτετράωρο– τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ Γ.Α. Παπανδρέου, χρησιμοποίησαν ήχο πλάγιο δεύτερο, όπως λόγου χάρι: «Αν κάποιος κέρδισε τις εκλογές της Κυριακής, αυτός, σίγουρα, δεν είναι το ΠΑΣΟΚ» ή «Αν κάποιος έχασε τις εκλογές της Κυριακής, αυτός δεν είναι η Ν.Δ.»... Άλλοι, όμως, σχολιαστές (γνωστοί και ως «οι ακραιφνείς του ΠΑΣΟΚ») έκριναν πως δεν θα έπρεπε –επ' ουδενί– να στενοχωρήσουν τον Γιώργο. Δέχονται, βέβαια, ότι η Ν.Δ. κέρδισε 28 νομαρχίες έναντι 19 του ΠΑΣΟΚ (οι δύο σε συνεργασία με τον ΣΥΝ). Δέχονται, επίσης, ότι η ψήφος στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις είναι, κατά τεκμήριο, «περισσότερο πολιτική». Πλην –σου λένε– δεν είναι δυνατόν να μην υπολογίσουμε το 42%... Κατ' ακολουθία: Αν οι εκλογές της περασμένης

Κυριακής είχαν γίνει με το παλιό σύστημα, αν δεν υπήρχε το 42%, τότε στον β' γύρο, μεθαύριο Κυριακή, δεν θα πήγαιναν επτά νομαρχίες, αλλά 27. Άρα, όπερ έδει δείξει!

ΠΑΣΟΚ: ΟΤΑΝ ΟΙ ΚΑΚΟΤΥΧΙΕΣ ΠΕΦΤΟΥΝ ΣΑ ΒΡΟΧΗ...

ΦΑΙΝΕΤΑΙ, όμως, ότι οι κακοτυχίες, στην περίπτωση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ, πέφτουν σύννεφο... Ποιος τον «εξώθησε», άραγε, να βγει στην τηλεόραση (νωρίς το βράδυ της Κυριακής) για να δηλώσει ότι «έχουμε αλλαγή σκηνικού;». Οι αντιδράσεις, όπως ήταν φυσικό, ήταν άμεσες και ως ένα βαθμό οργίλες: «Πού την είδε την αλλαγή σκηνικού ο πρόεδρος;» αναρωτήθηκαν επιφανή στελέχη του ΠΑΣΟΚ, από τον Ευ. Βενιζέλο ως τον, μέχρι προχθές, υποψήφιο δήμαρχο Αθηναίων Κ. Σκανδαλίδη... Και ωσεί οι αντιδράσεις να μην έφταναν, είχαμε και τις παραινήσεις «φίλων δημοσιογράφων», οι οποίοι άρχισαν να γράφουν (ο καθείς τα δικά του) για το πώς πρέπει να οργανώσει το κόμμα –«ώστε να ξεπεράσει τα βάρη

του παρελθόντος»...– ή τι είδους προτάσεις πρέπει να καταθέσει, κατά προτίμηση «αναγεννητικές».

ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ίσχυαν –ίσχυσαν...– για τα δυο πρώτα εικοσιτετράωρα μετά τις εκλογές της Κυριακής. Γιατί την τρίτη ημέρα –όχι, κατ' ανάγκη, κατά τις γραφάς...– οι ίδιοι αυτοί «φίλοι δημοσιογράφοι» άρχισαν να χρωματίζουν τα πράγματα εντονότερα: Τα αποτελέσματα των εκλογών της Κυριακής έχουν μετατρέψει το ΠΑΣΟΚ σε καζάνι που σιγοβράζει. Αν και ουδείς θέτει ευθέως θέμα ευθυνών, οι συζητήσεις, στην ηγετική ομάδα, για το «τι κάνουμε» έχουν ήδη αρχίσει. Στελέχη και βουλευτές στο παρασκήνιο –και ενίοτε δημοσίως– έχουν αρχίσει να ζητούν, εδώ και τώρα, αλλαγές στο κόμμα και πολιτικές πρωτοβουλίες από τον κ. Γ. Παπανδρέου... Και ο νοών νοείτω!

Η ΤΡΙΤΗ ΔΥΝΑΜΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΛΕΓΕΤΑΙ ΚΑΙ «ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΗ»

ΚΑΙ ΑΥΤΑ μεν, στον κόσμο του ΠΑΣΟΚ. Στην αριστερά τι γίνεται; Με βάση τον συσχετισμό των πολιτικών δυ-

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2004)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δυο ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
804 έως και 833 (Ξ)

και 821 έως και 833 (ΞΑ)

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

νάμεων, όπως προκύπτει από το αποτέλεσμα του πρώτου γύρου των νομαρχιακών εκλογών και με πηγή την VPRC, το ΚΚΕ συγκεντρώνει ποσοστό 7,19%, ο ΣΥΝ 4,49%, η εξωκοινοβουλευτική Αριστερά 1,42%, ο ΛΑΟΣ 2%, Λοιποί 0,21%, ενώ η διαφορά μεταξύ ΝΔ (43,7%) και ΠΑΣΟΚ (40,95) προσδιορίζεται τώρα στις 2,8 μονάδες. (Κατά τους «ακραιφνείς» του ΠΑΣΟΚ, η διαφορά αυτή των 2,8 μονάδων είναι «μηδέν διαφορά»).

ΟΜΩΣ, ΑΥΤΟ που πραγματικά εντυπωσίασε ήταν η άνοδος της επιρροής του ΣΥΝ σε 37 νομούς και, κυρίως, το υψηλό ποσοστό που συγκέντρωσε η Ανοιχτή Πόλη (10,5%), με υποψήφιο δήμαρχο τον Αλέξη Τσίπρα, έναν νέο άνθρωπο με φωτεινό πρόσωπο και μεστό λόγο. Ως προς τη διάρθρωση του 10,5%, αξίζει ν' αναφερθεί ότι το 41,7% προέρχεται από τον Συνασπισμό, το 13% από τη ΝΔ, το 19,3% από το ΠΑΣΟΚ, το 9,8% από το ΚΚΕ, το 8,7% από τον ΛΑΟΣ και το 5,7% από «άλλους», λευκά και άκυρα. Το ίδιο, όμως, δεν μπορεί να λεχθεί και για το ψηφοδέλτιο των «Ενεργών Πολιτών», με επικεφαλής τον καθηγητή Γιάννη Πανούση. Και πιο συγκεκριμένα: Στους εκατό ψηφοφόρους που προτίμησαν το ψηφοδέλτιο των «Ενεργών Πολιτών», ποσοστό 50,8% είχε ψηφίσει, στις βουλευτικές εκλογές, ΣΥΡΙΖΑ, 11,2% ΝΔ, 17,6% ΠΑΣΟΚ, 7,9% ΚΚΕ, 0,9% άλλο κόμμα.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ, τα πράγματα φαίνεται να πήγαν/ ή να μη πήγαν ιδιαίτερα καλά, αφού, κατά μια πρώτη εκτίμηση της Κεντρικής του Επιτροπής, υπήρξε μεν «σημαντική δυναμική και σαφής άνοδος των αγωνιστικών ψηφοδελτίων που στήριξε το ΚΚΕ, από κοινού με το ΔΗΚΚΙ, την Κομμουνιστική Ανανέωση και την Παρέμβαση Αριστερών Πολιτών, τόσο στο Λεκανοπέδιο της Αττικής, όσο και σε νομαρχίες», αλλά και «ουσιαστική μείωση των δυνάμεων του κόμματος σε νομαρχίες και δήμους».

ΚΑΙ ΟΜΩΣ, Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΙΝΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ «ΕΓΩ» ΣΤΟ «ΕΜΕΙΣ»...

...ΚΑΙ ΕΝΩ ο δικομματισμός καλά κρατεί και «το ΠΑΣΟΚ δεν καταθέτει – ούτε καν ως συμβολισμό – μια πολιτική πρό-

ταση», υπάρχουν μελετητές, όπως ο Δημ. Μαύρος, διευθύνων σύμβουλος της MRB, που πιστεύουν ότι η Ελλάδα μπαίνει σε άλλη πολιτική φάση, ότι η Αριστερά εμφανίζει μια δυναμική και ότι οι τάσεις που καταγράφονται στην κοινή γνώμη δεν οφείλονται μόνο σε συγκυριακούς πολιτικούς λόγους. «Η κοινωνία κινείται από το «εγώ στο εμείς».

ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ σημειώνονται από τον Νίκο Φίλη στην *Αυγή*, ύστερα από συνομιλία που είχε με τον Δημ. Μαύρο, με αφορμή τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών. Οι καιροί, βέβαια, είναι δύσκολοι. Αλλ' ακριβώς γι' αυτό, οι πολίτες που, μέχρι τώρα, πίστευαν ότι θα μπορούσαν ν' αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που τους περιζώνουν μόνοι, αρχίζουν ν' αναζητούν «πιο μαζικούς τρόπους έκφρασης και φορείς που δεν έχουν εμφανές ίδιον όφελος». Και επειδή πολύς ο λόγος περί αριστεράς, ο διευθύνων σύμβουλος της MRB, με πολλή διακριτικότητα, υποστηρίζει ότι η αριστερά πρέπει να έχει σύγχρονο ορθολογικό λόγο με περισσότερες «γωνιές».

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ-ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ: ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ «ΑΞΙΟΠΡΕΠΗ ΦΟΡΜΟΥΛΑ»;

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η ζωή κινείται και πέραν, ασφαλώς, των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών... Τα σχολεία παραμένουν κλειστά για έκτη εβδομάδα (και, βέβαια, όχι υπαιτιότητα της

υπουργού Παιδείας κ. Μαριέτας Γιαννάκου, που δεν διαθέτει «το» πουγκί...), η Βόρειος Κορέα –μόνη εναντίον όλων– χαρακτηρίζει το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας «κήρυξη πολέμου», η Ελλάδα παραπέμπεται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, για να υποχρεωθεί να πάρει πίσω από την Ολυμπιακή κρατικές ενισχύσεις της τάξεως των 160 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ Φινλανδοί, Αμερικανοί, Κύπριοι, Τούρκοι, Έλληνες προσπαθούν να επεξεργασθούν μια «αξιοπρεπή φόρμουλα» για την Αμμόχωστο. Κάποτε, επί προεδρίας, κυρίως Σπ. Κυπριανού, η «αμμοχωστοποίηση του Κυπριακού» εθεωρείτο έγκλημα καθοσίωσης... Σήμερα, θα θεωρήσουμε εαυτούς ευτυχείς αν, χάρις στην παρέμβαση των Αμερικανών, θα επιτραπεί σε 10 ή 15 χιλιάδες Ελληνοκυπρίους (από τους 55 χιλιάδες που ζούσαν στα Βαρώσια και στην ευρύτερη περιοχή) να επιστρέψουν στα δικά τους εδάφη. Και όλα αυτά, για να μη «συγκρουσθούν δυο αμαξοστοιχίες», οι Βρυξέλλες και η Άγκυρα, αλλά και για να μην «ταπεινωθεί» ο τουρκικός στρατός κατοχής! Και καλά, να αποτραπεί η σύγκρουση δυο αμαξοστοιχιών. Κανείς, άλλωστε, δεν την θέλει! Αλλά να μας ζητούν συγκρατημό, ευαισθησία, για να μην θιγεί (= προσβληθεί) ένας στρατός κατοχής, το πράγμα πάει πολύ!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Πάει κι αυτό τέλειωσε.
- Για τις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές ο λόγος.
- Βέβαια, έμειναν κάτι ψιλά. Εκεί θα παρακολουθήσουμε τις προτιμήσεις κυρίως της Αριστεράς που έμεινε στην πλειοψηφία των περιπτώσεων εκτός δεύτερου γύρου.
- Λ.χ. στη Θεσσαλονίκη και δυο – τρεις νομαρχίες που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.
- Αναμένεται επίθεση φιλίας από το ΠΑΣΟΚ.
- Ελπίζουμε να μην τοιπήσουν οι ψηφοφόροι της και να απαντήσουν με λευκό, άκυρο ή αποχή.
- Τα αλισβερίσια με τους πράσινους στρουμφοσοσιαλιστές πάντα την έβλαπταν.
- Μπορούν να μοιράσουν τις εκκρεμότητες μεταξύ τους οι δυο μονομάχοι μια χαρά.
- Εξάλλου το είπε μια χαρά ο Νικήτας Κακλαμάνης, μετά τα αποτελέσματα, «θεωρώ τον Κ. Σκανδαλίδη ως βασικό συνεργάτη».
- Έτσι είναι αγαπητοί αναγνώστες.
- Συνεργάτες, συνεταιίροι, συναγωνιστές, συμμέτοχοι του συστήματος.
- Το ότι ανήκουν σε δυο κόμματα γίνεται για το φαίνεσθαι και όχι το είναι.
- Ο (και) ποιητής Κ. Σκανδαλίδης δήλωσε ότι το ποσοστό που έλαβε το θεωρεί ως νίκη.
- Πάντα τέτοια Κώστα...
- Εκτός κι αν είχε κατά νου το ναυάγιο της Μαρίας, που στα κανάλια μίλαγε για το έργο του ΠΑΣΟΚ όλα αυτά τα χρόνια.

ΠΑΙΔΕΙΑ

Το αδιέξοδο στον χώρο της Παιδείας συνεχίζεται, αφού ούτε και αυτή την εβδομάδα βρέθηκε λύση στα αιτήματα των εκπαιδευτικών. Η κ. Γιαννάκου τηρεί αδιάλλακτη στάση. Και πώς να μην γίνει αυτό όταν η Ν.Δ. δεν βγαίνει αποδυναμωμένη από τον πρώτο γύρο; Η ίδια, όπως και αρκετοί στη Ν.Δ., θεωρούν ότι με την ψήφο τους οι πολίτες εγκρίνουν το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα της κυβέρνησης. (Εσείς τι νομίζατε; Ότι κέρδισε η Αυτοδιοίκηση;). Οι δάσκαλοι όμως είναι αποφασισμένοι να συνεχίσουν τον αγώνα τους και να μην γυρίσουν ταπεινωμένοι στις αίθουσες.

Αλλά δεν είναι μόνον οι δάσκαλοι που βρίσκονται στο πόδι αυτήν την στιγμή. Σε εκατοντάδες (περίπου 650 μέχρι την ώρα που γρά-

φεται η στήλη) ανέρχονται τα σχολεία που έχουν καταληφθεί από τους μαθητές. Έχει άραγε αναλογιστεί η κυβέρνηση γενικώς και η κ. Γιαννάκου ειδικώς τι σημαίνουν όλα αυτά;

Θα χρειαζόταν να είχαν ψυχραιμότερη τη σκέψη εκεί επάνω στο Μέγαρο Μαξίμου. Η ανάσα από την ήττα του ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές θόλωσε την κρίση των κυβερνητικών στελεχών. Φαίνεται όμως ότι η αλαζονεία είναι μόνιμο χαρακτηριστικό κάθε εξουσίας.

Πάντως, ο Θάνος Βερέμης, πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας, προειδοποιεί «ότι εάν υπάρξουν πρόωρες εκλογές, θα είναι για την Παιδεία. Δεν μπορώ να φανταστώ πιο σοβαρό θέμα από αυτό».

Οψόμεθα!

Σως

ΚΑΜΙΑ ΦΟΡΑ ΦΤΑΙΕΙ ΚΙ Ο «ΛΑΟΣ»...

Είναι σύνηθες τα κόμματα και οι συνδυασμοί να αναζητούν τα αίτια της ήττας ή της πτώσης τους, όταν αυτή συντελείται, σε δικά τους λάθη και παραλείψεις. Και ορθά. Ακόμα κι αν υποθέσουμε ότι ο λαός δεν «κατανοεί» το έργο ή τη δράση των πολιτικών σχηματισμών, είναι υπόθεση αυτών των τελευταίων να τα κάνουν κτήμα της κοινωνίας και να κερδίσουν από αυτά.

Όμως καμιά φορά πρέπει να λέγονται και ορισμένα πράγματα. Η πτώση του συνδυασμού «Λιμάνι της Αγωνίας» με υποψήφιο δήμαρχο το Θ. Δρί-

τσα στον Πειραιά από το 7.5% στο 6.5%, του μόνου συνδυασμού που επί μία τετραετία αντιστεκόταν έμπρακτα μέσα και έξω από το Δημοτικό Συμβούλιο στην τσιμεντοποίηση της παραλίας για χάρη ιδιωτικών συμφερόντων νυκτερινών μαγαζιών και στη μετατροπή των τελευταίων δημόσιων χώρων σε ιδιωτικά πάρκινγκ, αποτελεί και δείγμα κοινωνικής εξαχρείωσης ανάμεσα στα άλλα. Κι όταν μάλιστα από την πτώση αυτή επωφελείται ένας εκατομμυριούχος πρώην μπασκετμπολίστας που πανηγυρίζει τη νίκη του υπό τους ήχους του

ύμνου του Ολυμπιακού, η εξαχρείωση παίρνει ανησυχητικές διαστάσεις.

Ας πούμε ένα μπράβο στον Θοδωρή Δρίτσα και τον κόσμο του «Λιμανιού», για την ωραία τους προσπάθεια, κι ας ελπίσουμε να τη συνεχίσουν –παρόλη την εκλογική κάμψη– με την ίδια θερμή. Διαφορετικά, αμφιβάλουμε αν όλοι αυτοί που έσπευσαν να κάνουν κυριακάτικες σπονδές στον Ολυμπιακό, θα βρουν κανέναν να ασχοληθεί με το πρόβλημα, όταν οι συνέπειες της πολιτικής που ακολουθείται στον Πειραιά γίνουν πιο εμφανείς... **Γιαν.Ανδρ.**

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

Τον Γιώργο Λακόπουλο τον γνωρίσαμε ως διαπρύσιο υπερασπιστή του ΠΑΣΟΚ μέσα από τα κείμενα του στο *Βήμα*. Λίγο κοφτό πολιτικό σχόλιο, λίγο λογοτεχνίζουν ύφος και έδενε η συνταγή.

Τώρα πλέον από τις στήλες του *Ελεύθερου Τύπου* ρίχνει μπηχτές στο ΠΑΣΟΚ. «Η περασμένη Κυριακή ήταν η 11η Σεπτεμβρίου για

τον κ. Παπανδρέου» έγραψε σχολιάζοντας τα αποτελέσματα του α' γύρου. Αυτό και εάν ήταν «ρουκέτα» στα θεμέλια του ΠΑΣΟΚ! Βλέπω τον Παπανδρέου να κηρύττει τη δική του σταυροφορία αναζητώντας τον νέο Μπιλ Λάντεν ακόμη και στις τάξεις του ΠΑΣΟΚ.

Σως

του Χρ. Παπανίκου

ΓΚΑΦΕΣ...

Για τη «γκάφα» του Γιώργου Παπανδρέου μιλούν σε κατ' ιδίαν συζητήσεις πολλά μεγαλοστελέχη του Κινήματος. Τον κατηγορούν ότι πριν βγουν τα επίσημα αποτελέσματα, βγήκε και μίλησε για ανατροπή του πολιτικού σκηνικού, η οποία τελικά αποδείχτηκε φρούδα ελπίδα. Όπως τόνιζε προχθές ένας δελφίνος (από τους πολλούς) «ένας Φασούλας δε φέρνει την Άνοιξη»

Γ.Μ

ΚΑΙ Ο ΓΛΕΖΟΣ ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ

Από το συνδυασμό Δημοκρατική Ενότητα Νίκαιας του Στέλιου Μπενετάτου, λάβαμε το ακόλουθο δελτίο τύπου:

Σε γραπτή δήλωση υποστήριξης στο Δήμαρχο Στέλιο Μπενετάτο και στη Δημοκρατική Ενότητα Νίκαιας προχώρησε σήμερα 18 Οκτώβρη, ο Μανόλης Γλέζος, μπροστά στη μάχη του β' γύρου των δημοτικών εκλογών.

Συγκεκριμένα η δήλωση του αναφέρει:

«Με τη συναίσθηση της ευθύνης ότι ο πολίτης είναι υπεύθυνος να κρίνει τελικά και να αποφασίσει ποιόν θα ψηφίσει, του προτείνω να πάρει υπ' όψιν του τα παρακάτω:

1) ο Στέλιος Μπενετάτος δεν ανήκει σε κανένα από τα κόμματα της εξουσίας ΝΔ και ΠΑΣΟΚ που δεν έχουν επιτρέψει στα όργανα της Αυτοδιοίκησης να έχουν ούτε καν τη διοικητική αυτοτέλεια, την οποία και το ίδιο το Σύνταγμα επιτάσσει

2) ο Στέλιος Μπενετάτος είναι

Α) υπέρ της απλής αναλογικής

Β) υπέρ της οικονομικής αυτοδυναμίας και αυτοδιαχείρισης των Οργανισμών της Αυτοδιοίκησης με έσοδα από τον κρατικό προϋπολογισμό και όχι με νέες φορολογίες των δημοτών

Γ) υπέρ της ειρήνης, υπέρ της αυτοδιάθεσης των λαών, εναντίον της παγκοσμιοκρατίας, εναντίον των βάσεων και της αποστολής ελληνικών στρατευμάτων έξω από τα σύνορα της χώρας».

Συνυπογράφουμε τη δήλωση του Μανόλη Γλέζου και ελπίζουμε να βοηθήσει στην επανεκλογή του Στέλιου Μπενετάτου, που θα ήταν χρήσιμη και για την Νίκαια και την Αριστερά. Ελπίζουμε όμως, αυτή η επίκληση της ενότητας των αριστερών δυνάμεων γύρω από τις κοινές τους θέσεις να πάρει και πιο μόνιμα χαρακτηριστικά. Και δεν αναφερόμαστε μόνο στον αξιολογότατο δήμαρχο της Νίκαιας, αλλά και στο ΚΚΕ που τον στηρίζει γενικότερα.

Και με τις δικές μας ευχές πάντως...

Γιαν.Ανδρ.

ΤΕΛΙΚΑ, ΤΟ ΕΠΙΑΣΕ ΤΟ 40% Ο ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ;

Ωραίοι εκεί στο ΠΑΣΟΚ. Μόλις βγήκαν οι τερματοσκοπήσεις που έδιναν 48% στη Γεννηματά και το Φασούλα, 33% στον Σκανδαλίδη και 26% στην Αράπογλου, έπιασαν τα τηλεοπτικά ματσούκια και πανηγύρισαν το θρίαμβό τους.

Βέβαια, όταν κατά τις 2 το πρωί αποδείχθηκε ότι τα πραγματικά ποσοστά ήταν

μειωμένα κατά 5 μονάδες και όλοι οι υποψήφιοι του ΠΑΣΟΚ (με εξαίρεση την κοινή υποψηφιότητα ΠΑΣΟΚ – Ολυμπιακού στον Πειραιά) υποχωρούσαν σε ψήφους σε σχέση με το 2002, οι περισσότεροι τηλεθεατές κοιμόντουσαν –ενδεχομένως μάλιστα να ονειρεύονταν τη Μαριλίζα Ξενογιαννακοπούλου να περιγράφει την ανατροπή του πολιτικού σκη-

νικού.

Μήπως έχει παραγίνει το κακό με τα exit poll, που τείνουν να δημιουργούν πολιτικές εντυπώσεις, ακόμα και σε πείσμα των πραγματικών αποτελεσμάτων; Και τέλος πάντων, εκτός από 25 κανάλια είναι τόσο απαραίτητα και 9 διαφορετικά exit poll στην Ελλάδα;

Γ.Κουρ.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

• Καλά, βρε Μαρία όταν σήκωνες τη σημαία μαζί με τον συντροφάκο Ανδρουλάκη, αποκαλώντας τον Κορλεόνη τον Ανδρέα και κλέφτες-απατεώνες τους πασόκους, δεν έβλεπες το μεγαλειώδες έργο των σοσιαλιστών;

• Τώρα στα γεράματα το ανακάλυψες;

• Ποτέ δεν είναι αργά, θα μου πείτε.

• Άποψη.

• Και αυτές οι κυρίες του ΠΑΣΟΚ στη Σαλονίκη μίλησαν για νίκη όταν και οι δυο καταποντίστηκαν.

• Προσφέρω ετήσια συνδρομή στο Αντί για να μάθω ποιος τους τα έγραψε αυτά τα ωραία.

• Πόσο μας λείπει ο μεγάλος Μποστί!

• Μήπως είμαστε αναρχικοί;

• Ερώτημα που τέθηκε σε μπαρ της Καλλιθέας το βράδυ της μετάδοσης των αποτελεσμάτων.

• Όλοι έβριζαν (και ορθά) τον επί οχταετία δήμαρχο Ασκούνη (ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ).

• Βγήκε από την πρώτη Κυριακή!

• Όλοι μιλούσαν για το απόλυτο τίποτα (και ορθά) που εκπροσωπεί στην υπερνομαρχία η Φώφη.

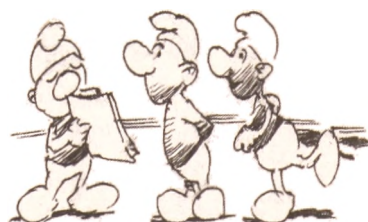
• Κέρδισε από την πρώτη Κυριακή!

• Λέτε;

• Και μιας και περί Φώφης ο λόγος, τι είπε μετά την επιτυχία της;

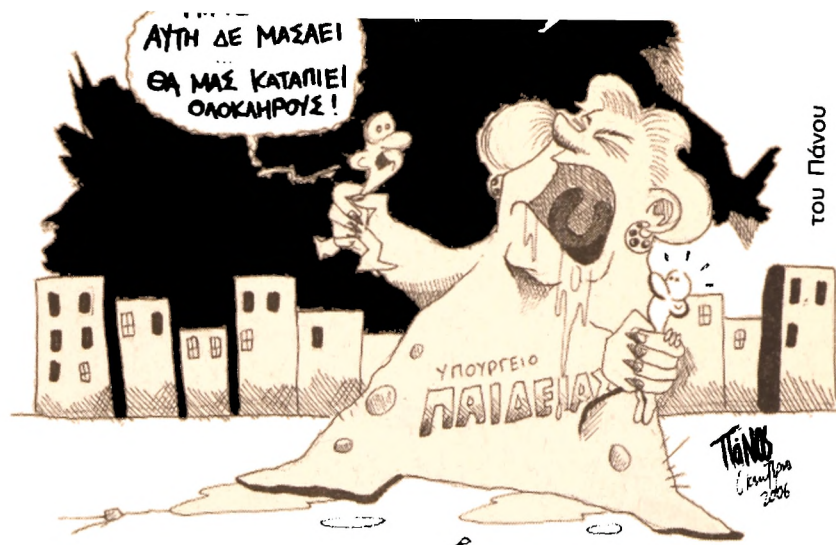
• Η πολιτική είναι ζωή!

• Αν ζούσε ο Μαρκούζε ή ο Σαρτρ θα υποκλίνονταν στο αστραφτερό μυαλό της.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Πειραιάς – life style σημειώσατε δύο.
- Ερώτημα εργασίας.
 - Ποιος κέρδισε;
- Το ΠΑΣΟΚ, η τοπική αυτοδιοίκηση, ο Ολυμπιακός, ο Κокκαλίνος, τα ΜΜΕ;
- Πάντως όχι ο Σημίτης, που βγήκε από το ρετιρέ του στο Κολωνάκι και χωρίς γραβάτα (!) πήγε και πανηγύρισε.
- Πάντως, φίλε Γιαννάκη, και να μην ήσουν στην εξέδρα κανείς δεν θα σε παρεξηγούσε.
 - Μάλλον έχασες πόντους με την παρουσία σου εκεί!
 - Κρίμα!
- Πάντως, συναγωνιστές, ούτε η τοπική αυτοδιοίκηση κέρδισε ούτε η δημοκρατία.
 - Τα αποτελέσματα ακόμα και για τους αποφοίτους δημοτικού δείχνουν θρίαμβο του δικομματισμού.
 - Οι ελάχιστες ευχάριστες εκπλήξεις Μαυρίκος, Τσίπρας είναι η εξαίρεση κι όχι ο κανόνας.
 - Δυστυχώς!
 - Είδα τον Πέτρο ωέω, είδα τον Πέτρο ωέω!
 - Στον Άλφα γύρω στις 6.30 και υποκλίθηκα για άλλη μια φορά στις πολιτικές του αναλύσεις!
 - Ξέχασα και το κόμμα και τα exit poll.
 - Όλα τα φράγκα ο Πέτρος.
 - Ευχαριστώ, κύριε Χατζηνικολάου, που εισακούστηκε το αίτημά μου στο προηγούμενο τεύχος.
 - Σε συγχωρώ ακόμα και για την παρουσία του Ζούγκλα και του λοιπού τσίρκου των μαϊντανών που μάζεψες, για να σχολιάσουν οι ασχολιάστοι τα αποτελέσματα.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΥΠΗΡΞΕ ΕΚΠΛΗΞΗ

Δεν περιμέναμε βέβαια να το διαπιστώσουν οι κ. Ευαγγελάτος, Κακαουνάκης, Χατζηνικολάου και Πρετεντέρης, αλλά η έκπληξη έγινε στις εκλογές της περασμένης Κυριακής. Ο Α. Τσίπρας και ο Γ. Μπουτάρης και μαζί τους δεκάδες υποψήφιοι σε ολόκληρη την Ελλάδα ανέτρεψαν στην πράξη τον δικομματισμό και αναδείχθηκαν ρυθμιστές, υψώνοντας έναν νέο αυτοδιοικητικό και πολιτικό λόγο. Ο Δ. Αρχοντής, υποψήφιος του ΣΥΝ στην Καρδίτσα, συγκέντρωσε 19,08%, ο Θ. Γαλιατσάτος στην Κεφαλονιά πήρε 12,37%, η Όλγα Γεροβασίλη στον Δήμο Άρτας απέσπασε το 23,89% των ψήφων, στη Λιβαδειά ο Χρ. Παλαιολόγος πήρε

27,89%, στη Ρόδο ο Σάββας Καραγιάννης πήρε 17,68%, στη Λευκάδα ο Κ. Δρακοντασίδης εκτινάχθηκε στο 22,52% και στην Καλαμάτα ο Β. Κοσμόπουλος ανέβηκε στο 22,07%. Οι ψήφοι αυτοί δεν αποτελούν απλώς αναγνώριση της προσωπικότητας των υποψηφίων, αλλά εκφράζουν κυρίως μία πολιτική διαμαρτυρία και επιβραβεύουν έναν νέο πολιτικό λόγο. Θα μετουσιωθούν όμως και σε πολιτική πράξη; Ή τα πρόσωπα αυτά θα επαναχαρακωθούν στα στενά και ασφυκτικά κομματικά πλαίσια, χάνοντας κάθε πολιτική ικμάδα και διαφορετικότητα; Όπως θα έλεγε και ο Μαρξ, το παλιό πεθαίνει και το νέο αργεί να εμφανιστεί. **Π.Π.**

ΝΕΚΡΟΙ ΘΥΓΛΟΙ

Εκεί στο λιμάνι, οι οπαδοί του Ολυμπιακού μάλλον θα πρέπει να κοιμούνται ήσυχοι, αφού οι οiwνοί είναι αισιόδοξοι. Ο Φασούλας φόρεσε κατάσαρκα την κόκκινη φανέλα και βγήκε στους δρόμους με τον αέρα του σίγουρου νικητή. Το βράδυ μάλιστα της Κυριακής, την ώρα που ανέβαινε στην εξέδρα, από τα megάφωνα ακουγόταν

ο ύμνος του Ολυμπιακού! Ούτε καν τα «Κάρμινα Μπουράνα»! (Πού είσαι, ρε Λαλιώτη;). Τι να κάνει και ο φουκαράς ο Αγραπίδης λοιπόν, βγήκε και δήλωσε με νόημα «ότι όλοι μπορούμε να χάνουμε, ο Ολυμπιακός όμως ποτέ». Επομένως, ποιος είπε ότι νίκησε η τοπική αυτοδιοίκηση; Ολυμπιακός και ξερό ψωμί!

Σως

ΜΟΝΙΜΩΣ ΣΕ ΑΔΙΕΞΟΔΟ

Από τότε που ψηφίζω μου λένε ότι οι δημοτικές εκλογές είναι για την «τοπική αυτοδιοίκηση» και για την εκλογή των «αρίστων» που θα μας φτιάξουν πάρκα, για να παίρνουμε καθαρό αέρα, και πεζοδρόμια, για να μην μας πατάνε τα αυτοκίνητα. Κι όμως, καμιά από τις δημοτικές εκλογές που έζησα δεν ήταν για την «τοπική αυτοδιοίκηση». Ήταν όλες τους βαθιά πολιτικοποιημένες και χρησίμευσαν μόνο ως εργαλείο για να στείλει η μια πλευρά το μήνυμά της στην άλλη. Ή για να ενισχυθεί το πολιτικό προφίλ του κ. Αβραμόπουλου ή της κας Μπακογιάννη και του κ. Κακλαμάνη, ενώ τα σκουπίδια συνεχίζουν να μας πνίγουν. **Π.Π.**

ΜΑΤΙΑΣΜΑΤΑ

Με τον Μειμαράκη έχουμε κοινούς αγώνες και αντιλήψεις. Συνεννοούμαστε με τα μάτια, δήλωσε ο Ζαγορίτης. Έτσι εξηγείται, λοιπόν, γιατί ο Μειμαράκης εμφανίζεται συνεχώς βαριεστημένος όταν καλείται να δώσει μακροσκελείς απαντήσεις και αποφεύγει τις δηλώσεις δημοσίων. Βρίσκεται υπό την επίδραση του βλέμματος του γραμματέως! **Σως**

ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΙΔΙΑ

Ολοι έχουν πάρει μεζούρες και σταγονόμετρα και προσπαθούν να βρουν, με διαφορές μερικών χιλιάδων ψήφων, ποιος κέρδισε και ποιος έχασε τις κατ' ευφημισμό «δημοτικές εκλογές». Όποιος και να κέρδισε, από την ερχόμενη Δευτέρα η πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα θα επανέλθει, ακριβώς όπως ήταν πριν αρχίσει η προεκλογική περίοδος. Ο Καραμανλής πρέπει να συμμαζέψει επιτέλους την κυβέρνησή του για να ανοίξουν τα σχολεία, να συμμαζευτεί η Οικονομία, να γίνει και κανένα έργο, να σταματήσουν τα συντροφικά μαχαιρώματα, να αντιμετωπισθεί η Τουρκία, να

μειωθεί κάπως η γραφειοκρατία, να αποφευχθούν νέα σκάνδαλα, να κρυφτούν στα υπόγεια οι κουμπάροι, να δει τι θα κάνει με την Ντόρα και τον Σουφλιά και ο ίδιος να ξαναρχίσει δίαιτα, επειδή στην προεκλογική περίοδο το έριξε έξω. Δεν αναφέρουμε, φυσικά, τη διαπλοκή και την επανίδρυση του κράτους, επειδή έχουμε προσαρμοστεί κι εμείς στην πραγματικότητα και δεν είμαστε αιθεροβάμονες. Από την άλλη ο Γιωργάκης πρέπει να κάνει ένα και μόνο πράγμα: να προετοιμάσει το κόμμα του από τώρα για το γεγονός ότι θα χάσει και την επόμενη τετραετία. Θα τα καταφέρει;

ΤΗΛΕ-ΦΛΥΑΡΙΑ

Οπολτός, που όλο το προηγούμενο διάστημα σιγοβράζει στο τηλεοπτικό καζάνι των βραδινών δελτίων ειδήσεων, εξεράγη το βράδυ της Κυριακής και τα σκάγια έφτασαν και σε εμάς. Κόσμος πήγαινε και ερχόταν στα τηλεοπτικά τραπέζια δίνοντας την εικόνα μιας παραδοσιακής ταβέρνας εν ώρα ευθυμίας, παρά ενημερωτικής συζήτησης που συγκεντρώνει την προσοχή του κοινού.

Ηθοποιοί, ποδοσφαιριστές, δικηγόροι, άντε και οι βουλευτές από κοντά να πασχίζουν μέσα από αντεγκλήσεις, φωνές, κολακείες και κακόγουστα αστεϊάκια να δώσουν τον τόνο της ενημέρωσης. Από κοντά και οι δημοσιογράφοι-εισαγγελείς να κάνουν συστάσεις, να διακόπτουν ομιλητές και να κατευθύνουν τη συζήτηση κατά το δοκούν.

Για όσους δεν χόρτασαν το θέαμα, ακολουθεί και η δεύτερη Κυριακή.

Σως

ΤΟ ΚΑΜΠΑΝΑΚΙ

Μπαστούνια τα έχει βρει η κυβέρνηση με τους δασκάλους. Παρόλο που η Γιαννάκου προσπάθησε να τους καλοπιάσει την περασμένη Τρίτη, με ικανοποίηση θεσμικών αιτημάτων, εκείνοι επέμειναν στην ταμπακίερα: την αύξηση των μισθών τους. Την ίδια ώρα, η απεργία, που έχει ξεπεράσει τον ενάμιση μήνα, επισωρεύει πολιτικό κόστος στην κυβέρνηση και οι πρώτοι ψίθυροι από το κυβερνητικό στρατόπεδο έχουν αρχίσει να ακούγονται. Τι λένε; Πως η κρίση δεν θα ξεπεραστεί όσο η Γιαννάκου εδρεύει στην οδό Μητροπόλεως. Άραγε, αυτοί οι ψίθυροι φτάνουν ως το Μαξίμου;

Γ.Μ.

ΘΡΙΑΜΒΟΣ

Οι ουρανοί είναι δικοί μας, βροντοφώναξε σκορπίζοντας ρίγη συγκινήσεως ο Ψωμιάδης, απευθυνόμενος στα πλήθη, τη στιγμή που η νύχτα γινόταν ημέρα από τα βεγγαλικά. Με τη γεύση του θριαμβευτή να πυρώνει τα χείλη και να φλογίζει τα μάτια, άνοιξε τα χέρια για να αγκαλιάσει τον λαό του.

Μετά την απόλυτη κυριαρχία στα επίγεια αξιώματα, ο κόσμος δεν τον χωράει πλέον. Του αρμόζει πλέον ο τίτλος του Μακεδονομάρχη, έστω και με ψαλιδισμένες αρμοδιότητες.

Σως

ΟΙ ΑΜΑΡΤΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Τελικά αποφάσισαν στο ΠΑΣΟΚ ποιο ήταν το σαφές μήνυμα των εκλογών ή θα αναμένουν και τον β' γύρο; Ο αρχηγός του βιάστηκε να προαναγγείλει την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού, ο Σκανδαλίδης μίλησε για νίκη κάτω από αντίξοες συνθήκες(!), η δε Διαμαντοπούλου έσπευσε να δηλώσει ότι δεν είναι κερδισμένοι ούτε το ΠΑΣΟΚ ούτε η Ν.Δ. Όσοι η πραγματικότητα άρχισε να τους προσγειώνει, και να γίνονται φειδωλοί σε δηλώσεις. Οι πρώτες γκρίνιες αφορούν τις επιλογές προσώπων, τη μη στήριξη του Μπουτάρη, αλλά και το γεγονός ότι δεν έχει κανένα νόημα να δίνεται πλέον επίσημο κομματικό χρίσμα σε υποψήφιους. Δηλαδή τι περίμεναν στο ΠΑΣΟΚ; Με τα λόγια και μόνο να αλλάξει το πολιτικό σκηνικό στη χώρα και μάλιστα με ένα ΠΑΣΟΚ που δεν έχει μπορέσει ακόμη να αυτοκαθαρθεί από τα κρίματα της εικοσαετίας;

Σως

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

• Α, και περαστικούλια για τα 500.000 ευρώ πρόστιμο από το ΕΡΣ, για τις αθλιότητες του άθλιου συνεργάτη σου κύριε Χατζηνικολάου.

• Μήπως τα βάζεις από την τσέπη σου;

• Το αφεντικό έχει γερό κομπόδεμα.

• Οπότε καλό είναι να κυκλοφορεί το χρήμα.

• Μες την καλή χαρά έκανε μια περατζάδα και η μαντάμ Γιαννάκου-Κουτσίκου.

• Τι το θελε;

• Να δείξει πως δε μασά, όπως είπε πριν λίγες μέρες;

• Ε, και αν τρώει φαγητό πολτοποιημένο από μίξερ, ποια η διαφορά;

• Ο αγώνας στην παιδεία θα συνεχιστεί και θα ενταθεί.

• Οι αμερικανίες σας δεν περνούν.

• Ρωτήστε τον Μάκη και τον Πετράκη.

• Συνάδελφοι και ομοϊδεάτες σας είναι.

• Το Βήμα εκτίμησε ότι το ΠΑΣΟΚ θα πάρει 30 νομαρχίες.

• Το πιθανότερο είναι να πάρει λιγότερες από αυτές που είχε.

• Σταυρούκο, έχασες τη μπάλα.

• Έχασε την έδρα στο εκλογοδικείο ο Ανδριανόπουλος.

• Άλλη μια απόδειξη ότι η δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητη.

• Ο Σουφλιάς είναι με τη Ν.Δ. ή με το ΠΑΣΟΚ;

• Έλα μου ντε!

• Μήπως θα μπορούσα να είχα την απάντηση από τον Πέτρο;

• Μόνο αυτόν εμπιστεύομαι.

• Σταθερή αξία.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Φινάλε με George.
- Σε άπαιχτα ελληνοαγγλικά δήλωσε ότι τα αποτελέσματα των εκλογών δημιουργούν νέο πολιτικό σκηνικό και ζητά (η καρδούλα του το ξέρει) επίσπευση εκλογών.
- Τι κι αν οι δημοσκοπήσεις που έγιναν την Κυριακή, αλλά και οι αναγωγές από τις νομαρχιακές δείχνουν ότι προηγείται με 2,5 μονάδες η Ν.Δ.;
- George, γερά και με τσαμπουκά!

N. ΜΟΛ.

ΑΠΟΡΙΕΣ

Κοινή διαπίστωση όλων των φιλοκυβερνητικών εφημερίδων είναι ότι τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών προσλαμβάνουν «χαρακτήρα ψήφου εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση προκειμένου να

ολοκληρώσει τις μεταρρυθμίσεις». Δεν καταλαβαίνω με ποια λογική οδηγούνται στο συμπέρασμα αυτό. Διότι υπάρχει ισχυρό ενδεχόμενο να πρόκειται για ψήφο εμπιστοσύνης στις χιλιάδες των διορι-

σμών, στους κουμπάρους και τις κουμπάρες, τις κρυφές επιδοτήσεις και τις υπόγειες λαμογιές. Α, και στη λογική της ήσσονος προσπάθειας για να μην ξεχνάμε και τα προεκλογικά πιστεύω μας.

Π.Π.

ΤΣΙΠΡΑΣ

Μεγάλη επιτυχία συνιστά το ποσοστό που συγκέντρωσε ο υποψήφιος του Συνασπισμού για τον Δήμο της Αθήνας. Ο Τσίπρας μίλησε απευθείας στις συνειδήσεις των νέων και κατάφερε να αποσπάσει την εκτίμηση, ακόμη και όσων δεν διάκινται φιλικά προς τον Συνασπισμό. Έπεισε ότι δεν είναι άλλος ένας καριερίστας της πολιτικής, που είτε έχει αποτύχει σε άλλη δραστηριότητα είτε αναζητεί μια προσωρινή απασχόληση. Και το σημαντικότερο, έδειξε με ποιο τρόπο προχωρά η έννοια της ανανέωσης σε ένα κόμμα: με το να εμπιστεύεσαι αυτούς τους ανθρώπους που αξίζει να μην βρίσκονται παραγκωνισμένοι πίσω από τους «αναγνωρισμένους» και τα «ιερά πρόσωπα» της Αριστεράς. Ας αφήσουμε τους μύθους για τους ιστορικούς. Έχουν και οι νέοι δικαίωμα στην διαμόρφωση της πραγματικότητας.

Σως

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΥΠΝΟΣ

- Προβάδισμα τεσσάρων μονάδων έχει, λέει μετά τις εκλογές της Κυριακής η ΝουΔού. Φαντάσου, δηλαδή, να κυβερνούσε και ο Καραμανλής τι θα γινόταν.
- Εντυπωσιακή ήταν όμως η αποχή στον Δήμο της Αθήνας, όπου καταγράφηκε ποσοστό 42%, αυξημένο κατά 6,55% από τις προηγούμενες εκλογές.
- Φαίνεται τελικά ότι η επαρχία είναι πολύ καθυστερημένη σε σχέση με εμάς τους Αθηναίους.
- Πάντως, παρόλη την παντοδυναμία του, ο

Καραμανλής δυσκολεύεται στον ανασχηματισμό που θέλει να κάνει επειδή, αντί να στείλει την Μαριέτα στο σπίτι της, θέλει να την μετακινήσει στο Υγείας, αλλά αντιδρά ο Αβραμόπουλος, επειδή ετοιμάζει, λέει, μεγάλα νομοσχέδια. Όσοι γλίτωσαν, γλίτωσαν (από το ΕΣΥ).

- Έχει άδικο ο Ρουσόπουλος να κατηγορεί τον ΣΥΝ ότι υποκινεί καταλήψεις στα σχολεία. Ποιος 15χρονος παίρνει σοβαρά τον Αλαβάνο για να τον ακολουθήσει;

- Γελάω πολύ όταν ακούω τον 70χρονο Γκαργκάνα να δηλώνει ότι η Ελλάδα γερνάει.
- Και τον Σουφλιά να υπεραμύνεται της παραταξιακής συνείδησης, ενώ πριν μερικά χρόνια φλέρταρε σοβαρά με το ΠΑΣΟΚ πριν επανέλθει στη ΝουΔού.
- Είναι δυνατόν να παρουσιάζουν ως αναλυτή των εκλογών και τον Γκλέτσο;
- Ευτυχώς που το ΠΑΣΟΚ διέλυσε το στράτευμα, διαφορετικά θα φοβόμουν

για άλλες εξελίξεις με αυτά που γίνονται.

- Νέες αυξήσεις αναμένονται με τον καινούργιο χρόνο στα ήδη άμεσης κατανάλωσης. Αφού θέλουν να εγκαταλείψουμε τη χώρα γιατί δεν μας τον λένε ευθέως;
- Διάδοχος του Αϊνστάιν θεωρείται ελληνίδα φυσικός στην Ελβετία. Δόξα τω Θεώ, η χώρα δεν βγάζει μόνο Γιωργάκηδες.
- Υπάρχει κανείς στην κυβέρνηση Καραμανλή που να μην διαφωνεί με κάποιον;

ΜΙΡΑΚΟΛΟ

Γεώργιος Α. Παπανδρέου: ο πολιτικός που κατάφερε να κερδίσει εκλογές με λιγότερες ψήφους από τον αντίπαλό του!

ΚΕΡΔΙΣΕΣ!

Αυτό το κατόρθωμα το πέτυχε την ώρα που πίσω από την πλάτη του ο χάρτης είχε γίνει μπλε μαρέν, με πράσινες ανταύγιες. Τότε γύρισε στην Μαριλίζα και είπε: Μαριλίζα κέρδισα, έτσι δεν είναι; Ναι, πρόεδρε, του είπε η Μαριλίζα, κέρδισες. Όχι παντού, πάντως εν γένει κέρδισες.

ΕΝΣΤΙΚΤΟ

Μετά στράφηκε στον Γερουλάνο. Εσύ τι λές, αγαπητέ Γερουλάνε; Κέρδισα; Μα θέλει και ρώτημα πρόεδρε, του απάντησε ο Γερουλάνος, εγώ είμαι απολύτως βέβαιος! Μου το λέει το ένστικτό μου.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ

Και τότε ο Γ.Α. Παπανδρέου -νέος πολιτικός μπορείς να πεις, αλλά που δεν

έχει πέσει ποτέ τόσο χαμηλά ώστε να τον πεις και νέτα σκέτα πολιτικό- ζήτησε να έρθουν οι κάμερες. Και στηριζόμενος τυφλά στο ένστικτο του Γερουλάνου και στο μάτι της Μαριλίζας, ζήτησε παραίτηση της κυβερνήσεως.

ΠΡΟΣΘΕΣΗ

Μετά όμως, ο Αθανασάκης, που είναι και άνθρωπος της πιάτσας και κόβει το μάτι του, είδε τον χάρτη σαν τα κύματα του Δουνάβεως και ζήτησε αμέσως ένα μολύβι και μία γόμα. Και άρχισε την πρόσθεση. Διότι ο Αθανασάκης είναι του παλιού Δημοτικού, του Σχολαρχείου που λέμε, όπου τα παιδιά μαθαίνανε αριθμητική κανονική. Δεν είναι του σημερινού Δημοτικού που πάει τα παιδιά στα Μουσεία και άμα τους πεις πόσο κάνουν 7 και 9 αρχίζουν κατάληψη.

ΣΒΗΣΕ

Ο Αθανασάκης, λοιπόν, άρχισε την πρόσθεση. Και βλέποντας ότι το σύνολον δεν έβγαине πράσινο, χρησιμοποίησε τη γόμα του. Και αφού αφήρεσε όσους ανθρώπους χρειάστηκε, στο τέλος έβγαλε νικητή τον Γιώργο. Δεν ήταν καθόλου εύκολο αυτό. Ήθελε τρόπο. Διότι αναγκάστηκε να σβήσει όχι απλώς μεμονωμένους ανθρώπους, αλλά ολόκληρες ελληνικές επαρχίες, νομούς, διαμερίσματα και πρωτεύουσες.

ΛΟΓΙΣΤΗΣ

Και αφού τελείωσε, γύρισε ιδρωμένος στον Γ.Α. Παπανδρέου και του είπε: Ξέρεις κάτι πρόεδρε; Δεν προσλαμβάνεις έναν καλό λογιστή, ώστε να πάρουμε και τις επόμενες εκλογές; Εγώ μόνος μου δεν τα προλαβαίνω όλα!

ΝΙΚΗ

Και έτσι φτάσαμε στην πολυπόθητη νίκη του ΠΑΣΟΚ. Με τέτοιον αρχηγό και τέτοιο επιτελείο το κόμμα αυτό δεν έχει να φοβάται τίποτα. Θα κερδίσει οπωσδήποτε σε όσες εκλογές αναγκαστεί να λάβει μέρος.

ΜΟΥΖΙΛ

ΠΑΣΟΚ: το κόμμα χωρίς ιδιότητες του Μούζιλ. Αρχηγό δεν έχει. Γραμματέα δεν έχει. Επιτελείο δεν έχει. Και όμως υπάρχει. Κανονικά θα έπρεπε, με τόσα προβλήματα που έχει, να του δώσουνε τη νίκη τιμής ένεκεν. Το αξίζουν οι ηρωικοί ψηφοφόροι του, που το ακολουθούν ανεξαρτήτως συνθηκών. Για σκεφτείτε ας πούμε να είχε το ΚΚΕ γραμματέα την Μαριλίζα! Θα το ψήφιζε μόνον ο Μαΐλης και αν.

ΦΙΛΙΟΝ

Ή να είχε ο ΣΥΝ πρόεδρο τον Γιώργο! Είναι δυνατόν να πάει το μέλος του ΣΥΝ στο Φίλιον να πει τον εσπρέσο του και να του πούνε οι διανοούμενοι του καφέ, που αφορμή γυρεύουνε: Τάκη τι κάνει ο αρχηγός σου; Δεν θα γίνει ένας σχετικός πανι-

κός, εκεί στην Σκουφά; Θα γίνει οπωσδήποτε.

BENIZEΛΟΣ

Επομένως όλη η δόξα είναι στους απλούς πασόκους, οι οποίοι υφίστανται όλα αυτά τα μαρτύρια και εξακολουθούν να πιστεύουν, περιμένοντας την επανάσταση στο Γουδί και την έλευση του Βενιζέλου. Διότι εκεί πάει το πράγμα. Ίσως να ζητήσουν κίνημα Αμύνης για να σωθούν. Και βλέποντας τον Βενιζέλο να λέει αυτά τα περίπλοκα στην τηλεόραση, διαπιστώνω ότι δεν τον σώζει τον Γιώργο, ούτε και αυτός ο Γερουλάνος αυτοπροσώπως, σε περίπτωση που χάσει τις εθνικές εκλογές.

ΠΟΣΟΣΤΟ

Και αυτή η περίπτωση δεν είναι να πεις και εντελώς απίθανη! Έχει πιθανότητες, δεν συμφωνείτε; Πόσες; Ίσα με εκατό τοις εκατό.

ΤΣΙΠΡΑΣ

Μόλις είδα τις σαμπάνιες του Τσίπρα, είπα μέσα μου: Αν κάνει έτσι ο Τσίπρας που βγήκε τρίτος, τι θάπρεπε να κάνει ο Γιώργος που βγήκε δεύτερος και ανακηρύχθηκε πρώτος αριστίνδην;

ΚΑΤΟΡΘΩΜΑ

Ο Γιώργος τελικά θα περάσει στην πολιτική ιστορία. Είναι ο πολιτικός που κατάφερε να πείσει τον λαό ότι θα κερδίσει τις εκλογές χωρίς να χρειαστεί ο λαός να τον ψηφίσει! 🗳️

ΠΕΜΠΤΗ 5.10.2006 – ΤΕΤΑΡΤΗ 18.10.2006

ΠΕΜΠΤΗ 5.10.2006

• Πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο στην Πλατεία Συντάγματος με τη συμμετοχή και αστυνομικών. Δυστυχώς κανένα φως δεν διαφαίνεται στην άκρη του τούνελ με την υπουργό να παραμένει αδιάλλακτη και να αρνείται οποιαδήποτε συνδιαλλαγή με τους εκπαιδευτικούς.

• Διευθυντής του υπουργείου Παιδείας έγραφε λυσάρια για το Δημοτικό. Μερικά χρόνια πριν ούτε στο Δημοτικό ούτε στο Λύκειο ήταν θεμιτό να κυκλοφορούν λυσάρια. Αλλά είπαμε, εκεί έφτασαν την Παιδεία τα μεταρρυθμιστικά προγράμματα.

• Βγήκε ο Τσάρος από μέσα του. Ο πρόεδρος της Ρωσίας Βλαντιμίρ Πούτιν σε ομιλία του προειδοποίησε ότι η Μόσχα δεν πρόκειται να ανεχθεί προκλήσεις και εκβιασμούς για ό,τι θεωρεί ζωτικό της συμφέρον. Παραλήπτες του μηνύματος οι ΗΠΑ, η Γεωργία και το ΝΑΤΟ. Όχι, θα τους άφηνε!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 6.10.2006

• Το παρακράτος ξανακτύπησε. Νεκρός από παθολογικά μεν αίτια, αλλά μετά από επίθεση που δέχτηκε ο συνδικαλιστής των ΕΛΤΑ Μανώλης Γουρνιεζάκης. Η Δεξιά δεν ξεχνά τα χούγια της.

• Γερμανική επέλαση στην Άγκυρα. Η καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ σε επίσκεψή της στην Άγκυρα προειδοποίησε τη γειτονική χώρα ότι απειλούνται με κατάρρευση οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση αν δεν

ανοίξουν τα τουρκικά λιμάνια για τα κυπριακά πλοία. Αντίθετα, η τουρκική πλευρά εμμένει στην αδιαλλαξία της. Μάλλον αποκλίνουσα η πορεία της γείτονος με την ευρωπαϊκή οικογένεια.

• Τα αστέρια της οικονομίας της κυβέρνησης Καραμανλή, με προεξάρχοντα τον κ. Γ. Αλογοσκούφη, παραδέχτηκαν τις επιπτώσεις της αναθεώρησης του ΑΕΠ κατά 25% στη μείωση των πόρων από τα ευρωπαϊκά ταμεία και της αύξησης των εισφορών αναδρομικά από το 2000. Δηλαδή, ομολόγησαν αυτό που κατάλαβαν πριν από μία εβδομάδα με την ανακοίνωση της αύξησης. Να χαρώ τα αντανάκλαστα των καθηγητών.

• Εκτός ορίων η ρύπανση στην Αθήνα. Μας πεθαίνουν μέρα με τη μέρα και εμείς τους κοιτάμε. Καλά να πάθουμε.

ΣΑΒΒΑΤΟ 7.10.2006

• Ο πρωθυπουργός έδωσε εντολή στους συνεργάτες του να «τρέξουν» την αναθεώρηση του Συντάγματος και να έχει ολοκληρωθεί έως την 1η Απριλίου 2007. Η εκλογολογία έρχεται, η ηρεμία μας φεύγει...

• Υπέρογκο το κόστος των πιστωτικών καρτών στην Ελλάδα «αποκάλυψε» η αρμόδια για τον ανταγωνισμό επίτροπος Νέλι Κρουζ. Έλα! Δεν το είχαμε καταλάβει.

ΚΥΡΙΑΚΗ 8.10.2006

• Τα δωράκια της κυβέρνησης προς τους γαλακτοβιομηχάνους συνεχίζονται, καθώς ετοι-

μάζεται η ρύθμιση για «φρέσκο» γάλα δέκα ημερών.

• Οι καταρρακτώδεις βροχές προκαλούν ανυπολόγιστες καταστροφές σε Χαλκιδική και Θεσσαλονίκη. Τα κομματικά επιτελεία επισκέπτονται τις πληγείσες περιοχές αλλά αντί για επευφημίες αντιμετωπίζουν την οργή των κατοίκων. Στο μεταξύ, καθώς οι ευθύνες είναι αυτονόητες, ξεσπά πόλεμος μεταξύ Ψωμιάδη και Σουφλιά.

• Δολοφονείται στη Μόσχα η δημοσιογράφος Άννα Πολι-

Ελαιώνα και ταυτόχρονα υπογράφεται το πιστοποιητικό θανάτου για μία από τις ιστορικότερες περιοχές του πάλαι ποτέ κλεινού άστεος. Τίτλοι τέλους.

• Απονέμεται στον καθηγητή Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κολούμπια Έντμουντ Φίλιπς το Νόμπελ Οικονομίας. Νεοφιλελεύθερος βέβαια. Ε, τι άλλο θα ήταν;

• Αρχίζουν καταλήψεις στα σχολεία της Αθήνας.

ΤΡΙΤΗ 10.10.2006

• Ξηλώνουν τη ΔΑΚΕ-ΕΛΤΑ με-

Σοβιετικό τανκ Τ34, από αυτά που μετείχαν στην επέμβαση στην Βουδαπέστη. Έτσι, για να μην ξεχνάμε ορισμένα γεγονότα που συνετέλεσαν στη δημιουργία της σημερινής εικόνας της ευρωπαϊκής Αριστεράς.

κόφσκαγια, μία από τις ελάχιστες δημοσιογραφικές πένες που ασκούσε ανοιχτή κριτική στο Κρεμλίνο.

ΔΕΥΤΕΡΑ 9.10.2006

• Μία μαύρη σελίδα στο θέμα του αφοπλισμού κατέγραψε χθες η Βόρειος Κορέα, με τη δοκιμή πυρηνικής βόμβας που πραγματοποίησε το απομονωμένο καθεστώς της Πυόνγκιανγκ.

• Για έλλειμμα αξιοπιστίας κατηγορεί ο κ. Αλμούνια την ελληνική κυβέρνηση. Ωχ, μας κατάλαβαν!

• Πέφτουν οι υπογραφές για τη δημιουργία του νέου γηπέδου του Παναθηναϊκού στον

τά τα επεισόδια και τον θάνατο του συνδικαλιστή του Οργανισμού. Μέχρι και η Δεξιά κατάλαβε ότι το παρακράτος της κάνει κακό!

• Ο κ. Γκαργκάνας είδε τη φτώχεια και μιλάει για ανακατανομή εισοδήματος. Μάλλον η κατάσταση της οικονομίας θα πρέπει να είναι πολύ κακή, αν μπορεί να την ανιχνεύει ακόμα και ο πρόεδρος της Τράπεζας της Ελλάδας.

• Μέσα σε μία ημέρα διπλασιάστηκαν οι καταλήψεις στα σχολεία της Αθήνας. Φαίνεται ότι έχει πολλή δουλειά η κυρία Γιαννάκου για να πείσει τους μαθητές. Το ανέκδοτο είναι όμως ότι ο κ. Ρουσόπουλος

ανακάλυψε ότι τις κινητοποιήσεις και τις καταλήψεις τις υποκινεί ο Συνασπισμός. Να το 'ξερε κι ο Συνασπισμός!

ΤΕΤΑΡΤΗ 11.10.2006

- Πορεία σύγκρουσης με τους εκπαιδευτικούς επέλεξε ο πρωθυπουργός, καθώς η υπουργός Παιδείας κάνει την τρομερή δήλωση: «Η κυβέρνηση δεν μασάει». Κι εμείς ζητάμε απάντηση στη διαχρονική ελληνική βουκολική ερώτηση «Μασάει η κατσίκα ταραμά;»

- Η πρόταση νόμου στη γαλλική εθνοσυνέλευση για την ποινικοποίηση της άρνησης της γενοκτονίας των Αρμενίων προκαλεί την αντίδραση των Τούρκων που αντεπιτίθενται «θυμίζοντας» στους Γάλλους ότι είναι αποικιοκράτες. Μαθήματα ιστορίας από σφαγείς!

- Μέρα μεσημέρι και ένα μικρό αεροπλάνο συντρίβεται σε πολυκατοικία του ανατολικού Μανχάταν. Τι θα γίνει τελικά με τους Αμερικανούς που έχουν βάλει στόχο ουρανοξύστες και πολυτατοικίες;

ΠΕΜΠΤΗ 12.10.2006

- Το 82% των κονδυλίων του Δ' ΚΠΣ θα κατευθυνθεί εκτός Αττικής, σύμφωνα με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Στην περιφέρεια να πάει, στις τσέπες των επιτηδείων να μην πάει!

- Μπάχαλο στην κυβέρνηση. Μεϊμαράκης κατά Σουφλιά, Σουφλιάς κατά Ψωμιάδη, Ψωμιάδης κατά πάντων. Αν αυτό δεν είναι ο ορισμός για τη λέξη «σκορποχώρι», τότε ποιο είναι;

- Παράνοια εν Αθήναις. Τα ελληνικά νοικοκυριά που έγιναν πλούσια εν μία νυκτί, με τα μαγικά του κ. Αλογοσκούφη, ξεδεύουν 90 ευρώ για την αναψυχή τους και τον πολιτισμό κάθε μήνα. Πολλά, πάρα πολλά, κύριε υπουργέ, να κοπούν πάραυτα!

- Ψηφίζεται ο νόμος από τη γαλλική εθνοσυνέλευση για τη γενοκτονία των Αρμενίων, προκαλώντας απανωτά εγκεφαλικά στην Άγκυρα.

Η πλατεία Μοναστηρακίου παρουσίαζε την ημέρα των εκλογών μια τουλάχιστον απaráδεκτη εικόνα. Ελπίζω ο νέος δήμαρχος να την είδε και να κάνει ό,τι περνάει από το χέρι του για αυτήν την αθλιότητα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 13.10.2006

- Πολιτική θύελλα στη Βρετανία. Ο νέος αρχηγός ΓΕΕΘΑ της χώρας δηλώνει ότι η παρουσία των βρετανικών στρατευμάτων στο Ιράκ εντείνει τα προβλήματα ασφαλείας και καλό θα ήταν να φύγουν γρήγορα. Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες μιλούν για μίνι καρδιακό επεισόδιο στη Ντάουνινγκ Στρητ.

- Κυκλοφορεί διακήρυξη 490 πανεπιστημιακών δασκάλων που υποστηρίζει ότι είναι απαραίτητες οι αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μόνο; Και η δευτεροβάθμια θα μείνει παραπονούμενη;

ΣΑΒΒΑΤΟ 14.10.2006

- Περίπου 40.000 δημόσιοι υπάλληλοι θέλουν να γίνουν εφοριακοί. Λέτε να οσμίζονται τίποτα;

- Περίεργα κείμενα για βλάβες σε αεροσκάφη της Ολυμπιακής και για πιθανές μελλοντικές τραγωδίες βλέπουν το φως της δημοσιότητας. Να σας πω κάτι; Πριν πολλά χρόνια συνεργάτης του περιοδικού έλεγε ότι προσπαθεί να κάνει όσο το δυνατόν πιο λίγα δρομολόγια με τα αεροσκάφη της Ο.Α. γιατί έχει τα λιγότερα ατυχήματα από όλες τις υπόλοιπες εται-

ρείες και στατιστικά δεν μπορεί, θα γίνει κάποιο. Από τότε πέρασαν πάνω από 20 χρόνια και ατύχημα δεν έγινε. Μήπως λοιπόν τα δημοσιεύματα αυτά πάνε αλλού;

ΚΥΡΙΑΚΗ 15.10.2006

- Δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές. Η κυβέρνηση δεν χάνει, το ΠΑΣΟΚ δεν νικάει, η Αριστερά κάτι τσιμπάει. Ο Αλέξης Τσίπρας στην Αθήνα, όπως και ο Γιάννης Μπουτάρης στη Θεσσαλονίκη από άλλο μετερίζι κάνουν την ευχάριστη έκπληξη και στέλνουν αδιάβαστους τους καρεκλοκένταυρους των πολιτικών γραφείων των κομμάτων.

- Το διάγγελμα Καραμανλή και η εν συνεχεία εμφάνιση της κυρίας Γιαννάκου τρομάζουν ακόμα και τους νεοδημοκράτες για το τι μέλλει γενέσθαι σε Παιδεία και Οικονομία.

ΔΕΥΤΕΡΑ 16.10.2006

- Η επομένη των εκλογών βρίσκει τους πασόκους με κομμένα τα φτερά και τους νεοδημοκράτες να κρατούν μικρό καλάθι. Στην Αριστερά όμως αισιοδοξία. Τα στελέχη της αφουγκράζονται την πολιτική πραγματικότητα; Για ορισμένα δεν

νομίζω ότι υπάρχει γιατριά και καλό θα είναι να τους συστήσει κάποιος να πάνε επείγοντως σπίτι τους.

ΤΡΙΤΗ 17.10.2006

- Μηδέν εις το πηλίκον. Πλήρης η αποτυχία του κρίσιμου ραντεβού της υπουργού Παιδείας με τους εκπαιδευτικούς. Η κυβέρνηση μετά τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών δεν έκανε βήμα πίσω, αρνούμενη να δώσει το παραμικρό για να λυθεί η κρίση στην Παιδεία και απαιτώντας την επιστροφή στα σχολεία άνευ όρων καθηγητών και δασκάλων.

- Αναταραχή στο ΠΑΣΟΚ από τα αποτελέσματα των εκλογών της περασμένης Κυριακής. Δεν μπορούν να εξηγήσουν πως σε τόσο καλή για την αντιπολίτευση συγκυρία τα κέρδη τους ήταν μηδενικά, αν όχι αρνητικά. Κάνουμε μία πρόταση, έτσι σαν υπόθεση εργασίας. Πώς θα ήταν το «κίνημα» χωρίς τον Γιώργο αρχηγό;

ΤΕΤΑΡΤΗ 18.10.2006

- Η πρώτη αντίδραση στην αδιαλλαξία της κυβέρνησης για την Παιδεία αποτυπώνεται στο πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο στην Αθήνα και σε πολλές πόλεις της χώρας.

- Η αντίστροφη μέτρηση για τον Γιώργο Παπανδρέου φαίνεται ότι άρχισε. Το πασοκικών φρονημάτων βήμα από την πρώτη έως την τελευταία σελίδα του βάζει κατά του αρχηγού. Αν ισχύει η θεωρία περί Συγκροτήματος και κυβερνήσεων ή αρχηγών, τότε μετράει μέρες.

- Κακοκαιρία πλήττει τη χώρα με την Λέρο και τα Χανιά να κηρύσσονται σε κατάσταση έκτακτου ανάγκης.

- Το υπόγειο θησαυροφυλάκιο της αρχαίας Μεσσήνης, το αρχαίο Αγορανομείο και τον χαμένο ναό της Αρτέμιδος Λιμνιτιδας έφεραν στο φως πρόσφατες αρχαιολογικές έρευνες.

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ Δ'
Ο ΕΚΛΟΓΙΚΟΣ

Μέσα στην Ενημέρωση

Τη Δευτέρα μετά τις εκλογές, οι «αντιπολιτευόμενες» εφημερίδες της «δημοκρατικής παράταξης», τα *Νέα*, η *Ελευθεροτυπία* και το *Έθνος*, βγήκαν με τίτλους λες και είχε νικήσει το ΠΑΣΟΚ και είχε χάσει η Ν.Δ. Μα καλά, δεν καταλαβαίνουν ότι έτσι κάνουν κακό στον Γιωργάκη; Έτσι όπως το πάνε, σε λίγο κι αυτός θα πιστέψει ότι νίκησε.

- Το τι είδαν τα ματάκια μας και άκουσαν τα αυτιά μας τη νύχτα της Κυριακής των εκλογών δεν λέγεται. Εκτός των δημοσιογράφων-μεγαλοαναλυτών, οι ειδικές εκλογικές εκπομπές μάζεψαν όλους εκείνους τους πολιτικούς, ηθοποιούς, δικηγόρους και κάθε άλλης καρυδιάς καρύδι που μαζεύουν καθημερινώς στα δελτίων των 8 καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Υπήρχαν βεβαίως και κάποιες φωτεινές εξαιρέσεις, αλλά λίγες, πολύ λίγες. Είδαμε λοιπόν μεταξύ άλλων:

- Τον Άρη Σπηλιωτόπουλο με πορτοκαλί σακάκι και κατακόκκινη γραβάτα. Καλά, δεν του είπαν ότι με αυτό το στυλάκι δεν μπορεί να την βγει στον «σοβαρό» Ρουσόπουλο; Μήπως πρέπει ν' αλλάξει στυλίστα και στυλ γενικώς;

- Τον Αβραμόπουλο να ρωτά δημοσίως αν ξέρουν «με ποια κριτήρια» τον επέλεξαν για Δήμαρχο. Και τον ηθοποιό Πέτρο Φιλιππίδη να τον δουλεύει και να απαντά «ως όμορφο». Είδατε τι μας κάνει το γυναικείο εκλογικό σώμα;

- Το ακτύπητο δίδυμο Ντόρας-Βενιζέλου, ως μόνιμη προαναγγελία του πολιτικού μέλλοντός μας.

- Τη γραμματέα του ΠΑΣΟΚ Μαριλίτσα Ξενογιαννακοπούλου να καταγγέλλει ως «πρωτοφανές γεγονός» που προκαλεί

σύγχυση στον κόσμο» τη δημοσκόπηση που είχε παραγγείλει ο ANT1 και έφερε τη Ν.Δ. μπροστά με 2,5% μονάδες (αντίστοιχη όμως εκτίμηση έκανε και ο Ηλίας Νικολακόπουλος).

- Τον Αλογοσκούφη να προσπαθεί να μην απαντήσει στον πρόεδρο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας κ. Μπράτη για τα αιτήματα των εκπαιδευτικών.

- Τον Λαλιώτη, ο οποίος όμως δεν προέβη σε πολιτικές εκτιμήσεις, αλλά στάθηκε μόνο στον Πειραιά και τον Φασούλα –άντε να κάνεις πολιτική εκτίμηση με τέτοιο κάζο που έπαθε το ΠΑΣΟΚ.

- Τον Πέτρο Ευθυμίου, την Κανέλλη, τον Γιάννο Παπαντωνίου, τους ηθοποιούς Βάσια Τριφύλλη, Απόστολο Γκλέτσο και Στράτο Τζώρτζογλου. Ακόμα και η Δήμητρα Λιάνη έσκαψε μύτη στα πάνελ, παρέα με άλλους φοβερούς αναλυτές. Κοντολογίς, όλος ο θίασος επί σκηνής.

- Το «κλου» πάντως της νύκτας της Κυριακής, μακριά βέβαια από τις τηλεοπτικές συζητήσεις, ήταν η εμφάνιση του «κοντού» (Σημίτη) δίπλα στον «ψηλό» (Φασούλα) στον Πειραιά. Με την ευκαιρία, με ποιον ήταν ο πρόεδρος (Κόκκαλης) σε αυτές τις εκλογές; Διότι στις προηγούμενες ξέραμε ότι ήταν υπέρ του Αγραπίδη.

- Στο πάνελ που είχαν στήσει στο MEGA η Τρέμη, ο Πρετε-

ντέρης και ο Τσίμας παρήλασε ο κάθε πικραμένος. Μάλιστα, ένα από τα ενδιαφέροντα στιγμιότυπα ήταν η «συνύπαρξη» του Μίμη Ανδρουλάκη με τον δικηγόρο Κεχαγιόγλου, ο οποίος, ως γνωστόν, βρισκόταν μέχρι πρότινος στον Κορυδαλλό –και κατά πως λέγεται την περνούσε σαν «κεχαγιάς». Και καλά, ο Ντερμπεντέρης του Συγκροτήματος Λαμπράκη και νυν διευθυντής σύνταξης του κυριακάτικου *Βήματος* ελέω Ψυχάρη. Είναι γνωστό ότι με κάθε ευκαιρία στηρίζει τον Σάκη και κατά συνέπεια ήταν φυσικό να τον καλέσει στο πάνελ. Ο Μίμης τι δουλειά είχε εκεί; Και μάλιστα, δίπλα στη Ντόρα; Α, ρε αείμνηστε Χαρίλαε, μια ζωή λάθη!

- Μιλώντας σε κάποιο κανάλι ο Πέτρος Ευθυμίου το πέταξε και μας είπε ότι «ο Τσίπρας πήγε καλά γιατί συγκρούστηκε ευθέως με την μιντιοκρατία». Πάλι δεν πήρε χαμπάρι τίποτα από την πραγματικότητα, αφού είναι γνωστό ότι στην προσπάθειά του να στηρίξει τον ΣΥΝ, το Μαξίμου περνούσε γραμμή να παίζουν τον Τσίπρα. Ανεξαρτήτως, βεβαίως, της επιτυχίας του.

- Είχε φοβερή πλάκα να βλέπει κανείς το MEGA τη νύκτα της Κυριακής των εκλογών από τη μια να βγάζει τίτλο με ερωτηματικό στο τέλος «Πέρασε ο Μπουτάρης 2ος;» και λίγο μετά να βάζει τον ίδιο τίτλο, χωρίς

ερωτηματικό («Πέρασε ο Μπουτάρης 2ος») και αμέσως να ξαναβγάζει τον ίδιο τίτλο, αλλά πάλι με ερωτηματικό («Πέρασε ο Μπουτάρης 2ος;»). Αυτό σημαίνει ταχύτητα στην ενημέρωση. Όχι παίζουμε.

- Διάβασα το δημοσίευμα στο *Βήμα* της Κυριακής (15-10-06) με τίτλο «Ποιος κυβερνά αυτό τον τόπο;» και ένα άλλο την ίδια ημέρα στην *Κυριακάτικη* με τίτλο «Της ΔΑΚΕ οι παράγκες». Και τα δύο αναφέρονται, με αφορμή το θάνατο του συνδικαλιστή των ΕΛΤΑ, στα «παρακρατικά παραμάγαζα» που έχουν στήσει μηχανισμοί και ομάδες της Ν.Δ. στις ΔΕΚΟ. Και στα δύο παρατίθενται, μέσες άκρες, τα ίδια στοιχεία. Ως εκ τούτου θα συμβουλευάμε τους καλούς συναδέλφους να κάνουν και κανένα ρεπορτάζ εκτός Χαριλάου Τρικούπη. Μπορεί έτσι να ανακαλύψουν και άλλα παραμάγαζα και της Ν.Δ. και γαλαζοπράσινου χρώματος.

- Για να καταλάβουμε κι εμείς. Τα κρατικά αρχεία του υπουργείου Εξωτερικών είναι τελικά δημόσια περιουσία ή είναι ιδιοκτησία του Συγκροτήματος Λαμπράκη; Διότι, εδώ και ένα χρόνο, η υπεύνη των αρχείων κ. Φωτεινή Τομαή (πρώην Κωνσταντοπούλου) μας παρουσιάζει κάθε Κυριακή στο *Βήμα* και από ένα «βαθυστόχαστο» άρθρο της που συνοδεύεται από σειρά εγγράφων από το αρχείο. Την περασμένη Κυριακή ήταν «Η πρώτη διάσκεψη ειρήνης στη Χάγη, το 1899». Ποιος έχει δώσει την άδεια στη συγκεκριμένη κυρία να εκμεταλλεύεται για δική της προβολή τη δημόσια περιουσία; Τόσο πολύ πια στενοχωρήθηκαν ο Λαμπράκης και ο Ψυχάρης που την χώρισε ο Κωνσταντόπουλος ώστε αποφάσισαν να της δώσουν μόνιμο βήμα στο... *Βήμα*; Βέβαια, οι Λαμπράκης και Ψυχάρης που

ούτε ζωγραφιστό δεν θέλουν να βλέπουν τον Κωνσταντόπουλο, δεν είναι οι μόνοι που συμπονοούν την Τομαή. Και ο Μάκης Τριανταφυλλόπουλος έχυσε μαύρο δάκρυ για πάρτη της. Και γι' αυτό έβγαλε στη φόρα τις καταγγελίες που είχε συγκεντρώσει γνωστό ακροδεξιό στοιχείο στο πλάι του Χριστόδουλου. Όμως, ρε παιδιά, ξεχάσατε να πείτε ότι πρόσφατα ο Κωνσταντόπουλος αθώωθηκε και δικαστικά.

•Μπράβο στον ελληνικό Τύ-

πο. Έγραψε στα παλιά του τα παπούτσια την επίσκεψη Πούτιν στη Γερμανία και τις μεγάλης σημασίας συμφωνίες με τη Μέρκελ, κυρίως για το ενεργειακό (φυσικό αέριο) αλλά και σε άλλους τομείς. Καλά, για τα κανάλια ούτε που το συζητάμε. Αυτά, αν φαινόταν το βρακί της Μέρκελ, θα το έκαναν θέμα και μεταξύ των άλλων θα μας έλεγαν και για την επίσκεψη Πούτιν. Ο Τύπος δεν έχει ακόμα καταλάβει ότι το ίδιο «ενεργειακό παιχνίδι» που παίζεται με Ρω-

σία-Γερμανία, σε μικρότερα μεγέθη παίζεται και με την Ελλάδα;

•Μ' αρέσει να διαβάζω αυτά που γράφει ο Νικόλας Βουλέλης περί «Σταλινικής Μοναρχίας» στην Βόρεια Κορέα. Όχι ότι διαφωνούμε με τον χαρακτηρισμό. Το αντίθετο. Μας αρέσουν ακόμα περισσότερο οι οβιδιακές μεταμορφώσεις πρώην μαοϊκών-αριστεριστών σε «εκσυγχρονιστές-αριστερούς», επειδή η Β. Κορέα ήταν ένα από τα αγαπημένα παιδιά του Μάο.

•Πολύ ενδιαφέρον τον θέμα της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας (15-10-06) για σχέσεις του υφυπουργού Εσωτερικών Θ. Νάκου με τον επιχειρηματία Μιτυληναίο στο παρελθόν. Θέλουμε όμως και τα άλλα ονόματα.

•Και μια και περί Ελευθεροτυπίας ο λόγος. Από κύκλους της εφημερίδας διαψεύδεται η πληροφορία που είχαμε αναφέρει στο προηγούμενο τεύχος ότι η εφημερίδα πουλήθηκε στον Βαρδινογιάννη.

Ταυρομαχίες στους Τράχωνες

•Η Γιάννα Αγγελοπούλου φαίνεται πως έχει πάρει σοβαρά την υπόθεση ανανέωσης του *Ελεύθερου Τύπου*. Προσέλαβε την έμπειρη στα επικοινωνιακά εταιρεία *Innovación*, η οποία παρουσίασε ήδη στους Τράχωνες τους προβληματισμούς της. Ξέρετε τι λένε σε γενικές γραμμές αυτοί οι προβληματισμοί; Ότι σε μια δεκαετία κανείς δεν θα μαθαίνει τα νέα από εφημερίδα που τυπώνεται σε... χαρτί. Κατόπιν τούτου βλέπουμε τον έντυπο καθημερινό λόγο να περιορίζεται στις ετικέτες των DVD.

Η ισπανική *Innovación* που έχει ήδη αρχίσει να δουλεύει εδώ και 2-3 εβδομάδες για τη Γιάννα και εκτιμάται ότι θα ολοκληρώσει την πρότασή της για το πώς πρέπει να γίνει ο *Ελ. Τύπος* σε δύο περίπου μήνες. Στόχος της είναι να φτιάξει μια ποιοτική εφημερίδα, με τέτοιους τρόπους και «συνταγές» όμως, που άλλες σοβαρές-ποιοτικές εφημερίδες της Ελλάδας, θα φαντάζουν μπροστά στον *Ελ. Τύπο* ως «ερασιτεχνικές δημιουργίες».

Οι Ισπανοί θεωρούν ως τετελεσμένο το γεγονός ότι το πολύ σε μια δεκαετία δεν θα κρατάμε χαρτί στα χέρια μας, αλλά τα πάντα θα είναι ηλεκτρονικά. Έχουν ως δεδομένο ότι ο Τύπος περνάει παγκοσμίως βαθύτατη κρίση –κυρίως εξαιτίας της τηλεόρασης–, πιστεύουν όμως ότι αυτή η κρίση είναι αναστρέψιμη. Πιστεύουν επίσης ότι με ένα «κοκτέιλ» αλλαγών στην εξωτερική εμφάνιση των εφημερίδων, τον τρόπο προβολής αλλά και την ουσία των θεμάτων η κρίση μπορεί να μετριασθεί, αν όχι να αντιμετωπιστεί. Κοντολογίς, κρίνουν

ότι κλειδί σε όλα αυτά είναι η δημιουργία μιας πραγματικά δημοσιογραφικής και «μετατηλεοπτικής» εφημερίδας. Δηλαδή, να μην βγαίνουν οι εφημερίδες ως φυλλάδες-ουρά της τηλεόρασης, αλλά μπροστά από αυτήν. Άντε τώρα να τα κάνεις όλα αυτά πράξη στην Ελλάδα της δημοσιογραφικής παρακμής και μετριότητας. Για να μην πούμε για τον *ΕΤ* και τις μεταγραφές που έχουν ήδη γίνει. Όμως σε όλους αρέσουν τα λιβανιστήρια, στην κα Γιάννα δεν θα άρεσαν;

Οι ισπανικές εταιρείες δεν είναι καινούργιες στην ελληνική αγορά του Τύπου. Στο παρελθόν έστησαν εφημερίδες του Συγκροτήματος Λαμπράκη, τη *Νέα Μεσημβρινή* κ.λπ... Η *Innovación* όμως, που δουλεύει τον *Ελ. Τύπο*, είναι εντελώς φρέσκια στην ελληνική «πιάτσα» και χρησιμοποιεί μια ενδιαφέρουσα μέθοδο για να μάθει με τι έχει να κάνει και να «κατασκευάσει» στη συνέχεια το μοντέλο που ταιριάζει στη χώρα μας και ειδικότερα στον *Ελ. Τύπο*. Έτσι, οι άνθρωποί της, αφού έκαναν φύλλο και φτερό την εφημερίδα καταγράφοντας το προσωπικό και τον εξοπλισμό της, κάνουν κατ' ιδίαν και ομαδικά επαφές με τους εργαζόμενους της, όπου συζητούν και ζητούν τις απόψεις τους για το τι πρέπει να γίνει στο «μαγαζί» τους. Κατ' αυτό τον τρόπο καθιστούν –ή δίνουν την εντύπωση ότι το κάνουν– τους εργαζόμενους «συνεργάτες» και «συμμέτοχους» της προσπάθειας για τη διαμόρφωση της μελλοντικής εικόνας της εφημερίδας. Πώς το 'παμε; «Συμμετοχική Δημοκρατία»; Να το δούμε και στο

ταμείο και στο κατά πόσον θα υπάρχει ελεύθερη έκφραση στην εφημερίδα.

Οι Ισπανοί της Γιάννας, αν και κάνουν πολύ εύστοχες –πλην πασίγνωστες στους παροικούντες την Ιερουσαλήμ– τεχνοκρατικές διαπιστώσεις, αποφεύγουν, όπως ο διάολος το λιβάνι, να μιλήσουν για τις συνέπειες που έχει η εξάρτηση του Τύπου από τη διαπλοκή και το κατεστημένο. Γιατί άραγε; Αν πάντως η κα Αγγελοπούλου προσπαθήσει σοβαρά, και με τους κατάλληλους ανθρώπους, να κάνει πράξη αυτά που της προτείνουν οι Ισπανοί τότε πολλοί μεγαλοεκδότες διαπλεκόμενοι θα χάσουν τον ύπνο τους. Εκτός του στόχου της για δημιουργία ενός «Δεξιού Συγκροτήματος», με τηλεόραση και ραδιόφωνο, η μετάλλαξη και μόνο του *Ελεύθερου Τύπου* σε σύγχρονη εφημερίδα, οι νέες εκδόσεις που θα τον συνοδεύσουν και η δημιουργία προωθημένου πόρταλ στο Ιντερνέτ αρκούν για να προκαλέσουν πονοκέφαλο στους υπόλοιπους εκδότες. Ήδη, κατά ασφαλείς πληροφορίες, ο Χρήστος Λαμπράκης, ως εκπρόσωπος του «καρτέλ» των παραδοσιακών εκδοτών, έστειλε μήνυμα στην Αγγελοπούλου να μην χαλάει την πιάτσα, δίνοντας μεγάλα ποσά για να πάρει δημοσιογράφους του Συγκροτήματος και άλλων εφημερίδων. Ως γνωστόν, στους Τράχωνες μεταπήδησαν από το *Βήμα* δύο στελέχη του, και από την *Απογευματινή* άλλο ένα. Μέχρι στιγμής βέβαια. Διότι ακούγεται για «στρατιές» ενδιαφερομένων να πάνε στη Γιάννα τόσο από τον ΔΟΛ όσο και από άλλες εφημερίδες.

Ο Καραμανλής στηρίζει τον Γιωργάκη;

του Β. Ζήση

Ο κ. Κ. Καραμανλής και Γ. Παπανδρέου έσπευσαν να «καθαρίσουν» με την πολιτική ερμηνεία των αποτελεσμάτων της αναμέτρησης της περασμένης Κυριακής, πριν καν αρχίσει η επίσημη καταμέτρηση των ψηφοδελτίων. Ο πρώτος με ένα προετοιμασμένο «μίνι» διάγγελμα δήλωσε ότι το αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών δικαιώνει τις επιλογές της κυβέρνησής του και της «υπαγορεύει να συνεχίσει την στρατηγική της». Ο δεύτερος, αντιθέτως, εμφανίζεται πεπεισμένος ότι το αποτέλεσμα ήταν θετικό και, παρά τις αντίθετες εκτιμήσεις άλλων στελεχών του κόμματός του, επιμένει στην εκτίμηση περί «αλλαγής του πολιτικού σκηνικού», καθώς πιστεύει ότι το ΠΑΣΟΚ έχει μηδενίσει τη διαφορά του με τη Νέα Δημοκρατία.

Και οι δύο στηρίχθηκαν μόνο στα exit poll και βιάστηκαν μάλλον να βγάλουν συμπεράσματα. Επειδή το πολιτικό μήνυμα των εκλογών, ούτε την στρατηγική των μεταρρυθμίσεων επικροτεί, όπως υποστηρίζει ο κ. Καραμανλής, ούτε, πολύ περισσότερο, σηματοδοτεί ένα νέο πολιτικό σκηνικό, όπως διατείνεται ο κ. Παπανδρέου. Η Ν.Δ., αν και παραμένει πρώτο κόμμα, έχει σαφώς μειώσει την πολιτική της παρουσία, ενώ τα οφέλη για το ΠΑΣΟΚ είναι ελάχιστα. Πώς μετουσιώνεται αυτή η εξέλιξη στο πολιτικό σκηνικό; Στην περίπτωση που πραγματοποιούνταν αύριο εθνικές εκλογές, κανένα κόμμα, με βάση τον νέο εκλογικό σύστημα, δεν θα ήταν σε θέση να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Και στην καλύτερη των περιπτώσεων θα είχε μία ισχνή πλειοψηφία στη νέα Βουλή.

Θα επανέλθουμε βεβαίως στο θέμα, αλλά μια πρώτη σοβαρή ανάγνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων της πε-

ρασμένης Κυριακής υποδεικνύει ότι τα πραγματικά ποσοστά και των δύο κομμάτων στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις εμφανίζουν σημαντική κάμψη. Το γεγονός αυτό εξηγεί γιατί, παρά την καθιέρωση του 42%, δεν κατόρθωσαν να εκλέξουν από την πρώτη Κυριακή τους υποψηφίους τους σε 7 νομαρχίες και σε 21 πρωτεύουσες νομών, που αποτελούν και το βαρόμετρο της πολιτικής τους επιρροής. Είναι επίσης γεγονός ότι και τα δύο κόμματα θριαμβολογούν αυθαίρετα ότι κέρδισαν ορισμένες νομαρχίες. Η Ν.Δ., για παράδειγμα, θριαμβολογεί ότι απέσπασε από το ΠΑΣΟΚ 6 νομαρχίες (Γρεβενών, Θεσπρωτίας, Κοζάνης, Φλώρινας, Κέρκυρας και Χαλκιδικής) από τις οποίες, όμως, οι τέσσερις πρώτες δεν ανήκαν στην αξιωματική αντιπολίτευση αφού τις είχε κερδίσει με τη στήριξη του ΣΥΝ. Παρομοίως, το ΠΑΣΟΚ epαίρεται για τις τρεις νομαρχίες που απέσπασε από τη Ν.Δ., αλλά του διαφεύγει ότι τη μία εξ αυτών την είχε, έτσι κι αλλιώς, με τη στήριξη του ΣΥΝ.

Ωστόσο, η Ν.Δ. του Κώστα Καραμανλή είναι ο αδιαμφισβήτητος νικητής των εκλογών, επειδή, παρά το κλίμα πόλωσης και καταστροφολογίας που επιχείρησε να δημιουργήσει το ΠΑΣΟΚ, ο Γιώργος Παπανδρέου και οι περίξ αυτών διαπλεκόμενοι, ο συσχετισμός των πολιτικών δυνάμεων παραμένει ακόμα ευνοϊκός για την κυβέρνηση και αρνητικός για τη Χαριλάου Τρικούπη.

Γιατί όμως ο Κώστας Καραμανλής –διότι περί αυτού πρόκειται και όχι για την κυβέρνηση ή το κόμμα του– άντεξε; Επειδή, τάχα, όπως περηφανεύονται τα κυβερνητικά παπαγαλάκια «οι πολίτες έδειξαν ότι δεν ζουν στον γυάλινο κόσμο του δελτίου των οκτώ» και ψήφισαν «κατά συνείδηση»; Παραμύθια για μικρά παιδιά. Αυτά έγιναν μό-

νον επί Ρούζβελτ, που, όπως διδάσκεται στους πρωτοετείς των δημοσιογραφικών σχολών (του εξωτερικού βεβαίως), ήταν η πρώτη και ίσως μοναδική περίπτωση παγκοσμίως που ένας πολιτικός νίκησε τη μιντιοκρατία. Άλλες εποχές όμως άλλα ήθη και κυρίως άλλου επιπέδου πολιτικοί ηγέτες. Ο Καραμανλής και από κοντά και η Ν.Δ. επικράτησαν στις δημοτικές εκλογές, επειδή η δυσαρέσκεια απέναντι στο ΠΑΣΟΚ κυριαρχεί, με αποτέλεσμα να μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα η ανικανότητα και η ανεπάρκεια της κυβέρνησης. Πολύ περισσότερο, επειδή ο Γιώργος Παπανδρέου δείχνει ως «ηγέτης» να είναι σαφώς υποδεέστερος του πρωθυπουργού.

Οι ομιλίες του Γ. Παπανδρέου καθ' όλη τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, τα επιχειρήματα και η φρασολογία του ακούγονταν μόνο σαν «ξεψυχισμένες» φωνές-αντίλαλος από το παρελθόν. Θύμιζαν καταστάσεις και κλίμα μιας άλλης εποχής που δεν έχει καμία σχέση με την σημερινή. Ήταν σαν να είχε πάθει ο Γιώργος Παπανδρέου σύγχυση και να νομίζει ότι είναι ο Ανδρέας. Αντίθετα ο Καραμανλής εμφανίστηκε σταθερός και ανυποχώρητος, ακόμα και στο σημαντικότερο θέμα της Παιδείας. Δεν χρειάζεται να είναι, λοιπόν, κανείς Λούλης για να αντιληφθεί ότι κέρδισε έτσι, για μια ακόμα φορά, τον περιβόητο «μεσαίο χώρο», τους «αναποφάσιστους» που κερδίζουν τις εκλογικές μάχες.

Ούτε χρειάζεται να είναι κανείς μάγος για να αντιληφθεί ότι η περίφημη «επικοινωνιακή στρατηγική» του Μαξίμου αρχίζει και τελειώνει στη σαφή υπεροχή του Κώστα Καραμανλή απέναντι στον Γιώργο Παπανδρέου. Ότι κύριο μέλημά του κυβερνητικού επιτελείου είναι να τον διατηρήσει πάση θυ-

σία στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, με τις κατάλληλες προσαρμογές των εκλογικών ποσοστών βεβαίως. Άλλωστε, κοινή πεποίθηση είναι ότι αν ο Γιωργάκης χάσει και τις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές με μεγάλη διαφορά, τότε κανείς δεν ξέρει τι θα συμβεί όχι μόνο στο ΠΑΣΟΚ αλλά και στη Ν.Δ. και τους υπόλοιπους. Η κατάλληλη διαφορά εκλογικού ποσοστού πρέπει να είναι λοιπόν γύρω στο 1,5 με 2%. Εκεί δεν κυμαίνονται άλλωστε οι «αντικειμενικές» –μαγειρεμένες ή όχι– δημοσκοπήσεις;

Αν τα προηγούμενα ακούγονται «υπερβολικά», πάρτε για παράδειγμα την περίπτωση της Υπερνομαρχίας Αθηνών. Τα πρόσωπα που επέλεξε η Ρηγίλλης για να ηγηθούν του συνδυασμού της δεν αποτέλεσαν, άραγε, απρόσμενο «δωράκι» στους αφανείς επί μια τετραετία υποψήφιους του ΠΑΣΟΚ; Η προκλητική ανοχή της Ρηγίλλης απέναντι στους ποικιλώνυμους «αντάρτες» της παράταξης ανά πάσα την επικράτεια τι ήταν; Αδυναμία να τους διαγράψουν ή «δωράκι» κι αυτό στον Γιωργάκη; Πιστεύει κανείς στα σοβαρά ότι οι υπουργοί παράκουσαν, τάχα, σχετική εντολή του Μαξίμου και δεν πήγαν στις εκλογικές περιφέρειές τους να στηρίξουν τους υποψήφιους της παράταξης; Το ήπιο κλίμα, που καλλιεργήθηκε προεκλογικά από υποψηφίους της Ν.Δ. και είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει μεγάλη αποχή σε Αθήνα και Πειραιά, δεν βοήθησε το ΠΑΣΟΚ σε αυτές τις περιοχές; Δεν είναι παράδοξο η αποχή στην Αθήνα να είναι πολύ μεγαλύτερη της επαρχίας; Το αποτέλεσμα των εκλογών της περασμένης Κυριακής ήταν, μπορεί να πει κανείς, προδιαγεγραμμένο με την έννοια ότι αυτό επεδίωκε η Ν.Δ. και αυτό πέτυχε.

Δεν μπορεί, όμως, η πολιτική της κυβέρνησης ενός πρωθυπουργού, που διεκδίκησε για τον εαυτό του άλλα οράματα και εξελέγη με αυτά, να στηρίζεται σε έναν ανύπαρκτο ουσιαστικά αντίπαλο. Δεν μπορεί αυτά τα οράματα, που ενέπνευσε ο εξαγγελθείς αγώνας για τη διαφάνεια και την επανίδρυση του κράτους, να εκποιοούνται στη σημερινή εξουσιαστική και διαχειριστική πραγματικότητα της κυβέρνησης Καραμανλή. Υπό αυτή την έννοια, η

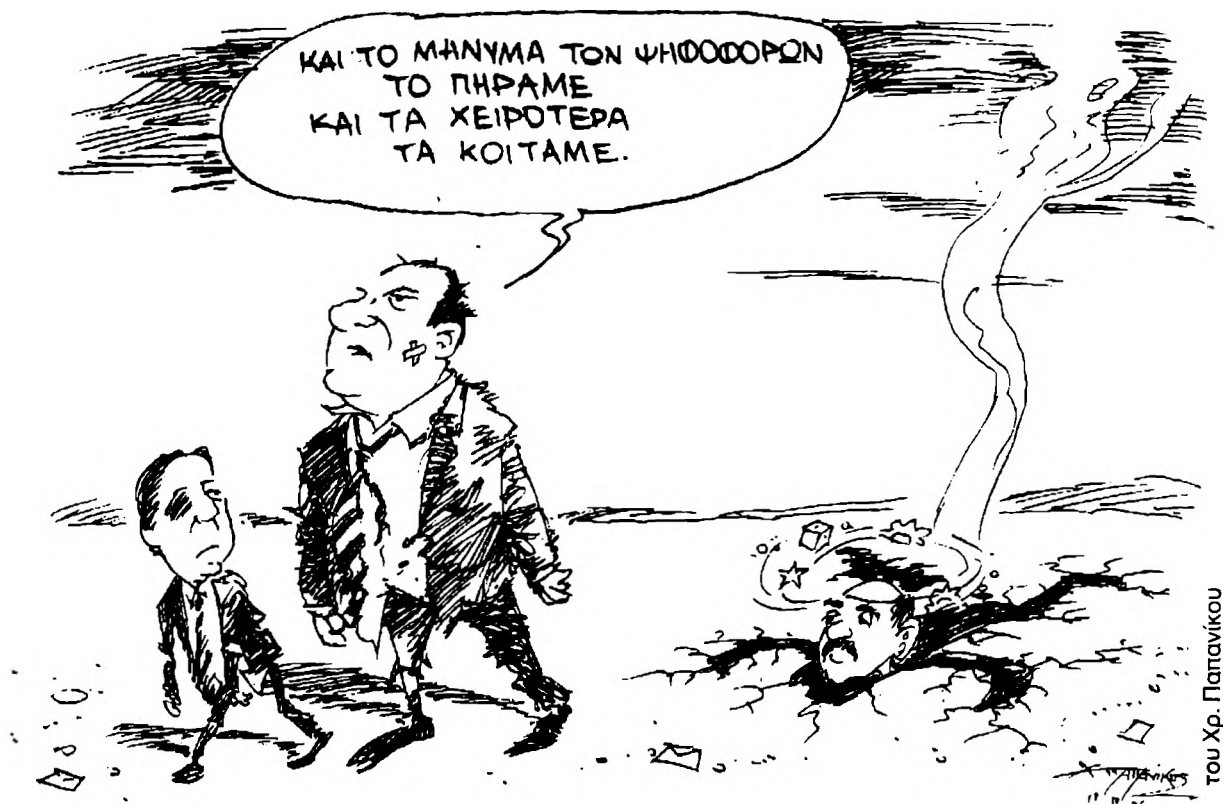
επιτυχία Καραμανλή στις εκλογές μπορεί να του γυρίσει μπουμερανγκ. Αντίθετα, εάν η κυβέρνηση υφίστατο ένα εκλογικό σοκ, ίσως την βοηθούσε να ανασκουμπωθεί επιτέλους, να δουλέψει σοβαρά και να αντιμετωπίσει με υπευθυνότητα τα μείζονα –σε εθνικό και διεθνές επίπεδο– ζητήματα που τρέχουν με ιλιγγιώδεις ταχύτητες.

Στη θέση του κ. Καραμανλή εμείς δεν θα δίνουμε και τόση σημασία στο «αδιαμφισβήτητο εκλογικό προβάδισμα της τάξεως των τεσσάρων ποσοστιαίων μονάδων που εξακολουθεί και διατηρεί η Ν.Δ. έναντι του ΠΑΣΟΚ» σύμφωνα με το κυλιόμενο βαρόμετρο της VPRC, που μεταδίδει η τηλεόραση και το ραδιόφωνο του ΣΚΑΪ. Θα επέσυρε αντιθέτως την προσοχή μας το γεγονός ότι, σε σχέση με το κρίσιμο ζήτημα της διαφθοράς και της διαπλοκής στον δημόσιο βίο, η εντύπωση που τείνει να παγιωθεί στους πολίτες είναι ότι τα πράγματα βαίνουν από το κακό στο χειρότερο, παρά τις μεγαλόσχημες προεκλογικές δεσμεύσεις. Μόνο το 16% των ερωτηθέντων στην ίδια έρευνα πιστεύει ότι με την κυβέρνηση της Ν.Δ. «έχει καλύτερέψει η κατάσταση» σε σχέση με τις ημέρες του ΠΑΣΟΚ, ενώ το 84% απαντά ότι η κατάσταση είτε έχει παραμείνει η ίδια (40%) είτε έχει περαιτέρω χειροτερέψει (44%).

Υπήρξε όμως και ένα αισιόδοξο αποτέλεσμα την περασμένη Κυριακή: η απρόσμενη επιτυχία του Αλέξη Τσίπρα. Πόσα, όμως, μπορεί να διδαχθεί η ηγεσία της Αριστεράς από αυτήν την επιτυχία; Αν κρίνουμε από την αντίδραση των «εκσυγχρονιστών» του ΣΥΝ στην υποψηφιότητά του (ήταν αντίθετοι στον Τσίπρα) και από τα όσα μας εί-

παν μέχρι τώρα από τα κανάλια εκπροσώπων της Κουμουνδούρου, τότε η ηγεσία του ΣΥΝ παραμένει ακόμα μακράν νυκτωμένη. Και πολύ φοβάμαι ότι εάν συνεχίσουν με αυτά τα μυαλά, το κόμμα τους δεν θα είναι και του χρόνου στη Βουλή –πιθανότητα η οποία μάλλον ανησυχεί περισσότερο τη Ρηγίλλης, που τρέμει μήπως η ανεπάρκεια του ΣΥΝ οδηγήσει τους ψηφοφόρους του να στηρίξουν το ΠΑΣΟΚ!

Βέβαια η ελπίδα πεθαίνει τελευταία. Και η περίπτωση Τσίπρα έδειξε ότι υπάρχει ελπίδα. Ότι ο κόσμος της Αριστεράς (σπίτι του και περιθωριοποιημένος σήμερα) ζητάει, έστω και διστακτικά, μια νέα, σύγχρονη και πραγματική Αριστερά που θα παρεμβαίνει ουσιαστικά στην πολιτική και κοινωνική κυριαρχία του κατεστημένου της διαπλοκής, της απάθειας, της πολιτικής μίζερίας και της βαθύτατης θεσμικής κρίσης της ελληνικής κοινωνίας. Ο ΣΥΝ πρέπει να κατανοήσει επιτέλους ότι δεν μπορεί για πάντα να «εκβιάζει» συναισθηματικά τον κόσμο της Αριστεράς για να του αποσπάσει την ψήφο του. Οι Αριστεροί θέλουν πράξη και δράση. Και εάν συνεχιστεί η κατάσταση στο κόμμα, όπως σήμερα, δεν είναι λίγοι αυτοί που δεν θα ψηφίσουν ΣΥΝ, επειδή ακριβώς θέλουν να τον τιμωρήσουν. Μάλιστα κάποιοι θεωρούν ότι δεν πρέπει να μπει στη Βουλή, διότι έτσι πιστεύουν ότι θα αφυπνιστεί ο χώρος και θα φτιαχτεί κάτι καλύτερο. Ας διδαχθούν, λοιπόν, λίγο από τις επιτυχίες της ευρωπαϊκής Αριστεράς (Ιταλία, Γερμανία, Γαλλία) και ας πάψουν να ομφαλοσκοπούν, επειδή ούτως ή άλλως το τρένο της ιστορίας το έχουν χάσει.

του Χρ. Πατανίκου

		Αστάθμιστο	Σταθμισμένο
ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	2.900.000	43,9%	42,9%
ΠΑΣΟΚ	2.680.000	40,6%	40,2%
ΚΚΕ	480.000	7,2%	7,2%
ΣΥΝ	300.000	4,5%	5,3%
ΛΑΟΣ	130.000	2,0%	3,2%
ΕΞΟΚΟΙΝ. ΑΡΙΣΤΕΡΑ	90.000	1,4%	0,8%
ΛΟΙΠΟΙ	20.000	0,4%	0,4%

Νομαρχίες

	ΚΚΕ	ΣΥΝ	ΛΟΙΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΙΣΤΕΡΑ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΙΑ	4,8 (4,8)	1,7 (2,8)	1,2 (-)	7,7% (+0,1)
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	5,1 (3,3)	4,7 (6,1)	- (-)	9,8% (+0,4)
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	4,5 (3,7)	2,9 (3,4)	- (-)	7,4% (+0,3)
ΑΡΤΑΣ	6,8 (-)	8,9 (-)	- (21,7)	15,7% (-6,0)
ΑΧΑΪΑΣ	7,4 (6,5)	4,0 (4,0)	3,7 (2,6)	15,1% (+2,0)
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	7,1 (7,5)	3,3 (-)	- (-)	10,4% (+2,9)
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	7,4 (8,5)	- (-)	- (-)	7,4% (-1,1)
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	3,7 (3,1)	2,1 (-)	- (-)	5,8% (+2,7)
ΕΥΒΟΙΑΣ	7,8 (6,8)	4,6 (7,6)	- (-)	12,4% (-2,0)
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	1,6 (2,0)	1,8 (-)	- (-)	3,4% (+1,4)
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	8,6 (8,6)	- (3,5)	- (-)	8,6% (-3,5)
ΗΛΕΙΑΣ	4,2 (4,8)	3,6 (-)	- (-)	7,8% (+3,0)
ΗΜΑΘΙΑΣ	6,3 (5,0)	1,9 (4,3)	- (-)	8,2% (-1,1)
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	5,4 (5,3)	4,4 (-)	- (-)	9,8% (+4,5)
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	2,6 (7,2)	2,1 (-)	- (-)	4,7% (-2,5)
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	5,9 (8,0)	3,5 (4,2)	6,9 (1,8)	16,3% (+2,3)
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	5,5 (5,3)	3,7 (3,9)	2,8 (5,4)	12,1% (-2,6)
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	8,1 (18,7)	18,6 (-)	- (-)	26,7% (+8,0)
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	3,4 (3,1)	- (-)	- (-)	3,4% (+0,3)
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	15,3 (13,8)	3,5 (4,3)	- (-)	18,8% (+0,7)
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	8,9 (12,1)	12,3 (21,6)	- (-)	21,2% (-12,5)
ΚΙΛΚΙΣ	6,9 (7,1)	- (-)	- (-)	6,9% (-0,2)
ΚΟΖΑΝΗΣ	4,6 (6,3)	5,2 (-)	- (-)	9,8% (+3,5)
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	2,7 (3,2)	3,7 (2,8)	- (-)	6,4% (+0,4)
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	4,9 (3,1)	5,4 (4,9)	- (-)	10,3% (+2,3)
ΛΑΚΩΝΙΑ	5,8 (4,4)	6,1 (3,9)	- (-)	11,9% (+3,6)
ΛΑΡΙΣΑΣ	8,7 (12,3)	4,4 (2,5)	- (-)	13,1% (-2,7)
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	2,4 (3,3)	9,7 (8,6)	- (-)	2,1% (+0,2)
ΛΕΣΒΟΥ	10,7 (11,9)	3,9 (21,9)	- (-)	14,6% (-19,2)
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	9,3 (9,8)	3,9 (7,2)	- (-)	13,2% (-3,8)
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	9,4 (12,8)	2,4 (-)	- (-)	11,6% (-1,2)
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	6,3 (5,8)	8,0 (7,6)	- (-)	14,3% (+0,9)
ΠΕΛΛΑΣ	4,5 (3,1)	- (-)	- (-)	4,5% (+1,4)
ΠΙΕΡΙΑΣ	5,4 (5,4)	2,1 (3,3)	- (-)	7,5% (-1,2)
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	6,0 (16,7)	- (-)	- (-)	6,0 (-10,7)
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	4,2 (3,5)	6,4 (-)	- (-)	10,6% (+7,1)
ΣΑΜΟΥ	18,7 (12,8)	- (-)	- (-)	18,7% (+5,9)
ΣΕΡΡΩΝ	5,3 (4,7)	2,0 (8,1)	- (-)	7,3% (-5,5)
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	8,0 (8,0)	- (-)	- (-)	8,0% (-0,1)
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	7,4 (4,9)	- (2,5)	- (-)	7,4% (0)
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	4,4 (3,5)	- (-)	- (-)	4,4% (+0,9)
ΦΩΚΙΔΑΣ	9,1 (6,8)	- (-)	- (-)	9,1% (+2,3)
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	2,7 (3,5)	2,8 (-)	- (-)	5,5% (+2,0)
ΧΑΝΙΩΝ	4,7 (4,7)	28,8 (33,3)	- (-)	33,5% (-4,5)
ΧΙΟΥ	5,1 (4,7)	4,2 (3,3)	- (-)	9,3% (+1,3)
ΑΝ. ΑΤΤΙΚΗ	10,5 (9,8)	6,2 (-)	- (-)	16,7% (+6,9)
ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗ	7,9 (8,8)	4,6 (13,0)	- (-)	12,5% (-9,3)
ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΙΡΑΙΑ	10,6 (8,8)	5,7 (10,8)	2,6 (-)	18,9% (-0,7)
ΕΒΡΟΥ-ΡΟΔΟΠΗΣ	4,0 (7,5)	2,5 (-)	- (-)	6,5% (-1,0)
ΔΡΑΜΑ-ΚΑΒΑΛΑ-ΞΑΝΘΗ	4,7 (4,4)	2,6 (-)	- (-)	7,3% (+2,9)
	480.000 ψ. 7,20%	300.000 ψ. 4,53%	90.000 ψ. 1,36%	870.000 ψήφοι 13,09%

ρά του ΣΥΝ σε όλες τις σχετικές νομαρχίες: Αθήνας-Πειραιά, Θεσσαλονίκης, Ανατολικής Αττικής, Δυτικής Αττικής και επίσης Αχαΐας και Ηρακλείου, με διαφορές που κυμαίνονται από τις 2,5 έως τις 5 μονάδες. Η διαφορά ΚΚΕ-ΣΥΝ στην Υπερνομαρχία Αθήνας-Πειραιά μάλιστα (10,6% έναντι 5,7%) είναι με απόσταση η μεγαλύτερη όλων των εποχών. Σε αντιστάθμισμα, ο ΣΥΝ πετυχαίνει κάποιες εντυπωσιακές πρώτες εμφανίσεις στην περιφέρεια (Καρδίτσα, Άρτα, Ρέθυμνο), ενώ φαίνεται να επωφελείται και από τη σημαντική πτώση του ΚΚΕ στη Θεσσαλία. Εξαίρεση σε αυτό αποτελεί η Μαγνησία, όπου ο ΣΥΝ πληρώνει, όπως και στην Υπερνομαρχία Έβρου-Ροδόπης, τα παλιότερα τσαλίμια του. Σε αυτές τις δύο κάλπες, ο ΣΥΝ συγκεντρώνει 2,5%, ενώ μέχρι πρόσφατα έβγαζε δικό του νομάρχη με την υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ. Τόσο σημαντικά πολιτικά οφέλη και τέτοια τεράστια πολιτική επιρροή απέφερε, λοιπόν, στο ΣΥΝ η ύπαρξη δικών του νομαρχών με ελεημοσύνη από το ΠΑΣΟΚ.

ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ

Στο επίπεδο των δήμων, τα πράγματα είναι επίσης αρκετά ενθαρρυντικά. Στην Αθήνα το 22% είναι το μεγαλύτερο ποσοστό της Αριστερά τα τελευταία 50 χρόνια και συνιστά άνοδο σχεδόν 10 μονάδων σε σχέση με το 2002. Τα συνολικά της ποσοστά ξεπερνούν το 10% στους 12 από τους 13 μεγαλύτερους δήμους της Ελλάδας και «πέφτουν» στο 9% στο Ηράκλειο, όπου το αποτέλεσμα είναι ένδειξη μεγάλης πολιτικής αντοχής, δεδομένου ότι ο νυν δήμαρχος συγκέντρωσε 73%. Συνολικά σε 53 μεγάλους δήμους ή πρωτεύουσες νομών η Αριστερά περνά σε έναν το 40%, βρίσκεται από 30 - 40% σε άλλους 4, σε 8 καταγράφει 20 - 30%, ξεπερνά το 10% σε άλλους 18, και βρίσκεται σε μονοψήφια ποσοστά στους υπόλοιπους 18, προσεγγίζοντας συνολικά ένα 17,5%.

ΟΙ 20 ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΗΜΟΙ

ΔΗΜΟΙ	ΚΚΕ	ΣΥΝ	ΛΟΙΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΘΗΝΑ	8,8	10,5	2,5	21,8
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	7,4	5,1	1,0	13,5
ΠΕΙΡΑΙΑΣ	6,1	6,5	1,2	13,8
ΠΑΤΡΑ	10,1	18,5	2,6	31,2
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	4,3	4,6	—	8,9
ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	10,6	3,6	2,6	16,8
ΛΑΡΙΣΑ	10,1	7,3	—	17,4
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	13,6	12,0	—	25,6
ΝΙΚΑΙΑ	25,3	4,7	—	30,0
ΑΙΓΑΛΕΩ	9,7	16,4	—	26,1
ΒΟΛΟΣ	8,4	4,5	—	12,9
ΚΑΛΑΜΑΤΑ	5,7	22,1	—	27,6
ΚΕΡΑΤΣΙΝΙ	11,1	2,8	—	13,9
ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ	12,0	4,6	—	16,6
ΚΑΤΕΡΙΝΗ	4,5	—	—	4,5
ΣΕΡΡΕΣ	3,0	2,7	0,8	6,5
ΤΡΙΚΑΛΑ	7,1	—	1,3	8,4
ΚΑΛΑΜΑΡΙΑ	11,5	5,3	—	16,8
ΛΑΜΙΑ	4,2	4,9	—	9,1
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	2,9	20,3	2,8	26,0

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΕΣ ΝΟΜΩΝ

ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	8,4	4,8	—	13,2
ΑΜΦΙΣΣΑ	9,6	—	—	9,6
ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ	7,2	8,5	—	15,7
ΑΡΤΑ	6,0	23,9	—	29,9
ΒΕΡΟΙΑ	6,2	—	—	6,2
ΓΡΕΒΕΝΑ	3,7	—	—	3,7
ΔΡΑΜΑ	2,7	—	—	2,7
ΕΔΕΣΣΑ	4,9	—	—	4,9
ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ	4,3	4,2	—	8,5
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	4,1	—	—	4,1
ΚΑΒΑΛΑ	8,0	3,9	—	11,9
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	38,3	6,2	—	44,5
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	2,4	27,5	—	29,9
ΚΕΡΚΥΡΑ	8,3	3,6	—	11,9
ΚΙΛΚΙΣ	10,7	—	—	10,7
ΚΟΖΑΝΗ	4,8	—	—	4,8
ΚΟΡΙΝΘΟΣ	2,3	8,9	—	11,2
ΚΟΜΟΤΗΝΗ	15,3	6,9	—	22,2
ΛΕΥΚΑΔΑ	9,6	22,5	—	32,1
ΛΙΒΑΔΕΙΑ	10,4	27,9	—	38,3
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ	3,3	—	—	3,3
ΜΥΤΙΛΗΝΗ	11,8	8,0	—	19,8
ΝΑΥΠΛΙΟ	4,4	13,1	—	17,5
ΞΑΝΘΗ	3,1	4,4	—	7,5
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	5,6	—	—	5,6
ΠΥΡΓΟΣ	2,8	—	—	2,8
ΠΡΕΒΕΖΑ	24,8	—	—	24,8
ΡΟΔΟΣ	2,2	17,7	—	19,9
ΣΠΑΡΤΗ	2,8	—	—	2,8
ΤΡΙΠΟΛΗ	3,3	3,1	—	6,4
ΦΛΩΡΙΝΑ	3,2	—	—	3,2
ΧΑΛΚΙΔΑ	7,8	—	—	7,8
ΧΑΝΙΑ	4,8	7,5	2,1	14,4
ΧΙΟΣ	3,6	2,7	—	6,3

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΚΚΕ

Σάμος	18,7%
Κέρκυρα	15,3%
Λέσβος	10,7%
Υπ. Αθήνας-Πειραιά	10,6%
Ανατολική Αττική	10,5%

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΝ

Χανιά	28,8%
Καρδίτσα	18,6%
Κεφαλονιά	12,3%
Λασιθι	9,7%
Άρτα	8,9%

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΣΥΝΟΛΙΚΑ

Χανιά	33,5%
Καρδίτσα	26,7%
Κεφαλονιά	21,2%
Υπ. Αθήνας-Πειραιά	18,9%
Κέρκυρα	18,8%

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΑΝΟΔΟΙ ΚΚΕ

Σάμος	+5,9
Φθιώτιδα	+2,5
Φωκίδα	+2,3
Υπ. Αθήνα Πειραιά	+1,8
Αργολίδα	+1,8

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΚΚΕ

Πρέβεζα	-10,7
Καρδίτσα	-10,6
Θεσπρωτία	-4,6
Λάρισα	-3,6
Μαγνησία	-3,4

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΑΝΟΔΟΙ ΣΥΝ

Λακωνία	+2,2
Λάρισα	+1,9
Λασιθι	+1,1
Χίος	+0,9
Κορινθία	+0,9

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΣΥΝ

Λέσβος	-18,0
Κεφαλονιά	-9,3
Δυτ. Αττική	-8,4
Σέρρες	-6,1
Υπ. Αθήνα-Πειραιά	-5,1

ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΝΕΕΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΣΥΝ

Καρδίτσα	18,6%
Άρτα	8,9%
Ρέθυμνο	6,4%
Ανατολική Αττική	6,2%
Κοζάνη	5,2%

Βήμα σημειωτόν για το πολιτικό σκηνικό

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

Τα εκλογικά αποτελέσματα της περασμένης Κυριακής ήρθαν να επιβεβαιώσουν πολιτικούς συσχετισμούς, λιγότερο ή περισσότερο, γνωστούς, δίχως πάντως να καταστούν κοινότοπα. Κι αυτό γιατί άλλοτε το τράβηγμα των προγνωστικών έως τα άκρα κι άλλοτε η εμφάνιση στοιχείων που δεν είχαν προβλεφθεί δημιουργούν, πράγματι, κάποιες μικρές «ανατροπές» στο πολιτικό σκηνικό, που άλλοτε φλερτάρουν με τον ποσοτικό και άλλοτε με τον ποιοτικό χαρακτήρα.

Ανάμεσα στα πιο αναμενόμενα συμπεράσματα της αναμέτρησης, συναντάμε την επιβεβαίωση της πολιτικής κυριαρχίας της Νέας Δημοκρατίας απέναντι στο ΠΑΣΟΚ στο κυβερνητικό ερώτημα, την επικράτηση της μιντιακής λογικής στα χαρακτηριστικά της ψήφου και την μικρή άνοδο της Αριστεράς. Λιγότερο αναμενόμενο ήταν το μέγεθος της αντοχής της κυβέρνησης και της καχεκτικότητας της αξιωματικής αντιπολίτευσης, μετά ακριβώς από μία περίοδο κατά την οποία η Νέα Δημοκρατία ταρασσόταν από κοινωνική και ηθική κρίση. Καθώς επίσης και ορισμένα ανέλπιστα σημαντικά αποτελέσματα της Αριστεράς, που καταδεικνύουν ότι ένα κομμάτι της κοινωνίας εξακολουθεί να προσβλέπει προς αυτήν, σε πείσμα της θεωρητικής και πολιτικής αναπηρίας της, και είναι διατεθειμένο να το κάνει φανερό, όταν οι συγκυρίες το επιτρέπουν. Μάλλον αναπάντεχη ήταν η μεγάλη αύξηση της αποχής, όπως και η πρωτοφανής ενίσχυση της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, ενώ πιθανότατα δεν είχε υπολογισθεί σωστά και το μέγεθος μιας ηθικής στροφής της ελληνικής κοινωνίας προς τα δεξιά.

Η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Στον κυβερνητικό χώρο, ενώ δεν είναι ακριβές να ειπωθεί ότι δεν καταγράφεται κάποια, έστω και συγκρατημένη, φθορά· η φθορά αυτή υπερκαλύπτεται από τον εμφαντικό χαρακτήρα που παίρνει η επικύρωση της πολιτικής ηγε-

μονίας της Νέας Δημοκρατίας απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Συγκεκριμένα, ενώ τα ποσοστά των υποψηφίων του κόμματος «υποχωρούν» προς το 43 έως 44%, κάτι που συνιστά υποχώρηση 1,5 έως 3 μονάδων σε σχέση με τις βουλευτικές του 2004 και τις δημαρχιακές και νομαρχιακές του 2002, πετυχαίνονται πολιτικές νίκες που κανένα αντιπολιτευόμενο κόμμα δεν είχε πετύχει μέχρι σήμερα σε ενδιάμεσες εκλογές. Έτσι, η Νέα Δημοκρατία βαδίζει ολοταχώς προς αύξηση των νομαρχιών που κατείχε, αφού με ένα ισορροπημένο αποτέλεσμα στο β' γύρο φθάνει τις 31 και με έναν πιο καλό τις ξεπερνά, αρχίζοντας να περιορίζει τον αριθμό των νομαρχιών του ΠΑΣΟΚ σε επίπεδα κάτω από αυτόν του 2002 (δυστυχώς, δεν υπάρχουν φέτος νομαρχίες που δεν θα κερδηθούν από ένα από τα δύο μεγάλα κόμματα, με μόνη πιθανή, αλλά εντελώς αδιάφορη, εξαίρεση τον αλήστου μνήμης Γιώργο Συμπιλίδη στο Κιλκίς). Ταυτόχρονα, κατορθώνει εν μέσω κρίσης να ανατρέψει συσχετισμούς υπέρ της, σε αδύνατες γι' αυτήν περιοχές, μεταθέτει το μεγαλύτερο μέρος της δικής της χασούρας στην περίπτωση φθαρμένων τοπικών αρχόντων (Αγραπίδης, Παπαγεωργόπουλος κ.ο.κ.), ανεβάζει κατά 6,5 μονάδες το ποσοστό της στην Υπερνομαρχία, εξαφανίζει το ΛΑΟΣ, κλείνοντας έτσι μια πληγή στα δεξιά της, και πετυχαίνει να μην γνωρίσει ούτε μία καθαρή πολιτική ήττα σε όλη τη χώρα. Μελετώντας προσεκτικά τα αποτελέσματα, η μόνη πραγματική πολιτική οπισθοχώρηση της Ν.Δ.

πραγματοποιείται στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας, όπου εντούτοις, ο επί οχταετία νομάρχης Δ. Σταμάτης συγκεντρώνει 44%.

Για μια κυβέρνηση που τα έχει κάνει μαντάρα σε οτιδήποτε καταπιάστηκε, έχει τσακωθεί με όλη την εκπαιδευτική κοινότητα (της οποίας οι αντιδράσεις έπαιζαν πάντα ρόλο στους πολιτικούς συσχετισμούς στην Ελλάδα) και έβλεπε βασικούς υπουργούς της να ανταλλάσσουν κατηγορίες μέσω ανακοινώσεων και τηλεπαραθύρων δυο μέρες πριν τις εκλογές, δεν είναι καθόλου άσχημα. Και ο πρωθυπουργός, που είχε παλιότερα κάνει γνωστά τα θρησκευτικά του συναισθήματα, υπογράφοντας το «δημοψήφισμα» του Χριστόδουλου για τις ταυτότητες, καλά θα κάνει να ανάψει και μια λαμπάδα στο μπόι του Γιωργάκη Παπανδρέου, για να τον ευχαριστήσει για όλα αυτά.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ

Στην πλευρά της αξιωματικής αντιπολίτευσης, παρά τη φιλότιμη προσπάθεια των τερματοσκόπων, που στις 7 το απόγευμα παρουσίαζαν τη Φώφη Γεννημάτα στο 48%, τον Φασούλα στο 47%, τον Σκανδαλίδη στο 33%, την Αράπογλου στο 27% και ενδεχομένως, αν μπορούσαν, θα εμφάνιζαν και το ΠΑΣΟΚ πρώτη δύναμη στην Λακωνία, είναι αδύνατο να κρυφτεί το μέγεθος της συντριβής. Τα αποτελέσματα στις κεντρικές πολιτικές μάχες είναι απολύτως ενδεικτικά. Στην Αθήνα, χωρίς όμορο ψηφοδέλτιο, για πρώτη φορά μετά το 1994, με υποψήφιο το πιο προβεβλημένο στέλεχος που παρουσίασε το κόμμα από την ίδια χρονιά, τον Θόδωρο Πάγκαλο, με αντίπαλο πολύ λιγότερο προβεβλημένο από την περασμένη φορά και με την κυβερνητική φθορά να αφορά ετούτη τη φορά τη Νέα Δημοκρατία, το ΠΑΣΟΚ κατορθώνει το θαύμα, να υποχωρήσει κατά κάποιες δεκάδες χιλιάδες ψήφους σε σχέση με

το 2002. Ένα «θαύμα» που συμπληρώθηκε από τις δηλώσεις Σκανδαλίδη, που μίλησε για «πολιτική νίκη» και «μεγάλο ποσοστό» και είναι ενδεικτικές της διαλυτικής σύγχυσης που επικρατεί μεταξύ των στελεχών του ΠΑΣΟΚ. Την ίδια στιγμή, ας σημειωθεί, ο Θ. Πάγκαλος (του οποίου η καθαρή ήττα το 1994 θα συνιστούσε εκλογικό θρίαμβο σήμερα) δήλωνε ότι «όπως όλα τα κόμματα, το ΠΑΣΟΚ κάποτε θα τελειώσει». Στην Υπερνομαρχία, η τηλεοπτικά επελαύνουσα Φώφη, πέφτει σε ψήφους και εκλέγεται οριακά. Στη Θεσσαλονίκη από τη φθορά 13 μονάδων του απερχόμενου δημάρχου, το ΠΑΣΟΚ δεν επωφελείται και χάνει με τη σειρά του άλλες 6, ενώ στον Πειραιά, η επικράτηση Φασούλα έχει τόσο πολιτικά χαρακτηριστικά, ώστε εορτάζεται με τον ύμνο του Ολυμπιακού. Την ίδια στιγμή, το ΠΑΣΟΚ μετρά τα αποτελέσματα που είχε η αντεπίθεσή του στους «μαγαρισμένους» από τη Δεξιά λαϊκούς δήμους της Αθήνας και του Πειραιά και δικαιούται να πανηγυρίζει: από το Περιστέρι, το Αιγάλεω, το Πέραμα, του Ζωγράφου, τη Δάφνη, τη Νέα Φιλαδέλφεια κ.ά., όχι απλά δεν παίρνει πίσω τίποτα, αλλά επιπλέον υποχωρεί σε ποσοστά και χάνει για δώρο και το Γαλάτσι, τον Κορυδαλλό και ενδεχομένως και το Κερατσίνι.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι, πίσω από όλα αυτά, και το ΠΑΣΟΚ και κάποια ΜΜΕ (με ενθουσιασμό στην αρχή, πιο συγκρατημένα μετά) διαβλέπουν μια πρώτη νίκη. Και είναι αξιοσημείωτο, γιατί είναι άκρως ενδεικτικό της παθογένειας που διακατέχει τόσο την ελληνική σοσιαλδημοκρατία όσο και το επιχειρηματικό περιβάλλον της.

Το ΠΑΣΟΚ τώρα έχει να αντιμετωπίσει μια πρωτοφανή για τα δεδομένα του κατάσταση: να διαχειριστεί πολιτικά την επόμενη περίοδο, χωρίς να έχει την παραμικρή ελπίδα να κερδίσει τις επόμενες εκλογές. Για ένα οποιοδήποτε κόμμα της ευρωπαϊκής κεντροαριστεράς, αυτή θα ήταν έως και μια καλή ευκαιρία θεωρητικής και οργανωτικής ανασυγκρότησης. Για τα δεδομένα ενός κόμματος, με τα κρατικά χαρακτηριστικά του ΠΑΣΟΚ ωστόσο, κάτι τέτοιο μοιάζει εξαιρετικά δύσκολο. Το πιο προφανές στοιχείο είναι ότι η μεσοβασιλία Γιωργάκη σχεδόν εξεμέτρησε τον βίο. Το ερώ-

τημα είναι –και τίθεται πλέον από τα ίδια τα στελέχη του κόμματος– αν συμβαίνει το ίδιο και με το ΠΑΣΟΚ. Διότι η θέση του αυτή τη στιγμή είναι αρκετά άσχημη: δεν έχει θέσεις να επεξεργαστεί, δεν έχει εξουσίες να διαχειριστεί και δεν έχει προοπτική επιστροφής στην κυβέρνηση. Πρέπει επομένως να απαντήσει πειστικά για ποιο λόγο υπάρχει και πρώτα απ' όλα στο ίδιο το εσωτερικό του μηχανισμού του, που, αν και δεν φημίζεται για τις ιδεολογικές του αναζητήσεις, είναι βαθειά εθισμένο στον κρατικό έλεγχο και δυσκολεύεται να λειτουργήσει χωρίς αυτόν – πόσο μάλλον και χωρίς κανέναν στόχο. Με τις παρούσες συνθήκες μάλιστα, δεν θα ήταν πολιτικά βλακώδες ο πρωθυπουργός να επιχειρήσει εξάντληση της θητείας του, κάτι που με το ΠΑΣΟΚ θα ισοδυναμούσε με το κινεζικό μαρτύριο της σταγόνας. Θα αφήσουν όμως τα επιχειρηματικά συμφέροντα να συμβεί κάτι τέτοιο, με κίνδυνο να αποψιλώσουν οριστικά τον έναν από τους δύο πολιτικούς πυλώνες τους στη χώρα; Και αν ναι, ποιο θα είναι το εναλλακτικό τους σχέδιο; Τέσσερα κόμματα εξουσίας (δύο κεντροδεξιά και δύο κεντροαριστερά) για παράδειγμα; Είναι ένα σενάριο που έχει γραφτεί και συζητηθεί αρκετά. Δεν είναι εύκολο όμως να πραγματοποιηθεί επιτυχημένα σε ορίζοντα μικρότερο της οχταετίας και το ρίσκο του είναι μεγάλο.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Ένας από τους λόγους που θα μπορούσαν να αποτραπούν υπόγεια σχέδια για θυσία του ΠΑΣΟΚ σε αυτή τη φάση είναι και η μικρή αλλά μετρίσιμη άνοδος που κατέγραψε η Αριστερά σε αυτές τις εκλογές. Άνοδος που αποκτά πολλαπλάσια πολιτικά από τα αριθμητικά της

χαρακτηριστικά, αφού συντελείται εκεί όπου η ψήφος είναι πιο πολιτική και σε ένα καθεστώς περιορισμένης χαλαρότητας που γεννούσε ο εκλογικός νόμος του 42%. Το αποτέλεσμα της Αθήνας είναι αρκετά εντυπωσιακό, αφού πέρα από την «εκτόξευση» του Αλέξη Τσίπρα στο 10,6%, εμφανίζει ενισχυμένες και όλες τις υπόλοιπες τάσεις της Αριστεράς: το ΚΚΕ, του οποίου το 8,8% που συγκέντρωσε ο Σπ. Χαλβατζής είναι πολιτικά ακόμα πιο εντυπωσιακό δεδομένου ότι το ΚΚΕ και ιδιαίτερα τα στελέχη του σκληρού πυρήνα του, όπως είναι ο Χαλβατζής, πολύ δύσκολα συγκεντρώνουν ψήφους συμπάθειας, αλλά και οι Οικολόγοι και η Εξωκοινοβουλευτική Αριστερά που ξεπερνούν το 2,5%. Μια συνολική αύξηση 10 μονάδων δηλαδή, η οποία διαμοιράζεται αναλογικά σε όλες τις τάσεις της Αριστεράς, οι οποίες ελάχιστη συνοχή έχουν μεταξύ τους.

Εντυπωσιακό όμως είναι και το αποτέλεσμα της Υπερνομαρχίας, δεδομένου ότι από μια καταστρεπτική υποψηφιότητα, όπως αυτή του Πανούση, η Αριστερά δεν υποχωρεί καθόλου: από τη χασούρα του ΣΥΝ επωφελούνται το ΚΚΕ και η Εξωκοινοβουλευτική Αριστερά. Αυτή η τελευταία, ξεπερνά το 1% των πανελλαδικών ψήφων, παρουσιάζοντας υποψηφιότητες σε μόλις 5 νομαρχίες. Όλα ετούτα αποτελούν ένα αναμφισβήτητο δείγμα πολιτικής ενίσχυσης της Αριστεράς, την οποία –για να είμαστε ειλικρινείς– δεν είχαμε ούτε εμείς προβλέψει.

Οποσδήποτε, είναι μια ενίσχυση που για την ώρα έχει πηλίνα πόδια: δεν ανταποκρίνεται σε πραγματική αύξηση της πολιτικής και κοινωνικής επιρροής της Αριστεράς, τουλάχιστον μες τους όρους που η Αριστερά την εννοεί. Απόδειξη για

αυτό είναι ότι σε περιοχές όπου η Αριστερά είχε να παρουσιάσει πλούσια δράση και έργο, όπως ο Πειραιάς και τα Χανιά, εμφανίζεται πτώση, ενώ αντίθετα η άνοδος είναι μεγάλη εκεί όπου η Αριστερά έκανε αισθητή την παρουσία της στο ίδιο το γήπεδο του δικομματισμού, δηλαδή τα μίντια και την «επικοινωνία». Αυτό δε σημαίνει ότι το αποτέλεσμα δεν αποτελεί μια ευκαιρία προς εκμετάλλευση για όλες τις συνιστώσες της, που πατώντας στην τεκμηριωμένη ανοχή της κοινωνίας, έχουν τη δυνατότητα να επεξεργαστούν θέσεις και παρεμβάσεις με καλύτερους όρους. Επίσης, είναι γεγονός ότι το μήνυμα των εκλογών αυτών είναι ότι μια Αριστερά με στοιχειώδη ενότητα, στη δράση τουλάχιστον, θα μπορούσε αυτήν τη στιγμή να δημιουργήσει τριγμούς στο δικομματισμό και κυρίως στο ΠΑΣΟΚ. Αν η τάση άμβλυνση της επιθετικότητας του ΚΚΕ προς τον ΣΥΝ, που διαφαίνεται και εκφράστηκε και στην πρόσφατη συνέντευξη της Αλέκας Παπαρήγα στον ΣΚΑΪ, είναι αληθής, τότε

πιθανόν να έχουμε κάποιες, αργές έστω, εξελίξεις και σε αυτό το μέτωπο.

Στο μεταξύ ας μην λησμονούμε ότι σε αρκετούς δήμους της χώρας η μάχη της Αριστεράς δίνεται και στο β' γύρο: Νίκαια, Καρδίτσα, Πολίχνη και Τύρναβος για το ΚΚΕ, Νέα Σμύρνη, Νέα Φιλαδέλφεια, Ελληνικό, Καισαριανή και Λιβαδειά για τον ΣΥΝ. Όσες περισσότερες από αυτές τις μάχες κερδηθούν, τόσο το καλύτερο. Και σε αυτές τις περιπτώσεις, το Λευκό είναι για κάθε αριστερό μια λάθος ψήφος και ας μας συγχωρέσει η κ. Παπαρήγα και το ΚΚΕ.

ΤΟ ΛΕΥΚΟ ΒΑΦΕΤΑΙ ΚΟΚΚΙΝΟ;

Το αυξημένο σε πρωτοφανή για τα ελληνικά δεδομένα ποσοστό αποχής, παρά το ότι εξηγείται από κομμάτια της κοινωνικής και της πολιτικής Αριστεράς ως σαφής ένδειξη δυσaráσκειας, είναι σε συντριπτικό βαθμό αυτό που λέει η λέξη: αποχή. Δεν αποτελεί τρόπο κοινωνικής διαμαρτυρίας, δεν έχει καν κοινωνική συνοχή και δεν μπορεί να αξιολογηθεί θετι-

κά, στο βαθμό που δεν συνοδεύεται από κάποια κοινωνική δράση που να ξεπερνά τον κοινοβουλευτισμό, όπως ενδεχομένως θα ήθελαν οργανωμένες αντικαπιταλιστικές ομάδες. Σε καμία πάντως περίπτωση δεν συνιστά «εκλογική απεργία», αφού η απεργία δεν ισούται με απλή άρνηση συμμετοχής, προϋποθέτει την οργανωμένη δράση ενάντια στο αντικείμενο της άρνησης. Η συγκεκριμένη αύξηση της αποχής καταγράφει λοιπόν μια ορισμένη πολιτική απελπισία, όχι όμως και μία ανάλογη κοινωνική συνείδηση. Επομένως, για όλες τις κοινωνικές δυνάμεις της Αριστεράς και πέραν αυτής, ο κόσμος που απείχε την Κυριακή μπορεί να γίνει το υποκείμενο της δράσης, όχι όμως και το αντικείμενο βερμπαλιστικών θεωριών. Ας έχουμε στο νου μας ότι η άρνηση της πολιτικής, χωρίς παράλληλη κοινωνική δράση, είναι πάντα κακό νέο. Το καλό νέο, που βγήκε από τα αποτελέσματα της Κυριακής, είναι ότι η ελληνική ακροδεξιά είναι αρκετά ανόητη για να το εκμεταλλευθεί.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

Εκδόσεις SCRIPTA

Ασκληπιοίου 10, Αθήνα 106 80, τηλ.: 210 3616528, fax: 210 3616529

e-mail: scripta@hellasnet.gr • www.scripta.gr

Οι καταλήψεις συνεχίζονται

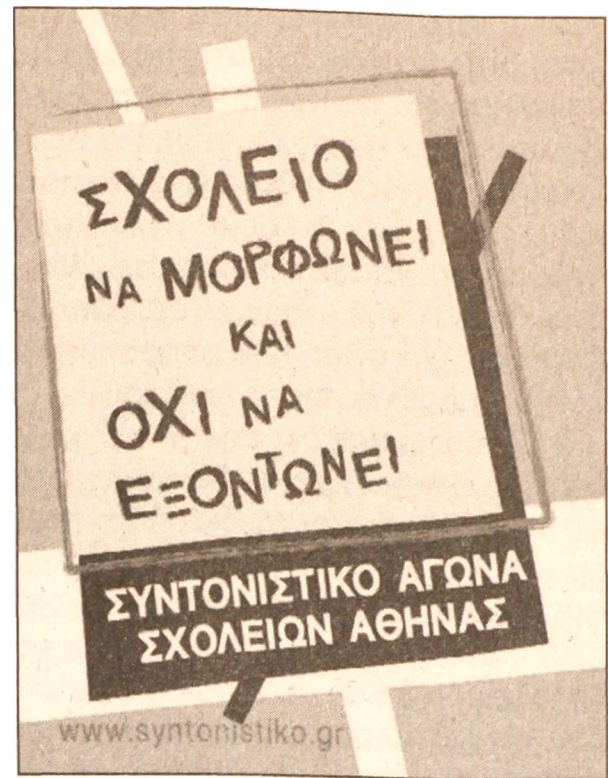
της Βέτας Μεγάλου

Τα αιτήματα και ο στόχος τους είναι κοινά. Φωνάζουν τα ίδια συνθήματα και γράφουν όλοι την ίδια λέξη στα πανό που κρεμάνε έξω από τα σχολεία τους: «Κατάληψη». Κι όμως, μεταξύ τους έχουν διαφωνίες. Όπως παραδέχονται «οι μαθητές, είναι ελαφρώς... διχασμένοι». Στις καταλήψεις συμμετέχουν μέλη της ΚΝΕ, μέλη της νεολαίας του Συνασπισμού αλλά και μαθητές που αρνούνται –όπως λένε– να «καπελωθούν» από κάποια κομματική οργάνωση και δηλώνουν «ανεξάρτητοι». Το Αντί επισκέφτηκε σχολεία της Αθήνας και μίλησε με τους καταληψίες για τις «υποκινούμενες» –για κάποιους– κινητοποιήσεις, για τις διεκδικήσεις τους, για τα συντονιστικά των καταλήψεων και τις μεταξύ τους αντιπαραθέσεις.

Δεν υποκινούμαστε από κανέναν αντιτείνουν οι μαθητές σε όσους υποστηρίζουν ότι πίσω από τις κινητοποιήσεις τους κρύβονται κόμματα και οργανώσεις. «Όλοι έχουμε κοινά αιτήματα, κοινή πορεία και δεν μας καπελώνει κανείς» τονίζει ο Δημήτρης Φλωράκος,

μαθητής της Γ' Λυκείου στο 5ο Ενιαίο Λύκειο Νέας Σμύρνης. Ο ίδιος όμως δήλωσε και μέλος του Συντονιστικού Αγώνα Σχολείων Αθήνας (ΣΑΣΑ) και της ΚΝΕ, κάτι που έκανε τη μαθήτριά της Β' Λυκείου στο ίδιο σχολείο Νικολέττα να παρέμβει στην κουβέντα: «Είναι ευρέως γνωστό ότι το ΣΑΣΑ υπο-

στηρίζεται από την ΚΝΕ. Μαθητές που συμφωνούν με τα μέτρα της κατάληψης αλλά δεν υποστηρίζουν την ιδεολογία του ΚΚΕ ή της ΚΝΕ αντιτάσσονται στο ΣΑΣΑ και γι' αυτό δημιουργήθηκε ένα νέο Αυτόνομο Συντονιστικό Καταλήψεων (ΑΣΥΚΑ) που προσπαθεί –μη κομματοποιημένα όσο γίνεται– να συγκεντρώσει αυτούς που δεν συμφωνούν με το ΣΑΣΑ. Το Συντονιστικό Αγώνα Σχολείων Αθήνας προσπάθησε, ίσως με λανθασμένο τρόπο, να προσεγγίσει σχολεία και μαθητές. Πολλοί από το ΣΑΣΑ πλησίασαν μαθητές και επιτροπές στα σχολεία προκειμένου να υποδείξουν τον τρόπο συντονισμού της κατάληψης. Έτσι, αρκετοί μαθητές, ενώ αρχικά συμφωνούσαν με την κατάληψη, από αντίδραση και μόνο σε αυτές τις ενέργειες, ψήφισαν κατά».

«Το ΣΑΣΑ δεν καπελώνεται από κανένα κόμμα» την διακόπτει ο Δημήτρης. «Αν το πούμε αυτό, τότε πρέπει να πούμε ότι και το Αυτόνομο Συντονιστικό Καταλήψεων καπελώνεται από τη Νεολαία του Συνασπισμού και το Δίκτυο. Στο ΣΑΣΑ δεν υπάρχουν μόνο μέλη της ΚΝΕ αλλά και αυτόνομοι μαθητές. Η ΚΝΕ δεν προσπαθεί να καπελώσει ούτε να συντονίσει καμία κατάληψη. Τα μέλη της ΚΝΕ είναι πρωτοπόροι, άλλωστε τόσα χρόνια το έχουν αποδείξει. Έχουν στο αίμα τους τον αγώνα για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους. Γι' αυτό το ΣΑΣΑ έχει τόσα μέλη της ΚΝΕ. Δεν το κρύβουμε αυτό».

«Πάντως, αυτό που μας ενδιαφέρει

αυτή τη στιγμή δεν είναι να χωρίσουμε κάτι, ούτε να μπούμε στη διαδικασία να μιλήσουμε για κόμματα» προσθέτει η Νικολέττα. «Αυτή τη στιγμή ο αγώνας είναι κοινός. Το θέμα είναι ότι πολλοί μαθητές δεν θέλουμε να ακολουθούμε πιστά κάποιες οδηγίες που δίνονται από άλλους. Θεωρώ ότι βρισκόμαστε σε μια φάση που μπορούμε να ελέγξουμε μόνοι μας την κατάσταση».

Η Δανάη, μαθήτρια της Β' Λυκείου στο 56ο Ενιαίο Λύκειο Αθηνών, εκτιμά ότι το ΣΑΣΑ και κατ' επέκταση η ΚΝΕ προσπαθεί να «βγει μπροστά» και να «καπελώσει» τις καταλήψεις. «Η ΚΝΕ ήταν κατά των καταλήψεων μέχρι το καλοκαίρι. Από τη στιγμή που είδε ότι δεν πήγε καλά με τους φοιτητές, αποφάσισε να πάρει τους μαθητές με το μέρος της και είπε "να γίνουν καταλήψεις". Η ΚΝΕ είναι μια πολύ μεγάλη οργάνωση, επηρεάζει πολύ κόσμο. Από τη μια είναι θετικό ότι την έχουμε μαζί μας, επηρεάζει πολλά παιδιά που είναι μέλη της, κι έτσι στις κινητοποιήσεις υπάρχει μαζικότητα. Από την άλλη πλευρά, είναι αρνητικό γιατί προσπαθεί να το καπελώσει όλο αυτό, να βγει μπροστά».

«Το ΣΑΣΑ δεν υποκινείται από την ΚΝΕ αλλά πολλοί μαθητές-μέλη του ΣΑΣΑ είναι ταυτοχρόνως και μέλη της ΚΝΕ» ανέφερε ο Γιώργος, πρόεδρος του 15μελούς στο 4ο Λύκειο Νέας Σμύρνης. «Εμείς εδώ στην κατάληψη δεν έχουμε μέλη του ΣΑΣΑ ούτε του ΑΣΥΚΑ. Είμαστε ανεξάρτητοι. Κολλήσαμε τα αιτήματα έξω από την πόρτα μας, αλλά βγάλαμε τα αυτοκόλλητα του ΣΑΣΑ. Όμως ίσως είναι και αρνητικό αυτό, γιατί είμαστε εκτεθειμένοι σε μια πιθανή επίθεση, όπως έγινε χθες το βράδυ [11/10/2006]. Τα σχολεία που είχαν μέσα κνίτες προστατεύτηκαν γιατί τα περιφρούρησαν καλύτερα».

Έξω από το 5ο Λύκειο Νέας Σμύρνης συνομιλούσε με τους μαθητές η εκπαιδευτικός Λασκαρώ Τζιώτου, μέλος του ΚΚΕ. «Δηλώνουμε την αμέριστη συμπαράστασή μας στους μαθητές που αγωνίζονται. Υποκίνηση θεωρώ ότι υπάρχει όταν υπάρχουν πρόβατα και κοιμισμένη νεολαία. Πιστεύω στους νέους, δεν θεωρώ ότι είναι πρόβατα που μπορούν να υποκινηθούν από

οποιονδήποτε. Εγώ είμαι εδώ ως μέλος του ΚΚΕ και της ΚΝΕ. Είμαστε πάντα πρωτοπόροι στους αγώνες και, όταν θεωρούμε ότι κάπου υπάρχει ένα κίνημα που πάει να αναζωπυρωθεί και να διεκδικήσει, δεν μπορούμε να κάτσουμε στο σπίτι μας επαναπαυμένοι. Είναι στο πετσί μας αυτό. Θα πάμε και θα δηλώσουμε την αμέριστη συμπαρά-

στασή μας σε παιδιά που αγωνίζονται για μια καλύτερη παιδεία».

Γιατί όμως οι μαθητές επέλεξαν τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, μέσα στο γενικότερο αναβρασμό που επικρατεί στην παιδεία, να προχωρήσουν σε καταλήψεις και δεν ανέλαβαν πρωτοβουλίες πριν από τους δασκάλους και τους καθηγητές; Όπως λένε, είναι

Τα αιτήματα των μαθητών

- Να καταργηθεί η βάση του 10 στις Πανελλαδικές Εξετάσεις.
- Αυξηση του προϋπολογισμού για την Παιδεία.
- «Όχι» στις επιχειρήσεις στα σχολεία.
- «Όχι» στο «φακέλωμα» των μαθητών.
- «Όχι» στον νόμο για τα Επαγγελματικά Λύκεια.
- Κατάργηση του νόμου-πλαίσιο για τα ΑΕΙ.
- Να μην αναθεωρηθεί το άρθρο 16 του Συντάγματος που απαγορεύει την ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων.
- Να καλυφθούν άμεσα όλες οι ανάγκες σε καθηγητές, κτίρια, εργαστήρια και βιβλία.
- Κατάργηση των κατευθύνσεων και των Πανελλαδικών Εξετάσεων στη Γ' Λυκείου.
- Δωρεάν επαγγελματικές σχολές μετά το σχολείο για όσα επαγγέλματα δεν χρειάζονται πανεπιστημιακή μόρφωση.
- Δωρεάν σπουδές για τους φοιτητές.
- Να μην καταργηθεί το πανεπιστημιακό άσυλο.
- Να περιληφθεί στην εξεταστέα ύλη της ιστορίας το 1ο κεφάλαιο που διδάχθηκαν οι μαθητές και στη συνέχεια εξαιρέθηκε από το Υπουργείο Παιδείας.
- Να ικανοποιηθούν τα αιτήματα των δασκάλων και των καθηγητών.

η κατάλληλη στιγμή για να ακουστούν τα αιτήματά τους. «Είμαστε όλοι μαζί και θα ακουστούμε περισσότερο» αναφέρει η Άννα, μαθήτρια της Γ' Λυκείου του 56ου Ενιαίου Λυκείου Αθηνών. «Θέλαμε να το κάνουμε οργανωμένα, όχι από την πρώτη μέρα που ξεκίνησαν οι καθηγητές. Έπρεπε να το συζητήσουμε, να αποφασίσουμε όλοι μαζί, να δούμε τα αιτήματα και γενικά να το κάνουμε σωστά. Δεν εκμεταλλευτήκαμε τον αναβρασμό που επικρατεί γενικά στην παιδεία».

«Αν κάναμε κατάληψη από την αρχή μόνοι μας, θα μπορούσαν να την σπάσουν οποιαδήποτε στιγμή» συμπληρώνει η Δανάη. «Ενώ τώρα έχει κλείσει η Γκράβα, έχουν κλείσει τόσα σχολεία τριγύρω, έχουν γίνει τόσα, δεν μπορούν να μας πουν κάτι». «Εδώ συμμετέχουμε σχεδόν όλοι οι μαθητές» παρεμβαίνει ο Γιώργος, μαθητής της Γ' Λυκείου. «Από τους 170 που είμαστε, υπέγραψαν οι 153. Οργανωθήκαμε πριν αποφασίσουμε να κάνουμε την κατάληψη. Κάναμε συνέλευση και μαζέψαμε υπογραφές».

«Αναβρασμός υπήρχε πάντα» επισημαίνει ο Γιώργος, πρόεδρος του 15μελούς στο 4ο Λύκειο Νέας Σμύρνης. «Πάντα υπήρχαν συζητήσεις για τα προβλήματα και αυτή η έκρηξη στην Παιδεία μας οδήγησε και εμάς στις καταλήψεις. Παρασυρθήκαμε από όλον αυτόν τον αναβρασμό και είπαμε να

κάνουμε κατάληψη, γιατί αλλιώς δεν θα μας ακούσει κανείς».

Όπως αναφέρουν οι περισσότεροι μαθητές, οι καθηγητές τους –με εξαίρεση ελάχιστους– υποστηρίζουν την απόφασή τους για καταλήψεις. «Μάλιστα, μια καθηγήτρια μάς είπε σήμερα ότι καλά κάναμε και το κλείσαμε» ανέφερε η Γωγώ, μαθήτρια της Γ' Λυκείου στο 56ο Λύκειο Αθηνών. «Φέτος μας βοήθησαν» προσθέτει ο συμμαθητής της Λεωνίδας. «Πέρυσι, για παράδειγμα, που είχαμε ξεκινήσει κατάληψη για λίγες ημέρες τάχθηκαν κατά οι καθηγητές. Φέτος μας στηρίζουν όπως τους στηρίζουμε και εμείς. Αν ικανοποιηθούν, θα κάνουν και καλύτερο μάθημα. Θα είμαστε ικανοποιημένοι κι εμείς μαζί τους».

«Για να πούμε την αλήθεια, οι δάσκαλοι και οι καθηγητές μας έδωσαν το έναυσμα για να πούμε κι εμείς τα αιτήματά μας» τονίζει η Α, μαθήτρια του 5ου Λυκείου Νέας Σμύρνης. «Την αρχή έκαναν οι φοιτητές από πέρυσι τον Ιούνιο, οι οποίοι θα μας συμπαρασταθούν μόλις τελειώσουν την εξεταστική. Είναι μια γενικότερη διαμαρτυρία προς όλο το εκπαιδευτικό σύστημα. Κάθε πλευρά προσπαθεί να περάσει τα δικά της αιτήματα. Γενικά προσπαθούμε να δείξουμε την αντίρρησή μας προς το σύστημα που προσπαθεί να περάσει η κυβέρνηση».

«Είμαστε μαζί με τους εκπαιδευτι-

κούς και πρέπει να το καταλάβουν αυτό» ξεκαθαρίζει ο Δημήτρης, μαθητής του 5ου Λυκείου Νέας Σμύρνης. «Τους υποστηρίζουμε και θεωρούμε δίκαια τα αιτήματά τους. Όλη η Παιδεία, όπως βλέπετε, είναι έξω στους δρόμους. Δεν είναι τυχαίο που έχουν κλείσει σχολεία σε όλη την Ελλάδα».

«Οι καθηγητές μάς στηρίζουν αλλά είναι δύσκολος ο ρόλος τους» συμπληρώνει ο Παντελής από το 4ο Λύκειο Νέας Σμύρνης. «Πολλοί είναι απεργοί, άλλοι είναι απεργοσπάστες. Αυτό που μας λένε, κυρίως, είναι να προσέξουμε το σχολείο για να μην εισέλθουν εξωσχολικοί».

Τα αιτήματα, όπως τονίζουν οι μαθητές, είναι κοινά για όλους: όχι στη βάση του 10, αύξηση δαπανών για την Παιδεία, ελεύθερη πρόσβαση στα Πανεπιστήμια, επιμόρφωση καθηγητών, «όχι» στις επιχειρήσεις στα σχολεία, «όχι» στο φακέλωμα του μαθητή. Ωστόσο, κάθε σχολείο, μετά τη γενική συνέλευση και την απόφαση για κατάληψη, προσθέτει και όσα αφορούν το σχολικό του συγκρότημα. «Έχουμε προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής» αναφέρει ο πρόεδρος του 15μελούς συμβουλίου στο 4ο Λύκειο Νέας Σμύρνης. «Έχουμε σχολεία με διπλές βάρδιες, πληρώνουμε πολλά χρήματα σε φροντιστήρια...»

«Ο αγώνας είναι κοινός» κλείνει την κουβέντα η Νικολέττα. «Θα συνεχιστεί και ελπίζουμε για το καλύτερο».

βιβλιοθήκη του ναυτίλου

Χαρ. Τρικούπη 28, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 210 36 16 204
Fax: 210 36 16 369
nafbooks@otenet.gr

Είκοσι χρόνια διάλυσης είναι πάρα πολλά για μια χώρα

του Ανδρέα Σπύρου

Σε προηγούμενο κείμενό μου (Αντί, τχ. 876) προσπάθησα να δείξω –μέσα από την περιγραφή μιας «προοδευτικής» νοοτροπίας που κυριάρχησε τα τελευταία είκοσι χρόνια– πώς το δημόσιο Γυμνάσιο και Λύκειο οδηγήθηκαν σιγά σιγά στην κατάρρευση και πώς, παρά ταύτα, η αγραμματοσύνη, η απουσία αρχών και η παραλυσία εμφανίζονται ακόμα από πολλούς ως το ανώτατο στάδιο της λαϊκής κυριαρχίας. Παράλληλη ήταν και η φθίνουσα πορεία της επαγγελματικής, κοινωνικής και οικονομικής θέσης των εκπαιδευτικών. Οι ευθύνες της κρατικής πολιτικής αφενός και της συνδικαλιστικής ηγεσίας των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης αφετέρου, για την κατάσταση που επικρατεί τα τελευταία είκοσι χρόνια στην ελληνική εκπαίδευση είναι τεράστιες. Σε αυτήν την κατάσταση θα επιχειρήσω να αναφερθώ στη συνέχεια, με παρατηρήσεις εμπειρικού χαρακτήρα.

• **Μεταρρύθμιση μιας χρήσεως.** Η μεταρρύθμιση Αρσένη έκανε ένα ξεκίνημα έπειτα από χρόνια ακινησίας, ταυτόχρονα όμως επιχείρησε να βάλει τέλος στο, από καταβολής ελληνικού κράτους, σύστημα των πελατειακών σχέσεων, μεταθέτοντας την αδυναμία της κοινωνίας και της πολιτικής στις πλάτες του ελληνικού σχολείου. Είχε δύο όψεις: μια θετική και μια αρνητική.

Το καινούργιο και θετικό ήταν το εξής: προωθούσε σε όλα τα επίπεδα την αξιολόγηση της γνώσης και της ικανότητας, ευνοούσε την υπευθυνότητα και έκανε πιο αξιόπιστη την εικόνα της πραγματικότητας. Με άλλα λό-

για αποκάλυπτε γυμνή την αλήθεια. Όπως και να θέλεις να παίξεις το παιχνίδι, πρώτα φτιάχνεις τη νοοτροπία που σέβεται τους κανόνες του, το κάνεις σοβαρό. Είναι το μόνο παιχνίδι που ευχαριστεί κάποιον. Ακόμα κι αν δεν ξέρει να παίζει, όταν βλέπει την πόρτα ανοιχτή μπροστά του σε κάτι ανώτερο, θα προσπαθήσει να τη διαβεί. Απόδειξη τα παιδιά που πηγαίνουν να σπουδάσουν στο εξωτερικό και μέσα σε ένα καλοκαίρι μεταμορφώνονται. Αλλιώς μένει η πλήξη και το φρενοκομείο του παιχνιδιού που κατάντησε «χαβαλές», το λυκόφως των πραγμάτων. Ωστόσο, όσοι με θάρρος προσπάθησαν να συγκρουστούν με τον εαυτό τους άντεξαν λίγο. Καραδοκούνταν ισχυρότατες δυνάμεις αδράνειας και γρήγορα το θάρρος έδωσε τη θέση του στον πανικό. Μ' αυτά και μ' αυτά η προσπάθεια εγκαταλείφθηκε· συγκρούσεις δύο ετών με τον σκληρό πυρήνα της «προόδου» μπήκαν στον γύψο της δημοκοπίας. Όταν, αντί να διορθώσεις τα λάθη, καταστρέφεις και τα σωστά, όταν δεν έχεις εμπιστοσύνη στις ιδέες σου και το σθένος να τις υποστηρίξεις όσο χρόνο χρειαστεί, όταν αυτές ξεπέφτουν και γίνονται μόδα και κενό σύνθημα, τότε κηρύσσεις την «επιστροφή στις ρίζες» ενόψει δημοσκοπήσεων και επικείμενων εκλογών· η γνωστή κατάληξη κάθε σοβαρής προσπάθειας εδώ και χρόνια.

Έτσι από τη δεύτερη τετραετία του εκσυγχρονισμού και μετά, μαθητής περνάει την τάξη ακόμα κι αν έχει κάτω από τη βάση σε έξι μαθήματα, εφόσον συγκεντρώνει μέσο όρο 9,5 ούτε καν 10. Τα καλά νέα διαδίδονται γρήγορα: μαθητές που θα είχαν ένα μέλλον στο Τεχνικό Λύκειο, εφόσον δικαιολογούσε τον τίτλο του, και ενώ μετά δυσκολίας

τελείωσαν το Γυμνάσιο, προσέρχονται στο Λύκειο και με ένα 12 στα προφορικά –σε συνθήκες όπου κανείς δεν ελέγχεται για τη προφορική βαθμολογία που παραδίδει– περνάνε την τάξη, ακόμα κι αν στις εξετάσεις γράψουν 4 ή 5. Στο μεταξύ το επίπεδο της απόδοσής τους δεν ανταποκρίνεται ούτε στις απαιτήσεις της πρώτης Γυμνασίου. Μερικοί που έχουν 15 ή 16 προφορικό βαθμό, δεν κάνουν καν τον κόπο να γράψουν· δίνουν λευκή κόλλα και περνάνε την τάξη. Εν πάση περιπτώσει η εικόνα αυτή δεν είναι ούτε ταξικό ζήτημα, εφόσον πρόκειται για δημόσιο σχολείο, ούτε ευκαιρία για ανέξοδη ρητορεία επί των ιδανικών του Διαφωτισμού. Η κοινή λογική και η υγεία μιας κοινωνίας λένε πως δεν είναι δυνατόν όλοι οι μαθητές να συνεχίζουν μέχρι τέλους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Πολλοί πρόκοψαν στη ζωή τους και χωρίς πτυχίο Πανεπιστημίου.

Η άλλη πλευρά αυτής της μίας και μοναδικής μεταρρύθμισης σε διάστημα πολλών ετών πασιφανούς αποτελέματος –η αρνητική– ήταν η μετατροπή του Λυκείου σε εξεταστική διαδικασία, όχι μόνο για το Πανεπιστήμιο αλλά και για πάσης φύσεως θέσεις στο δημόσιο. Τα μαθήματα του Λυκείου έγιναν το κριτήριο για να γίνει κάποιος πυροσβέστης, αστυνομικός, λιμενικός κ.ά. Επειδή το ελληνικό κράτος από ιδρύσεώς του λειτούργησε κατά βάση ως σύστημα πελατειακών σχέσεων με επίχρημα, ενίοτε, ιδεολογίας, όταν ο κόμπος έφτασε κάποτε στο χτένι, λόγω και της νέας διεθνούς θέσης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ως μόνη αξιόπιστη και γρήγορη λύση βρέθηκε το σχολείο. Αν ο μαθητής είναι ξεφτέρι στο συντακτικό, κάνει για πυροσβέστη· θα έπρεπε κάποιος να δει σε κινηματογραφικό

Ο Ανδρέας Σπύρου είναι φιλόλογος-καθηγητής σε δημόσιο Λύκειο.

έργο που προβλήθηκε πρόσφατα, εξ αφορμής της επετείου για την καταστροφή των δίδυμων πύργων, με ποιες διαδικασίες προσλαμβάνονται οι πυροσβέστες της Νέας Υόρκης.

Αν μαθητής είναι καλός στη βιολογία, κάνει για λιμενικός κ.ο.κ. Επειδή η κοινωνία και το πολιτικό μας σύστημα, ακόμα και μετά από ενάμιση αιώνα ελεύθερου βίου, στάθηκε αδύνατο να βρουν σε κάθε δημόσιο οργανισμό πέντε ανθρώπους, χωρίς δεσμούς με κομματικές οργανώσεις ή με τον σύλλογο της ιδιαιτέρας τους πατρίδας και χωρίς ιδιοτελείς υποχρεώσεις σε κάποιο ατελείωτο σόι κοντινών και μακρινών συγγενών –ανθρώπους που με το κύρος και την αξιοπιστία τους θα έκαναν με αδιάβλητο τρόπο τις προσλήψεις–, έπρεπε, όταν το πήραμε απόφαση να κάνουμε κάτι, να μετατρέψουμε το Λύκειο σε επιτροπή προσλήψεων του Δημοσίου. Αυτό ήρθε να επιβαρύνει μια ήδη στρεβλή κατάσταση, που οφείλεται στη χρόνια αδυναμία του ελληνικού Πανεπιστημίου να βρει επιτέλους έναν τρόπο επιλογής των φοιτητών του.

• Το δημοτικό σχολείο ως «εξάχρονος παιδικός σταθμός».

Σε μια εποχή όπου στο σπίτι κάπου παίζει ασταμάτητα μια τηλεόραση και χτυπάει συνεχώς ένα τηλέφωνο, η ικανότητα του μικρού παιδιού για συγκέντρωση είναι μηδαμινή. Χωρίς αυτήν όμως στη ζωή δεν γίνεται τίποτα. Το Δημοτικό σχολείο πρέπει να δουλέψει με επιμονή και γνώση πάνω σε αυτό το θέμα, ώστε να προσφέρει ένα διαφορετικό περιβάλλον και αγωγή. Ανέκαθεν αυτός ήταν ο ρόλος του σχολείου και εδώ μπαίνουν τα θεμέλια μιας ανώτερου τύπου συγκέντρωσης. Το σχολείο δεν είναι υποκατάστατο της οικογένειας. Η αυτοπειθαρχία είναι το θεμέλιο της ελευθερίας. Τα τρία τέταρτα της τάξης στην πρώτη Γυμνασίου είναι αδύνατον να συγκεντρωθούν σε ένα θέμα πάνω από πέντε λεπτά. Αυτό εν πολλοίς συνεχίζεται και στα επόμενα χρόνια. Μπορεί το μικρό παιδί στο Δημοτικό σχολείο να έχει γράψει έκθεση με θέμα το Σύνταγμα πάνω σε χωρίο του Πλάτωνα, να γνωρίζει την τελευταία λέξη της Οικολογίας, αλλά να μην

μπορεί να αναγνώσει δυο αράδες κείμενο, το γραπτό του να μην διαβάζεται από την κακογραφία και την ανορθογραφία, να μην μπορεί να αποδώσει το νόημα μισής σελίδας, να αγνοεί την προπαίδεια, να μην έχει ιδέα από γεωγραφία. Μαθαίνει κάτι για τον πολιτισμό και άλλα χρήσιμα πράγματα, αλλά μέχρι τη Γ' Λυκείου είναι αδύνατον να βρει τη Λάρισα πάνω στον χάρτη. Σημασία δεν έχει η ποσότητα των παρεχομένων νέων παραστάσεων, αλλά η ικανότητα του μικρού μαθητή να αφομοιώνει στέρεα και σταθερά συγκεκριμένες και χρήσιμες γνώσεις που θα αυξάνουν την αυτοπεποίθησή του, καθώς θα ανέρχεται την κλίμακα προς το ανώτερο και το σύνθετο. Η «ευέλικτη ζωή» δεν είναι δυνατόν να λειτουργεί ως η «ώρα του παιδιού». Όσοι σταθερά έχουν ταχθεί με το μέρος της αγραμματοσύνης ονομάζουν «εντατικοποίηση» κάθε προσπάθεια να ξεφύγουμε από την κατάσταση του παιδικού σταθμού, και εδώ και στις άλλες βαθμίδες του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Όταν σπανίως έλθει στην Α' Γυμνασίου μια ομάδα παιδιών με τις απαραίτητες γνώσεις και ικανότητες συγκέντρωσης, σχεδόν αμέσως καταλαβαίνεις αυτό που ισχύει και για τις υπόλοιπες βαθμίδες της εκπαίδευσης: κάποιος δάσκαλος με αίσθημα ατομικής ευθύνης, φιλότιμο και γνώση –από αυτούς που τόσα χρόνια με έργα και όχι με λόγια έκαναν πράξη το 114– δούλεψε έξω από την κατεστημένη νο-

οτροπία και πρακτική.

• Το Γυμνάσιο ως μετεωρισμός «του όλα και του τίποτα».

Βαθμίδα της εκπαίδευσης χωρίς προσανατολισμό, το φυτώριο της «ήσσο-νος προσπάθειας» και της ανευθυνότητας: κάτι μεταξύ του ελάχιστου της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και του μέγιστου ενός αφελοούς διαφωτιστικού οπτιμισμού που απευθύνεται στον μέλλοντα homo universalis. Εν τέλει δεν κάνει τίποτα από τα δύο. Ο μαθητής που δεν σκοπεύει να συνεχίσει στο Λύκειο δεν αποκτά μια στέρεα, συμμαζεμένη και χρήσιμη για την υπόλοιπη ζωή του γνώση, αλλά και εκείνος που επιθυμεί να συνεχίσει τις σπουδές του στην ανώτερη βαθμίδα δεν έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει ένα συγκροτημένο σύνολο γνώσεων για το μέλλον. Κάθε υπουργός θεωρεί υποχρέωσή του να προσθέσει πληθώρα γνωστικών αντικειμένων και κάτι καινούργιο, σε ένα έτσι κι αλλιώς βεβαρημένο πρόγραμμα, και αυτόχρονα χαλαρότητα και ασάφεια όσον αφορά τις υποχρεώσεις των μαθητών σε ένα σχολείο υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

• Το Λύκειο ως «ανύπαρκτο σχολείο», κάτι μεταξύ φροντιστηρίου και καφεενείου.

Αν εξαιρέσουμε την Α' Λυκείου όπου η σχέση του καθηγητή με τους μαθητές είναι ακόμα ζωντανή, στις άλλες δύο τάξεις του Λυκείου το σχολείο παύει να υπάρχει. Η βασική δουλειά γίνεται έξω από αυτό, εκεί όπου η βιομη-

χανία της γνώσης προετοιμάζει το επαγγελματικό μέλλον. Στη Γ' Λυκείου το «ανύπαρκτο σχολείο» από τον Μάρτιο και μετά αποκτά κυριολεκτική σημασία: τρεις μέχρι πέντε μαθητές σε κάθε τάξη. Που και που περνάει και κανένας για να συμμετάσχει στην ιεροτελεστία της συμπλήρωσης των μηχανογραφικών. Χρόνια ολόκληρα συζητάμε για την αυτοτέλεια του Λυκείου και το ελληνικό φαινόμενο του φροντιστηρίου. Το αποτέλεσμα αυτής της φλυαρίας είναι σχεδόν όλοι οι μαθητές της χώρας στη Β' και Γ' Λυκείου να συνεχίζουν καθημερινά το σχολείο τους σε ένα φροντιστήριο. Αυτά τα φαινόμενα δεν αντιμετωπίζονται με διακηρύξεις ούτε διορθώνονται σε μια μέρα. Δεν μπορείς, με αναλύσεις περί «εξεταστικών κέντρων» και θεωρίες για το «αυτοτελές Λύκειο», να προτείνεις ανέξοδα έναν παράδεισο μέσα σε ένα περιβάλλον πολύχρονης και ανεξέλεγκτης ανευθυνότητας. Σε αυτά κανένας που νοιάζεται πραγματικά για την εκπαίδευση δεν θα είχε αντίρρηση, εκτός από αυτούς που έχουν ταχθεί στον αγώνα για τη συντήρηση της σημερινής πραγματικότητας, παρόλο που έχουν κάνει σημαία τους το «αυτοτελές Λύκειο». Μόνο αυτό να σκεφτούμε σχετικά με την «αυτοτέλεια» στις σημερινές συνθήκες: σε μια κατάσταση

όπου κανείς δεν ελέγχει κανέναν, δεν αξιολογείται το έργο κανενός και έχει χαθεί κάθε επαγγελματική εμπιστοσύνη διστάζει κάποιος να βαθμολογήσει αντικειμενικά, γιατί γνωρίζει ότι στη διπλανή τάξη, στο σχολείο της επόμενης γωνίας κάποιος άλλος μοιράζει 20άρια. Θα συνέβαινε ό,τι και στα τέλη της δεκαετίας του '80, εκείνη την ωραία εποχή όταν με ένα μαγικό τρόπο σχεδόν όλοι οι μαθητές ήταν αριστοίχοι. Εφόσον δημιουργήσεις τις αληθινές προϋποθέσεις της ελευθερίας του δασκάλου, τότε θα καταργήσεις και τα «εξεταστικά κέντρα» και όχι βέβαια τις εξετάσεις, όπως συνάγεται μερικές φορές από τα λεγόμενα κάποιων.

Χωρίς τις παρακάτω δύο προϋποθέσεις αποκλείεται να γίνει ποτέ έστω και ένα βήμα, ώστε αφενός το Λύκειο να αποκτήσει την αυτοτέλειά του και αφετέρου να περιοριστεί το φαινόμενο των φροντιστηρίων και της τεράστιας βιομηχανίας των πάσης φύσεως βοηθημάτων:

1 Προπανεπιστημιακό έτος: είναι απολύτως επείγον να ξεκινήσει η προετοιμασία για τη μεταφορά των Πανελλαδικών Εξετάσεων σε προπανεπιστημιακό έτος. Οι γνώσεις του Λυκείου θα αποκτούν εκεί πιο εξειδικευμένη μορφή, και κάθε Ανώτατη Σχολή

θα αναλαμβάνει την ευθύνη για την προετοιμασία των υποψηφίων φοιτητών και τη διεξαγωγή αδιάβλητων εξετάσεων. Η εισαγωγή σπουδαστών σε κάθε άλλη σχολή ή υπηρεσία του δημοσίου πρέπει να γίνεται με τη συνεργασία του ΑΣΕΠ και με ειδικές εξετάσεις που θα ορίζονται κατά περίπτωση. Το απολυτήριο Λυκείου που θα έχει αποκτήσει το βάρος που του αναλογεί, θα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση.

2 Αυτοτέλεια του Λυκείου: τον στόχο αυτόν μπορούμε να τον πετύχουμε μόνο με μεγαλύτερη ελευθερία στον καθηγητή ως προς την επιλογή αντικείμενου και βιβλίου διδασκαλίας – ορίζεται ύλη, δεν παρέχεται συγκεκριμένο βιβλίο – και ταυτόχρονα με σοβαρό έλεγχο όσον αφορά την κάλυψη της ύλης και την αντικειμενικότητα προφορικού και γραπτού βαθμού. Σήμερα ισχύει το αντίθετο: τυποποίηση της ύλης με ανεξέλεγκτους τους διδάσκοντες. Όσο περισσότερα «δικαιώματα» παρέχονται τόσο λιγοστεύουν οι απαιτήσεις, με αποτέλεσμα το ανεστραμμένο είδωλο της «ελευθερίας χωρίς αρχές» να γίνεται η τυποποίηση της γνώσης. Η ασυδοσία φέρνει τις πάσης φύσεως μικρές τυραννίες. Αν ζητήσεις να κάνεις «Φιλοκτήτη» αντί για «Αντιγόνη» μια αόρατη αρχή θα σου το απαγορεύσει (παρόλο που τυπώνουμε εκατομμύρια σελίδες κάθε χρόνο για μια τραγωδία που δεν διδάσκουμε ποτέ). Τριάντα χρόνια διδάσκουμε την ίδια τραγωδία με τις ίδιες ερωτήσεις, που γεννάνε τις ίδιες, τυποποιημένες πια, απαντήσεις. Δεν έχεις δικαίωμα να βάλεις δικά σου θέματα στις εξετάσεις, πρέπει για λόγους «ισότητας» να καταλήξεις σε κοινά θέματα με άλλους συναδέλφους, σε ανάλατες ερωτήσεις που καταλήγουν σε πακέτα έτοιμων διαγωνισμάτων που περιφέρονται από σχολείο σε σχολείο· το βούτυρο στο ψωμί των φροντιστηρίων. Ομοιομορφία, το μεγάλο πάθος της εποχής.

Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας από καθηγητή σε καθηγητή δεν θα επιτρέπει κανενός είδους τυποποίηση, πράγμα που εξ αντικείμενου θα ευνοήσει την επίσκεψη στη σχολική βιβλιοθήκη και την ανάγνωση βιβλίων που θα προτείνει ο καθηγητής. Π.χ., για τη Β' Λυκείου ορίζονται ως ύλη οι τραγωδίες

του Σοφοκλή μέσα σε κάποιο γενικό πλαίσιο που θα καθορίζει τις υποχρεώσεις του καθηγητή σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος (διδασκαλία του δράματος, γραμματολογία, γραμματική, συντακτικό, πολιτισμός κλπ.). Από 'κει και πέρα ο καθηγητής είναι ελεύθερος να επιλέξει την τραγωδία που θα διδάξει, καθώς και τα βιβλία πάνω στα οποία θα στηριχθεί. Μπορεί την επόμενη χρονιά να αλλάξει τραγωδία, και μάλιστα από κάποιο σημείο και ύστερα πρέπει να είναι υποχρεωμένος να το κάνει. Ο μαθηματικός θα επιλέγει τα βιβλία από όπου θα διδάξει τη θεωρία και τις ασκήσεις πάνω στο αντικείμενο που θα του έχει οριστεί κ.ο.κ. Κάτι τέτοιο, όμως, προϋποθέτει έλεγχο της σχέσης προφορικής και γραπτής βαθμολογίας και ταυτόχρονα επίπεδο εξετάσεων και υψηλή επαγγελματική συνείδηση εκ μέρους του καθηγητή. Ποια φροντιστήρια σ' αυτήν την περίπτωση θα μπορέσουν να ανταποκριθούν σε μια τέτοια πραγματικότητα και ποια βοήθεια μπορεί να προσδοκά ένας μαθητής, αν δεν έχει παρακολουθήσει τον καθηγητή του στην τάξη; Ποιο «λυσάρι» θα τον βοηθήσει να αποστηθίσει έτοιμες απαντήσεις;

Όλα αυτά προϋποθέτουν ένα υψηλό επίπεδο σπουδών στο Λύκειο και συνεπώς μεγάλη φροντίδα και για το επίπεδο σπουδών και το περιβάλλον του Τεχνικού Λυκείου. Στην αρχή ασφαλώς πρέπει να ξεκινήσουμε με λιγότερες φιλοδοξίες. Είναι σίγουρο, όμως, πως υπάρχει το ανθρώπινο δυναμικό μεταξύ των εκπαιδευτικών για να σηκώσει το βάρος αυτής της απαιτητικής φυγής προς τα εμπρός· το ανώτερο πάντοτε συγκινεί. Μόνον με μεγαλόπνοα σχέδια μπορούμε να κόψουμε τον Γόρδιο δεσμό και να προχωρήσουμε μπροστά. Αρκεί να ξεφύγουμε από την ισοπέδωση, τη λατρεία της μετριότητας, τον κομματισμό και την αδικία. Κάποιοι εκπαιδευτικοί θα κληθούν να ξεκολλήσουν το κάρο δημιουργώντας ένα νέο κλίμα στο ελληνικό σχολείο που θα προετοιμάσει τους δασκάλους της επόμενης γενιάς. Εδώ ισχύει το «μ' όποιον δάσκαλο καθίσεις». Καθηγητές φροντιστηρίων με μεγάλη φήμη και αποδεδειγμένες ικανότητες, όταν πήγαν να εργασθούν στο δημόσιο, χάθη-

καν μέσα σε ένα κλίμα γενικευμένης αδιαφορίας, αν όχι εχθρότητας. Καθηγητές του δημοσίου, οι οποίοι χρόνια επωμίζονται όλο το βάρος των εκάστοτε μεταρρυθμίσεων στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο του μαθήματος που διδάσκουν, έχουν την ίδια μισθολογική και βαθμολογική εξέλιξη με άλλους συναδέλφους τους, οι οποίοι διδάσκουν το ίδιο αντικείμενο για χρόνια και με ελάχιστες απαιτήσεις κατ' οίκον προετοιμασίας και εργασίας. Κίνητρα μικρά θα είναι υπεραρκετά για προσφορά μεγάλη εκ μέρους πολλών εκπαιδευτικών. Ασφαλώς κανείς δεν πρόκειται να πλουτίσει έτσι εις βάρος των άλλων.

• Το Τεχνικό Λύκειο ως «κέντρο διερχομένων».

Καμία υποδομή ώστε ο μαθητής να συνδεθεί δημιουργικά με την τέχνη που διάλεξε να μάθει. Άθλιο περιβάλλον, σε πολλές περιπτώσεις χαώδης κατάσταση, καμιά επαφή με τους πραγματικούς χώρους παραγωγής. Ένα τεράστιο ανθρώπινο δυναμικό, που θα μπορούσε να κάνει θαύματα με την εργατικότητα και την εφευρετικότητά του, πηγαίνει άσκοπα στις αυλές και τις καφετέριες. Κοινωνικοί αναμορφωτές της «προοδευτικής» νοοτροπίας δημιούργησαν την εντύπωση ότι είναι περίπου ντροπή να φοιτά κανείς σε Τεχνικό Λύκειο, όταν σε προηγμένες χώρες της Ευρώπης το 70% των μαθητών φοιτά

σε τέτοια σχολεία. Στη Γερμανία μπορεί να δει κανείς πέντε γερμανούς μαθητές να κάνουν με μεγάλη σοβαρότητα την πρακτική τους εξάσκηση σε συνεργείο αυτοκινήτων που ανήκει σε Έλληνα, από τον οποίο θα πάρουν μια βεβαίωση επάρκειας απολύτως αξιόπιστη μετά από ένα εξάμηνο εντατικής εργασίας, για να επιστρέψουν μετά σε ένα αξιοπρεπές σχολείο όπου θα ολοκληρώσουν τις σπουδές τους. Ο πωχοπροδορισμός έχει γίνει ενδημική κατάσταση στον τόπο μας.

• Το Πανεπιστήμιο ως «τα καλύτερά μας χρόνια», όπως περίπου το προσδιόρισε κατά την αγόρευσή του στη Βουλή ο κ. Αλαβάνος, ως αρχηγός κόμματος της Αριστεράς με επιρροή στην Ανωτάτη Εκπαίδευση. Μια ορισμένη αντίληψη περί προόδου πιστεύει ότι έχει κατακτήσει τη βασιλεία των ουρανών και τώρα βρίσκει πως ο πανεπιστημιακός της παράδεισος δεν έχει ανάγκη από τίποτα. Χρειαζόμαστε επειγόντως μια νέα γενιά δασκάλων – με γνώσεις πάνω στο αντικείμενό τους και όχι παιδαγωγικές θεωρητικολογίες – έτοιμους να παλέψουν με ό,τι έχει απομείνει για να σηκώσουν το βάρος μιας νέας αρχής. Στους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ το βάρος πρέπει να πέσει στο επιστημονικό αντικείμενο και όχι σε νεφελώδεις παιδαγωγικές ερωτήσεις.

Οι Καραμανλήδες, ο Ωνάσης, η Ολυμπιακή και η διαπλοκή

του Ν. Κεϊνσιανού

Υπήρξαν εποχές που η πολιτική ηγεσία του τόπου πάλευε ακόμα με το κατεστημένο και ενίοτε χτυπούσε και το χέρι της στο τραπέζι. Σήμερα όμως...

«Το 1961 ο Ωνάσης ζήτησε να με επισκεφθεί. Όταν τον δέχθηκα, αφού εξήρε το έργο μου, μου δήλωσε ότι αισθάνεται καθήκον να εισφέρει στην εκλογική επικράτηση του κόμματός μου. Τον ευχαρίστησα και του συνέστησα να απευθυνθεί στην ειδική επιτροπή. Ενώ ο σκοπός της επισκέψεως είχε λήξει, διατύπωσε το παράπονο ότι ο Νιάρχος ετύγγανε καλύτερας μεταχειρίσεως. Του είπα και του απέδειξα ότι είχε άδικο, ενώ αυτός επέμεινε για το αντίθετο. Διατελώντας σε κατάσταση εκνευρισμού και επειδή υποπτεύθηκα ότι η διατύπωση των παραπόνων του συνδεόταν με την προσφορά του να βοηθήσει τον εκλογικό αγώνα, του μίλησα κατά

τρόπο έντονο και του δήλωσα ότι τερματίστηκε η επίσκεψη» –Κωνσταντίνος Καραμανλής, «Οι σχέσεις μου με το κεφάλαιο», από το βιβλίο του Τάκη Λαμπρία, Καραμανλής, ο φίλος.

«Η προσωπικότητα και η ιστορία του Αριστοτέλη Ωνάση έχει εγγραφεί ανεξίτηλα στη συλλογική μνήμη των απανταχού Ελλήνων. Ήταν και παραμένει ένας αυθεντικός θρύλος, που συγκέντρωνε στη συνείδηση Ελλήνων και ξένων τις αρετές, αλλά και τα πάθη της φυλής μας. Πάνω απ' όλα, ο Ωνάσης υπήρξε, στην πατρίδα και παγκοσμίως, το κατ'εξοχήν παράδειγμα του δυναμισμού της ελληνικής επιχειρηματικότητας» (4-10-2006, Κώστας Καραμανλής, εγκαι-

νιάζοντας την έκθεση «Αριστοτέλης Ωνάσης, πέρα από το μύθο του»).

Τα λόγια των δύο Καραμανλήδων χωρίζουν 25 χρόνια. Το 1961, ο ένας έδωχε –σχεδόν κλοτηδόν– από το γραφείο του τον Ωνάση. Πριν από λίγες ημέρες, ο άλλος πήγε να υποβάλει τα σέβη του στον «θρύλο»-Ωνάση. Να σημειωθεί μάλιστα ότι αυτό που δεν έκανε ο πρώτος Καραμανλής το '61, τη «μεγάλη κλοτσιά» δηλαδή, φρόντισε να το κάνει στη Μεταπολίτευση, όταν κυριολεκτικά πέταξε τον εφοπλιστή έξω από την σκανδαλιέρα Ολυμπιακή. Την ίδια μεταχείριση επιφύλαξε και σε άλλους περιώνυμους μεγαλοεπιχειρηματίες της εποχής (και «διαπλεκόμενους» που θα έλεγε σήμερα ο Μητσοτάκης).

«Μετά την επάνοδό μου το 1974 [έγραφε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και πάλι στο σημείωμά του «Οι σχέσεις μου με το κεφάλαιο»] εκκρατικοποίησα την Ολυμπιακή που είχε ο Ωνάσης, τα διυλιστήρια Ασπροπύργου που είχε ο Νιάρχος και το τραπεζικό συγκρότημα του Ανδρεάδη. Και τα εκκρατικοποίησα, όχι, όπως ελέχθη από σοσιαλμανία, αλλά γιατί το επέβαλαν το συμφέρον της οικονομίας και λόγοι νομικής και ηθικής τάξεως. Στην περίπτωση της Ολυμπιακής, η εταιρεία αντιμετώπιζε δυσχέρειες οικονομικές και εξήτησε από την κυβέρνηση προνόμια. Λόγω αρνήσεως της κυβερνήσεως ο Ωνάσης κατήγγειλε τη σύμβαση με αποτέλεσμα τις κατόπιν συμφωνίες με το Δημόσιο και την εξαγορά από τον τελευταίο των μετοχών από την Ολυμπιακή».

Δηλαδή, μόνον καλές σχέσεις δεν είχε με τα παραδοσιακά τζάκια της ελληνικής «κομπραδόρικης μεγαλοαστικής τάξης» της μεταπολεμικής Ελλάδας, που θα έλεγε και ο τελευταίος ινστρούχτορας της Αλέκας. Και αυτός

ήταν ένας από τους λόγους που έγραψε ιστορία και χαρακτηρίζεται σήμερα «μεγάλος ηγέτης». Δεν δίσταζε να συγκρουσθεί με τα μεγάλα συμφέροντα, όταν έκρινε πως αυτό «επέβαλλαν το συμφέρον της οικονομίας και λόγοι νομικής και ηθικής τάξεως».

Είναι πράγματι απορίας άξιος ο λόγος για τον οποίο ο Καραμανλής ο νεότερος εγκαινίασε την έκθεση για τον Ωνάση, τη στιγμή που είναι πασίγνωστο ότι ο θείος του ούτε να τον δει δεν ήθελε και είχε κατηγορήσει τα μεγαλοσυμφέροντα της εποχής για προσπάθεια ανατροπής του και γι' αυτό φρόντισε στη Μεταπολίτευση να πάρει το αίμα του πίσω. Να ήταν άραγε αυτό μια ακόμα κίνηση-μήνυμα απογαλακτισμού από τον «καραμανλισμό», επόμενο της απομάκρυνσης του Π. Μολυβιάτη από την κυβέρνηση; Ή μήπως ο πρωθυπουργός έπεσε για μια ακόμα φορά θύμα συμβούλων του, οι οποίοι του συνέστησαν να πάει στα εγκαίνια; Του κ. Αλογοσκούφη, παραδείγματος χάριν, χαρακτηριζόμενου ευρύτατα πλέον στο κυβερνητικό στρατόπεδο ως ο «άνθρωπος του μεγάλου κεφαλαίου».

Το πιθανότερο είναι να φταίνε πάντα κάποιοι σύμβουλοι και παρατρεχάμενοι, και ίσως ο Κώστας Καραμανλής, μέσα στους πονοκεφάλους που του προκαλούν η Παιδεία και τα άλλα ανοικτά μέτωπα της κυβέρνησης, δεν πρό-

σεξε τον συμβολισμό του γεγονότος. Ο συμβολισμός όμως υπάρχει, όπως και οι αναλογίες. Τα ίδια δεν αντιμετώπισε και ο σημερινός πρωθυπουργός με τη διαπλοκή; Τι έκανε, όμως, πέραν από τους συνήθεις βερμπαλισμούς περί πατάξεως της διαπλοκής;

Κατά τα άλλα είναι πολύ τυχεροί στο Μαξίμου που τα κανάλια δεν σκαμπάζουν και πολύ από πολιτική ιστορία, εγχώρια και ξένη. Διαφορετικά δεν θα είχαν αποφύγει τον διασυρμό. Γιατί μπορεί να είναι καλό για ορισμένους στην κυβέρνηση να χειροκροτούν τους «πετυχημένους» (στην πλειονότητά τους διαπλεκόμενους) επιχειρηματίες και να υποκλίνονται μπροστά τους, μέσα στις συνθήκες παντοδυναμίας του οικονομικού κατεστημένου και αποθέωσης των προτύπων του πρωτόγονου καπιταλισμού στυλ Ωνάση που ζούμε εσχάτως, πρέπει όμως κάποιος να προστατεύει και τον πρωθυπουργό. Εκτός των άλλων, κάποιος –προφανώς συμβουλάτοράς του– συνέστησε στον κ. Καραμανλή να κάνει ειδική αναφορά, στην ομιλία του, στο «Ίδρυμα Ωνάση». «Η έκθεση που εγκαινιάζουμε σήμερα –είπε– είναι έκφραση αρμόζουσας τιμής στον Αριστοτέλη Ωνάση και την προσφορά του στη σύγχρονη Ελλάδα. Είναι, ταυτόχρονα, έκφραση αναγνώρισης στους ανθρώπους που συνεχίζουν το όραμά του, μέσα από το κοινωφελές ίδρυμα «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης». Εντάξει, να τους στηρίξουμε επειδή οι διάφοροι «κύριοι», που βρίσκονται πίσω από την Αθηνά Ωνάση, έχουν βάλει στο στόχαστρο τη «νέα φρουρά» του Ιδρύματος, αλλά να το λέει αυτό ο ίδιος ο πρωθυπουργός της χώρας;

Και με την ευκαιρία, καλό θα ήταν να σταματήσουν να πιπιλάνε τα «παπαγαλάκια» της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ το μοτίβο ότι η Ολυμπιακή ήταν επί Ωνάση ένα θαύμα και «το ιδανικό επιχειρηματικό μοντέλο», ενώ σήμερα έχει τα μαύρα της τα χάλια και είναι όπως όπως για ξεπούλημα (στη διαπλοκή). Βεβαίως είναι στα χάλια της, αλλά επειδή όλες οι μετέπειτα κυβερνήσεις, και κυρίως του ΠΑΣΟΚ, τη χρησιμοποίησαν ως δοχείο ρουσφετιών, δεξαμενή μιζών και όργανο για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Δεν πρέ-

πει να ξεχνούν όμως –όπως άλλωστε αναφέρει στο σημείωμά του και ο «θείος» Καραμανλής– ότι η εταιρεία ήταν επί Ωνάση κρατικοδίαιτη και ότι ο «δαιμόνιος» εφοπλιστής θα της έβαζε λουκέτο, επειδή το Δημόσιο δεν του έδινε τα λεφτά που ήθελε.

Ουδείς πιστεύει ότι ο Καραμανλής «τζούνιор» είναι διαπλεκόμενος και δίνει γη και ύδωρ στο κεφάλαιο. Ωστόσο, η γυναίκα του Καίσαρος δεν αρκεί να είναι τίμια, πρέπει και να φαίνεται. Πολύ περισσότερο, πρέπει να δίνει μάχες –και όχι να δείχνει ότι τις δίνει– εναντίον του. Ούτε κανείς ζητά από έναν ηγέτη της Δεξιάς να είναι επαναστάτης. Δεν πρέπει, όμως, σε καμία περίπτωση ο Κώστας Καραμανλής να ξεχνάει τα λόγια του «θείου» του, όταν ο Νιάρχος σιγοντάρizε τις επιθέσεις εναντίον του: «Εγνώριζα ότι το συμφέρον προσδιορίζει τη συμπεριφορά του κεφαλαίου. Επίστευα, όμως, ότι το μεγάλο τουλάχιστον κεφάλαιο έχει συνείδηση των κινδύνων που συνεπάγεται δι' αυτό και δια την Δημοκρατίαν, η περιφρόνησις ορισμένων κανόνων ηθικής τάξεως». Ο «γέρος» λοιπόν τα έλεγε πεντακάθαρα: Μην έχετε εμπιστοσύνη στο κεφάλαιο, διότι, όπως έλεγε και ο σύντροφος ο Μάρξ, αυτοί είναι σε θέση να πουλήσουν όχι μόνον τη μάνα τους, αλλά ακόμα και το σκοινί, με το οποίο θα τους κρεμάσουν.

Η μυθολογία περί «εβραϊκού λόμπι» και η πραγματικότητα

του Σήφη Φιτσανάκη*

Στις απαρχές του Β' παγκοσμίου πολέμου, ένα γερμανοσοβιετικό σύμφωνο, το Μολότοφ-Ρίμπεντροπ, επισφράγισε μια σύντομη στρατηγική σύμπνοια μεταξύ Αριστεράς και άκρας Δεξιάς. Σήμερα ένα άλλο άτυπο, αλλά εξίσου πραγματικό, πολεμικό σύμφωνο, εκείνο μεταξύ ΗΠΑ και Ισραήλ στη Μέση Ανατολή, φαίνεται να αναζωογονεί την άβολη αυτή σχέση σε ιδεολογικό επίπεδο.

Στον ελληνικό χώρο συγκεκριμένα, η πρόσφατη εγκληματική επίθεση των Ισραηλινών στον Λίβανο και τη Λωρίδα της Γάζας έδωσε αφορμή για μια εντυπωσιακή σύγκλιση απόψεων, που εμφανίστηκαν στον ακροδεξιό και στον αριστερό Τύπο ταυτόχρονα και που βασίστηκαν στην ανάδειξη του λεγόμενου «εβραϊκού λόμπι» στις ΗΠΑ, ως κύριου υπεύθυνου για τη στρατηγική των Αμερικανών στην περιοχή. Η ανιστόρητη αυτή άποψη πασχίζει να εξηγήσει τη στενή συνεργασία μεταξύ Ισραηλινών και Αμερικανών ως απόρροια ενός μυθικού πλην απροσδιόριστου κύκλου εβραίων «Ρασπούτιν», οι οποίοι υποτίθεται πως κινούνται αθόρυβα σε όλες τις βαθμίδες της αμερικανικής πολιτικής ζωής, καταφέρνοντας έτσι να ευθυγραμμίσουν πλήρως την εξωτερική πολιτική της υπερδύναμης με τους στρατηγικούς στόχους του «παγκόσμιου σιωνισμού».

ΑΛΛΟ ΕΒΡΑΙΟΣ ΚΙ ΑΛΛΟ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΣ

Όμως η πραγματικότητα είναι, όπως πάντοτε, πολυσύνθετη και περίπλοκη, κι έχει ελάχιστα να κάνει με τη μυθολογία περί «εβραϊκού λόμπι». Είναι κατ' αρχάς καίριο να ξεκαθαριστεί πως δεν υπάρχει «εβραϊκό λόμπι» στις ΗΠΑ.

* Ο Σήφης Φιτσανάκης (sifis@pretex.net) είναι διδάκτωρ πολιτικών επιστημών. Ζει και εργάζεται στις ΗΠΑ.

Αντιθέτως, το κατεχοχόν δραστήριο λόμπι είναι το ισραηλινό και το φιλοισραηλινό. Και αυτό διότι άλλο Ισραηλινός κι άλλο Εβραίος. Η ταύτιση του εβραϊσμού με το Ισραήλ είναι τόσο ανιστόρητος όσο και η ταύτιση της ορθόδοξίας με τη Ρωσία ή του καθολικισμού με την Ιταλία. Σε αντίθεση με την Ελλάδα, το ίδιο το Ισραήλ δεν έχει ούτε επίσημη θρησκεία ούτε επίσημη κρατική θρησκευτική προτίμηση. Σήμερα δε, πάνω από το 20 τοις εκατό του πληθυσμού της χώρας είναι πιστοί μη-εβραϊκών δογμάτων (μουσουλμάνοι, ορθόδοξοι, καθολικοί, μαρωνίτες, κόπτες, δρούζοι κλπ). Στις μέρες μας υπάρχουν ισραηλινοί διπλωμάτες που είναι Άραβες στην καταγωγή και συχνά μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα, όπως επίσης και στρατιωτικοί, ανώτατοι δικαστές και βουλευτές. Ταυτόχρονα, ενώ το 65 τοις εκατό των Ισραηλινών αυτοχαρακτηρίζονται εβραίοι στο θρήσκευμα, το ποσοστό αυτό περιλαμβάνει και έναν σημαντικό αριθμό, ίσως και πάνω από το μισό, κοσμικών Εβραίων, δηλαδή Ισραηλινών που είναι Εβραίοι στην καταγωγή αλλά που έχουν αποστασιοποιηθεί από την οργανωμένη εβραϊκή θρησκεία και ταυτίζονται με το Ισραήλ εθνικά και όχι θρησκευτικά.

Από την άλλη πλευρά οι περισσότεροι Εβραίοι στην καταγωγή δεν είναι Ισραηλινοί, καθώς ζουν εκτός των συνόρων του Ισραήλ και στη συντριπτική τους πλειοψηφία ούτε έχουν ούτε εν-

διαφέρονται να αποκτήσουν ισραηλινή υπηκοότητα. Ταυτόχρονα, υπάρχουν εκατομμύρια Εβραίοι, εντός κι εκτός των συνόρων του Ισραήλ, που αντιτάσσονται όχι μόνο στο σιωνισμό (δηλαδή στον κατεχοχόν μη-θρησκευτικό εβραϊκό εθνικισμό) αλλά και στην ύπαρξη του Ισραήλ ως αυτόνομου έθνους. Η εβραϊκή (στην καταγωγή) Αριστερά, στην οποία ανήκε και ανήκει το μεγαλύτερο κομμάτι της εβραϊκής διασποράς, ποτέ δε συναίνεσε στη δημιουργία του Ισραήλ ως πολιτικής λύσης στο εβραϊκό πρόβλημα. Αντίθετα, το θεώρησε προσπάθεια γκετοποίησης και απομόνωσης του εβραϊκού πληθυσμού από τις μεταπολεμικές πολιτικές διεκδικήσεις στον ευρωπαϊκό και στον βορειοαμερικανικό χώρο. Κάτι άλλο, που επίσης ξεχνιέται από πάσης φύσεως «αναλυτές», είναι πως υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες θρησκευόμενοι Εβραίοι που αντιτάσσονται στη δημιουργία του Ισραήλ ως θρησκευτικής λύσης στο εβραϊκό πρόβλημα. Υπάρχουν για παράδειγμα οι Εβραίοι σάτμαρ, που είναι η μεγαλύτερη σέκτα του εβραϊκού χαισιδισμού και αριθμούν εκατοντάδες χιλιάδες στις ΗΠΑ, στο Ισραήλ, στην Ευρώπη και αλλού. Οι σάτμαρ, όπως και άλλα παρακλάδια του χαισιδισμού, πιστεύουν πως το Ισραήλ είναι ένα μισμαστικό κατασκεύασμα που δημιουργήθηκε πρόωρα λόγω παρερμηνείας των Γραφών και συνεπώς προσβάλλει τη θεία υπόσχεση της μελλοντικής παραχώρησης γης στους Εβραίους. Τα μέλη της χαισιδικής εβραϊκής οργάνωσης Naturei Karta, που ζουν ως επί το πλείστον στην Ιερουσαλήμ, αλλά έχουν παραρτήματα στις περισσότερες μεγάλες πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής, προσεύχονται καθημερινά για την επιστροφή του Ισραήλ

στους Παλαιστίνιους, με τους οποίους επιθυμούν να ζήσουν. Αν και το Ισραήλ τους θεωρεί πολίτες του, αυτοί αρνούνται να πληρώνουν φόρους και θεωρούν αμάρτημα ακόμα και να αγγίζουν ισραηλινά νομίσματα που φέρουν εικόνες διάσημων ηγετών του σιωνισμού, τον οποίον θεωρούν αντιεβραϊκό. Πρόσφατα, ο αμερικανός κληρικός της Naturei Karta ραβίνος Ουάις δήλωσε σε συνέντευξή του στην Ιρανική τηλεόραση:

«Τονίζουμε πως υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες Εβραίοι ανά την υφήλιο που ταυτίζονται με την εναντίωσή μας στη σιωνιστική ιδεολογία και που πιστεύουν πως ο σιωνισμός δεν είναι εβραϊσμός, αλλά ένας πολιτικός αυτοσκοπός. Αυτό που θέλουμε δεν είναι [απλά] να αναχαιτιστεί [το Ισραήλ] στα σύνορα του [19]67, αλλά να εξαλειφθεί, ώστε η χώρα να επιστραφεί στους Παλαιστίνιους και να μπορέσουμε κι εμείς να ζήσουμε μαζί τους».

ΟΥΤΕ ΜΟΝΟΛΙΘΙΚΟ ΟΥΤΕ ΙΣΧΥΡΟ

Αναπόφευκτα το ισραηλινό λόμπι στις ΗΠΑ αντανakλά σε μεγάλο βαθμό την πολυμορφία της εβραϊκής πολιτικής και θρησκευτικής κατάστασης. Υπάρχουν, για παράδειγμα, υπερδραστήριες και δυναμικές οργανώσεις-λόμπι όπως το Tikkun, το Brit Tzedek v'Shalom και το Israel Policy Forum. Όλες τους είναι ενάντια στην παράνομη κατοχή εδαφών από το κράτος του Ισραήλ και μάχονται να σταματήσουν τις αμερικανικές εξαγωγές οπλισμού στη χώρα. Προσπαθούν επίσης να ωθήσουν την αμερικανική κυβέρνηση να πιέσει το Ισραήλ ώστε να σταματήσει την επιθετική του πολιτική ενάντια στις γειτονικές του χώρες. Είναι επίσης αξιοσημείωτο πως το 70 τοις εκατό των οικονομικών συνεισφορών από το ισραηλινό λόμπι σε αμερικανικά πολιτικά κόμματα δίνεται στους Δημοκρατικούς, και ας επιμένουν πολλοί «αναλυτές» πως η κυβέρνηση Μπους είναι εκείνη με την οποία το «εβραϊκό» λόμπι συνδέεται περισσότερο. Μέσα στη δίνη της υπεραπλούστευσης ξεχνιέται, επίσης, πως μερικοί από τους πιο επιφανείς αντιισραηλινούς διανοούμενους της αμερικανικής Αριστεράς, σήμερα, με σημαντική επιρροή

Χασιδιστές Εβραίοι, με τις χαρακτηριστικές τους ενδυμασίες, διαδηλώνουν υπέρ του Λιβάνου στην Ουάσιγκτον τον περασμένο Αύγουστο. Μέλη κι αυτοί του «εβραϊκού λόμπι» στις ΗΠΑ; Μάλλον όχι.

στην πολιτική ζωή του τόπου, είναι Εβραίοι στην καταγωγή: Φίλις Μπένις, Νόαμ Τσόμσκι, Σιμόνα Σαρόνι, Τζόζεφ Μασάντ, Στιβ Νίβα, Νόρμαν Φινκελστάιν και πάρα πολλοί άλλοι.

Είναι, συνεπώς, αυτονόητο πως λόγω του πολιτικοθρησκευτικού του θρυμματισμού το ισραηλινό λόμπι στις ΗΠΑ δεν είναι ούτε «μεγάλο» ούτε «πανίσχυρο». Αντίθετα, το αραβικό λόμπι στη χώρα είναι και παλαιότερο ιστορικά και ισχυρότερο οικονομικά, λόγω φυσικά του πετρελαίου. Την εποχή που γράφονται αυτές οι γραμμές εργάζονται έμμισθα για το αραβικό λόμπι στις ΗΠΑ δύο πρώην πρόεδροι επιτροπών εξωτερικής πολιτικής του αμερικανικού Κογκρέσου, ένας πρώην υφυπουργός Αμύνης, ένας πρώην υφυπουργός Εσωτερικών και αμέτρητοι πρώην προεδρικοί σύμβουλοι όλων των κομμάτων. Ταυτόχρονα, το αραβικό λόμπι διαθέτει περισσότερους ενεργούς ψηφοφόρους έναντι του ισραηλινού: σήμερα ζουν 5,2 εκατομμύρια Εβραίοι στις ΗΠΑ, σε αντίθεση με 12 εκατομμύρια μουσουλμάνων, εκ των οποίων τα 7 εκατομμύρια έχουν δικαίωμα ψήφου.

Δεν πρέπει λοιπόν να ξαφνιάζει το γεγονός πως καμία σοβαρή επιστημονική έρευνα δεν έχει ποτέ δείξει σημαντική επιρροή του ισραηλινού λόμπι στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ. Αντίθετα, σχεδόν όλες οι γνωστές

έρευνες δείχνουν αυτό που πραγματικά συμβαίνει: δηλαδή πως τα ισραηλινά και αραβικά λόμπι εισακούονται από τα αμερικανικά κέντρα αποφάσεων μόνο όταν οι πολιτικοί που τα στελεχώνουν συμφωνούν εξαρχής με τις θέσεις τους.

Η ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΜΙΑΣ ΣΧΕΣΗΣ

Εφόσον, λοιπόν, το «εβραϊκό λόμπι» είναι ένας μύθος, πώς εξηγείται η φιλοισραηλινή πολιτική των Αμερικανών; Η απάντηση είναι πολύπλευρη, διότι οι ίδιοι οι δεσμοί μεταξύ Αμερικανών και Ισραηλιτών διακατέχονται από μια πολυσύνθετη παθολογία, η οποία εμπεριέχει, πέρα από στενά, γεωστρατηγικές, ψυχολογικές, πολιτισμικές και θρησκευτικές παραμέτρους. Η προϊστορία αυτής της σχέσης, που είναι μακράν αρχαιότερη της σύγχρονης ίδρυσης του Ισραήλ, ξεκινά από την επαναστατική περίοδο της αποικιοκρατούμενης Αμερικής. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως στα τέλη του 18ου αιώνα, όταν η προηγμένη Ευρώπη είχε αναγάγει τον ελληνικό πολιτισμό σε ηθικό και ιδεολογικό πρότυπο, ο πολιτικός Τζον Άνταμς, εκ των ιδρυτών της επαναστατικής κυβέρνησης των ΗΠΑ, έγραφε στον Τόμας Τζέφερσον: «θα επιμείνω ότι οι Εβραίοι έχουν συμβάλει στον εκπολιτισμό της ανθρωπότητας περισσότερο απ' οποιοδήποτε άλλο έθνος». Η άποψη του Άνταμς αντανakλούσε τον

φιλοεβραϊσμό πολλών συντρόφων του: ένα αρχικό προσχέδιο της επίσημης σφραγίδας της επαναστατικής αμερικανικής κυβέρνησης της εποχής που είχε υποβληθεί προς αξιολόγηση, με τη σύμφωνη γνώμη του Τζέφερσον και του Μπέντζαμιν Φράνκλιν, απεικόνιζε τη βιβλική σκηνή της διάσχισης της Ερυθράς Θάλασσας από τους Εβραίους του Μωυσή. Η επιλογή αυτή πρόδιδε την ισχυρή ψυχολογική ταύτιση των επαναστατημένων Αμερικανών με την προσπάθεια του εβραϊκού λαού του 13ου αιώνα π.Χ. να απελευθερωθεί από τα αποικιοκρατικά δεσμά των Φαραώ.

Η βαρύτητα της ψυχολογικής αυτής ταύτισης υπήρξε αποφασιστική αιώνες αργότερα όταν ο Νταβίντ Μπεν Γκουριόν εξήγγειλε την ανεξαρτησία του σύγχρονου κράτους του Ισραήλ. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ, που έσπευσε πρώτη να αναγνωρίσει το νέο κράτος έντεκα λεπτά μετά το επίσημο διάγγελμα, περιέγραψε το Ισραήλ στο ανακοινωθέν της ως «όχι απλά ένα ακόμα κυρίαρχο έθνος, αλλά ως την ενσάρκωση των ύψιστων ιδανικών του πολιτισμού μας». Στο απόσπασμα αυτό, ο θρησκόληπτος παραλληλισμός της δημιουργίας του Ισραήλ, του «λαού του Θεού», με την ιερή αποστολή που οι Αμερικανοί πιστεύουν πως φέρουν στον κόσμο είναι σαφής. Προσδίδει ένα από τα βαθύτερα χαρακτηριστικά της εθνικής ψυχολογίας του αμερικανισμού, την οποία ο γάλλος ιστορικός και πολιτικός στοχαστής Αλεξίς ντε Τοκβίλ ονόμασε «αμερικανικό εξαιρετισμό» (American exceptionalism). Ο όρος υποδεικνύει την ευρέως αποδεκτή αντίληψη στην αμερικανική πολιτική ζωή πως οι ΗΠΑ διαφέρουν, όχι απλά ποσοτικά (σε πλούτο, οπλισμό, πρώτες ύλες), αλλά κυρίως ποιοτικά (σε χάρισμα, προθέσεις, ικανότητες αλλά και αισιοδοξία) από τα λοιπά προηγμένα έθνη και πως έχουν την ιερή αποστολή να ηγηθούν της ανθρώπινης εξέλιξης. Πρόκειται φυσικά για μια εθνοπαθολογική δοξασία, η οποία όμως εδώ και πολλές δεκαετίες τροφοδοτεί δυναμικά το ψυχολογικό υπόβαθρο του αμερικανικού επεκτατισμού. Συνοψίζεται δε στην προκλητικά καταχρηστική ρήση «ο Θεός να ευλογεί την Αμερική» (God bless America).

Την ίδια αυτή θεϊκή αποστολή διακρίνουν οι Αμερικανοί στο Ισραήλ, το οποίο θαυμάζουν για την επιμονή του να αντιστέκεται (έστω και πολλαπλά υποβασταζόμενο από την Ουάσιγκτον) στις ιστορικές και γεωστρατηγικές αντιξοότητες που απειλούν την επιβίωσή του. Είναι ο λόγος που, όταν ο Αμερικανός πρόεδρος Λύντον Τζόνσον ρωτήθηκε από τον σοβιετικό πρωθυπουργό Αλεξέι Κοσίγκιν γιατί οι ΗΠΑ επιμένουν να υποστηρίζουν το Ισραήλ των τριών (τότε) εκατομμυρίων, όταν γύρω του υπήρχαν 80 εκατομμύρια Άραβες, απάντησε κοφτά: «γιατί είναι δίκαιο». Ο Τζόνσον, ένας βαθιά θρησκευόμενος προτεστάντης, θα μπορούσε κάλλιστα να είχε αποκριθεί «γιατί είναι γραφτό».

Η ψυχοπαθολογική αυτή σχέση έχει ενισχυθεί τις τελευταίες δεκαετίες, με την εμφάνιση στις ΗΠΑ ενός εντυπωσιακά δυναμικού πολιτικοθρησκευτικού κινήματος με γερμανικές ρίζες που ακούει στο όνομα «χριστιανικός σιωνισμός» (Christian Zionism). Πρόκειται για ένα σχεδόν εξολοκλήρου μη εβραϊκό λόμπι με σημαντική επιρροή στην ακροδεξιά πτέρυγα του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος. Η πολιτική του δράση βασίζεται στη θρησκευτική άποψη πως η δημιουργία του σύγχρονου Ισραήλ αποτελεί επιβεβαίωση των χριστιανικών Γραφών. Συνεπώς, η διασφάλιση της ύπαρξης του Ισραήλ θεωρείται ως ιερό χριστιανικό καθήκον, καθότι το Ισραήλ αποτελεί το γεωγραφικό φόντο της Δευτέρας Παρουσίας, κάτι που οι ευαγγελιστές χριστιανοί θεωρούν απόγειο της κοσμοθεωρίας τους. Μια από τις μεγαλύτερες χριστιανοσιωνιστικές οργανώσεις, η International Fellowship of Christians and Jews (Διεθνής Συναδελφότητα Χριστιανών και Εβραίων) χρηματοδοτείται συστηματικά από 350.000 μέλη, τα οποία έχουν προσφέρει πάνω από 100 εκατομμύρια δολάρια «ανθρωπιστικής βοήθειας» στο Ισραήλ. Διοργανώνει δε μια ετήσια «επέτειο προσευχής για το Ισραήλ» στην οποία πέρσι συμμετείχαν περισσότερες από 18.000 ενορίες. Αναπόφευκτα, σε μια κοινοβουλευτική δημοκρατία όπως την αμερικανική, οι αριθμοί αυτοί μεταφράζονται σε πολιτική επιρροή. Την περασμένη άνοιξη

το έγκυρο αμερικανικό περιοδικό *The Nation* αποκάλυψε πως ηγέτες χριστιανοσιωνιστικών οργανώσεων προσκλήθηκαν στο Λευκό Οίκο για μια σειρά συναντήσεων με τον ίδιο τον πρόεδρο Μπους πάνω στο Μεσανατολικό.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ

Φυσικά, αν και καίριας σημασίας, η ψυχοπαθολογική παράμετρος της αμερικανοισραηλινής φιλίας είναι απλά ένας από τους ιδεολογικούς τροφοδότες της στενής αυτής σχέσης. Στην πράξη, η συμμαχία με το Ισραήλ είναι για τους Αμερικανούς ένα σημαντικό στρατηγικό βήμα προς την πραγμάτωση της μεταπολεμικής τους ηγεμονίας. Άλλωστε οι ίδιοι οι Αμερικανοί ποτέ δε δίστασαν να ομολογήσουν πως ο κύριος παρονομαστής των επαφών τους με το Ισραήλ είναι το εθνικό τους συμφέρον. Πρόεδροι από τον Τρούμαν έως τον Μπους έχουν παραδεχτεί δημόσια πως η ακλόνητη αλληλεγγύη τους προς τους Ισραηλινούς οφείλεται «στο διαφωτισμένο ατομικό μας συμφέρον» (Φορντ), στο πλαίσιο του οποίου η υποστήριξη του Ισραήλ «είναι σωστή με γνώμονα τα ιδιαίτερα στρατηγικά συμφέροντα της Αμερικής» (Κάρτερ). Διότι «μόνο μέσω της συνολικής εκτίμησης του αποφασιστικού ρόλου που παίζει το Ισραήλ στους δικούς μας στρατηγικούς προσανατολισμούς μπορούμε να διασφαλίσουμε τα εδάφη και της ενεργειακές πηγές που είναι ζωτικές για την ασφάλειά μας και την εθνική μας ευημερία» (Ρέιγκαν). Και είναι φυσικά λογικό να συμπεράνει κανείς πως, όσο οι στόχοι του αμερικανικού εθνικού συμφέροντος παραμένουν οι ίδιοι, «η ιδιότυπη αυτή σχέση θα διαρκέσει, όπως ακριβώς το ίδιο το Ισραήλ έχει [καταφέρει να] επιβιώσει» (Κλίντον) και πως «η υπόσχεσή μας να υπερασυνθούμε της [εθνικής] ασφάλειας του Ισραήλ θα παραμένει ακλόνητη» (Μπους, τη δεύτερη μέρα μετά την ανάληψη της προεδρίας των ΗΠΑ).

Αλλά ποιοι ακριβώς είναι αυτοί οι στόχοι; Έχει ερευνηθεί εξαντλητικά και είναι σήμερα ευρέως αποδεκτό στις τάξεις των ιστορικών της διπλωματίας πως η ίδρυση του Ισραήλ το 1948 θεωρήθηκε από τους Αμερικα-

νούς ως μια ανέλπιστη ευκαιρία να διεισδύσουν στην καίριας σημασίας περιοχή της Μέσης Ανατολής, που ως τότε ήταν αποκλειστικά προσκείμενη σε ευρωπαϊκούς (γαλλικούς και βρετανικούς) άξονες. Τη διείσδυση αυτή, που ισχυροποιήθηκε με την αποφασιστική ανάμειξη των ΗΠΑ στην κρίση του Σουέζ, προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν οι Σοβιετικοί, υποστηρίζοντας κι εκείνοι την ανεξαρτησία του Ισραήλ με σχεδόν απaráμιλλο ζήλο. Στην πορεία οι πολιτισμικοί και θρησκευτικοί δεσμοί, που προϋπήρχαν μεταξύ των Ισραηλινών και των Αμερικανών (οι περισσότεροι ισραηλινοί έποικοι ήταν δυτικοευρωπαίοι και βορειοαμερικανοί), εξοστράκισαν τις διεισδυτικές απόπειρες των «άθεων» και σλαβόφωνων Σοβιετικών προς τις αραβικές χώρες, τα λαϊκά στρώματα των οποίων επίσης αντιστάθηκαν λόγω του θρησκευόμενου συντηρητισμού τους. Όταν πλέον χάθηκε και το Ιράν, μετά τη συντηρητική στροφή της Ιρανικής Επανάστασης, οι Σοβιετικοί έμειναν δίχως ουσιαστική πολιτική επιρροή στην Αραβική Χερσόνησο.

Σε ολόκληρη εκείνη την ψυχροπολεμική περίοδο το Ισραήλ δικαίωσε επανειλημμένα την πολιτική και στρατηγική εμπιστοσύνη των Αμερικανών βοηθώντας τους αποφασιστικά σε αμέτρητες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, το 1956 ισραηλινοί πράκτορες ήταν υπεύθυνοι για τη μεταβίβαση στους Αμερικανούς του πλήρους κειμένου της μυστικής εισήγησης του Νικίτα Χρουστσόφ στο 20ό συνέδριο του ΚΚΣΕ, λίγες εβδομάδες μετά την επίσημη εκφώνησή της. Το 1966 το Ισραήλ έδωσε στις ΗΠΑ ελεύθερη πρόσβαση στο, μέχρι τότε άγνωστο στους Δυτικούς, σοβιετικό αεροσκάφος MiG-21, το οποίο είχε προσγειώσει στο Τελ-Αβίβ ένας εβραίος πιλότος που είχε λιποτακτήσει από την Ιρακινή αεροπορία. Το 1967, ενώ το φιλοσοβιετικό Κόμμα της Αραβικής Σοσιαλιστικής Αναγέννησης (Μπάαθ) ήταν στο απόγειο της δύναμής του στη Συρία, η στρατιωτική ήττα της χώρας από το Ισραήλ σήμανε τον ουσιαστικό αφανισμό του ριζοσπαστικού αραβικού κινήματος, η δυναμική του οποίου απειλούσε ανοιχτά την ηγεμονία των

ΗΠΑ στην περιοχή. Από το φθινόπωρο του 1978 και μέχρι τα μέσα της επόμενης δεκαετίας το Ισραήλ ήταν από τους θερμότερους υποστηρικτές των σκληρότερων δικτατορικών καθεστώτων του «λαχανόκηπου των ΗΠΑ» (Τρούμαν), δηλαδή της Λατινικής Αμερικής. Η ισραηλινή πολεμική προμήθεια στη νικαραγουανή χούντα ήταν εκείνη που παρέτεινε την παραμονή του Αναστάσιο Σομόζα στην εξουσία έως το 1979. Ισραηλινοί στρατιωτικοί υπήρξαν έμμισθοι εκπαιδευτές των ειδικών δυνάμεων καταστολής του Αουγκούστο Πινοσέτ στη Χιλή και του Όσκαρ Βίκτορες στη Γουατεμάλα. Παράλληλα, αμερικανικός οπλισμός μεταφέρθηκε μυστικά κατά τη δεκαετία του 1980 στην Ονδούρα, το Εκουαδόρ, το Ελ Σαλβαδόρ και αλλού, διάμεσου των ισραηλινών διπλωματικών αποστολών στις χώρες αυτές. Επίσης κατά τη δεκαετία του 1980, η παράνομη παροχή οπλισμού από τις ΗΠΑ στο Ιράν, που τερματίστηκε με την αποκάλυψη του σκανδάλου Ιράνγκέϊτ, θα ήταν αδύνατη δίχως τη συμβολή της ισραηλινής κυβέρνησης του Σιμόν Πέρες. Εξίσου σημαντική ήταν η βοήθεια ισραηλινών επιστημόνων και ερευνητών στην προσπάθεια του ρατσιστικού κράτους της Νότιας Αφρικής να μετεξελιχθεί σε πυρηνική δύναμη μεταξύ 1978 και 1983. Κατά την πενταετία εκείνη, με τη σύμφωνη γνώμη της CIA, το Ισραήλ προμήθευσε τον απαραίτητο τεχνικό εξοπλισμό στους Νοτιοαφρικανούς, με αντάλλαγμα την παραχώρηση στις ΗΠΑ από τους τελευταίους πληροφοριών σχετικά με σοβιετικές ναυτικές δραστηριότητες στην περιοχή. Το 1981 ισραηλινά F-16 βομβάρδισαν τον ιρακινό πυρηνικό αντιδραστήρα στο Οσιράκ, καταστρέφοντας το φιλόδοξο πυρηνικό πρόγραμμα του Σαντάμ Χουσεΐν και εισπράττοντας ταυτόχρονα τις ανεπίσημες φιλοφρονήσεις της νεοσύστατης κυβέρνησης Ρέιγκαν. Το 1991, κατά τη διάρκεια του πολέμου στον Περσικό Κόλπο, το Ισραήλ ακολούθησε πιστά τις υποδείξεις των Αμερικανών και αρνήθηκε να ανταπαντήσει στους αλληπάλληλους βομβαρδισμούς που υπέστη από το Ιράκ. Η αποχή των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων από τις εχθροπρα-

ξίες απέτρεψε τις προθέσεις του Ιράκ να συσπειρώσει τις σημαντικότερες αραβικές χώρες με το μέρος του, και έτσι διασφάλισε την άνετη νίκη των ΗΠΑ στο Κουβέϊτ.

Στα παραπάνω ενδεικτικά παραδείγματα της αδιάκοπης και μακροχρόνιας ισραηλινής υποστήριξης προς τις ΗΠΑ θα πρέπει, επίσης, να προστεθεί η αποδεδειγμένη αποτελεσματικότητα του Ισραήλ να εξουδετερώνει οποιεσδήποτε αναλαμπές λαϊκών απελευθερωτικών κινημάτων εντός κι εκτός των συνόρων του, καθώς και της συνεισφοράς του στο βιομηχανικοστρατιωτικό σύμπλεγμα που βρίσκεται στη βάση του αμερικανικού επεκτατισμού. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως το Ισραήλ είναι από τις ελάχιστες χώρες που προμηθεύουν τις ΗΠΑ με προηγμένο στρατιωτικό εξοπλισμό. Όπως, επίσης, είναι κάθε άλλο παρά τυχαίο πως τα ισραηλινά στρατεύματα διαθέτουν σχεδόν την αποκλειστικότητα της πειραματικής χρήσης προηγμένων αμερικανικών οπλικών συστημάτων στον νευραλγικό γεωγραφικό τους περίγυρο.

Και είναι, ίσως, περιττό να ειπωθεί πως η στενή στρατιωτική σχέση των ΗΠΑ με το Ισραήλ μεταφράζεται σε μια κυριολεκτικά αδιατάρακτη διπλωματική συμμαχία στη διεθνή πολιτική σκηνή. Τα τελευταία χρόνια δεν έλαβε χώρα ούτε μια σημαντική ψηφοφορία στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, κατά την οποία το Ισραήλ να διαφοροποιήθηκε από τις αμερικανικές θέσεις. Είτε η συζήτηση αφορά την επιβολή κυρώσεων στο Ιράν ή τη Λευκορωσία, την αποστολή στρατευμάτων στο Σουδάν ή την άρση κρατικών φραγμών στη διεθνή διακίνηση της μπανάνας, η διπλωματική στάση του Ισραήλ είναι σχεδόν πάντοτε ταυτόσημη με εκείνη των ΗΠΑ.

Συμπερασματικά, λοιπόν, η πολιτική της υποστήριξης του Ισραήλ από τις ΗΠΑ ούτε συμπτωματική είναι ούτε βασίζεται στις σκευωρίες ενός μοχθηρού «εβραϊκού λόμπι». Αντίθετα, αντανάκλα, σε πολύ μεγάλο βαθμό, τα εθνικά συμφέροντα αλλά και τη συμμαχική εμπιστοσύνη των Αμερικανών, που το ίδιο το Ισραήλ έχει κερδίσει με τα έργα και τις πράξεις του από τη στιγμή σχεδόν της ίδρυσής του.

ΜΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Από το βράδυ της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001 η διακρατικές σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Ισραήλ μετατράπηκαν αστραπιαία σε αυτό που οι διπλωματικοί κύκλοι ονομάζουν «φυσική συμμαχία», δηλαδή σε μια σύμπραξη που αποσκοπεί στην αντιμετώπιση ενός σημαντικού κοινού προβλήματος. Δεν αμφισβητείται ότι οι ψυχροπολεμικές πρακτικές των ΗΠΑ και του Ισραήλ «γέννησαν» σε μεγάλο βαθμό τον πολιτικοποιημένο αντιδυτικό ισλαμισμό. Εκείνο που αμφισβητείται είναι ο ρόλος του ισραηλινού λόμπι στη σύναψη της φυσικής και λογικής αυτής συμμαχίας. Διότι είναι πράγματι αδύνατο να διανοηθεί κανείς πως οι σχέσεις ΗΠΑ και Ισραήλ δεν θα είχαν ισχυροποιηθεί εκ των πραγμάτων μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου, άσχετα από τη δράση οποιουδήποτε ισραηλινού λόμπι.

Όπως είναι, επίσης, αδιανόητο να

θεωρήσει κανείς πως η υποστήριξη του Ισραήλ από τις ΗΠΑ αποτελεί σκοτεινή εξαίρεση στη σύγχρονη διπλωματική πρακτική των Αμερικανών. Μήπως ευθυνόταν κάποιο υποτιθέμενο «τσαρικό λόμπι» στις ΗΠΑ που αμερικανικά στρατεύματα αποβιβάστηκαν στο Αρχανγκέλσκ το 1918 για να πολεμήσουν τους Μπολσεβίκους; Πόσο ισχυρό μπορούσε να ήταν άραγε το «κορεατικό λόμπι» στη χώρα, όταν η κυβέρνηση Τρούμαν αποφάσισε να μετατρέψει τη Νότια Κορέα σε μια απέραντη αμερικανική στρατιωτική βάση; Ήταν λόγω του «νοτιοαφρικανικού λόμπι» στις ΗΠΑ που, σε αντίθεση με τη συντριπτική πλειοψηφία του προηγμένου κόσμου, διαδοχικές αμερικανικές κυβερνήσεις κατηγορούσαν το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο του Νέλσον Μαντέλα ως «κολασμένους τρομοκράτες» (Ρέιγκαν); Έφταιγε το «μουσουλμανικό λόμπι» στις

ΗΠΑ όταν αμερικανονατοϊκές βόμβες, θωρακισμένες με απεμπλουτισμένο ουράνιο, δηλητηρίασαν τους πληθυσμούς των δυτικών Βαλκανίων το 1999; Η απάντηση σε όλα τα παραπάνω ερωτήματα είναι «φυσικά και όχι». Η επίμονη υποστήριξη αλαζονικών και συχνά λαομίσητων θέσεων σε διεθνές επίπεδο είναι ο κανόνας, όχι η εξαίρεση, της αμερικανικής διπλωματίας. Στον κανόνα αυτόν εντάσσεται και η υποστήριξη της προς το Ισραήλ, και μόνο σε αυτή τη βάση μπορεί να αναλυθεί επιστημονικά.

Είναι, λοιπόν, καιρός η ανάλυση της στάσης των Αμερικανών στο μεσανατολικό ζήτημα να απεγκλωβιστεί από δαιμονολογικές παραισθήσεις περί «εβραϊκού λόμπι» και το ζήτημα να εξεταστεί μέσα στα πραγματικά πλαίσια της ηγεμονικής γεωστρατηγικής πολιτικής της εναπομείνουσας υπερδύναμης.

περιοδικό

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ 2 0 0 6

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΡΩΣΟΙ!

Η έλευση του Πούτιν στην Αθήνα σηματοδοτεί την επανεμφάνιση της Ρωσίας ως αποφασιστικού παράγοντα στις διεθνείς σχέσεις. Η Ρωσία "επανακάμπτει" στηριγμένη στην ενεργεια, στα πυρηνικά, την οικονομική της ισχύ. Η στρατηγική συμμαχία με την Κίνα τείνει να δημιουργήσει έναν νέο γεωπολιτικό πόλο. Αυτή η "επιστροφή" είχε διαφανεί από την άσκηση βέτο στο Σ. Α. υπέρ της Κύπρου και την αγορά της «Ιντρακόμ» από ρωσική εταιρεία. Δημιουργούνται πιο ευνοϊκοί όροι ισορροπίας για την Ευρώπη και την Ελλάδα. Κείμενα των: Τ. Φρήντμαν, Φ. Χιλ, Α. Γουέιρ, Φ. Μαλκίδη, Γ. Ρακκά, Α. Φάρντελ κ.ά., και συνέντευξη του Α. Σολζενίτσιν.

Το δεύτερο αφιέρωμα του περιοδικού έχει ως αντικείμενο την ήττα του σιωνισμού στον Λίβανο. Τα κείμενα των Α. Ντημπ, Μ. Σοσσουντόφσκι, Γ. Καραμπελιά, Μ. Ευρυβιάδη, Τ. Χατζη-αναστασίου, αναφέρονται στην πορεία του Ισλάμ στον αραβι-

κό κόσμο, στην ιστορία της Χεζμπολά, στις σχέσεις Τουρκίας-ΗΠΑ-Ισραήλ. Επίσης, παρουσιάζεται μια συνέντευξη του Χ. Νασράλα που γνώρισε πολλές περιπέτειες.

Επισημαίνεται η αναντιστοιχία μεταξύ των θετικών γεωπολιτικών αλλαγών σε όλη την περιοχή -Ρωσία, κρίση στο εσωτερικό της Τουρκίας, και στις σχέσεις της με την Ε.Ε.- και των αρνητικών εξελίξεων στις ελίτ της χώρας μας.

Για ζητήματα επικαιρότητας και πολιτισμού κείμενα των: Β. Φτωχόπουλου, Α. Μιχαηλίδη, Θ. Ντρίνια, Κ. Καραϊσκού, Γ. Κοντογιώργη, Δ. Μπαλτά, Σ. Ξηρού, Κ. Τσίπρη, Β. Κρομμύδα, Ν. Γαρμπή, Σ. Παπαθανασίου, Μ. Λοΐζου, ενώ παρουσιάζονται δη-

μοτικές κινήσεις στην Αθήνα και την περιφέρεια.

Τέλος, δημοσιεύεται ο επίλογος του νέου βιβλίου του Γ. Καραμπελιά, *Το 1204, ως αφετηρία του νεώτερου ελληνισμού*, που θα κυκλοφορήσει τον Νοέμβριο του 2006.

Η ποινικοποίηση απόψεων και κριτικών

του Σάββα Παύλου

Δεν είναι λίγοι αυτοί που χαιρέτισαν την απόφαση της γαλλικής Βουλής να ποινικοποιήσει την άρνηση της αρμενικής γενοκτονίας που διέπραξε η Οθωμανική Τουρκία πριν από 90 περίπου χρόνια. Και αυτό γιατί αποτελεί ένα είδος πίεσης προς τη σημερινή Τουρκία, που σκανδαλωδώς, εν έτει 2006, συνεχίζει το μονόχνοτο, σχεδόν φασιστικό, βιολί της να αρνείται ένα ιστορικό γεγονός, μη συμβάλλοντας, έτσι, στην αποκατάσταση της δικαιοσύνης και στην κάθαρση του τουρκικού έθνους από μια μελανή σελίδα της ιστορίας του. Αναφέρω αντιστικτικά ότι το γερμανικό έθνος αναγνώρισε τη γενοκτονία των Εβραίων από το χιτλερικό καθεστώς, ζήτησε συγγνώμη, τίμησε τα θύματα του Ολοκαυτώματος και ανέλαβε γενικά τις ευθύνες του, βοηθώντας έτσι τις νεότερες γερμανικές γενιές, αποκαθαρμένες, να αντικρίσουν το μέλλον από νέα αφετηρία.

Η Τουρκία όμως έχει μείνει κολλημένη πεισματικά στην άρνηση της αρμενικής γενοκτονίας, πρώτα απ' όλα γιατί όλοι οι ήρωες (στρατηγοί, πολιτικοί κλπ) που απετέλεσαν το πάνθεον της νεότερης ιστορίας της είναι μπλεγμένοι στη γενοκτονία αυτή. Αν αναγνωρίσει ότι έγινε αυτό το έγκλημα, σημαίνει ότι πρέπει να τους αποκαθλώσει, αφήνοντας μια μαύρη τρύπα στο εικονοστάσι των μεγάλων ιστορικών μορφών της, για να μην πούμε το χειρότερο: ότι όλο το εικονοστάσι θα μείνει κενό. Για την Γερμανία η αναγνώριση του εβραϊκού Ολοκαυτώματος ήταν εύκολη, ο Χίτλερ και οι άλλοι πρωτεργάτες αυτού του έσχατου και φρικιαστικού εγκλήματος, είχαν αποκηρυχθεί προηγουμένως, με βδελυγμία, από το γερμανικό έθνος. Επιπλέον, το σημαντικότερο ίσως: η Τουρκία δεν μπορεί να αναγνωρίσει και να καταδικάσει τη γενοκτονία των Αρμενίων όταν στο πρό-

σφατο παρελθόν προχώρησε στην εθνοκάθαρση της ελληνικής κοινότητας στην Κωνσταντινούπολη και των Ελλήνων της κατεχόμενης Βόρειας Κύπρου και βρίσκεται, εδώ και δεκαετίες, στις παρυφές μιας νέας γενοκτονίας, γιατί όλο και εμπλέκεται σε γενοκτονικές πράξεις εναντίον των Κούρδων. Και αν η ιστορική συγκυρία οδηγήσει τα πράγματα εκεί, είναι έτοιμη για τη νέα γενοκτονία εναντίον των κουρδικών πληθυσμών που ζουν στην τουρκική επικράτεια. Δεν μπορείς, λοιπόν, να αναγνωρίσεις και να καταδικάσεις μια παλαιότερη γενοκτονία, όταν είσαι έτοιμος να επαναλάβεις παρόμοιο έγκλημα στους σύγχρονους καιρούς.

Όμως το θέμα δεν βρίσκεται εδώ. Το σημαντικό βρίσκεται στην ποινικοποίηση της άρνησης για τη γενοκτονία, στην ποινικοποίηση της άποψης. Εκεί πρέπει να εκφράσουμε την αντίθεσή μας, γιατί οδηγούμαστε σε επικίνδυνα μονοπάτια. Γιατί με τον τρόπο αυτό τα κοινοβούλια θεσμοθετούν για τις ιστορικές απόψεις και γνώμες, ποινικοποιούν στάσεις και συμπεριφορές για ένα ιστορικό γεγονός και εγκλωβίζουν τις διαδικασίες του ελεύθερου προβληματισμού, του διαλόγου και της αντιπαράθεσης επιχειρημάτων. Ένα κοινοβούλιο έχει το δικαίωμα, επιβάλλεται μάλιστα, να αναγνωρίσει το γεγονός μιας γενοκτονίας, να καταδικάσει τους αίτιους, να αποτίσει φόρο τιμής προς τα θύματα, να ανακηρύξει κάποια μέρα ως ημέρα μνήμης μιας γενοκτονίας, δεν πρέπει, όμως, να μπαίνει σε θέματα ποινικοποίησης της άποψης. Προεκτείνοντας τα πράγματα, μπρεχτικώ τω τρόπω, για να γίνουν μέσα στην υπερβολή πιο κατανοητά: Αύριο μπορεί ένα κοινοβούλιο να ανακηρύξει έναν ποιητή ως σημαντικό και να θεωρεί κολάσιμο το γεγονός της αρνητικής κριτικής γι' αυτόν; Το πιο σημαντι-

κό για το θέμα της αρμενικής γενοκτονίας έχει επιτευχθεί. Όλοι οι σοβαροί μελετητές αναγνωρίζουν την αρμενική γενοκτονία και σημειώνουν ότι η σημερινή στάση της Τουρκίας για το θέμα αυτό είναι απαράδεκτη και εγκληματική. Το κυριότερο: αρκετά κοινοβούλια έχουν αναγνωρίσει το θέμα της αρμενικής γενοκτονίας. Μέσα στο πλαίσιο αυτό πρέπει να συνεχιστεί η πίεση προς την Τουρκία, για να αναγνωρίσει τη γενοκτονία των Αρμενίων και να τιμήσει τα θύματα αυτού του αποτρόπαιου εγκλήματος.

Δεν χρειαζόταν, λοιπόν, καθόλου η ποινικοποίηση που ψήφισε το γαλλικό κοινοβούλιο. Εδώ παίζονται θέματα αρχών και προταγμάτων και πρέπει να είμαστε προσεκτικοί και ευθείς.

Το πράγμα ξεκίνησε με την ποινικοποίηση του εβραϊκού Ολοκαυτώματος. Το πανίσχυρο εβραϊκό λόμπι, συνεπικουρούμενο από τον φόβο των Ευρωπαίων ότι η επανεμφάνιση διαφόρων νεοναζιστικών κύκλων θα ξεκινούσε με την αμφισβήτηση της εβραϊκής γενοκτονίας και από την πεποίθηση πως έτσι εξασκούν πίεση και επί των υπαρχόντων νεοναζιστικών κύκλων, πέτυχε την ποινικοποίηση για την άρνηση του εβραϊκού Ολοκαυτώματος. Ο δρόμος άνοιξε κι οι αρμενικοί και φιλοαρμενικοί κύκλοι προχώρησαν κι αυτοί στο δρόμο του δοκιμασμένου και δεδικασμένου. Αύριο θα κινηθούν και άλλοι με παρόμοια αιτήματα, με αποτέλεσμα να υπάρξει ο εγκλωβισμός και η δυσκινησία στην αποτύπωση της σκέψης και στην εξάσκηση της κριτικής.

Η ανθρώπινη σκέψη ταλανίζεται τα τελευταία χρόνια από την εξ Αμερικής προερχόμενη τάση για το «πολιτικώς ορθόν» και από την ευρωπαϊκή εμπλοκή των κοινοβουλίων στην ποινικοποίηση της άποψης για ένα ιστορικό θέμα. Ας υπερασπιστούμε τον παλιό καλό ευρωπαϊκό φιλελευθερισμό.

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΒΙΑΖΟΝΤΑΙ ΝΑ ΦΥΓΟΥΝ ΟΙ ΚΑΤΑΚΤΗΤΕΣ

Το αδιέξοδο, που έχει δημιουργηθεί εδώ και πέντε χρόνια από την εισβολή στο Αφγανιστάν, διευρύνεται συνεχώς, καθώς οι Ταλιμπάν, έχοντας καταφέρει να ανασυγκροτηθούν και να ενισχυθούν από οπαδούς τους από το γειτονικό Πακιστάν, εξαπολύουν σφοδρές επιθέσεις εναντίον των δυνάμεων κατοχής αλλά και εναντίον των αφγανικών «δυνάμεων ασφαλείας», που έχουν συγκροτηθεί από την πολιτική ηγεσία της χώρας υπό τον πρόεδρο Καρζάι. Από την άλλη πλευρά, οι χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ εξακολουθούν να αρνούνται την αποστολή πρόσθετων στρατιωτικών δυνάμεων που έχει ζητήσει η ηγεσία της Συμμαχίας.

Αποτέλεσμα είναι να σημειώνονται πολύνεκρες μάχες, οι οποίες αφαιρούν κάθε δυνατότητα από τις δυνάμεις κατοχής να θέσουν την κατάσταση υπό έλεγχο. Έτσι, δεν είναι τυχαίο ότι μόλις προχτές η ηγεσία της βρετανικής δύναμης που βρίσκεται στη χώρα αποφάσισε να εγκαταλείψει μια περιοχή στα νότια σύνορα του Αφγανιστάν με το Πακιστάν – υποτίθεται μετά από συνεννόηση με τους τοπικούς οπλαρχηγούς, οι οποίοι βεβαίως ενδιαφέρονται βασικά για την απρόσκοπτη παραγωγή οπίου που έχει φτάσει σε επίπεδα ρεκόρ.

Αδιέξοδο, όμως, υπάρχει και στο Ιράκ, όπου ήδη, σύμφωνα με τις επίσημες εκθέσεις διεθνών οργανισμών (ο αμερικανός πρόεδρος τις αρνείται), οι νεκροί Ιρακινοί ξεπερνούν τις 650.000, ενώ 3.000 νεκρούς μετρούν οι δυνάμεις κατοχής.

Η χώρα βυθίζεται όλο και περισσότερο στο χάος που δημιουργεί η βία, και τα πράγματα γίνονται χειρότερα, καθώς εκτιμήσεις και αμερικανών αξιωματούχων δείχνουν ότι η εκδήλωση ενός εμφυλίου πολέμου στη χώρα είναι θέμα χρόνου. Αυτό βέβαια τονίζει περισσότερο την πλήρη αποτυχία της πολιτικής του Τζορτζ Μπους και της ομάδας των νεοσυντηρητικών της Ουάσιγκτον, ενώ κάνει παράλληλα δυσκολότερη τη θέση του βρετανού πρωθυπουργού Τόνι Μπλερ.

Έτσι, στο Λονδίνο δημιουργήθηκε ήδη πρόβλημα από τις δηλώσεις βρετανού στρατηγού που υποστήριξε ότι θα πρέπει οι βρετανικές δυνάμεις να αποχωρήσουν το συντομότερο από το Ιράκ, ενώ ανάλογες σκέψεις, αναφορικά με την αποχώρηση και των αμερικανικών δυνάμεων, έχουν αρχίσει να διατυπώνονται από πολλούς Αμερικανούς, ακόμα και από μέλη του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος.

ΤΟΥΡΚΙΑ ΔΥΣΚΟΛΕΥΕΙ Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΝΤΟΓΑΝ

Η εσωτερική κόντρα στην Τουρκία, μεταξύ του πρωθυπουργού Ταγίπ Ερντογάν και της στρατιωτικής ηγεσίας, υπό τον στρατηγό Μπουγιούκανιτ, συνεχίζεται, καθώς μέσα στον επόμενο χρόνο θα διεξαχθούν οι βουλευτικές εκλογές και θα λάβει χώρα η εκλογή προέδρου της Δημοκρατίας.

Πεδίο σύγκρουσης των δυο πλευρών, τις ημέρες αυτές, υπήρξε το θέμα των Κούρδων, γύρω από το οποίο φαίνεται ότι «παίζουν» και άλλα πολιτικά κόμματα, σε μια προσπάθεια να κερδίσουν τις αναγκαίες ψήφους, που θα τους επαναφέρουν στο κοινοβούλιο.

Πέρα από αυτό, ωστόσο, ο Ερντογάν αντιμετωπίζει και το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί αναφορικά με τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, καθώς όλο και περισσότεροι ευρωπαίοι ηγέτες πιέζουν την Άγκυρα να εφαρμόσει το πρωτόκολλο τελωνειακής ένωσης που έχει υπογράψει και να ανοίξει τα λιμάνια και τα αεροδρόμιά της στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Η Άγκυρα, βεβαίως, αρνείται κάτι τέτοιο και το πρόβλημα –που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα πάγωμα της ενταξιακής διαδικασίας– ανέλαβε να διαχειριστεί η φινλανδική προεδρία

της Ένωσης με την επεξεργασία ενός σχεδίου –σχετικά με την άρση της απομόνωσης των κατεχομένων της βόρειας Κύπρου– που θα ικανοποιούσε την τουρκική πλευρά και παράλληλα θα προσέφερε κάποια ανταλλάγματα και στην ελληνοκυπριακή πλευρά.

Το σχέδιο, όμως, δεν φαίνεται να προχωρεί ακόμα, καθώς η Λευκωσία παραμένει πολύ σκεπτική, ενώ εμπόδια προβάλλει και η τουρκοκυπριακή πλευρά, γεγονός που καθιστά δύσκολη την σύνταξη της έκθεσης προόδου που θα πρέπει να κατατεθεί και να συζητηθεί στη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Β. ΚΟΡΕΑ ΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΤΑΚΛΥΖΟΥΝ

Το καθεστώς της Πυόνγκγιανγκ συνεχίζει να απειλεί, με θεούς και δαίμονες, για την απόφαση που υιοθέτησε το Συμβούλιο Ασφαλείας εναντίον του. Το Συμβούλιο σκοπό είχε να το τιμωρήσει για τις πενιχρές, έστω, πυρηνικές δραστηριότητές του, άσχετα αν σκοπός του είναι κυρίως η εξασφάλιση οικονομικής βοήθειας για να ξεπεραστούν τα τεράστια και ανυπέρβλητα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Βόρεια Κορέα. Και βεβαίως, άλλο που δεν θέλουν η Ιαπωνία πρωτίστως, η Νότια Κορέα και φυσικά οι ΗΠΑ για να εντείνουν τις κραυγές τους για πιο αυστηρά μέτρα. Αυτός, άλλωστε, είναι και ο λόγος της επίσκεψης που πραγματοποίησε στην περιοχή η Κοντολίζα Ράις, με σκοπό να πείσει τις γειτονικές χώρες να απομονώσουν τον πρόεδρο Κιμ Ιλ Γιονγκ.

Το θέμα, με την περίπτωση της Βόρειας Κορέας, όμως, δεν είναι μόνο ότι μια ακόμη χώρα μπαίνει με το «έτσι θέλω» στο κλαμπ των πυρηνικών δυνάμεων, όπως έχουν κάνει ήδη το Ισραήλ, η Ινδία και το Πακιστάν. Όπως δεν είναι μόνο ότι η Ουάσιγκτον προσπαθεί –μαζί με τις χώρες που «επίσημα» ανήκουν στο πυρηνικό κλαμπ– να της κόψει το δρόμο με κάθε τρόπο.

Άλλωστε, οι κραυγές της Ουάσιγκτον είναι καθαρά υποκριτικές, όταν η ίδια, πριν από λίγο καιρό, παραχώρησε μια γενναία πυρηνική συμφωνία στο Νέο Δελχί, στο όνομα των γενικότερων αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή. Και ευτυχώς που ο Τζορτζ Μπους διαπιστώνει ότι, για εσωτερικούς αλλά και διεθνείς λόγους, δεν «τον παίρνει» να ξεκινήσει μια νέα πολεμική περιπέτεια στη Βόρεια Κορέα ή στο Ιράν, γεγονός που τον υποχρεώνει να καταφύγει σε «ηπιότερα» μέσα.

Το βασικό θέμα βρίσκεται στην απειλή που κρέμεται πάνω από όλη την ανθρωπότητα, με αυτήν τη νέα κούρσα των πυρηνικών εξοπλισμών, την οποία ξεκίνησαν από το Β' παγκόσμιο πόλεμο οι ΗΠΑ και ακολούθησαν στη συνέχεια η τότε Σοβιετική Ένωση και αργότερα οι ευρωπαϊκές «μεγάλες δυνάμεις», η Βρετανία και η Γαλλία.

Σήμερα, επίσημα ή ανεπίσημα, υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός χωρών που κατέχουν πυρηνικά όπλα ή έχουν τη δυνατότητα να τα αποκτήσουν, και, βεβαίως, πολύ περισσότερες που επιθυμούν να τα αποκτήσουν, θεωρώντας ότι αποτελούν ένα σίγουρο όπλο, είτε για να αμυνθούν σε όποια εξωτερική απειλή εί-

τε για να επιβάλουν τους όρους τους σε διενέξεις με άλλες χώρες.

Κι εδώ δεν είναι τυχαία η προειδοποίηση, την περασμένη Δευτέρα, του διευθυντή της ΙΑΕΑ (Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας) Μοχάμεντ Ελ Μπαραντέι, ότι περίπου 30 χώρες είναι αυτήν τη στιγμή σε θέση να παράγουν πυρηνικά όπλα, καθώς γίνεται όλο και πιο εύκολη η διάδοση της πυρηνικής τεχνογνωσίας.

Παράλληλα με αυτό, μια άλλη μεγάλη απειλή είναι τα όπλα αυτά να βρεθούν στα χέρια ένοπλων ομάδων σε διάφορα σημεία του πλανήτη ή –γιατί όχι;– στα χέρια του οργανωμένου εγκλήματος. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, οι κίνδυνοι απειλούν ολόκληρη την ανθρωπότητα.

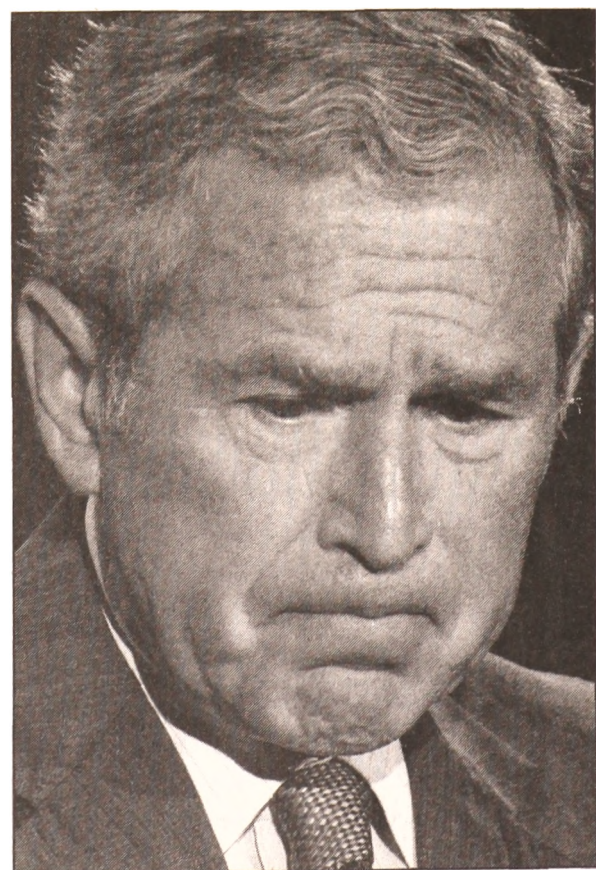
ΗΠΑ ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ... ΜΠΟΥΣ

Με κομμένα τα φτερά οδηγείται το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα στις ενδιάμεσες εκλογές που πρόκειται να διεξαχθούν τον ερχόμενο μήνα για την ανανέωση του Κογκρέσου, καθώς τον τελευταίο καιρό κλυδωνίζεται από μια σειρά σκανδάλων, οικονομικού αλλά και ηθικού περιεχομένου, που προκαλούν την οργή ή τη θυμηδία της κοινής γνώμης.

Πέρα από αυτό όμως, το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα βάλλεται συνεχώς για την πολιτική της κυβέρνησης του Τζορτζ Μπους σε σχέση με το Ιράκ, το Αφγανιστάν και τώρα το Ιράν και την Βόρεια Κορέα. Μια πολιτική οι αντιδράσεις στην οποία παίρνουν μορφή χιονοστιβάδας, αφήνοντας τον ίδιο το Μπους μετέωρο στα μάτια της κοινής γνώμης.

Βεβαίως, ο Τζορτζ Μπους, για λόγους αντικειμενικούς και παρά τους λεονταρισμούς του, δεν θα μπορέσει να συνεχίσει την τακτική των προληπτικών πολέμων που έχει επιβάλει με το δόγμα του διαρκούς πολέμου εναντίον της διεθνούς τρομοκρατίας, στην οποία ο ίδιος έχει εντάξει το Ιράν, τη Συρία και τη Βόρεια Κορέα.

Παρόλα αυτά, στις εκλογές του ερχόμενου μήνα, σύμφωνα με όλες τις εκτιμήσεις, αναμένεται να χάσει τον έλεγχο της Βουλής, ο οποίος θα περάσει στο Δημοκρατικό Κόμμα. Οι Δημοκρατικοί, βέβαια, όχι μόνο δεν προσέφεραν καμία αντίρρηση, αλλά προσέφεραν πλήρη υποστήριξη στον Μπους όταν ξεκινούσε τις πολεμικές περιπέτειες στη Μέση Ανατολή.

Περί «πιστών»

του Νίκου Ράπτη

Πριν ξεκινήσουμε το παρόν κείμενο, πρέπει να κάνουμε δύο παρατηρήσεις και μια παραδοχή:

Παρατήρηση 1: Όταν ο Νόαμ Τσόμσκι ρωτήθηκε εάν είναι «άθεος» («α» στερητικό + «Θεός») απάντησε: Πες μου τι είναι Θεός για να σου πω εάν είμαι ά-θεος.

Οι μεγάλοι θεολόγοι λένε ότι δεν μπορούν να ορίσουν τι είναι ο Θεός. Στο ερώτημα αυτό απαντούν: «Η λέξη Θεός έχει τη δική της λογική» ή «η γλώσσα είναι ανεπαρκής για να μιλήσει για τον Θεό» ή «Ο Θεός είναι το βασικό ον» κλπ.

Κανονικά, εκεί πρέπει να σταματάει κάθε συζήτηση (ή γράψιμο). Όμως, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τον «ρόλο» του «Θεού» και της θρησκείας στην ανθρώπινη κοινωνία.

Παρατήρηση 2: Ουσιαστικά οι θρησκείες είναι σχεδόν ίδιες, αφού, όπως λέει ο (αρχαίος ημών πρόγονος) Ξενοφάνης (560-478 π.Χ.), έχουν «μονταριστεί» από τους ανθρώπους (κατ' εικόνα και ομοίωσή τους).

Για παράδειγμα: Ο Όσιρις, που από την Αίγυπτο πήγε στην Ελλάδα και τη Ρώμη, υποσχόταν στους «πιστούς» του «ανάσταση και αιώνια ζωή σε έναν καλύτερο κόσμο». Ο Άττις (θεός εκ Μικράς Ασίας) «εσταυρώνετο» πάνω στον κορμό ενός πεύκου, πέθαινε στο πεύκο, ανασταίνόταν την «τρίτην ημέραν»(!) και υποσχόταν «αιώνιον ζωήν», μετά από «βάπτισιν» εις το αίμα ενός ταύρου. Ο Διόνυσος «ανέστη εκ νεκρών» και «ανήλθεν εις τους ουρανούς» και όσοι μετείχον των «μυστηρίων» του εξασφάλιζαν την «αιωνιότητα».

Ο Αριστοφάνης βάζει τον Διόνυσο να λέει στον Ερμή και τον πατέρα του ότι το να πουλάνε αυτοί «ανάσταση εκ νεκρών» είναι οικογενειακό τους επάγγελμα.

Σχέδιο του Μίλιτς από τη Μάτβα.

Στις ανθρώπινες θρησκείες συναντάμε γύρω στους δεκαπέντε «Σωτήρες», όμοιους με τον Χριστό, που θυσιάζονται για τον άνθρωπο, ανασταίνονται, κλπ. Όλα αυτά έγιναν στην περίμετρο της λεκάνης της Μεσογείου! Ο αριθμός δεκαπέντε δεν μπορεί να αγνοηθεί ως ασήμαντος.

Παραδοχή: Το παρόν κείμενο βασίζεται στην παραδοχή ότι ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα λογικής σκέψης. Εάν δεν ισχύει αυτή η παραδοχή, δεν αξίζει να γραφτεί το παρόν κείμενο ή ακόμη οποιοδήποτε άλλο κείμενο.

Θα ασχοληθούμε κυρίως με τη χριστιανική θρησκεία, γιατί αυτή (ιστορικά) είναι η πιο ισχυρή (και η πιο αιματοβαμμένη). Παρουσιάζει ενδιαφέρον, γιατί μια από τις πιο «αθώες» χριστιανικές πράξεις ήταν ότι ο Κολόμβος κρέμαγε τους Ινδιάνους της Αμερικής κατά ντουζίνες για να τιμήσει τους δώδεκα Αποστόλους του Χρι-

στού. Επίσης, ενώ είναι σε όλους γνωστό ότι οι (προτεστάντες και καθολικοί) Ναζί εξολόθρευσαν έξι εκατομμύρια Εβραίους, ο Χριστιανισμός κατόρθωσε να σκεπάσει ότι ο Λεπόλδος του Βελγίου (με τη βοήθεια των «ιεραποστόλων») εξαφάνισε με τον χειρότερο τρόπο δέκα εκατομμύρια μαύρους στην Αφρική πριν από λίγα χρόνια. [Αλλά για τον Λεοπόλδο, σε ένα μελλοντικό «Περί...» – άρθρο του Αντί].

Το θεμέλιο της χριστιανικής θρησκείας είναι το «γεγονός» της Ανάστασης του Χριστού. Ο «κατασκευαστής» της χριστιανικής θρησκείας, ο απόστολος Παύλος λέει:

«Και εάν ανάστασις νεκρών δεν ήναι, ουδ' ο Χριστός ανέστη· και αν ο Χριστός δεν ανέστη, μάταιον άρα είναι το κήρυγμα ημών, ματαία δε και η πίστις σας»

[Προς Κορινθίους Α', ιε': 13-14]

Επίσης, ο Παύλος πουθενά δεν αναφέρει ότι ο Χριστός γεννήθηκε από μια παρθένα. Η μόνη αναφορά στο θέμα γίνεται από τον ευαγγελιστή Ματθαίο. Βέβαια, την εποχή εκείνη, η παρθενογένεση δεν ήταν σπάνιο πράγμα. Ακόμη και ο Μέγας Αλέξανδρος γεννήθηκε από την «παρθένο» Ολυμπιάδα (η οποία μάλλον δεν είχε τη φήμη παρθένου!).

Βάσει της αρχικής παραδοχής περί του έμφυτου της λογικής σκέψης στο ανθρώπινο ον είναι εύλογο να θέσουμε το εξής ερώτημα: Είναι δυνατό οι άνθρωποι να πιστεύουν στην ανάσταση των νεκρών, στην παρθενογένεση κλπ; Επίσης, εάν δεν πιστεύουν, γιατί παριστάνουν τους «πιστούς»;

Στο πρώτο ερώτημα η απάντηση είναι ότι δεν πιστεύουν πως αυτά είναι αλήθεια. Υπάρχουν, έστω και ελάχιστα, στιγμές πνευματικής διαύγειας (και εντιμότητας) στη σκέψη των αν-

θρώπων, όταν βρίσκεται σε λειτουργία η (υποτιθέμενη) λογική σκέψη. Τις στιγμές αυτές δεν δέχονται ότι αυτά είναι αλήθεια. Όσο και να εσωτερικοποιήσουν (internalize) αυτά τα πράγματα (μια κατάσταση που πρέπει να θεωρείται μη «ομαλή») είναι αδύνατο να αποκλείσει κανείς ότι υπάρχουν στιγμές διαύγειας.

Στο δεύτερο ερώτημα, γιατί οι άνθρωποι παριστάνουν τους «πιστούς», ας προσπαθήσουμε να καταγράψουμε και να αναλύσουμε τους πιθανούς λόγους που κάνουν τους ανθρώπους να «πιστεύουν».

Ας αρχίσουμε από την κορυφή: την οικονομική ελίτ. Οι άνθρωποι αυτοί, οι επιχειρηματίες, υπερηφανεύονται για την έντονα λογική σκέψη τους. Μάλιστα, η οικονομική άνεσή τους τους δίνει περισσότερες ευκαιρίες για διαυγή σκέψη χωρίς άγχος. Για παράδειγμα, συμβουλεύουν τις κόρες τους να κάνουν έκτρωση, αγνοώντας τις επιταγές της θρησκείας. Βεβαίως, για εύκολα κατανοητούς λόγους παριστάνουν τους «πιστούς».

Σε όλες τις κοινωνίες οι πολιτικοί αποτελούν τη σκιά (ή τη βιτρίνα) των επιχειρηματιών. Οποιαδήποτε ανάλυση για την «πίστη» των πολιτικών είναι περιττή. Ένας άθεος πολιτικός δεν είναι δυνατό να υπάρξει, έστω και για ένα λεπτό.

Κατεβαίνοντας στο επόμενο σκαλί της κοινωνικής κλίμακας συναντάμε τους ανθρώπους που εξασφαλίζουν τα προς το ζην κάνοντας τη θρησκεία επάγγελμα: τους κάθε λογής κληρικούς κλπ. Ιστορικά οι παπάδες κάνουν την πιο «έξυπνη» επιλογή από όλους τους επαγγελματίες στην κοινωνία: μηδενικός κόπος για μεγάλες απολαβές. Η δε σύνδεση του παπά με κάθε είδους πολιτική εξουσία, βασιλιάδες, αυτοκράτορες, δικτάτορες, «δημοκράτες» κλπ, είναι ένα επιπλέον όφελος.

Επίσης, ένα επιπρόσθετο κίνητρο για έναν νέο να διαλέξει το ράσο είναι η «πλούσια» σεξουαλική ζωή των κληρικών.

Το συμπέρασμα είναι ότι οι επαγγελματίες της θρησκείας γίνονται «πιστοί» για τους ως άνω κυνικούς λόγους.

Στο επόμενο σκαλοπάτι προς τα κάτω βρίσκονται οι διανοούμενοι (ακαδημαϊκοί δάσκαλοι, συγγραφείς, δημοσιογράφοι κλπ). Και εδώ υπάρχει πάλι η «επιλογή» για οικονομική επιβίωση. Η λύση του «πιστού» εξασφαλίζει κάποια υλική άνεση (και ίσως κάποια ένταση στη συνείδηση).

Στο σκαλοπάτι που ακολουθεί προς τα κάτω στέκεται η μάζα του πληθυσμού που περιλαμβάνει τη μεσαία τάξη, την κατώτερη μεσαία τάξη και την εργατική τάξη. Αυτή η μάζα της ανθρωπότητας απλώς για να επιζήσει, δηλαδή για να κρατήσει τη δουλειά της, πρέπει να υπακούει στις επιταγές της ελίτ. Είναι υποχρεωμένη να ζει στον πραγματικό κόσμο. Και παρά το ότι είναι λογικά όντα πρέπει να κάνουν πως «πιστεύουν» παρά το ότι ξέρουν πως οι νεκροί δεν ανασταίνονται ούτε ότι δεν μπορούν να γεννήσουν οι παρθένες.

Τέλος, φτάνουμε στο έσχατο σκαλοπάτι όπου βρίσκουμε τους φτωχούς, τις γυναίκες, τους πολύ φτωχούς και τους μαύρους.

Για τους φτωχούς οποιαδήποτε σοβαρή σκέψη περί θρησκείας είναι «πολυτέλεια». Το εάν είναι πιστοί ή «πιστοί» δεν έχει καμία σημασία. Οι άνθρωποι αυτοί είναι ήδη στο περιθώριο και είναι προς απόρριψη.

Οι γυναίκες αποτελούν περίπου το 50% οποιουδήποτε πληθυσμού. Η Βίβλος είναι ένα «εγχειρίδιο» ταπείνωσης, εξευτελισμού και στέρξης της ανθρωπιάς της γυναίκας. Εντούτοις, το περίεργο είναι ότι όλες οι γυναίκες του κόσμου φαίνονται να είναι πιο «θρήσκες» από τους άνδρες. Πού οφείλεται αυτό το παράδοξο, η ταπεινωμένη γυναίκα να αποδέχεται αυτήν την ταπείνωση;

Η κύρια αιτία είναι η τρομοκρατία που ασκεί η χριστιανική θρησκεία, η οποία κάνει τις γυναίκες να αισθάνονται την έντονη ανάγκη να επιδιώκουν να γίνουν κοινωνικά αποδεκτές με το να παριστάνουν τις φανατικές «πιστές» στην επικρατούσα θρησκεία. Ως ανθρώπινα όντα οι γυναίκες είναι εγγενώς λογικές και συνήθως έχουν πιο έντιμη σκέψη από πολλούς άνδρες. Ξέρουν ότι τα πράγματα είναι ήδη δύσκολα γι' αυτές. Οποιαδήποτε

«ασέβεια» κατά της θρησκείας θα δυσκολέψει πιο πολύ τα πράγματα. Έτσι, γίνονται «πιστές» ώστε να έχουν την «προστασία» της επικρατούσας θρησκείας.

Οι γυναίκες θα ελευθερωθούν από αυτήν την πνευματική ανεντιμότητα της «πιστής» μόνο όταν αλλάξει το βάρβαρο ανδροκρατικό σύστημα που ισχύει σε όλη τη Γη. Οι γυναίκες έχουν όλα τα προσόντα και τον κοινό νου να γίνουν άθεες και πολιτικά πρωτοπόρες.

Ένα μέρος των γυναικών υποκύπτει σε αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί το «Σύνδρομο της Σουηδής Αγίας Bridget (που «άγιασε» στη Ρώμη γύρω στο 1400 μ.Χ.). Η Bridget «παντρεύτηκε μικρή και απολάμβανε το σεξ έντονα, μάλιστα έκανε οκτώ παιδιά. Βαθμιαίως, όμως, άρχισε να αισθάνεται αποστροφή για τις σαρκικές σχέσεις και παρότρυνε το σύζυγό της... να ζουν ως αδελφός με αδελφή. Ακαθόριστες και φοβερές τιμωρίες θα επέφταν επάνω του εάν επέμενε σ' αυτό που είχε μετατραπεί σε αμαρτία» (*Memoirs of a Medieval Woman*, Louise Collis). Δεν γνωρίζουμε εάν υπάρχει κάποια έρευνα για το πόσο μικρό (ή μεγάλο) είναι το ποσοστό αυτών των γυναικών.

Στους πολύ φτωχούς κατατάσσονται οι άστεγοι και οι φυλακισμένοι. Το να συζητάς με έναν άστεγο περί Θεού είναι «βλασφημία» κατά του αστέγου.

Οι φυλακισμένοι μπήκαν σ' αυτήν την κατηγορία γιατί η ζωή τους μοιάζει με αυτή των πολύ φτωχών. Όμως, υπάρχουν (ενδιαφέρουσες) διαφορές από τους πολύ φτωχούς που είναι πολύ διαφωτιστικές. Οι περισσότεροι από τους φυλακισμένους ξαφνικά γίνονται φανατικοί «πιστοί» μπρος στα Συμβούλια Αποφυλάκισης με όρους κλπ. Αυτή η διαπίστωση μπορεί να θεωρηθεί ότι δίνει μια ακριβή εκτίμηση της κατάστασης των «πιστών» στον γενικό πληθυσμό.

Τέλος, το να παριστάνει τον «πιστό» ένας μαύρος, του παρέχει μια πρόσθετη προστασία απέναντι στη βαρβαρότητα του ρατσιστή λευκού «πιστού». Φανταστείτε έναν μαύρο να δηλώνει ότι εκτός από μαύρος είναι και άθεος!

επισημαίνουμε

Όχι «γκέτο» μουσείων

Κανένα μουσείο δεν είναι πιο «χρήσιμο» (και μάλιστα για πόλεις απάνθρωπες όπως είναι η Αθήνα) από ένα δημόσιο πάρκο. Κανένας «νεκρός» δεν είναι πολυτιμότερος από έναν ζωντανό. Και ένα πάρκο είναι ένας ζωντανός στο διηνεκές. Αυτό είναι και το νόημα της –εδώ και αρκετά χρόνια– περιπέτειας, αλλά και του αγώνα διάσωσης του Πάρκου Ριζάρη. Ως άλλη ομηρική Πηνελόπη, το πολιορκούν πεισματικά για... «κατάληψη» γνωστοί ισχυροί «μνηστήρες». Και ο μεν αρχιεπίσκοπος έστρεψε αλλού το οικοπεδικό ενδιαφέρον του για την ανέγερση νέου μητροπολιτικού ναού (προφανώς γι' αυτό και –εδώ και επτά χρόνια– δεν αποκαθιστά, «ο φτωχούλης του Θεού», τις ζημιές που προκάλεσε ο σεισμός του 1999 στον υπάρχοντα), αντίθετα το Ίδρυμα Β. και Ε. Γουλανδρή, παρότι ανήγγειλε την αγορά ακινήτου πλησίον του Παναθηναϊκού Σταδίου για τη στέγαση των 187 πολυσυζητημένων πινάκων, εξακολουθεί να έχει στραμμένο το βλέμμα του προς το πολύπαθο πάρκο.

Δεν θα είχε λόγο αναφοράς ετούτη η επισήμανση, αν δεν την είχε προκαλέσει η αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του Ιδρύματος κυρία Γλύκατζη-Αρβελέρ, προσωπικότητα διεθνούς εμβέλειας και αναγνώρισης, με συχνά δείγματα, εκ μέρους, της υψηλής κοινωνικής ευαισθησίας. Η ίδια γεννήθηκε και μεγάλωσε στις παράδιπλα από το πάρκο προσφυγικές γειτονιές. Ο μόνος χώρος πρασίνου ήταν –και παραμένει– το μίζερο Άλσος Παγκρατίου, απέναντι απ' το γυμνάσιο όπου εκείνη φοίτησε. Και έρχεται η ίδια, παρά την αποφασισθείσα αγορά, να δηλώσει πως: «Ευελπιστούμε ότι η προσωρινή λύση της αγοράς δεν θα μας αποτρέψει να βρούμε ακριβώς την ιδεατή λύση που είναι το σχέδιο Πεί στη Ριζάρη». Κρίμα.

Όταν ο μακαρίτης Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε «οραματιστεί» τη δημιουργία του «Τριγώνου» του ελληνοαθηναϊκού πολιτισμού (Βυζαντινό Μουσείο, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Μουσείο Μπενάκη, Πολεμικό Μουσείο, Εθνική Πινακοθήκη), εκεί και η κ. Αρβελέρ, προκειμένου να ολοκληρωθεί το γκέτο μουσείων, μια δηλαδή παρωχημένη μεγαλοαστική αντίληψη πολιτισμού. Αλλά τότε, η (κατά Βασίλη Βασιλικό) «εντός των τειχών» Αθήνα ήταν όλη κι όλη η Ομόνοια, το Σύνταγμα και το Κολωναکی. Σήμερα, όμως, τα δεδομένα έχουν, ευτυχώς, ανατραπεί: η επέκταση του Μουσείου Μπενάκη στην οδό Πειραιώς, η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών που κατασκευάζει το Ίδρυμα Ωνάση στη Λ. Συγγρού, η Γλυπτοθήκη της Εθνικής Πινακοθήκης επί της Κατεχάκη, το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού στο Μοσχάτο, η Συλλογή Πιερίδη-Κυπριακών Αρχαιοτήτων στην «Αθηναΐδα» στου Ρουφ, οι εγκαταστάσεις της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών στην Πειραιώς, και όλα δείχνουν ότι βρισκόμαστε στην αρχή. Οι περισσότεροι ζωγράφοι των «187» πινάκων λαϊκοί και πεινασμένοι άνθρωποι ήταν. Η ψυχούλα τους θα ευφραινόταν αν η μόνιμη εγκατάσταση των έργων τους γινόταν στις αναβαπτιζόμενες (πρώην) λαϊκές γειτονιές. Καταλάβετε; Εμείς θα προτείναμε στο Ίδρυμα Β. και Ε. Γουλανδρή, με εισήγηση της κας. Αρβελέρ, να χρηματοδοτήσει αυτό την ανάπτυξη του ταλαιπωρημένου πάρκου, να τοποθετήσει, αγοράζοντάς τα και μερικά γλυπτά, και σε ανταπόδοση η ονομασία του πάρκου να γίνει επισήμως Ριζάρη-Γουλανδρή. Όσον αφορά τους πίνακες, να αναζητήσουν χώρο κατά κει που φυσάει ο καινούργιος, φρέσκος, αποκεντρωτικός άνεμος της Αθήνας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Σήμερα, στις 8μμ, στον χώρο τέχνης William James, εγκαινιάζεται η έκθεση ζωγραφικής της χαράκτηριας Mary Louise Coulouris. Η δουλειά της χαρακτηρίζεται από την ελευθερία της φόρμας, τα θέματά της είναι εμπνευσμένα, κυρίως, από την κλασική αρχαιότητα. Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 13/11/2006.

• Ως τις 4 Νοεμβρίου 2006 θα διαρκέσει στην γκαλερί «Χρυσόθεμις» (25ης Μαρτίου 20, Χαλάνδρι, τηλ. 6811218) η έκθεση χαρακτηριστικής του Γιάννη Στεφανίδη που εγκαινιάστηκε την Τρίτη 17/10/06.

• Το όνομα «Within – Without» φέρει η έκθεση φωτογραφίας Βένιας Μπεχράκη που θα διαρκέσει ως τις 4/11/2006 στην γκαλερί Ζουμπουλάκη (Πλατεία Κολωνακίου). Η νέα δημιουργός επεξεργάζεται ψηφιακά τις φωτογραφίες, συνδυάζοντας εικόνες από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό χώρο (προσωπογραφίες), με σκοπό τη δημιουργία ενός κοινού νέου χώρου.

• Σας υπενθυμίζουμε ότι ως τις 3/12/06 θα παραμείνει στο Μουσείο Μπενάκη της οδού Πειραιώς 138 η αναδρομική έκθεση της Βούλας Παπαϊωάννου (1898-1990). Εκτίθενται περί τις 100 φωτογραφίες χωρισμένες σε

τέσσερις θεματικές ενότητες: 1. Τα πρώτα της βήματα ως φωτογράφος (1935-1940) 2. Σκηνές από την Αθήνα της Κατοχής 3. Η ρημαγμένη ελληνική ύπαιθρος και η προσπάθεια ανασυγκρότησης της χώρας (1944-1950) 4. Η μεταπολεμική φωτογραφική απεικόνιση της Ελλάδας (1950-1965). Η έκθεση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του 13ου μήνα Διεθνούς Φωτογραφίας.

Ο Πρίγκιπας και η ελληνική μουσική

Σιωπηλός και αγέρωχος, καθώς ταιριάζει, ο Πρίγκιπας αναλογίζεται τα χάλια της σύγχρονης ελληνικής μουσικής. Θα ήταν καλύτερα να ήμασταν μια άλλη χώρα, να έχουμε άλλους δασκάλους στη μουσική. Αλλά αφού εδώ μας έλαχε να ζούμε, πρέπει να προσπαθήσω, σκέφτηκε. Και αποφάσισε να αναθέσει σε κάποιον να γράψει μια όπερα. Όπερα; Αλλά ποιος; Να δοκιμάσω τον Βρόντο, σκέφθηκε, αυτός.

Φωνάζουν τον Χάρη τον Βρόντο, τον συνθέτη και του παραγγέλνουν: το και

το. Θα γράψεις τη σύνθεση καντάτας που στη συνέχεια θα γίνει όπερα. Θα λάβεις 8 εκατομμύρια ελληνικές δραχμούλες. Στρώθηκε ο καλός σου, κλείστηκε στο σπίτι του, έγραφε, έγραφε. Τελειώνει, πάει στο Μέγαρο, παραδίδει τις παρτιτούρες και παραλαμβάνει ένα ποσό 2,5 εκατ. δραχμών.

Περιμένει να τον φωνάξουν να πάρει και το υπόλοιπο της αμοιβής. Αμ δε! Δεκάδες αναφορές και γράμματα απάντητα. Ο αφελής Χάρης Βρόντος θεώρησε ότι, αφού το Μέγαρο χρηματο-

δοτείται από το ΥΠΠΟ, σσσσ είναι δημόσιος Οργανισμός. Αμ δε! Το Μέγαρο είναι τσιφλίκι χαρισμένο στον Πρίγκιπα και αυτός κυβερνά το τσιφλίκι του όπως νομίζει και όπως τον βολεύει. Είδε κι απόειδε ο άνθρωπος, αποφάσισε να πάει στα δικαστήρια για αθέτηση συμφωνίας και να ζητήσει το δίκιο του.

Τι διδάσκει ο μύθος; Πρώτον δεν είναι μύθος: Το είπαμε. Χάρης Βρόντος εναντίον Μεγάρου. Τα άλλα διδάγματα του μύθου θα τα λάβουμε μετά την ετυμηγορία της Δικαιοσύνης.

Το βραβείο Νόμπελ

Το φετινό Νόμπελ Λογοτεχνίας απονεμήθηκε στον Τούρκο πεζογράφο Ορχάν Παμούκ. Ήταν μια δίκαιη απονομή που χαροποίησε όλους τους φίλους της καλής λογοτεχνίας. Η τουρκική λογοτεχνία έχει αναδείξει μεγάλους τεχνίτες του λόγου: πολλοί είναι γνωστοί σε μας και μεταφρασμένοι στη γλώσσα μας. Ο Γιασάρ Κεμάλ και ο Αζίζ Νεζίν στην πεζογραφία. Στην ποίηση ο Ναζίμ Χικμέτ αλλά και ο Τζαν Γιουτζέλ. Όλοι αυτοί τιμούνται σήμερα με το Νόμπελ του Ορχάν Παμούκ.

Στερήθηκαν στο παρελθόν οι Τούρκοι ένα Νόμπελ για προφανείς -πολιτικούς- λόγους: τουλάχιστον αυτό ισχύει για τον Ναζίμ Χικμέτ. Όπως ίσχυσε το ίδιο για τον Σικελιανό, τον Ρίτσο ή τον Καζαντζάκη από τους δικούς μας.

Όμως σήμερα η Σουηδική Ακαδημία σκέπτεται διαφορετικά. Δεν μπορεί: συνυπολόγισε και τη θαρραλέα στάση του Ορχάν Παμούκ στο θέμα της γενοκτονίας των Αρμενίων αλλά και της συστηματικής εξόντωσης των Κούρδων της πατρίδας του. Η στάση αυτή έπρεπε να επιβραβευθεί. Γιατί θα πρέπει να καταλάβουν και στην Τουρκία ότι ασχέτως *ευρωπαϊκής πορείας κλπ* οι ανθρώπινες ζωές δεν αξιολογούνται, βεβαίως, ούτε με θρησκευτικά ούτε με εθνικά κριτήρια.

Μπράβο στον Ορχάν Παμούκ και για την λογοτεχνία που μας παραδίδει και για το κουράγιο του που μας παραδειγματίζει.

Μια μαρτυρία και μια προτροπή

Παλαιά Αθηναία από την πλευρά της μητέρας μου (η γιαγιά μου είχε γεννηθεί στην Αθήνα το 1864), μεγαλωμένη στη νότια πλευρά της Ακροπόλεως, όταν τον Δεκέμβρη του 1950 ανοίξαμε με τον Τάσο το σπιτικό μας ήταν στην οδό Πωρίνου 13 ένα μικρό δρομάκι ανατολικά της οδού Μακρυγιάννη. Ξεκινώντας νωρίς το πρωί με τα πόδια ή μεταφορικό μέσον για το κέντρο της πόλης, περνούσαμε την οδό Μακρή, όπου ήταν δύο μεγάλες αποθήκες ξυλείας και στην είσοδο, έξω στο πεζοδρόμιο, ένας άνδρας μέσης ηλικίας στεκόταν όρθιος και επέβλεπε προσεκτικά την φόρτωση ξυλείας που θα μετέφεραν οι εργάτες. Στεκόταν όρθιος, ό,τι καιρός κι αν ήταν, και οι εργάτες ήταν φανερό πως τον λογάριαζαν πολύ, ωσεί εξουσίαν έχοντα. Όλα φαίνονταν προκαθορισμένα με ορισμένη τάξη. Αυτό κράτησε καιρό και, καθώς εξοικειώνεται κανείς με τους γείτονες, έμαθα από γείτονα κουρέα την εντυπωσιακή πληροφορία: Το σπίτι του είναι από πάνω ως κάτω όλο πίνακες. Έμαθα ότι λεγόταν Κουτλίδης και από την εμφάνισή του όχι πια νεανικού προσώπου, το ντύσιμο και την όλη εμφάνιση σχημάτισα την εντύπωση ότι θα ήταν Μικρασιάτης και άκουσα με δυσπιστία ότι βρέθηκε να έχει τόσο ενδιαφέρον για τέχνη. Τα χρόνια πέρασαν και δεν έμαθα τίποτα περισσότερο, ούτε εγώ ρώτησα.

Με τον καιρό, όμως, άρχισαν να πληθαίνουν τα βιβλία για την τέχνη, οι εκθέσεις νεοελληνικής ζωγραφικής και όλο πιο συχνά διάβαζα την ένδειξη *Συλλογή Κουτλίδη*. Όταν πέθανε τον

Δεκέμβρη του 1974, δεν θυμάμαι να διάβασα τίποτα σχετικό. Αργότερα έγινε γνωστό ότι δώρισε τη συλλογή του έργων τέχνης και την περιουσία του στο κράτος, και γινόταν λόγος για την αξία τους. Μου έκανε εντύπωση και τότε και σήμερα πώς επέτυχε να ξεχωρίσει όλα αυτά που συνεκέντρωσε, γιατί δεν φαίνεται να φοίτησε σε Πολυτεχνείο, σχολές ειδικές Ιστορίας της Τέχνης: είχε τελειώσει Εμπορική Σχολή. Ίσως να είχε έμφυτο το χάρισμα, τη διαίσθηση του ωραίου, την εξέλιξη κάθε καλλιτέχνη του δρόμου που ακολουθήσε, χαρίσματα που δεν είναι του καθενός. Όπως κι αν είναι, αναζητούσα μια βιογραφία του Ευρυπίδη Κουτλίδη, αλλά καθώς δεν είμαι ειδική του κλάδου, δεν βρήκα! Απευθύνθηκα στο Ίδρυμα Ευριπίδη Κουτλίδη που περιλαμβάνεται η συλλογή του και τελεί σε κάποια εξάρτηση με την Εθνική Πινακοθήκη, αλλά δεν είχαν τίποτα ειδικό. Ο επιφορτισμένος εκεί λογιστής κ. Μακριδάκης από τα Χανιά, πολύ πρόθυμος και ευγενής, με πληροφόρησε ότι υπάρχει σύντομο βιογραφικό για τον συλλέκτη Ευρ. Κουτλίδη από τον προηγούμενο διευθυντή της Εθνικής Πινακοθήκης τον κ. Δημήτριο Παπαστάμου, πανάξιο μελετητή. Δεν είναι χρέος όλων που θεραπεύουν την τέχνη να διαφωτίσουν την προσωπικότητα ενός ανιδιοτελούς συλλέκτη, που γενναιοδωρά χάρισε το βίος του στο νεοελληνικό έθνος, για να καμαρώνουμε εμείς σήμερα και να χαιρόμαστε έργα που ίσως μερικά θα είχαν χαθεί;

Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου
Ομότιμος καθηγήτρια
του Πανεπιστημίου Αθηνών

κινη
ματο
γράφος

Και φιέστα και φεστιβάλ

43ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ ΑΤΤΑΛΕΙΑΣ «ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ»
ΚΑΙ 2ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

Δεύτερη χρονιά καλεσμένος του TÜRSAK («Τουρκικό Ίδρυμα για το Σινεμά και τον Οπτικοακουστικό Πολιτισμό») το οποίο –μεταξύ άλλων– επί 43 χρόνια διοργανώνει στην Αττάλεια το αρχαιότερο φεστιβάλ τουρκικού κινηματογράφου με τη χαρακτηριστική ονομασία «Χρυσό πορτοκάλι», προφανώς εμπνευσμένη από το ομώνυμο προϊόν που ευδοκimeί στις εύφορες πεδιάδες της περιοχής. Για δεύτερη, φέτος, χρονιά και το φεστιβάλ «Ευρασιατικού Κινηματογράφου». Παιδί κι αυτό, νεογέννητο, του TÜRSAK, μια άλλη, τολμηρή και ακηδεμόνευτη από την αμερικάνικη κινηματογραφία και τα παρακλάδια της φεστιβαλικής άποψη· και γεωγραφικά ιδανική. Και οι δύο διοργανώσεις πραγματοποιήθηκαν ταυτόχρονα (16–23 Σεπτεμβρίου) στους ίδιους άνετους χώρους. Σε ό,τι αφορά τη διεθνή διοργάνωση, η επανάληψη επαλήθευσε την περσινή αισιόδοξη πρόβλεψη ταχύρυθμης ανάπτυξης. Δεν ήταν η αισθητή αύξηση των καλεσμένων, ο θεματικός εμπλουτισμός του προγράμματος, αλλά η –κιόλας!– δημιουργία Market, κάτι που τα πιο πολλά περιφερειακά φεστιβάλ το αποφεύγουν «σαν το διάβολο», ενώ, όσα το αποτολμούν, αφήνουν να περάσει, το λιγότερο, η πρώτη δεκαετία της ζωής τους. Από ό,τι λένε οι διοργανωτές, τα αποτελέσματα –για πρώτη χρονιά– ήταν ενθαρρυντικά.

Δεν γνωρίζω αν στην Τουρκία υπάρχουν πολλές «τουρκίες» (όχι, προς Θεού, με την πολιτική έννοια), πάντως

Nuri Bilge Ceylan: «Καιρικές αλλαγές» (στη φωτογραφία ο N.B. Ceylan και η Ebru Ceylan στους βασικούς ρόλους της ταινίας).

ετούτοι εδώ οι άνθρωποι, νέοι στη συντριπτική τους πλειονότητα, οι οποίοι προγραμματίζουν, οργανώνουν, προβλέπουν, λύνουν προβλήματα, υποδέχονται και φιλοξενούν υποδειγματικά κόσμο, με άνεση, γνώση, ενθουσιασμό και αγόγγυστα, ανήκουν ήδη σε μια καινούργια γενιά Τουρκίας η οποία δεν έχει τίποτα ανάλογο να ζηλέψει από τα επιτεύγματα της πολυδιαφημισμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόκειται για μια δυναμική Τουρκία, με το δικό της πολιτιστικό αμάλγαμα Ανατολής και Δύσης, που δουλεύει και προχωράει εντυπωσιακά, με όλα τα γνωστά προβλήματα

που αντιμετωπίζει. Άλλωστε δεν είναι λίγες οι ανάλογες δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε και εμείς οι Έλληνες. Αλλά το «ραχάτ» σχέση έχει με τα λουκούμια και όχι με το γνωστό μαραχάτι. Η εικόνα αυτή που αντίκρυζα στην Αττάλεια δεν ήταν ένας επιπόλαιος εντυπωσιασμός, ούτε ένα είδος μισελληνισμού· για «ξυπνητήρι» πρόκειται και αφορά τους ομφαλοσκοπούντες συμπατριώτες μας. Δεν παριστάνω τον προφήτη, αλλά αν το φεστιβάλ της Αττάλειας συνεχίσει να τρέχει με την οργανωτική αποτελεσματικότητα που τώρα δείχνει, το λιγότερο σε μια πενταετία θα γίνει ενός είδους

Özer Kiziltan: «Ο θεοφοβούμενος» (στη φωτογραφία ο εκπληκτικός ερμηνευτής Müfit Aytekin).

B. Balay Tuncer, Önder M. Özdem «Ρέκβιεμ για μια γυναίκα» (ντοκιμαντέρ).

«Κάννες» της Ανατολικής Μεσογείου, και όχι μόνο. Δείχνουν τόση όρεξη και κυρίως δεν είναι τσιγκούνηδες π.χ. σαν τους Γάλλους (φυσικά, για κινηματογραφικό φεστιβάλ μιλάμε). Έτσι, κατόρθωσαν να συνδυάσουν τη φιέστα με το καλλιτεχνικό (κινηματογραφικό) φεστιβάλ. Αυτό είναι το κομβικό σημείο της επιτυχίας.

* * *

Η στήλη ετούτη τόσο όταν βρίσκεται στην αδελφή διοργάνωση της Κωνσταντινούπολης όσο και στην Αττάλεια, το ενδιαφέρον της το επικεντρώνει κατά προτεραιότητα στην τουρκική κινηματογραφική παραγωγή. Πάνω σε δείγματα, άλλωστε, της διεθνούς παραγωγής έχει όλο τον χρόνο ευκαιρίες ενημέρωσης. Αλλά ολόκληρη την εθνική παραγωγή τού ιστορικά πιο σημαντικού σου γείτονα μόνο στη χώρα του την έχεις –και την παρακολούθησα ολόκληρη. Μόνο που αυτό δεν ήταν το «ολόκληρο». Για λόγους που δεν τους γνωρίζω, η φετινή παραγωγή ήταν κομμένη στα δύο. Ένα της μέρος παρουσιάστηκε (και διαγωνίστηκε) τον Απρίλη στην Κωνσταντινούπολη, στο εκεί φεστιβάλ, και ένα άλλο στην Αττάλεια. Προσωπική μου άποψη είναι ότι, όταν μια κινηματογραφική διοργάνωση αποτελεί την αρχαιότερη κάλυψη της εθνικής παραγωγής, φροντίζει κυρίως για λόγους προβολής (την ευκαιρία της οποίας την δίνει ο σημαντικός αριθμός ξένων που συγκεντρώνει η Ευρασιατική εκδήλωση) να παρουσιάζει το σύνολο των ταινιών, έστω και αν ένα μέρος γίνεται με τη μορφή πανοράματος.

Εν πάσει περιπτώσει, αυτό το μέρος που προβλήθηκε στην Αττάλεια είχε

όλα τα –γνωστά– γνωρίσματα των εθνικών παραγωγών της κινηματογραφικής περιφέρειας: ταινίες κακές, ταινίες μέτριες και ταινίες που δικαιολογούν τον τίτλο «κινηματογραφικές». Για το «Araf» («Εξιλαστήριο») του Biray Dalkiran θα είχαμε να πούμε πως, αν δεν είσαι Πολάνσκι, οι «συγγένειες» με το «Μωρό της Ρόζμαρου» καλό είναι να αποφεύγονται. Δυστυχώς το «Arafa» («Φωτοστέφανος») είναι (εκ προθέσεως;) αφελές. Ποιον (θεατή) μπορεί να ενδιαφέρει; Το «İki süper film birden» («Μηδενική έλξη») του πρωτοεμφανιζόμενου Murat Şeker, είναι «καλλιτεχνικό» παιδί της τηλεοπτικής αφασίας και γι' αυτήν προορίζεται. Το ίδιο λέμε και για το «Kardan Adamlar» («Χιονάνθρωποι») του επίσης πρωτοεμφανιζόμενου Aytan Günülşen. Το «Eve Dönüş» («Γυρίζοντας στο σπίτι») του Ömer Uğuz (ελληνική συμπαραγωγή, και μάλιστα με την υποστήριξη του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου!) σεναριακή αφορμή είχε το τουρκικό στρατιωτικό πραξικόπημα του 1982, όμως ο θεατής μόνο στρατό δεν είδε. Ατέλειωτες βιρτουοζιτέ σκηνές βασανιστηρίων που τις πραγματοποιούσαν, εντούτοις, αστυνομικοί. Αναρωτήθηκα αν επρόκειτο για α λα τούρκα εκδοχή του αμερικό-εξπρές του μεσονυκτίου. Ούτε καν μελό. Οι έλληνες συμπαραγωγοί θα έχουν δει σε ανάλογες ελληνικές ταινίες για την Απριλιανή χούντα του '67 το «πάνω χέρι» που είχε η ΕΑΤ-ΕΣΑ. Σωστά;

Το «Kader» («Πεπρωμένο») του Zeki Demirkubuz, μας θύμισε, από άλλη, βέβαια, αφηγηματική «είσοδο», τη θαυμάσια προηγούμενη δουλειά του

«Bekleme Odasi» («Αίθουσα αναμονής») το 2004. Στο μεγαλύτερο μέρος της ταινίας είδαμε σχηματικούς χαρακτήρες (άσπρο-μαύρο), τηλεοπτικού «ρεαλισμού» ερμηνείες, ανυποχώρητα (και αδικαιολόγητα) ερωτικά πάθη. Και ξαφνικά, εκεί, προς το τελευταίο, το τέταρτο μέρος, η ταινία απογειώνεται, εξ ολοκλήρου μεταμορφούμενη σε ντοστογιεφσκικό ψυχογράφημα. Λες και ήταν ταινία κάποιου άλλου σκηνοθέτη. Το «Takva» («Ο θεοφοβούμενος») του Özer Kiziltan, σε σενάριο του Önder Çakar, διέθετε το πιο τολμηρό, για τα τουρκικά δεδομένα, θέμα. Για κατανοητούς, όμως, λόγους, στην πορεία του απονευρώνεται, χάνει τον καταγελτικό του χαρακτήρα, καταλήγοντας σε μεταφυσικό συμβιβασμό. Σ' ένα υψηλού ιερατικού βαθμού εκκλησιαστικό περιβάλλον παρακολουθούμε τη γνωστή –και στα καθ' ημάς– διαδικασία της διαφθοράς. Πώς ο αγαθός και έντιμος θεοφοβούμενος υποκύπτει στην τεχνική (που του στήνεται) της διαφθοράς, δίχως η ταινία να δείχνει τον διαφθορέα; Για άλλη μια φορά, τι κρίμα! Μένουν οι καλές ερμηνείες, με κορυφαία αυτή του Müfit Aytekin. Ο Derviş Zaim, γνωστός και αγαπητός σκηνοθέτης στην Ελλάδα, με την τέταρτη ταινία του «Cenneti Beklerken» («Περιμένοντας τον ουρανό») έβαλε ψηλά τον πήχυ, με φιλόδοξο στόχο τη μεγάλη παραγωγή. Δέκατος έβδομος αιώνας και η (ισλαμική) τέχνη της μινιατούρας στη μεγάλη της δόξα. Έκπτωτοι σουλτάνοι αντιμάχονται τους σφετεριστές. Οι ανάγκες της αφήγησης απαιτούν και τη συνδρομή της δυτικότροπης ζωγραφικής. Πολλή σκηνοθετική δουλειά, αρ-

Agnes Kocsis: «Φρέσκος αέρας» (στη φωτογραφία η πρωταγωνίστρια Izabella Hegyi).

Από τη μικρού μήκους ταινία του Nazmi Kirik «Ταυτότητα».

κετές οι καλές σεκάνς και εντυπωσιακή η συμβολή των ψηφιακών εφέ στις animation μινιατούρες.

Έμεινε η ταινία «Climates» («Οι καιρικές αλλαγές») του Nuri Bilge Ceylan, του σημαντικότερου σήμερα τούρκου δημιουργού με αναγνωρισμένη θέση και καλλιτεχνική ταυτότητα στον σύγχρονο ευρωπαϊκό κινηματογράφο. Μακράν η καλύτερη απ' όσες είδαμε. Τέσσερα χρόνια μετά το «Uzak» θαρρείς ότι ο κεντρικός ήρωας και στις δυο ταινίες, παρά τις φανερές σεναριακές διαφορές, παραμένει ο ίδιος. Ένας «αρνητικός» (όχι ένας λάθος) ήρωας. Τον κυριαρχεί η ίδια βαθύτατη εσωστρέφεια στα όρια της αποξένωσης. Απρόβλεπτος στις αλλαγές των αποφάσεών του, όπως απρόβλεπτες είναι και οι αλλαγές του καιρού. Κινηματογράφος έντονα προσωπικής γραφής. Αργοί ρυθμοί, ανάδειξη της λεπτομέρειας, επιμονή στο ανθρώπινο «παράθυρο» που είναι το βλέμμα, αγάπη στα ανοιχτά τοπία, κυρίως τα χιονισμένα. Με αφομοιωμένες τις επιδράσεις που έχει δεχτεί, αναγνωρίζεται αμέσως το ύφος, το κάδρο, η κίνηση, η πολυσημία των ήχων και των νοημάτων. Τολμηρό, αλλά η εσωτερικότητά του δείχνει να συνταιριάζεται με αυτήν του Παμούκ. Τουλάχιστον «βλέπουν» και αγαπούν με τον ίδιο τρόπο την Κωνσταντινούπολη.

Στις ταινίες ντοκιμαντέρ μιας χώρας έχεις σοβαρές πιθανότητες να διαπιστώσεις πόση (κοινωνική) αλήθεια περιέχουν οι μυθοπλαστικές ταινίες της. Σε ποια αντιστοιχία με την πραγματικότητα βρίσκονται. Κατά κανόνα περισσότερη αλήθεια –πιο γυμνή– συναντάς

στα εθνικά ντοκιμαντέρ. Αυτό διαπίστωσα σε αρκετά από τα 14 τουρκικά ντοκιμαντέρ που περιείχε το διαγωνιστικό πρόγραμμα. Αναφέρομαι συγκεκριμένα στο «Anneler ve Çocuclar» («Μητέρες και παιδιά») του Orhan Eskiköy, στο «Gewok» των Meriç Ozan και Mutlu Karadoğan, στο «Bir Yutum Bekleyiş» («Πρόνοια») του Ilkay Nişancı, στο «Gündelikçi» («Οικιακή βοηθός») της Emel Çelebi, στο (συνταρακτικό) «Kadina Ağıtı» («Ρέκβιεμ για μια γυναίκα») των B. Balay Tuncer και Önder M. Özdem, στο (επίσης δυνατό) «Naze» του Ümit Kivanç, στο «Ömer Eve Gel» («Ο Όμηρος γυρίζει σπίτι») συγκινησιακά και κοινωνικά επίκαιρο των S. Şavk, B. Şahin και O. Cinan. Είναι επίτευγμα τα μισά από τα 14 ντοκιμαντέρ να είναι όλα πρώτης διαλογής και όλα με κοινωνικά, καυτά θέματα και άψογο χειρισμό. Μπράβο τους.

Οι μικρού μήκους ταινίες είναι το «μαιευτήριο» μιας εθνικής κινηματογραφίας. Η συμπάθεια και η κατανόηση είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος προσέγγισης. Ξεχωρίσαμε κάποιες, φανερά ελπιδοφόρες, από τις 19 που είδαμε. Το ταλέντο δεν κρύβεται. Το «Annem Sinema Öğreniyor» («Η μητέρα μαθαίνει κινηματογράφο») του Nesimi Yetik, το «Entropy» («Εντροπία») του Ozan Özdilek, το «Femme Fatale» της Şükriye Dönmez και βέβαια το πιο άρτιο από όλα, το «Kimlik» («Ταυτότητα») του Nazmi Kirik. Χρόνια είχα να δω τόσο «θερμή», τόσο ανθρώπινη μικρού μήκους ταινία.

Τιμητικές υποχρεώσεις που μου ανέθεσε το φεστιβάλ μου χάρισαν την ευ-

καιρία να παρακολουθήσω ένα από τα πιο ενδιαφέροντα προγράμματα του Ευρασιατικού φεστιβάλ το οποίο ακούει στον τίτλο «Βραβείο των κριτικών». Το αποτέλεσαν 7 ταινίες, ανάμεσα στις οποίες και μικρά αριστουργήματα, όπως: το ρουμανικό «12.08' ανατολικά του Βουκουρεστίου» του Corneliu Porumboiu. Ο απόλυτος σαρκασμός που τίναξε στον αέρα την πτώση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» του Τσαουσέσκου. Ιδιοφυές σενάριο, ιδιοφυής σκηνοθεσία. Ή το «Φρέσκος αέρας» της Ουγγαρέζας Agnes Kocsis. Κινηματογραφική αίσθηση Κισλόφσκι. Υπέροχος και βαθιά ανθρώπινος υμναιός μελό και ρεαλισμού με λυτρωτικές ανατροπές. Το ίδιο θέμα, επιτέλους, οι ανθρώπινες σχέσεις, και στην ιρανική «Τα πυροτεχνήματα της Τετάρτης» του Asghar Farhadi, καθώς και στην κινεζική «Isabella» του Pang Ho Cheung, γυρισμένη στην πρώτην πορτογαλική αποικία, το Μακάο. Υπήρχε και ένας, όπως πάντοτε, μέτριος Tony Gatlif με την ταινία του «Transylvania». Κακή απομίμηση Κουστορίτσα.

Πιστεύω ότι στον οπωσδήποτε προσεγμένο κατάλογο καλό θα ήταν στις φιλμογραφίες, κυρίως των τουρκικών ταινιών, να γράφεται και ο αγγλικός τίτλος των ταινιών. Επίσης χρήσιμο είναι και ένα μικρό βιογραφικό των δημιουργών. Έτσι κι αλλιώς χώρος υπάρχει. Να μην ξεχάσω: Το σύνολο των ταινιών που προβλήθηκαν ήταν 137. Από αυτές 42 ήταν τουρκικές και 95 στο διεθνές. Καλό μέγεθος. Το μεγαλύτερο, ματαιοδοξία δείχνει.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

καραγκιοζης

Ο Αλέκος με τα κυδώνια

Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στις φράσεις «Αλέξανδρος ο Μακεδόνας» και «Ο Αλέκος με τα κυδώνια»; Μόνο ένας έχει το δικαίωμα να απαντήσει: ο Καραγκιόζης. Έστω με την ενσάρκωσή του στο πρόσωπο του Ευγένιου Σπαθάρη, του θαλερότερου γέροντα-παιδιού, που με τη βοήθεια της κόρης του, για απειροστή φορά, ανέβαζε τη θρυλική παράσταση «Ο Μεγαλέξανδρος και το καταραμένο φίδι». Πού; Στο Δημοτικό Κινηματοθέατρο Rex του Αγίου Νικολάου. Πότε; Το Σάββατο 30 Σεπτεμβρίου και να είναι μαζεμένο εκεί όλο το παιδομάνι της πόλης. Πανζουρλισμός. Από κοντά και εμείς οι «μεγάλοι» για να μπορέσουμε κατόπιν να σας τα διηγηθούμε.

Η ευρηματική φράση, που έβαλα ως τίτλο, του Ευγένιου Σπαθάρη –τιμώμενου προσώπου στην εκδήλωση για το θέατρο σκιών και με έκθεση έργων στη Δημοτική Πινακοθήκη– ήταν ένα μόνο επεισόδιο μιας ασυνήθιστης τριήμερης εκδήλωσης (28-30.9.), οργανωμένης από τον Πολιτιστικό Οργανισμό του Δήμου Αγίου Νικολάου Κρήτης (ψυχή της ο πρόεδρος του Οργανισμού Οδυσσέας Σγουρός). Το παράδοξο ήταν πως όλα όσα βλέπονταν και ακούγονταν εκείνες τις μέρες ήταν όλα συνδεδεμένα με την εποχή της αθωότητας, με ένα παρελθόν που μαγικά ξαναζωντάνευε μπροστά μας, με ανάκατα ανθρώπους και φιγούρες, όλοι και όλα στοιχεία αυτής της τέχνης που δουλεύει με σκιές πάνω σε ένα πανί.

Εκτός από τον Σπαθάρη, τη συνάντη-

ση αυτή ζωντάνεψαν, και για πρώτη φορά με τόσο αναπάντεχους συνδυασμούς, ένας αριθμός προσώπων με ειδικές προδιαγραφές: ο Μιχάλης Ιερωνυμίδης (συγγραφέας, ερευνητής θεάτρου σκιών), ο Απόστολος Δοξιάδης (μαθηματικός, συγγραφέας, σκηνοθέτης), ο Δήμος Αβδελιώτης (σκηνοθέτης), ο Γιάννης Κιουρτσάκης (συγγραφέας), ο Λάκης Παπαστάθης (σκηνοθέτης) και εγώ (αρχιτέκτονας, η μύγα στο γάλα).

Όλοι, εκτός από τον τελευταίο, είχαν καταπιαστεί με το θέατρο σκιών και με τους πιο ετερόκλητους τρόπους. Ο Ιερωνυμίδης, σύμφωνα με το πρόγραμμα εκδηλώσεων, «περιπλανήθηκε στις γειτονιές του κόσμου», ψάχνοντας ίχνη του πανάρχαιου αυτού θεάτρου. Ο Δοξιάδης πρόβαλε την πράγματι «πρωτοποριακή ταινία» του, που κατέ-

γραψε μια παράσταση που δόθηκε στην Αθήνα, κάτω από εντελώς μυθιστορηματικές συνθήκες, με θέμα τον Jackson Pollock και βέβαια αναμειγνύοντας την τεχνική του Καραγκιόζη με αμερικανικό μιούζικαλ. Ο Αβδελιώτης μίλησε για το είδος και έδειξε μια ταινία από ειδική παράσταση του 2001 με ηθοποιούς, εμπνευσμένη από τον Καραγκιόζη στο θέατρο «Σφενδόνη». Ο Παπαστάθης πρόβαλε μια ταινία του «Παρασκήνιου» του 1984 με θέμα την προφορική παράδοση και την ομαδική δημιουργία, παρουσιάζοντας έναν φλογερό νέο, τον Κιουρτσάκη, να ρητορεύει πάνω στο θέμα σε συνδυασμό με παράσταση του καραγκιοζοπαίχτη Μάνθου. Ο ίδιος ο Κιουρτσάκης, «μετά είκοσι δύο έτη», έκανε μια αναδρομή στην πορεία του και το πού στέκει τώρα. Και εγώ μίλησα για το ανάλογο του Καραγκιόζη σήμερα.

Επίτηδες άφησα τελευταία την παράσταση του Wayang, του περίφημου παραδοσιακού θεάτρου σκιών της Ινδονησίας, με πέντε εκτελεστές της ομάδας Puppet Ajen Indonesia, που ήρθαν ειδικά από την πατρίδα τους, προσκαλεσμένοι του Δήμου σε συνεργασία με την εδώ πρεσβεία της Ινδονησίας. Την εκδήλωση μάλιστα τίμησε με την παρουσία της η ίδια η πρέσβειρα, η κα Soeftendy.

Δεν ξέρω αν ποτέ δόθηκε μια τέτοια

παράσταση live στην Ελλάδα, ίσως να μην έχει και τόση σημασία. Πάντως εδώ μαγεύτηκαν όλοι κι ας ξενύχτησαν. Βέβαια η παράσταση, που κανονικά κρατά πολλές ώρες, ήταν προσαρμοσμένη στις δικές μας συνήθειες, χωρίς όμως να χάσει όλους εκείνους τους απίστευτους συνδυασμούς μουσικής (εκείνο το απόκοσμο γκάμελαν!), κίνησης και χορού, με κούκλες, φιγούρες και αέρινα σκηνικά. Πέρα όμως από την ίδια την παράσταση, ήταν μοναδική η εμπειρία να βλέπεις τους ινδονήσιους καλλιτέχνες, την επόμενη μέρα, να βρίσκονται πίσω από το πανί και να δοκιμάζουν τις φιγούρες του Καραγκιόζη παρέα με τον Σπαθάρη. Για να μην πω ότι καθώς χαιρόμουν το παίξιμο των Ινδονησίων, ειδικά του προικισμένου Suhendi Afryanto, σκεπτόμουν συνέχεια το (χαμένο) αρχαίο ελληνικό θέατρο –να, κάπως έτσι θα μπορούσε να ήταν, τόσο ζωντανό!

Η συνάντηση αυτή ήταν σπουδαία γιατί ξέφυγε από τις ομφαλοσκοπήσεις που συχνότατα μετατρέπουν τέτοια θέματα, όπως είναι ο «παραδοσιακός» Καραγκιόζης, σε ρεσιτάλ εθνοκαπηλείας ή βαρετού δοκιμίου περί «λαϊκής τέχνης». Ανάμεσα σε άλλα, το θέατρο σκιών είναι παγκόσμιο, με άπειρες ρίζες (Ιερωνυμίδης), είναι «λαϊκό», δηλαδή, μαζικό χωρίς ίχνος λαϊκισμού (Κιουρτσάκης), απίστευτα εύπλαστο (Δοξιάδης, Αβδελιώτης), μια πηγαία διαχρονική ευωχία (Σπαθάρης). Τώρα, γιατί έπιασα τον εαυτό μου να δακρύζει στο τέλος της παράστασης του Σπαθάρη; Ε, αυτά μόνο λέγονται, δεν εξηγούνται.

Προσθέστε σε όλα τα παραπάνω ένα φροντισμένο, πλούσια εικονογραφημένο κατάλογο, μια παράλληλη διάλεξη του Α. Δοξιάδη σε εκπαιδευτικούς για τη μη κερδοσκοπική ομάδα «Θαλής+Φίλοι», και το κερασάκι, την απονομή βραβείων του 23ου Παγκρήτιου Διαγωνισμού Λογοτεχνίας την επομένη (1.10.). Όλα αυτά τα απίστευτα, σε μια πόλη 14.000 κατοίκων, χάρη στις ηρωικές προσπάθειες ενός κυρίως (για να πούμε την αλήθεια –αποκλειστικά–) ατόμου: του προέδρου του πολιτιστικού οργανισμού!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Η αρρώστια της παιδικότητας

ΛΟΥΚΑΣ ΜΠΑΙΡΦΟΥΣ, «ΟΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΕΣ ΝΕΥΡΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ ΜΑΣ» – ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η μεγάλη περσινή επιτυχία οδήγησε τις «Σεξουαλικές νευρώσεις των γονιών μας» στη δεύτερη χρονιά τους στο θέατρο του Νέου Κόσμου. Ένα υβρίδιο με πολλά κινηματογραφικά γονίδια στο δραματουργικό του κύτταρο πετυχαίνει να μεταφέρει, ως ένα βαθμό βεβαίως, τον προβληματισμό του παλιού εκείνου «Κάσπαρ» στη σύγχρονη ηδική διάσταση. Ο ελλειπτικός λόγος του, η πυκνή και ανοικτή σε ερμηνείες έκφρασή του είναι το δυνατό του σημείο και μαζί η αδυναμία του. Γιατί, όπως και ο «Κάσπαρ», οι «Νευρώσεις» μπορούν να αδικηθούν από μια πρόχειρη και επίπεδη ανάγνωσή στα πλαίσια του πολιτικώς ορθού, που αφήνει απέξω το πλέον ενδιαφέρον σημείο του: το αλληγορικό του νόημα.

Ενα κορίτσι με βεβαρημένο ψυχικό κόσμο εξέρχεται του καταφυγίου των ψυχοφαρμάκων, στο οποίο έβρισκε μέχρι τώρα υποτιθέμενη ασφάλεια, με τη στήριξη της μητέρας και του γιατρού της. Η έξοδός της θα συνοδευτεί από μια, ουσιαστικά και μεταφορικά, ανώμαλη προσγείωση στον κόσμο της πραγματικότητας του σώματος και της ίδιας της γλώσσας. Η άγνωστη μέχρι πρότινος Ντόρα ανακαλύπτει το σώμα της και τις γενετήσιες ανάγκες της. Η σεξουαλική αφύπνιση, ωστόσο, γίνεται με τρόπο αντισυμβατικό, ακόμα και ανορθόδοξο: η μικρή ξαφνιάζει τον κόσμο γύρω της καθώς δέχεται οικειοθελώς, αν όχι με πλησμονή, την πλέον ηδονιστική, την πλέον πορνογραφική φύση του έρωτα. Αυτό που οι άλλοι, οι προστάτες της, δεν μπορούν να κατανοήσουν ή να παραδεχθούν είναι η έλλειψη της αθωότητας, μιας αθωότητας που μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν ως η φυσική κατά-

σταση κάθε ανήλικης ψυχής. Το παράδειγμα, έτσι, της νεαρής κοπέλας γίνεται παράδειγμα ανατροπής του θεσφάτου της αθωότητας και μάλιστα εκ των έσω. Ο κυνισμός του Μπαίρφους, ο νευρωτικός και συμπλεγματικός κόσμος του, είναι πιθανόν το πιο εμφανές, αλλά όχι το πιο ανατρεπτικό στοιχείο του έργου: αυτό που σοκάρει και προβληματίζει στη σκέψη του ελβετού συγγραφέα είναι ότι βάζει σ' έναν τέτοιο ακριβώς κόσμο τα παιδιά να διεκδικούν την εξουσία.

Ο στόχος του έργου βρίσκεται ωστόσο αλλού: σε μια αλληγορική, βαθύτερη κριτική ενός κόσμου, όπου μόνη πραγματική αρρώστια είναι η παιδικότητα. Πράγματι, η υστέρηση της ανήλικης μένει επιμελώς άρρητη από τον συγγραφέα, έτσι ώστε να υποθέσει κανείς ότι το όλο έργο δεν αποτελεί παρά παραβολή της διαδικασίας ενηλικίωσης. Η οπτική του είναι μεταφορά του κόσμου όπως αυτός θεάται μέσα από

τα μάτια ενός παιδιού. Μια πιθανόν ελλειμματική οπτική, μια οπτική ωστόσο που δεν είναι ούτε ελαττωματική ούτε και ελλιπής. Αντίθετα, μπορεί επαρκώς να καταδείξει το παράλογο μιας γλώσσας και ηθικής που διαγράφουν κύκλους αποκλεισμού των ανθρώπων, ακόμα και αν δεν στηρίζονται πουθενά αλλού παρά στο κενό.

Το έργο έχει βαθιές ρίζες στον γερμανικό εξπρεσιονισμό, γεγονός που εξηγεί τη στενή συνοχή του με την αισθητική του βωβού κινηματογράφου, τη δόμησή του σε σύντομες σκηνές, ακόμα και τις σκηνικές οδηγίες του ποιητικού ύφους, που φωτίζουν εσωτερικά το έργο και εκπέμπουν μέρος της εσωτερικής του θερμότητας. Αν και η παράθεση των σκηνών, σύμφωνα με τη διδασκαλία του σκηνοθέτη Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου, κινδυνεύει να προκαλέσει τον κορεσμό του θεατή, είναι γεγονός ότι έχουμε να κάνουμε με μια καλοδουλεμένη παράσταση, πυκνή στα μηνύματά της και ουσιώδη στην αισθητική της, παράσταση που τιμάει με τον καλύτερο τρόπο τα δεκάχρονα του καλού θεάτρου του Νέου Κόσμου.

Το έργο υποστηρίχθηκε από ένα πολύ καλό επιτελείο ηθοποιών. Η Κόρα Καρβούνη παρουσίασε το κεντρικό πρόσωπο της Ντόρας στο ημίφως ενός ραγισμένου χαμόγελου. Δίπλα της η Γιώτα Φέστα στο ρόλο της μητέρας, ο Γιώργος Γλάστρας σαν γιατρός και ο Φώτης Θωμαΐδης στο ρόλο του αφεντικού έδωσαν βάθος και υπόσταση στα πρόσωπά τους. Καθοριστική η παρουσία του Λαέρτη Μαλκότση στον εξαιρετικά δύσκολο ρόλο ενός ανθρώπου του οποίου ο ρομαντισμός συνυφαίνεται με την ψυχική ανωμαλία. Και οι παρουσίες της Μαίρης Σαουσοπούλου και του Ανδρέα Μαυραγάνη υπήρξαν επίσης καθοριστικές στο θετικό τελικό αποτέλεσμα. Η μετάφραση της Κοραλίας Σωτηριάδου ακούστηκε χωρίς προβλήματα, και οι επιλογές στα σκηνικά και κοστούμια της Μαγίου Τρικεριώτη υπαινίχτηκαν τόσο τον φανερό όσο και τον υπόγειο κόσμο των προσώπων του δράματος.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Δύο ελληνικές εκθέσεις στην Μπιενάλε Βενετίας

Η φετινή Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής στη Βενετία με θέμα «Πόλη. Αρχιτεκτονική και Κοινωνία» είχε μια ιδιαίτερη γεύση: εκτός από την Ελλάδα, που εκδέχεται από το 1992, για πρώτη φορά θα εμφανιζόταν η Κύπρος. Κατά σύμπτωση και οι δύο συμμετοχές είχαν επιλέξει ιδανικά θέματα: η Ελλάδα το Αιγαίο ως διάσπαρτη πόλη και η Κύπρος την Πράσινη Γραμμή της Λευκωσίας. Ακούγοντας τα δύο θέματα, μπορούσε κανείς να φανταστεί χίλια δυο πράγματα, ήταν πράγματι τεράστιες οι δυνατότητες που προσφέρονταν. Τουλάχιστον για το ελληνικό περίπτερο είχαν προηγηθεί διάφορα δημοσιεύματα στον Τύπο. Δεν έμενε παρά να πάει κανείς επιτόπου να δει το αποτέλεσμα. Έτσι, με μεγάλη ανυπομονησία επισκεφτήκαμε πρόσφατα την τόσο σημαντική αυτή έκθεση.

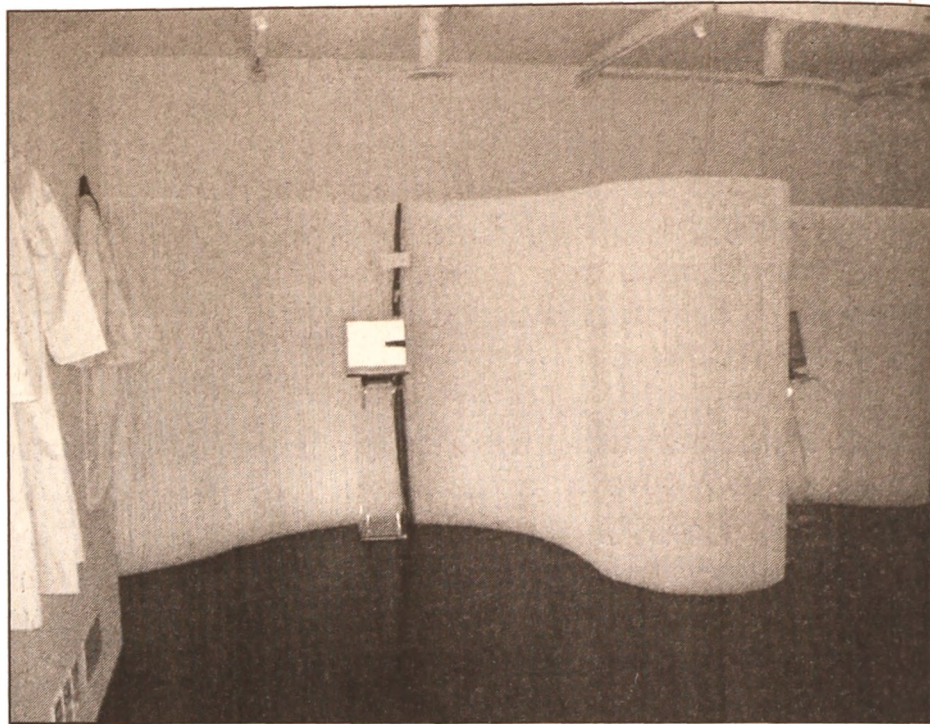
ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ: ΜΙΑ ΔΙΑΣΠΑΡΤΗ ΠΟΛΗ

Η ελληνική έκθεση στεγάζεται στο (προπολεμικό, ιστορικιστικό) περίπτερο, στην άκρη του «Κήπου» (Giardini) με τα εθνικά περίπτερα, κι έχει το μεγάλο προσόν να διαθέτει μεγάλο ανοιχτό χώρο (χορτάρι με παγκάκια) μπροστά του για εκμετάλλευση. Οι επιμελητές (Κ. Κοτζιά, Η. Κωνσταντόπουλος, Λ. Παπαδόπουλος και Κ. Φιλοξενίδου) επινόησαν μια έξυπνη χρήση αυτού του ανοίγματος, τοποθετώντας εκεί μια σειρά από ξύλινα κυβικά κουτιά συσκευασίας σε άτακτη διάταξη. Κάθε κουτί είχε στο πλάι τυπωμένο με στένσιλ το όνομα ενός νησιού του Αιγαίου. Συνειρμικά, το μυαλό του επισκέπτη θα πήγαινε έτσι σε «νησιά» και σε «ταξίδι», δύο από τα βασικά μοτίβα της έκθεσης.

Τα κουτιά συνεχίζονταν στην είσοδο και μετά στο εσωτερικό του περιπτέρου. Εκεί, τελικά, ορισμένα θα άνοιγαν για να φιλοξενήσουν εκθέματα (εικαστικές παρεμβάσεις) πάλι με θέμα το θαλασσινό ταξίδι. Ήδη όμως, όποιος περνούσε στο εσωτερικό άρχιζε να δέ-

χεται νέα μηνύματα. Στους δύο τοίχους –δεξιά-αριστερά μπαίνοντας– περιστρέφονταν αργά σειρές από ανεμιστήρες τοποθετημένοι πλάγια. Νέο μοτίβο: ο αέρας, πράγμα που επιβεβαίωνε και ένα όμορφο σχετικό απόσπασμα του Γ. Τζιρτζιλάκη. Ίσια μπροστά κρέμονταν μια σειρά υφασμάτινα πανό με σχετικά κείμενα και αριστερά, εκεί που θα έτεινες να κινηθείς, έβλεπες ένα δείγμα από τις υπέροχες φωτογραφίες των Στρ. Καλαφάτη και Σπ. Στάβερη με θάλασσες, καράβια, αποβάθρες και όλα τα συναφή.

Ακριβώς από πίσω κρυβόταν ο χώρος προβολής του βίντεο, που γυρίστηκε ειδικά για την έκθεση (Σπ. Παπαδόπουλος) στο ερειπωμένο ξενοδοχείο «Τρίτωνας» του Κωνσταντινίδη στη Χώρα Άνδρου, με μια ομάδα 12 συνομιλητών και με παρεμβολές από συγγενικές με το Αιγαίο λήψεις. Μια μεγέθυνση φωτογραφίας του «Τρίτωνα» κάλυπτε τον ένα εκεί τοίχο με τίτλο «Το εξαίσιο πτώμα του Αρχιπελάγους». Ακολουθούσαν χαρτογραφικές καταγραφές και στατιστικά στοιχεία, πρόσθετα αποσπάσματα κειμένων (όπως η ενότητα «Το επί-

μονο τοπίο του Αρχιπελάγους») και νέες εικαστικές παρεμβάσεις.

Ήταν παντού φανερό πως το υλικό ξεπερνούσε σε όγκο κατά πολύ τη χωρική έκταση του περιπτέρου, ότι κυριολεκτικά ξεχείλιζε, ασφυκτιούσε. Αν μάλιστα κανείς έβλεπε παράλληλα τα περιεχόμενα του ογκώδους (576 σελίδες) κατάλογου της έκθεσης, καταλάβαινε πως είχαν προηγηθεί γενναίες περικοπές, αφήνοντας τεράστιο υλικό έξω από την έκθεση. Πράγματι, αυτός ο κατάλογος είναι ένα αριστούργημα συνδυαστικής τέχνης, κάτι σαν πολύπλοκο πέρσικο χαλί με άπειρα σχέδια και χρώματα. Χωρισμένος σε 4 κύριες ενότητες (πόντος, νησιά, γέφυρες, νηολόγια) και με ένα πιο χαλαρό στη σύνθεσή του ποικιλότροπο παράρτημα, το μνημειακό (πειράζει να το πούμε έτσι;) αυτό πύκνωμα εγκαινιάζει μια νέα σοφία πάνω στο πώς (θα πρέπει να) βλέπουμε το Αιγαίο. Με άλλα λόγια, το εκεί έξω Αιγαίο από εδώ και εμπρός γίνεται αυτό το εκπληκτικό αμάλγαμα. Ξέροντας πάνω-κάτω τις εξαιρετικά ασφυκτικές προθεσμίες για το στήσιμο της έκθεσης (χάρη στον απαράδεκτα γραφειοκρατικό μηχανισμό του ΥΠΠΟ), δυσκολεύεται κανείς να πιστέψει ότι βγήκε τόση δουλειά υψηλής ποιότητας, αν μετρώ καλά με 31 κυρίως συμμετέχοντες στον κατάλογο, σε τόσο περιορισμένο χρόνο.

Ομολογώ ότι με το πρώτο κοίταγμα η μορφή του καταλόγου με πανικόβαλε. Είναι τόσο πυκνή η πληροφόρηση, τόσο ετερόκλητες οι επιμέρους προσεγ-

γίσεις, τόσο αναπάντεχη η συνδυαστική των κειμένων και των εικόνων, και τόσο ευρηματικό το layout (σπουδαία δουλειά του εργαστηρίου *the hot chair*) που αρκείσαι να ξεφυλλίζεις ζαλισμένος χωρίς να μπορείς να σταθείς κάπου. Το μάτι συχνά παρασύρεται από τη μια στήλη κειμένου στη διπλανή της, από τη μια εικόνα στις γειτονικές της, διαπιστώνοντας κατόπιν με απογοήτευση ότι πρόκειται για διαφορετικά θέματα. Ίσως το πιο δύσκολο κομμάτι να παρακολουθήσεις είναι η συνέχεια του εκτενούς «Λεξικού» υλοποιημένων έργων (253 έργα από 90 αρχιτέκτονες) που συνέθεσε ο Α. Καλφόπουλος, καθώς συχνά διακόπτεται και αλλάζει διάταξη, ανάλογα με ό,τι άλλο συνδυάζεται. Πάντως, αν κανείς ξεπεράσει την πρώτη αυτή αντίδραση, θα ανακαλύψει ένα σπουδαιότατο υλικό από παραδειγματικό (όπως οι χαρτογραφήσεις του Β. Παππά) ως τρυφερό (όπως του Ε. Τριβιζά στο τέλος).

Τελικά, αν (σωστά) η έκθεση συνέκρινε το Αιγαίο με τον έναστρο ουρανό, με τους αστερισμούς του, εδώ προκύπτει μια παράλληλη συσχέτιση του ελληνικού ενεργού δυναμικού που έχει τη δυνατότητα να εκφραστεί με απειρία τρόπων (όσα και τα άστρα) γύρω από ένα θέμα. Χαρτογράφηση, λοιπόν, της Ελλάδας κι όχι μόνο του Αιγαίου. Αμφιβάλλω αν το ΥΠΠΟ ήξερε τι διαμάντι χρηματοδότησε!

Αλλά θα ξαναγυρίσω στην έκθεση στο ελληνικό περίπτερο. Γνωρίζω τις μεγάλες δυνατότητες των επιμελητών

από προηγούμενες ανάλογες δουλειές τους. Γνωρίζω επίσης τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και δεν οφείλονται με τίποτα σε αυτούς, πιθανώς χωρίς να τους αφήσουν περιθώρια να σκεφτούν πιο ψύχραιμα. Παρόλο που δεν θα ήθελα να κακοκαρδίσω κανένα τους, πρέπει να παραδεχτώ πως η έκθεση είναι «μικρότερη» του καταλόγου. Εκεί χρειαζόταν μια άλλου τύπου αφαίρεση, πολύ πιο αυστηρή, ώστε να αποκτήσει το σύνολο μια συνοχή που τώρα σε μεγάλο βαθμό λείπει. Έπρεπε να επιλεγεί κάποιος κεντρικός στόχος (μια από τις τόσες θαυμαστές ιδέες του θέματος!) και να στηριχτεί όλη η έκθεση σε αυτόν και μόνο σε αυτόν, θυσιάζοντας οτιδήποτε άλλο. Αυτό θα έφτανε με το παραπάνω. Έτσι συνηθίζεται στην συντριπτική πλειονότητα των άλλων εθνικών περιπτέρων.

Εκείνο πάντως που με παρηγορεί είναι ότι η έκθεση θα κλείσει σε λίγο και θα μείνει μια σκέτη ανάμνηση, ενώ ο εντυπωσιακός κατάλογός της θα συνεχίζει να υπάρχει, χειροπιαστή απόδειξη των σπάνιων ικανοτήτων των επιμελητών και κατ' επέκταση των μεγάλων δυνατοτήτων της σύγχρονης Ελλάδας.

ΠΟΡΩΔΗ ΟΡΙΑ. Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΓΡΑΜΜΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ / Η ΝΕΚΡΗ ΖΩΝΗ

Η πρωτοεμφανιζόμενη Κύπρος εκθέτει σε κεντρικό σημείο της πόλης, στον τρίτο όροφο του βιβλιοπωλείου *Mandadori*, πίσω από την πλατεία του Αγ. Μάρκου. Με επιμελήτριες τις Μ.

Παπανικολάου και Ρ. Σακελλαρίδου (προσκεκλημένος επιμελητής Μ. Φιλίππιδης), η έκθεση των 10 συμμετοχών, εκφρασμένη εδώ με ισάριθμες οθόνες TFT πάνω σε βάση, απλώνεται στον χώρο με μοναδικό βοηθητικό υλικό ένα ελαφρότατο, ημιδιαφανές, χαρτινο κυματιστό χαρτί, που διαγράφει μεγάλες καμπύλες μέσα στο χώρο. Οι οθόνες, σε μεγάλη απόσταση η μια από την άλλη, χωνεύονται σε μικρές εσοχές σε αυτό το ευρηματικό κυμάτισμα, έτσι ώστε κάθε φορά να είναι ορατή μόνο μια τους. Σπαρτιάτικη, μιμησιαστική παρουσίαση, με το υλικό να παίζει διακριτικά στις οθόνες, με ένα συνολικά απόμακρο θόρυβο που μόλις ακούγεται.

Πρόσεξα ότι κάθε οθόνη έχει κρεμασμένο διακριτικά ένα μικρό χαρτάκι «Please don't touch» και συνειρμικά άρχισα να σκέφτομαι πως όλη η έκθεση μοιάζει να στηρίζεται πάνω σε αυτή την προτροπή. Πώς αλλιώς να εξηγηθεί ότι ένα τόσο συνταρακτικό γεγονός, μια τέτοια τρομερή πληγή που χάσκει μέσα στην πόλη, συντηρημένη τόσες δεκαετίες από την εγκληματική υποκρισία της «διεθνούς κοινότητας», εισπράττεται από τον ιδεατό (ξένο) επισκέπτη της έκθεσης ως «πεδίο άσκησης» μέσα από τον (αναγκαστικά) αφαιρετικό τίτλο «Πορώδη Όρια»; Πολύ σωστά μια (διεθνής) έκθεση αρχιτεκτονικής δεν είναι το πιο κατάλληλο μέρος για να στηθεί μια πολιτική (έστω προπαγανδιστική) πλατφόρμα. Δικαιολογημένα τότε οι υπεύθυνοι έδωσαν μια επίτηδες θεωρητική υπόσταση στο τόσο καυτό θέμα, αποστασιοποιώντας τις συμμετοχές από την (αναπόδραστη) συναισθηματική φόρτιση που έχει ένα τέτοιο γεγονός, ιδίως για τους κύπριους αρχιτέκτονες που ζουν αυτό το ρήγμα σε καθημερινή βάση. Έπρεπε να «αποκαθαριστεί» το ζήτημα από την (κραυγαλέα) πολιτική του διάσταση ώστε να αφεθεί ο αρχιτεκτονικός λόγος ελεύθερος (όσο γίνεται ελεύθερος στην εποχή μας, σε οποιαδήποτε εποχή) να εκφραστεί, χωρίς να «εκτραπεί» (αν και το Ισραήλ, για παράδειγμα, δεν διστάζει σταθερά να εξασκεί, χωρίς υπεκφυγές, τη δική του εθνική πολιτική στην Μπιενάλε και να έχει κάθε φορά κάτι να πει, είτε μας

αρέσει είτε όχι).

Τα παραπάνω είναι όλα απόλυτα κατανοητά. Αν μάλιστα συνυπολογίσει κανείς τις απρόβλεπτες δυσκολίες που συνάντησαν, απ' ό,τι πληροφορήθηκα, οι υπεύθυνοι σε πλήθος ζητημάτων, στα (πάντοτε στενότερα) διαθέσιμα χρονικά περιθώρια (όπως την επιλογή κατάλληλων συμμετοχών και τη σύνθεση της ομάδας εκπροσώπησης, την παραγωγή σχετικού εικαστικού έργου που θα συμπλήρωνε τις αρχιτεκτονικές προτάσεις), θα έφτανε ίσως στο συμπέρασμα πως η Πράσινη Γραμμή είναι ένα «απωθημένο» κομμάτι της συλλογικής μνήμης στην Κύπρο, που τόσο πολύ πονάει ώστε κανείς (πια;) δεν θέλει να αγγίξει. Τηρουμένων των αναλογιών η υπόθεση αυτή θυμίζει την τραυματική σιωπή της αριστερής διάνοησης στην Ελλάδα αμέσως μετά τον Εμφύλιο· τέτοια θέματα δεν είναι άμεσα μεταφράσιμα σε «τέχνη». Με αυτά τα δεδομένα, οι υπεύθυνοι έκαναν πραγματικό άθλο.

Μια άλλη πιθανή εξήγηση είναι πως σήμερα παίζεται ένα μεγάλο και επικίνδυνο παιχνίδι γύρω από τη λύση του Κυπριακού, συντηρώντας ελπίδες που από τη μια στιγμή στην άλλη κινδυνεύουν να υλοποιηθούν ή να αποδειχτούν μάταιες, έτσι ώστε να μουδιάζει κάθε έφεση για ουσιαστική δράση – αυτό διαφαίνεται στην ηθελημένα αισιόδοξη υπερβολή κάποιων από τις συμμετοχές. Η Κύπρος, τελικά, δεν είναι μια τυπική, τακτοποιημένη περίπτωση χώρας, ικανή να εξάγει αρχιτεκτονική προβολής και δεν τρέχει τίποτα, όσο και να βολεύει μερικούς πραγματιστές.

Ευτυχώς, δεν συμμερίζονται όλες οι συμμετοχές αυτή την άποψη. Κατά τη γνώμη μου ξεχωρίζουν οι εξής: η πρόκληση αστικών δρώμενων (Μ. Δάνου - Σ. Φλορίδου), αποπροσανατολισμός πριν τον επαναπροσανατολισμό (Χρ. Χατζηχρήστου - Δ. Ιωαννίδης), το παιχνίδι: αστικά τεμάχια σε στρατηγική αντιπαράθεση (Π. Φιλίππου - Α. Αντωνίου - Α. Swiny), και τέλος, το σχέδιο Public private synergy convoy (P.P.S. Convoy) [Δημόσια Ιδιωτική Συνεργία] (Σ. Στρατής - Μ. Λοϊζίδου) – μια πρόταση που δείχνει πώς θα μπορούσε να συντεθεί ένας γόνιμος διάλογος ανάμεσα σε αρχιτέκτονες και εικαστικούς,

κάτι που τόσο έλειπε σε αυτή την έκθεση.

Αν η ίδια η έκθεση, ως καθαρή πρόσληψη ενός εικαστικού γεγονότος, δεν μπορούσε να προσφέρει ένα αντάξιο στην Πράσινη Γραμμή ολοκληρωμένο «θέαμα» στους επισκέπτες, αυτό ευτυχώς επιτεύχθηκε από τον λιτό κατάλογο-πολύπτυχο, που περιλάμβανε τρία στοιχεία: μια λιγόλογη (αλλά εξαιρετικά ευθύβολη) διατύπωση του προγράμματος της έκθεσης από τους υπεύθυνους, συμπληρωμένη με συνοπτικό χρονολόγιο των σχετικών γεγονότων, εξίσου περιεκτικές παρουσιάσεις των 10 συμμετοχών και, πάνω στο άνοιγμα του πολύπτυχου, μια σειρά από πέντε σχετικές φωτογραφίες, συμβολή των υπεύθυνων γραφιστών. Ένα τέτοιας φύσης υλικό, σαν το τελευταίο, χρειαζόταν να υποδέχεται τον επισκέπτη, κρίμα που χάθηκε η ευκαιρία.

Αν μπορούσα να ξεχωρίσω κάποιο στοιχείο από το πρόγραμμα, θα διάλεγα την εικόνα αυτής της «νεκρής ζώνης» με τα άδεια κελύφη, τρυπημένα με αυτοσχέδια περάσματα-διαφυγές από τους στρατιωτικούς, που συνιστούν ένα «λαβύρινθο» – τι θαυμάσιο σημείο να ξεκινήσει να δουλεύει η φαντασία ενός αρχιτέκτονα!

Ας μην ξεχνάμε πως για πρώτη φορά συμμετείχε η Κύπρος σε αυτό το τεράστιο και τόσο απαιτητικό διεθνές παζάρι της αρχιτεκτονικής. Απέφυγε με μεγάλη μαεστρία να πέσει στην παγίδα της γραφικότητας και αφέλειας που χαρακτηρίζαν πολλά από τα «μικρά» εθνικά περίπτερα, κατάφερε να χρησιμοποιήσει εντελώς σύγχρονη γλώσσα παρουσίασης, συγκέντρωσε μια ομάδα από εξίσου σύγχρονης υφής προτάσεις, που στέκονταν θαυμάσια πλάι στις επώνυμες εκείνες που πρόβαλαν πιο διάσημα και φανταχτερά περίπτερα, και είχε το μεγάλο προσόν να επιλέξει ένα καίριο θέμα. Δεν πρέπει να είμαστε αυστηροί, δεν ήταν λίγα τα όσα πέτυχαν οι αδελφοί μας Κύπριοι (σε σύγκριση με τι είχε καταφέρει να κάνει η Ελλάδα αντίστοιχα την πρώτη φορά που συμμετείχε το 1992). Τώρα θα περιμένουμε να δούμε τι θα δείξουν την επόμενη φορά.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Σάν τά γίδια στόν γκρεμό

(Σημείωμα τρίτο γιά τή σχολική «Οὐλαλούμ» τοῦ Γιάννη Σκαρίμπα)

του Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου

Τό κείμενο αὐτό, μέ τόν φαινομενικά ἐπιθετικό τίτλο, γράφτηκε ἀπελπισμένα κι ἀνόρεχτα, ὅταν διάβασα τί γράφουν γιά τό ποίημα τοῦ Σκαρίμπα τρία ἀπό τά πολυσέλιδα βοηθήματα πού προορίζονται γιά τούς μαθητές τῆς Γ' Γυμνασίου. Παραθέτω ἀποσπάσματα.

Ἀπόσπασμα πρῶτο

Η διακωμώδηση του ρομαντισμού – Ο αυτοσαρκασμός του ποιητή

Στην πρώτη ενότητα του ποιήματος (στρ. 1–4) κυριαρχεί το στοιχείο της παρωδίας, καθώς ο μοναχικός και ρομαντικός ερωτευμένος ποιητής παρουσιάζεται με υπερβολικό τρόπο, βυθισμένος στο δικό του ιδανικό κόσμο και χαμένος μέσα σε αυταπάτες και στις φανταστικές καταστάσεις, που τις βιώνει σαν πραγματικές (βλ. τη θολή φανταστική εικόνα της αγαπημένης, η οποία έγινε δήθεν *καπνός* και *σύγνεφα θαμπά*). Ο ποιητής στο πρόσωπό του διακωμωδεί με διακριτικό χιούμορ τους ονειροπαρμένους ήρωες των ρομαντικών ποιημάτων και τα συναισθήματά τους χρησιμοποιώντας τρία ακόμα στοιχεία:

- εικόνες και στοιχεία της φύσης, που αναφέρονται πληθωρικά και από τους ρομαντικούς στα ποιήματά τους (νερά, δάση, ήλιος, βροχή, φεγγάρι),

- λέξεις ακραία λαϊκές ή πεποιημένες (δάσα, φλετράει, σπαρά, νιο, συγυρνῶ, στολνῶ) και

- αποσιωπητικά (σε τρία σημεία), τα οποία δίνουν υποβλητικότητα αλλά και ασάφεια στο λόγο.

–Όμως στη δεύτερη ενότητα ο τόνος του ποιητικού λόγου αλλάζει και γίνεται έντονα σατιρικός, ενώ ο ήρωας παύει να υφίσταται ως γραφική φιγούρα που προκαλεί την ανώ-

δυνη θυμηδία. Έτσι, εξελίσσεται σε κωμικό πρόσωπο, που παραπαίει ανάμεσα στην οδυνηρή συνειδητοποίηση της πραγματικότητας και στη βολική ονειροφαντασία και οδηγείται ως τον **αυτοσαρκασμό** του ερωτικού του πάθους. Αυτό πετυχαίνεται με τις κωμικές και φανταστικές *εικόνες* που περιγράφονται στις δύο τελευταίες στροφές ως αυταπάτες (αυτές που παρουσιάζουν την αγαπημένη του ποιητή να τον ακολουθεί σε κάθε του βήμα) και με την επιλογή χαρακτηριστικών αντιποιητικών λέξεων (*σκούνταφτες, εσκούνταφτα, στραβός*).

–Από μian άλλη άποψη οι δύο ενότητες διαφέρουν ως προς τη διάθεση του ποιητικού υποκειμένου: στην πρώτη ενότητα κυριαρχεί στην ψυχή του η υπερένταση από την προσμονή της αγαπημένης και στη δεύτερη η ψυχική κάμψη και η κατάπτωση της απογοήτευσης λόγω της ματαιώσης της άφιξης του αγαπημένου προσώπου.

Στόχος του ποιητή

–Στόχος του ποιητή είναι να διακωμωδήσει τα πρότυπα της ρομαντικής ποίησης.

Ἀπόσπασμα δεύτερο

Τεχνική του ποιήματος

Το ποιητικό υποκείμενο και ο λόγος του

Το ποιητικό υποκείμενο πιθανόν να ταυτίζεται με τον ποιητή. Απευθύνεται σε **δεύτερο** πρόσωπο προς μία γυναίκα («Ήταν σαν να σε πρόσμενα **Κυρά**») που δεν είναι, όμως, παρούσα. Η γυναίκα μπορεί να είναι υπαρκτή ή φανταστική. Χαρακτηριστικό στοιχείο του λόγου του είναι η **παρωδία**. Παρωδεύεται το ερωτικό συναισθήμα που βιώνει, ενώ διακρίνουμε λεπτό χιούμορ στον τρόπο που εκφράζεται. Η μοναξιά και το φυσικό περιβάλλον επιδρούν στην ψυχή του ποιητικού υποκειμένου, τονίζοντας τη ρομα-

ντική του διάθεση.

Στην πρώτη στροφή φαντάζεται την αγαπημένη του να έρχεται από το δάσος ή να αναδύεται από το νερό, παραπέμποντας σε εικόνες ρομαντικών ποιητών και ζωγράφων. Το περιβάλλον είναι ήρεμο, ο άνεμος έχει σταματήσει, έτσι δημιουργείται η κατάλληλη ατμόσφαιρα που ενισχύει το ονειρικό ταξίδι του ποιητικού υποκειμένου.

Στη δεύτερη στροφή η παρουσία των στοιχείων της φύσης είναι ιδιαίτερα έντονη. Η αγαπημένη («θα μυρίζει ήλιο και βροχή και νιο φεγγάρι») θα επιστρέψει δηλώνοντας την παρουσία της με μυρωδιές που διαχέονται στην ατμόσφαιρα, δημιουργώντας εικόνες ονείρου. Ο ήλιος, σύμβολο ζωής και χαράς, θα φωτίζει τον ερχομό της, ενώ η βροχή και το φεγγάρι, δημιουργούν ένα έντονα ρομαντικό περιβάλλον. Το ποιητικό υποκείμενο εκφράζει την ψυχική του κατάσταση με το φτερούγισμα της ψυχής του και το σπαρτάρισμα του ματιού του που αδημονεί να δει την αγαπημένη του. Στο σημείο αυτό παρωδεί έντονα και με λεπτό χιούμορ τους ρομαντικούς ποιητές, τονίζοντας τις εκφραστικές υπερβολές τους, ιδιαίτερα με την παρομοίωση («αφού σπαρά το μάτι μου σαν ψάρι»).

Στην τρίτη στροφή συνεχίζεται η παθητική αναμονή του ερωτευμένου. Τώρα, όμως, κινείται μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας. Προσγειώνεται για λίγο στη γη για να συγυρίσει και να στολίσει με άγρια μέντα το δωμάτιό τους και στη συνέχεια χάνεται και πάλι στον κόσμο της φαντασίας μιλώντας προς την απύσχα αγαπημένη.

Στην τέταρτη στροφή με τη «χρυσή κουβέντα» αποκαλύπτει στην αγαπημένη του τους χλευασμούς που υφίσταται από τους ανθρώπους του κοινωνικού περιβάλλοντος, την απομόνωσή του και την εμμονή του στις

ονειρικές ενατενίσεις. Ο κόσμος τον θεωρεί τρελό για τις φαντασιώσεις του και πιστεύει ότι μάταια περιμένει τη γυναίκα των ονείρων του. Έτσι, η επιστροφή της θα αποστομώσει τον κοινωνικό περίγυρο που πίστευε ότι η αγαπημένη του είχε χαθεί για πάντα. Το ποιητικό υποκείμενο εκφράζεται με λεπτό χιούμορ για την εξαφάνιση της γυναίκας «...πώς είχες γίνει / καπνός και – τάχας – σύγγεφα θαμπά / προς τη σελήνη...», ενώ παρωδεί και πάλι με την αναφορά στη σελήνη τη ρομαντική ποίηση.

Πριν από τη μετάβαση στο δεύτερο μέρος του ποιήματος μεσολαβεί ένας στίχος με αποσιωπητικά που παραπέμπει στην **αποσπασματικότητα** της ρομαντικής ποίησης, παρωδώντας με αυτό τον τρόπο ένα ακόμα στοιχείο τεχνικής των ρομαντικών ποιητών.

Η δεύτερη ενότητα του ποιήματος διαφοροποιείται από την πρώτη σε δύο σημεία. Και τα δύο αφορούν στο ίδιο το υποκείμενο. Από την κατάσταση της παθητικής προσμονής της αγαπημένης του περνάει στην αναζήτησή της στους δρόμους και από το λεπτό χιούμορ στον **σαρκασμό – αυτοσαρκασμό**.

Στην πέμπτη και στην έκτη στροφή ο ερωτευμένος, ενώ συνεχίζει να βρίσκεται στο δικό του ονειρικό κόσμο, βιώνει μικροατυχήματα της καθημερινότητας. Σκοντάφτει στους νυχτερινούς δρόμους και πατάει μέσα στα νερά. Ωστόσο σε αυτά τα παραπατήματα συμμετέχει φανταστικά και η αγαπημένη του και έτσι δηλώνεται η αμοιβαία αγάπη τους.

Άποσπασμα τρίτο

Ερμηνευτική προσέγγιση

Θέμα

Είναι ένα ποίημα παρωδία των ρομαντικών προτύπων και μιλά για την ερωτική προσμονή και απογοήτευση μέσα από αυταπάτες και με διάθεση αυτοσαρκασμού.

Δομή

Το ποίημα μοιράζεται σε δύο τμήματα, τα οποία χωρίζονται με τη διακεκομμένη γραμμή ανάμεσα στην τέταρτη και την πέμπτη στροφή. Το α' τμήμα (στροφές 1-4) παρωδεί την ερωτική προσμονή. Στο β' τμήμα (στροφές 5-6) ο ποιητικός λόγος προσγειώνεται στη σάτιρα και ο ποιητής αυτοσαρκάζεται.

Ανάλυση

1η-4η στροφή

Ο ποιητής προσμένει την αγαπημένη του («Κυρά»). Οι δύο καταληκτικοί στίχοι της

πρώτης στροφής είναι απόηχος της ρομαντικής ποίησης, την οποία παρωδεί. Η επανάληψη του «θά 'ρθει» τονίζει την προσμονή του και η παρομοίωση «σαν ψάρι» παρωδεί αυτήν την προσμονή με διακριτικό χιούμορ. Η ψυχή του ποιητή πάλλεται, ενώ, ταυτόχρονα, προετοιμάζεται να υποδεχτεί την αγαπημένη του. Να σημειώσουμε πως η χρήση ακραίου δημοτικιστικού-ιδιωματικού λεξιλογίου («δάσα», «σπαρά») σατιρίζει τις γλωσσικές υπερβολές του ύστερου δημοτικιστικού ρομαντισμού.

Ο ερωτευμένος εκλαμβάνει τα μηνύματα της φύσης και της ψυχής του και ως οιωνούς για την επιστροφή της (πιθανώς υπαρκτής, αλλά ενδεχομένως και εντελώς φανταστικής) αγαπημένης. Έτσι, ενώ ετοιμάζει την «κάμαρα», αρχίζει μαζί της «χρυσή κουβέντα».

Η παρουσία της θα δείξει στον κόσμο, που δεν τον πίστευε, ότι υπάρχει, ότι ήρθε, ότι δεν ήταν «καπνός».

5η-6η στροφή

Εδώ αλλάζει ο τόνος του ποιήματος. Ο ομιλητής αυτοσαρκάζεται και ομολογεί τη φαντασιακή προσήλωσή του στην ιδανική αγαπημένη. Ωστόσο, αυτή δεν εμφανίστηκε («Δεν φάνηκες εσύ») κι έτσι απογοητεύεται. Παρ' όλ' αυτά εξακολουθεί να ζει μέσα στην αυταπάτη («άκουγα διπλά τα βήματά μου»).

Αισθητικές παρατηρήσεις

Γλώσσα – Ύφος

Η γλώσσα είναι δημοτική με μερικά ακραία ιδιωματικά στοιχεία («δάσα», «σπαρά» κ.λπ.), ενώ το ύφος του είναι σατιρικό, που ωστόσο δεν οδηγεί σε κωμικό στιχούργημα, αλλά σε μια εκδοχή λυρισμού.

Εκφραστικά μέσα

Παρομοιώσεις: «σαν ψάρι» (διακριτικό χιούμορ)· **εικόνες:** ο ποιητής παρουσιάζει εικόνες της φύσης όπως αυτές των ρομαντικών ποιητών.

Μέτρο

Οι στροφές είναι τετράστιχες σε ιαμβικό μέτρο και με ομοιοκαταληξία πλεχτή (αβαβ).

Σύνθεση

Ο Σκαρίμπας, σατιρίζοντας ρομαντικά αισθήματα και παρωδώντας τους ομόλογους ποιητικούς τρόπους, δεν καταλήγει σε ένα κωμικό στιχούργημα, αλλά σε μια εκδοχή «ταπεινού» λυρισμού, που συγκινεί αβίαστα το σύγχρονο αναγνώστη, ακριβώς επειδή

απελευθερώνει την αυτοσαρκαστική θέαση του ερωτικού πάθους.

Επειδή η έρμηνευτική γραμμή, πού ακολουθούν και τα τρία σχολικά βοηθήματα¹, είναι, καί στον πυρήνα της καί στά έπιμέρους, ιδιαίτερα ιδιάζουσα (: τό σκαρμπικό ποίημα έχει, κυρίως, παρωδικό χαρακτήρα), ή σύμπτωση θά ήταν σχεδόν διαβολική. Τρεῖς, τουλάχιστον, φιλόλογοι, πού εργάζονται γιά λογαριασμό μεγάλων καί ανταγωνιστικῶν έκδοτικῶν οἰκῶν, καί ἄρα κρατοῦν αὐστηρά ἀπόρρητες τίς έρμηνευτικές έμπνεύσεις τους ὥσπου νά έκδοθεῖ τό βοήθημα, πῶς συμφωνοῦν ἀπολύτως στό ὅτι ἡ «Οὐλαλούμ» γράφτηκε γιά νά διακωμωδήσει τούς προγενέστερους ρομαντικούς ποιητές; Ὁ Σκαρίμπας «θά ἔμενε μέ τό μπά» μπροστά σ' αὐτή τή θαυμαστή ὁμοφωνία. Μπρέ μάτια μ', χώρια τους ὁ καθένας καί πετύχαν –ἀπαξάπαντές τους!– πάνω στό κρυφό χαμόγελό μου;

Ὡραῖα θά 'ταν, ἂν ἦταν ἔτσι –κι ἂν ζοῦσε ἐκεῖνος μπορεῖ νά 'γραφε κανένα διήγημα μέ τίτλο, ἄς ποῦμε, «Οἱ ἔταστές τῶν νεφρῶν μου» ἢ «Τά ἐγγόνια τοῦ Ριχάρδου Γκαμόν». Ἀλλά δέν εἶναι ἔτσι καί δέν εἶναι καθόλου ὠραῖα, γιατί ἡ έρμηνευτική σύμπνοια δέν ὀφείλεται παρά σέ ἀντιγραφή. Ὁ ἀναγνώστης, πού ἔχει ἤδη διαβάσει τήν «Ἀσκήση ἀποστήθισης» στό προηγούμενο τεῦχος τοῦ Ἀντί, γνωρίζει ὅτι ἡ ἀπροσδόκητη αὐτή έρμηνεία ἔχει διατυπωθεῖ ἤδη ἀπό συντάκτη τοῦ επίσημου «Βιβλίου εκπαιδευτικοῦ».

Αὐτή ἡ φανερή –θά τολμοῦσα καί τόν χαρακτηρισμό: ἀσύστολη– ἀντιγραφή δημιουργεῖ κάμποσα ἐρωτηματικά. Τό πρῶτο εἶναι ἂν καί οἱ τρεῖς ἀναλυτές ἀποδέχονται κατά βάθος ὅτι ἡ «Οὐλαλούμ» γράφτηκε «γιά νά διακωμωδήσει τά πρότυπα τῆς ρομαντικῆς ποίησης» καί ἂν θά εἶχαν τό θάρρος νά ὑποστηρίξουν τήν ἄποψή τους σ' ἓνα ἀκροατήριο, πού θά εἶχε διαβάσει δέκα, τουλάχιστον, ποιήματα τοῦ Σκαρίμπα. Ἄν ὄχι, γιατί τά γράφουν στό σχολικό βοήθημα;

Τό δεύτερο εἶναι: ποιά ἐντύπωση ἀποκόμισαν οἱ ἴδιοι ἀπό τήν ἀνάγνωση τοῦ ποιήματος, πρίν ἀκόμη διαβάσουν τό «Βιβλίο εκπαιδευτικοῦ»;

Νά πιστέψει κανείς, λόγου χάρι, ὅτι καί οἱ τρεῖς συναντώντας τίς λέξεις δάσα, φλετράει, σπαρά αἰσθάνθηκαν ἄμέσως ὅτι ὁ Σκαρίμπας τίς χρησιμοποιεῖ –κλεί-

νοντας σκερτσόζικα τό μάτι στόν ἀναγνώστη- γιά νά ἐμπαίξει τίς ὑπερβολές τῶν δημοτικιστῶν ποιητῶν; Ἀλλά τότε τί θά ἀπαντοῦσαν, ἂν βρισκόταν κάποιος μαθητής καί ρωτοῦσε τί παρωδεῖται μέ τό στίχο

– φωτιά π' ἀνεβαίνει ἀπ' τά δάσα, ἀπ' τά ὄρη –

τοῦ ποιήματος «Τό καράβι» καί τί μέ τό *φλετούραε* τοῦ διηγήματος «Σκλάβος στή Χαλκίδα»; Θά τολμοῦσαν νά συντάξουν ἓνα μελέτημα ὅπου, προσάγοντας τά ἀναγκαῖα στοιχεῖα, νά ὑποστηρίξουν τή σκωπτική χρήση αὐτῶν τῶν λέξεων; Ἄν ὄχι, γιατί παραπλανοῦν τούς μαθητές τῆς Γ' Γυμνασίου;

Τρίτο: σέ ποιό ἄλλο ποίημα τοῦ Σκαρίμπα ἔχουμε παρωδία μιᾶς ποιητικῆς σχολῆς ἢ νοοτροπίας; Καί ἂν δέν ὑπάρχει ἄλλο δείγμα, πῶς κατ' ἐξαίρεση ἡ «Οὐλαλούμ», ποίημα πού δέν ἀποκλίνει ἀπό τό κλίμα καί τούς ποιητικούς τρόπους τοῦ Σκαρίμπα, πρέπει νά λάβει τέτοια στάμπα;

Τέταρτο: εἶναι βέβαιοι οἱ τρεῖς ἀναλυτές ὅτι ἡ «διάστικτη» ἢ «διακεκομμένη» γραμμή –αὐτά πού ἡ παλιά γλώσσα ἔλεγε «ἀποσιωπητικά»– εἶναι ἐνδεικτικό σημάδι τῆς ἀποσπασματικότητας τοῦ ποιήματος (παρωδικῆς ἢ ὄχι); Ἀλλά τότε τί γίνεται μέ τήν ἴδια «διάστικτη» γραμμή στα ποιήματα «Χαλκίδα», «Τό μοντέλλο», «Εὐθανασία» τῆς συλλογῆς *Οὐλαλούμ*, «Ὁ σταθμάρχης», «Τό πορτραῖτο τῆς Ἑλίζε Μαίηλυ», «Ἄγγελος ἐφάνη μοι» τῶν *Ἐαύληδων*, «Ὁ πιερόττος», «Ὑπό μάσκαν», «Καί ἄφες ἡμῖν», «Ἐμβατήριο γαμήλιο» καί «Οἱ σταυροί» τῶν *Βοῖδάγγελων*². Μπαίνουν ὅλα, μαζί μέ τή δύστυχη «Οὐλαλούμ», στό ἴδιο τσουβάλι τῆς ἀποσπασματικότητας; Ἄν ὄχι, γιατί τά τρία σχολικά βοηθήματα στραβομαθαίνουν στά τριτάκια τοῦ Γυμνασίου τή σημασία τῶν ἀποσιωπητικῶν;

Δέν εἶναι δύσκολο νά συνεχίσω τίς ἐρωτήσεις αὐτοῦ τοῦ εἵδους. Ἡ πρόθεσή μου ὅμως δέν εἶναι νά στριμώξω στή γωνία τούς συντάκτες τῶν σχολικῶν βοηθημάτων καί νά δείξω τήν ἐντός (σκαριμπικῆς) ἔδρας ὑπεροχή μου. Ἐκεῖνο πού μέ νοιάζει πολύ νά μάθω εἶναι ἂν, προτοῦ πιάσουν τό μολύβι γιά ν' ἀναλύσουν τήν «Οὐλαλούμ», εἶχαν νιώσει ἔστω καί λίγη ἔλξη γιά τό ποίημα.

Δέν τό ἀποκλείω καθόλου. Τότε ὅμως γιατί δέν ἄφησαν νά φανεῖ στό κείμενό τους τό ἀποτύπωμα τῆς προσωπικῆς τους

ἐπαφῆς μέ τό ποίημα, ἀλλά προτίμησαν νά αντιγράψουν τήν «Ἐνδεικτική ἐρμηνευτική προσέγγιση» τοῦ ἐπίσημου «Βιβλίου ἐκπαιδευτικοῦ»; Ἐκεῖνη, ἐπιτέλους, ἀνεξάρτητα ἀπό τά ὅποια σφάλματά της, δέν ἀπευθύνεται σέ ἀνύποπτα καί ἀνυπεράσπιστα δεκαπεντάχρονα τριτάκια, ἀλλά σέ φιλόλογους, π ο ὗ ἔ χ ο υ ν κ ά - θ ε δ ι κ α ῖ ω μ α ν ά τ ῆ ν ἀ π ο ρ ρ ῖ ψ ο υ ν. Καί πρὸς τί ὅμως τό μπουκωμα τῶν παιδιῶν μέ ὅλη αὐτή τή Θεωρία Λογοτεχνίας, ἀκόμα κι ἂν δέν ἦταν ἀστοχημένη;

Θά ἦμουν ἐντελῶς ἀπελπισμένος, ἂν σέ ἓνα τέταρτο σχολικό βοήθημα δέν ἔβλεπα λιγάκι φῶς:

Ὁ Σκαρίμπα φαίνεται πῶς δανεῖζεται τήν ιδέα ἀπό τόν Πόε, τήν οποία, ὅμως, μεταφέρει στά νερά του Ευρίπου ὅπου ἡ παλίρροια διαδίδεται πῶς επηρεάζει τήν ψυχική καί πνευματική ισορροπία τῶν κατοίκων. Κάτι που τον ἔχει ἀπασχολήσει στό ἔργο του. Εκεί, λοιπόν, στήνει τό ἐλληνικό σκηνικό γιά νά περιμένει ἢ προσποιεῖται πῶς περιμένει τή δική του φανταστική υπαρκτή ἢ ἀνύπαρκτη ἀγαπημένη. Τή δική του «Οὐλαλούμ» τήν προσφωνεῖ «Κυρά», ὅπως ἀρμόζει στήν ιδανική ἀγαπημένη του.

Περισσότερο φέγγουν ἐτοῦτα:

Ὁ τόνος τῆς τελευταίας στροφῆς εἶναι τρυφερός, αυτοκριτικός, δείχνει ὅλη τήν ἀγάπη του ποιητή γιά τήν ιδανική του ἀγαπημένη, που νομίζει πῶς δεν ἦρθε, ἀλλά αὐτή εἶναι ἐκεῖ μαζί του στα σκοτεινά καί στα δύσκολα. Ἀλλιῶς, ὁ ποιητής δεν τήν ἀποχωρίζεται ποτέ, ἀφού τῆς μιλάει ἀκόμα κι ὅταν ἐκεῖνη ἀπουσιάζει, κι ἀκούει τα βήματά του διπλά.

Μέ ἐνοχλεῖ τό «αυτοκριτικός», ἀλλά ἡ ἐνόχληση ἔχει μεγάλο ἀντίβαρο τίς δυό ἢ δυόμισι τελευταῖες ἀράδες.

Γιά νά πεισθοῦν οἱ συντάκτες τῶν τριῶν πρώτων βοηθημάτων ὅτι ἡ «Οὐλαλούμ» εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπό ὅσα τῆς ἀποδίδουν –παρωδική χροιά, ἀποσπασματικότητα, μομφή τῶν ὑπερβολῶν τοῦ δημοτικισμοῦ– παραθέτω τήν ἀρχική μορφή τῆς:

Ἀπόψε ἦμουν σάν νά Σέ περίμενα.

Ἐστόλιζα τήν κάμαρά μου, συχνόβγαινα –νά Σέ καλοδεχτῶ– στή πόρτα.

Μά Σὺ δέν φαίνουσαν.

Μόνο πού κύταζα περίγυρά μου ἀσυναίσθητα, σάν κάποιος νά στέκονταν ξωπίσω μου.

Μ' ἔπαιρνε τότε τό παράπονο κι' ἔκανα κουράγιο τῆς ψυχῆς μου, μέ τό νά ἐτοι-

μάζω ὅλο τή καρέκλα Σου.
Θάρθη τό δίχως ἄλλο σήμερα ἔλεγα
ἀφοῦ τό μάτι μου σπαράζει κι' ἄρχισα
κι' ὅλας (νοερὰ) μαζί Σου τή κουβέντα.
Σάν νά σέ εἶχα πρόσωπο μέ πρόσωπο
Σοῦ μίλαγα, σάν νά σέ κρατοῦσα ἀπό
τό χέρι. Πῶς βυθιζόμουν στή κουβέντα
Σου

– ...Πῶς μοῦχες πολὺ ἀργήσει. Πῶς μέ τό «μπά!» τώρα θά μείνη ὁ κόσμος, πού μ' ἔλεγε τρελλό γιὰ τήν ἀγάπη Σου. Ἀχ ναί, τώρα πούμαστ' οἱ δυό μας ἄς τό μάθης! Ἦρθαν στιγμές πού ἄρχισα κι' ἐγὼ νά ἀμφιβάλλω ἂν ὑπάρχεις. Μὴν ἦσουν γέννημα τῆς φαντασίας φοβήθηκα. Μὴν ἦσουν ὄνειρο τῆς παράφορης ψυχῆς μου... -

Ὅμως δέν ἦρθες.

Κι' ἐγὼ ἐσώπαινα.

Ἐσώπαινα σταυρώνοντας –σάν μπρὸς στήν αἰωνιότη– τὰ χεράκια μου.

Ἐσφιγγα Κύριε τὰ χεῖλή μου, μπρὸς στή σιγή το' ἀπαντοχῆς Σου.

Ἐνύχτωσε καί κίνησα γυρεύοντάς Σου.

Μέσ' στό σκοτάδι ἀντήχησαν διπλά τὰ βήματά μου, σάν κάποιος νά μ' ἀκολουθοῦσε καταπόδι.

Τόσο πολὺ μέ ἀγάπησες, ὥστε ὅπου ἐσκόνταφτα, ἐνοιωθα καί Σέ μαζί μου νά σκοντάφτης.

Καθὼς στεκόμουν, ἐστέκοσαν.³

Σκεφτόμουν νά ὑποβάλω στοὺς συναδέλφους συντάκτες τῶν ἐγχειριδίων ἓνα ἀκόμη ἐρώτημα, σχετικό αὐτῇ τῇ φορὰ μέ τόν Πῶργο Θέμελη. Ἀλλά θά μᾶς πῆγαινε μακριά. Κάποτε ὅμως θά ἔλθει ἡ ὥρα του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κρίνω ὅτι δέν ὑπάρχει λόγος νά ἀναφέρω ὀνόματα συντακτῶν καί ἐκδοτικῶν οἰκῶν.

2. Προσθέτω ἀπὸ τή συγκεντρωτική ἐκδοση *Ἀπαντες στίχοι* τὰ ποιήματα «Ἀνταπόκριση» καί «Τό πάθημα», ἀφήνοντας ἔξω τὰ ἄχαρα «ἐλευθεροστιχίτικα».

3. Δημοσιεύτηκε στόν *Εὐριπο* τῆς Χαλκίδας (28.11.1931) καί ἀνήκει στή σειρά «Οἱ σφυγμοὶ τῆς σιγῆς μου». Ἀναδημοσιεύεται στό βιβλίο τῆς Σούλας Παπαγεωργοπούλου-Ἰωαννίδη, *Ἀνέκδοτα καί ἀθησαύριστα κείμενα τοῦ Γιάννη Σκαρίμπα*, Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Χαλκίδας, Χαλκίδα 1995.

Η ελληνική κληρονομιά στην Ευρώπη

Νάσια Ιακωβάκη, *Ευρώπη μέσω Ελλάδας. Μια καμπή στην ευρωπαϊκή αυτοσυνείδηση. 17ος-18ος αι., Εστία, Αθήνα, 2006*

Η ιστορικός Νάσια Ιακωβάκη επιχειρεί να διερευνήσει την πορεία προς την ευρωπαϊκή αυτοσυνείδηση και την «ταυτότητα» της Ευρώπης, μέσα από την προσέγγιση δύο παράλληλων φαινομένων, που είναι η έννοια της Ευρώπης και η σχέση της Ευρώπης με την «ελληνική κληρονομιά». Η σχέση αυτή μάλιστα, κατά την συγγραφέα, που είναι φαινόμενο του 17ου και 18ου αιώνα, δείχνει να αμφισβητείται στα τέλη του 20ού αιώνα.

Η σχέση Ευρώπης – Ελλάδας αντιμετωπίζεται, σύμφωνα με όσα λέει η συγγραφέας, μέσα από την «ιστοριοποίηση» των δύο πόλων ενόψει του αιτήματος για μια νέα ιστορία για την Ευρώπη, που να υπερβαίνει «τους περιορισμούς των εθνικών ιστοριών». Είναι γεγονός πως η σύνδεση της ευρωπαϊκής αυτοσυνείδησης με την «ανακάλυψη της Ελλάδας» είναι μια θέση αδιαμφισβήτητη. Όμως, ανακύπτουν από το βιβλίο της Ιακωβάκη τρία ζητήματα, για τα οποία θα πρέπει να γίνουν κάποιες παρατηρήσεις: 1) οι μεθοδολογικές συνέπειες της προσέγγισης της έννοιας «Ευρώπη», 2) το ζήτημα της «ανάδυσης της Ελλάδας κατά τον 17ο και 18ο αιώνα και 3) οι σχέσεις του Διαφωτισμού με την «αρχαία ελληνική κληρονομιά».

Αλλά, πριν μπούμε στα ζητήματα αυτά, ας υπενθυμίσουμε εν τάχει το ιστορικό πλαίσιο, το οποίο μάλλον δεν έχει την απαιτούμενη βαρύτητα στην έρευνα της κας Ιακωβάκη. Είναι σαφές ότι η εποχή του Διαφωτισμού είναι περισσότερο μια εποχή διχασμού στο εσωτερικό του ευρωπαϊκού κόσμου, παρά μια εποχή ενοποίησης. Η αποσύνθεση εξάλλου της ευρωπαϊκής φεουδαρχίας – μια μακρά πορεία ανατροπής των ενοποιητικών στοιχείων της μεσαιωνικής Δύσης – κορυφώνεται στην εποχή του Διαφωτισμού. Η κορύφωση αυτή του εσωτερικού διχασμού της Ευρώπης πήρε τη μορφή των Ναπολεόντιων Πολέμων και κατέληξε στη γέννηση του σύγχρονου εθνικισμού, τον οποίο νομιμοποιεί το Συνέδριο της Βιέννης το 1814.

Παράλληλα δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι η πολιτική φιλοσοφία του Διαφωτισμού ήταν οικουμενικής τάξεως και όχι αποκλειστικά ευρωπαϊκής, με κορυφαία εκδήλωσή της μάλιστα την αμερικανική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το ερώτημα, λοιπόν, είναι πόθεν προκύπτει και σε ποια ιστορικά συμφραζόμενα τοποθετείται η έννοια «Ευρώπη».

Ας δούμε τι λέει επ' αυτού η Ιακωβάκη: «Η Ευρώπη ως ταυτότητα μιας ξεχωριστής κουλτούρας και εποχής δεν ήταν πάντα εκεί, ούτε οι ευρωπαίοι» (σ. 24). Όμως εδώ συγχέονται δύο ξεχωριστές έννοιες, η ταυτότητα και η ενότητα, που είναι δύο εντελώς διαφορετικά πράγματα. Η ταυτό-

τητα είναι μέρος της ενότητας, όπως είναι το μέρος για το όλον. Η Ευρώπη λοιπόν δεν είναι ταυτότητα, αλλά ενότητα. Είναι το «κοινόν» που συνδέει επί μέρους λαούς και χώρες. Η Ευρώπη λοιπόν δεν είναι ατομική πραγματικότητα, αλλά καθολική και μόνον ως όλον μπορεί να την δει κανείς, μη αγνοώντας φυσικά τα μέρη. Το ερώτημα που τίθεται συναφώς είναι τούτο: από πότε «είναι εκεί» η Ευρώπη ως πραγματικότητα;

Λέει η συγγραφέας: «Η έννοια της Ευρώπης ως συλλογικής συνείδησης δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως απόκτηση συνείδησης, ως αντανάκλαση μιας πραγματικότητας, δηλαδή ως συνειδητοποίηση αυτού που πραγματικά ήδη ήταν» (σ.33). Βλέπουμε εδώ ότι η συγγραφέας δεν ενδιαφέρεται για την Ευρώπη ως πραγματικότητα, αλλά ως έννοια και μάλιστα ως έννοια που δεν είναι «αντανάκλαση μιας πραγματικότητας».

Ας συνεχίσουμε την ανάγνωση: «Η έννοια της Ευρώπης ως κυρίαρχου αυτοπροσδιορισμού υπήρξε χρήσιμη και ανθεκτική επιλογή. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η επινόηση της Ευρώπης συντελείται για να απαντήσει στο πρόβλημα της ευρωπαϊκής κυριαρχίας. Η Ευρώπη δεν είναι δεδομένη, αδρανής κατηγορία, δεν εκπροσωπεί μια παγιωμένη ιστορική οντότητα». Και κάπως έτσι φτάνουμε στην τελική εκκαθάριση: «Η κατανόηση αφορά την ιστορική υπόσταση της έννοιας, όχι του πράγματος Ευρώπη».

Είναι προφανές ότι η συγγραφέας αρνείται τη σχέση που υφίσταται ανάμεσα στη σκέψη και στα πράγματα ή, διαφορετικά, αρνείται την επίδραση του γνωστικού αντικειμένου πάνω στο γνωρίζον υποκείμενο, που εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα της ανθρώπινης γνώσης. Όπως γίνεται σαφές από τα παραθέματα, η συγγραφέας δεν αντιμετωπίζει την Ευρώπη ως αντικειμενική πραγματικότητα, στην οποία συνυφαίνονται η γεωγραφική ενότητα και η ενότητα του πολιτισμού, αλλά ως ιστορική κατηγορία, ως «έννοια», που δεν αντανάκλα την πραγματικότητα.

Μας τονίζει λοιπόν η συγγραφέας ότι η Ευρώπη δεν είναι μία αδρανής κατηγορία, αλλά μία «επινόηση», θέλοντας μ' αυτόν τον τρόπο να επισημάνει ότι αφενός πρόκειται για μία έννοια εν χρόνω, σχετική και όχι απόλυτη, άχρονη και αιώνια. Και αφετέρου ότι δεν υπάρχει στην αντικειμενική εξωτερική πραγματικότητα, αλλά στο μυαλό αυτών που την επινόησαν.

Η αντιμετώπιση, όμως, της Ευρώπης ως έννοιας απογυμνωμένης από όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την πραγματικότητά της, οδηγεί ακριβώς σ' αυτό που ήθελε να αποφύγει η συγγραφέας: στην αδρανοποίηση, την αχρονικότητα και την μετατροπή της εν τέλει σε «καθαρή» έννοια, δηλαδή άχρονη. Η Ιακωβάκη καταλήγει να δίνει την ιστορία μιας έννοιας αποκομμένης από την ιστορία του πράγματος, με αποτέλεσμα η έννοια Ευρώπη να ίσταται μετέωρη, στο μυα-

λό κάποιων «φωτισμένων» ευρωπαίων –τι γίνεται με τους υπόλοιπους;– χωρίς πραγματική ύπαρξη. Αποτέλεσμα αυτής της γνωστικής διαδικασίας, που διασπά την υφιστάμενη σχέση ανάμεσα στη σκέψη και τα πράγματα, είναι ότι αυτή η αποστειρωμένη έννοια, εκ των υστέρων, θα επιβληθεί άνωθεν και χωρίς την απαραίτητη δικαιολόγηση στις επί μέρους πραγματικότητες. Με άλλα λόγια, η συγγραφέας, μέσα από αυτήν τη διερεύνηση της έννοιας της Ευρώπης, επιχειρεί να επιβάλει στο πράγμα «Ευρώπη» μία έννοια κατασκευασμένη, αρνούμενη την επίδραση της πραγματικότητας στη διαμόρφωση της έννοιας, δηλαδή αρνούμενη την αντικειμενική ύπαρξη του γνωστικού αντικειμένου και την επίδρασή του στη γνωστική διαδικασία.

Όμως, αυτή η έννοια της «Ευρώπης» δεν παρουσιάζει κανένα απολύτως ενδιαφέρον και δεν έχει τίποτα να προσφέρει στην ιστορική έρευνα, μεταπίπτοντας στο επίπεδο της «γνώμης». Πρόκειται ασφαλώς για τον ελληνικό απόηχο μιας γνωσιολογίας νομιναλιστικής, της οποίας το βασικό χαρακτηριστικό είναι η απόρριψη της πραγματικότητας των καθολικών εννοιών, αφού τις θεωρεί απλές επινοήσεις, δηλαδή κατασκευές με αποκλειστικά νοητικό χαρακτήρα.

Όμως η Ευρώπη ήταν εκεί, στη θέση της, πολύ πριν η συγγραφέας ανακαλύψει την έννοιά της. Ήταν εκεί όταν η ρωμαϊκή αυτοκρατορία χωρίστηκε σε δυτική και ανατολική, στην καρολίγγεια περίοδο και σε όλο τον χριστιανικό μεσαίωνα. Και ήταν εκεί, όταν με την γρηγοριανή μεταρρύθμιση τον 11ο αιώνα διαμορφώθηκε ο λατινικός καθολικισμός, ο οποίος οδήγησε στο Σχίσμα και τις σταυροφορίες. Η Ευρώπη λοιπόν ήταν εκεί ως χριστιανική πολιτεία οικουμενική, και στη δυτική και στην ανατολική της εκδοχή. Ήταν μια Ευρώπη που είχε τη βούληση να συμπεριλάβει στο εσωτερικό της το σύνολο των κατοίκων της –ειδικότερα στον ύστερο μεσαίωνα–, όταν η Εκκλησία υιοθετεί τον χριστιανικό ανθρωπισμό, βάσει του χριστολογικού προτύπου.

Επιπλέον η Ευρώπη ήταν εκεί ως χριστιανικό κράτος, το κράτος του Θεοδοσίου ή του Καρλομάγνου, υποταγμένο στους νόμους της χριστιανικής δικαιοσύνης και το παράδειγμα του Ευαγγελίου. Ήταν μια χριστιανοσύνη που απλώθηκε στη γεωγραφική και πολιτισμική περιοχή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, που πίστεψε ότι ανακάλυψε την ανθρωπότητα και πραγματοποίησε στη γη την «Πολιτεία του Θεού». Η παποσύνη, στηριγμένη στην αντίληψη μιας ρωμαιοκεντρικής δυτικής χριστιανοσύνης, ήταν ο βασικός πόλος αυτής της Ευρώπης. Ο άλλος ήταν η αυτοκρατορία. Παποσύνη και αυτοκρατορία, στο τέλος του Μεσαίωνα, αλληλοεξουδετερώθηκαν, αφήνοντας τον χώρο ελεύθερο για την ανάδειξη των τοπικών κρατών, τα οποία στηρίχθηκαν στην αναγέννηση του ρωμαϊκού δικαίου. Αν υπάρχει επομένως μια εποχή αποδυνάμωσης της ευρωπαϊκής αυτοσυνείδησης, αυτή είναι η περίοδος του 18ου αιώνα, η περίοδος του Διαφωτισμού, όπου η Ευρώπη χάνει την ενότητά της και οδηγείται στην πραγματικότητα των εθνικών κρατών. Τα ξεχωριστά έθνη και όχι η Ευρώπη είναι πλέον στο προσκήνιο της ιστορίας.

Ας υπενθυμίσουμε λοιπόν το προφανές: Η χριστιανοσύνη δεν είναι η ανταγωνίστρια της Ευρώπης, όπως δηλώνει η

συγγραφέας. Η πολιτιστική ταυτότητα της Ευρώπης δεν είναι προϊόν κάποιας αποδυνάμωσης του χριστιανικού της χαρακτήρα κατά τον 18ο αιώνα, αλλά αντίθετα έχει βάση εκκλησιαστική και θεολογική. Η Ευρώπη, κυριολεκτικά, είναι δημιούργημα της χριστιανοσύνης και δεν αρθρώθηκε ως πολιτισμός ενάντια στην Εκκλησία, αλλά μέσω της Εκκλησίας.

Το δεύτερο ζήτημα είναι η «ανακάλυψη» της Ελλάδας από τους ευρωπαίους, την οποία η Ιακωβάκη τοποθετεί και αυτή στον 18ο αιώνα, παρόλο που αποδέχεται το γεγονός ότι το σχήμα μετάδοσης των γραμμάτων (*translatio studii*) κυκλοφορεί από τον 12ο αιώνα και διαχέεται από τους Έλληνες στους Ρωμαίους και τους Φράγκους. Αλλά αυτή η μανία των σύγχρονων ελλήνων ιστορικών να μετατρέπουν τον 18ο αιώνα σε πηγή ολόκληρης της ανθρώπινης ιστορίας, σε ένα μαγικό λυχνάρι του Αλαντίν που παράγει ιστορία, είναι μάλλον εντελώς ατελέσφορη.

Λέει η Ιακωβάκη: Η εγκαθίδρυση των ελληνικών σπουδών πρώτα στις ιταλικές πόλεις και αργότερα, ακολουθώντας το δρομολόγιο της Αναγέννησης, στα πέραν των Άλπεων πνευματικά κέντρα, η συγκρότηση δηλαδή στον Βορά από τον 16ο αιώνα και εξής ισχυρών πανεπιστημιακών πόλων τέτοιων σπουδών, αποτελεί καινοτομία σε σύγκριση με τους παρελθόντες αιώνες. Το ρεύμα υπέρ των αρχαίων, από τον 14ο έως τον 16ο αιώνα, αφορά την συγκομιδή, τη μετάφραση και την έκδοση των αρχαίων ελληνικών χειρογράφων.

Όμως τα πράγματα δεν είναι καθόλου έτσι. Ο 15ος και ο 16ος αιώνας στρέφονται προς τη λατινική φιλολογία και μέσω αυτής έρχονται σε επαφή με τις ελληνιστικές φιλοσοφίες. Ωστόσο έχουν προηγηθεί πολλά στάδια επιστροφής στην αρχαιότητα, ήδη από τον 6ο αιώνα με τον Βοήθιο και τις μεταφράσεις του, τον Σκώτο Εριγένη στον 9ο αιώνα, που μεταφράζει νεοπλατωνικά έργα, τους άραβες αριστοτελικούς που μεταφράζουν Αριστοτέλη, καθώς και την αναγέννηση του ρωμαϊκού δικαίου κατά τον 11ο αιώνα. Αυτή λαμβάνει χώρα στη Νομική Σχολή της Μπολόνια, με την εισαγωγή του *Corpus Juris Civilis* του Ιουστινιανού. Οι επιστροφές στην αρχαιότητα συνεχίζονται τον 12ο αιώνα στην σχολή της Chartres, μια διαδικασία που κορυφώνεται τον 13ο αιώνα στο Πανεπιστήμιο των Παρισίων, το οποίο έχει πλέον τα πρωτεία της πνευματικής ζωής και καθίσταται το πνευματικό κέντρο της αυθεντικής αναγέννησης του 13ου αιώνα, μέσω της ανακάλυψης της αρχαίας κληρονομιάς και συγκεκριμένα μέσω της εισόδου του Αριστοτέλη στο πρόγραμμα σπουδών.

Επρόκειτο για μια ενεργή πνευματική αφομοίωση της αρχαίας ελληνικής σκέψης και κυρίως του Αριστοτέλη, η οποία εκφράστηκε στην σχολαστική φιλοσοφία. Το 1255 όλα τα έργα του Αριστοτέλη έχουν ήδη μεταφραστεί και διδάσκονται στο Πανεπιστήμιο των Παρισίων και έτσι ένας πλήρης κύκλος διδασκαλίας της φιλοσοφίας αρχίζει. Εκεί λοιπόν, στο Παρίσι, συντελείται το *transitus* του ελληνισμού στον χριστιανισμό, σύμφωνα με την έκφραση του Chenu.

Έτσι, ο ελληνικός προσανατολισμός της Αναγέννησης του 15ου και 16ου αιώνα είναι ένας μύθος της νεότερης ιστοριογραφίας, καθώς ο προσανατολισμός αυτός έχει συντελεστεί, όπως είπαμε, στη Σχολή των Παρισίων, στη Σχολή

των Τεχνών και στη Σχολή Θεολογίας. Η επιστροφή τέλος στη ρωμαϊκή κληρονομιά δεν είναι χαρακτηριστικό της Αναγέννησης του 16ου αιώνα, αλλά πολύ προγενέστερη. Με άλλα λόγια, η ανακάλυψη της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης δεν είναι φαινόμενο της ουμανιστικής αναγέννησης, αλλά της μεσαιωνικής.

Η ίδια η διάκριση αρχαίοι (antiqui) και «νεότεροι» (moderni) ξεκινά από τον 12ο αιώνα. Δεν τίθεται λοιπόν θέμα σύγκρισης ανάμεσα στους νεότερους της Αναγέννησης, που επικαλούνται τους antiqui και τους μεσαιωνικούς ανθρωπιστές που κάνουν το ίδιο. Στην πραγματικότητα, πρόκειται αρχικά για ένα ενιαίο πνευματικό κίνημα. Και οι μεν και οι δε επιστρέφουν στην αρχαία Ελλάδα, αλλά με διαφορετικό τρόπο και για διαφορετικό σκοπό. Θα πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι η συγγραφέας μιλάει για τα πέραν των Άλπεων πνευματικά κέντρα με μεγάλη ασάφεια. Αυτό δεν πρέπει να ξαφνιάζει, αφού μια ματιά στη βιβλιογραφία, μας δείχνει ότι είναι κατά 99% αγγλοσαξωνική.

Έτσι λοιπόν, μπορούμε να πούμε ότι η ανακάλυψη της Ελλάδας από την Ευρώπη δεν έγινε τον 18ο αιώνα, αλλά πολύ νωρίτερα. Έγινε κατά τον 11ο-13ο αιώνα και δεν είναι καθόλου επινόηση, ούτε προϊόν πρόσληψης της Ευρώπης του 18ου αιώνα, αλλά πραγματικότητα. Όλα αυτά βεβαίως είναι πασίγνωστα στους μεσαιωνολόγους και είναι απορίας άξιον πως οι σύγχρονοι έλληνες ιστορικοί τα αγνοούν. Μπορούμε εδώ να υποθέσουμε ότι η εμμονή στο λεγόμενο σχήμα Δημαρά για τον ευρωπαϊκό και νεοελληνικό Διαφωτισμό έχει εγκλωβίσει τους νέους ερευνητές σε κλισέ που δεν έχουν καμία απολύτως εγκυρότητα. Η ευρωπαϊκή νεωτερικότητα δεν αρχίζει φυσικά τον 18ο αιώνα, ούτε η ευρωπαϊκή ιστορία των ιδεών αρχίζει με τον Διαφωτισμό, όπως λανθασμένα φαίνεται να πιστεύει η Ιακωβάκη. Οι απόψεις αυτές, που έλκουν την καταγωγή τους από την γνώση των ιστορικών δεδομένων του 18ου αιώνα, έχουν την τάση να προσαρμόζουν την ιστορική εξέλιξη στο εύρος των δικών τους αντιληπτικών ικανοτήτων.

Το αποκορύφωμα αυτών των εμμονών είναι η αναγωγή του περιηγητισμού σε απόλυτη ιστορική πηγή για την ιστορία των ιδεών, την ιστορία της φιλοσοφίας. Και εδώ οι επίγονοι του Κ. Θ. Δημαρά επαναπαύονται στην απλοϊκή πεποίθησή τους πως οι ευρωπαίοι περιηγητές πραγματοποιούν την επαναανακάλυψη της αρχαίας Ελλάδας και της πνευματικής της κληρονομιάς. Πλην όμως οι ευρωπαίοι περιηγητές δεν ήταν σε θέση φυσικά να ανακαλύψουν κάτι εκ του μηδενός. Λόγιοι, καλλιτέχνες και διπλωμάτες, ενός μέσου επιπέδου συνήθως, οδηγούνται από το πνεύμα μιας αρχαιολατρίας που έχει ήδη συντλεστεί, που ήδη έχουν οι ίδιοι διδαχθεί στα πανεπιστήμιά τους και είναι από αιώνες κτήμα του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Αλλά ποια ακριβώς είναι η σχέση του 18ου αιώνα με την αρχαιότητα; Ποια είναι η στάση του Διαφωτισμού απέναντι στον ελληνορωμαϊκό κόσμο; Κατ' αρχήν η ίδια η συγγραφέας επισημαίνει σωστά ότι ο Διαφωτισμός, ως κίνημα ιδεών, δεν τοποθετεί στις προτεραιότητές του τον αρχαίο κόσμο και ο ίδιος ο Βολταίρος στην παγκόσμια ιστορία του προσπερνά την αρχαιότητα. Ο Χιουμ μας λέει ότι η ανθρωπότη-

τα επιτέλους έχει αποτινάξει το ζυγό της περιπατητικής φιλοσοφίας. Παρά τις παραδοχές της αυτές, η συγγραφέας δεν δείχνει να είναι σε θέση να εκτιμήσει τα στοιχεία που η ίδια παραθέτει και μιλάει για εύνοια προς την Ελλάδα στον 18ο αιώνα, που οφείλεται στο κοινό υπόστρωμα της εποχής! Ταυτόχρονα επισημαίνει ότι ο 18ος αιώνας δεν είναι προνομιακά ο αιώνας του Διαφωτισμού και πρέπει να αποδεσμεύσουμε τον αιώνα αυτόν από τον ασφυκτικό του εναγκαλισμό με τον Διαφωτισμό. Οπότε γεννιούνται τα ερωτήματα: Ποιος επιτέλους είναι ο αιώνας του Διαφωτισμού; Τι σημαίνει το κοινό υπόστρωμα της εποχής; Και ποιο τέλος πάντων είναι το σύμπλεγμα των ιδεών του 18ου αιώνα; Η επίκληση από τον Χιουμ των ελληνικών πόλεων-κρατών, ενόψει μιας ενδυνάμωσης της πολιτειακής κρατικής οργάνωσης, είναι αρκετή για να εγκαθιδρύσει σχέση συγγένειας ή συνέχειας της αρχαίας Ελλάδας με τον Διαφωτισμό;

Η συγγραφέας δεν έχει απαντήσεις σ' αυτά τα ερωτήματα, διότι αν και ερωτά κείμενα, εν τούτοις δεν ερωτά τα κείμενα που πρέπει. Παρόλες τις προσπάθειές της να εντοπίσει παντού την επανερμηνεία της αρχαιότητας, δεν τα κατάφερε, διότι επί της ουσίας ο Διαφωτισμός και όλη η νεωτερική σκέψη δεν θεμελιώθηκαν πάνω σε μια επανερμηνεία της αρχαιότητας, αλλά στην εν ευρεία εννοία ανατροπή της. Το ουμανιστικό κίνημα του Διαφωτισμού θεμελιώθηκε στον ατομικισμό, δηλαδή στην μεταφυσική της ατομικής υπόστασης, με παράλληλη υπερέξαρση της βούλησης, της προσωπικής ελευθερίας και της ατομικής πρωτοβουλίας. Αυτός ο ατομικισμός, στηριγμένος στη συγκρότηση μιας εμπειριστικής γνωσιοθεωρίας, στράφηκε στην υπηρεσία της κοινωνικής ζωής, στο αίτημα της ατομικής ελευθερίας. Σ' αυτή τη νέα εποχή λοιπόν, η γνώση έγινε όργανο της *vita activa*, ενώ μόνο το άτομο πλέον γίνεται αντικείμενο της επιστημονικής γνώσης.

Πρόκειται για μια φιλοσοφία που απορρίπτει τη φύση και την φυσική τάξη και τοποθετεί τον άνθρωπο πάνω από την υπόλοιπη φύση. Ο άνθρωπος δεν υπόκειται πλέον στην φύση, αλλά την ηγεμονεύει, χωρίζεται από τον κόσμο και τον κυβερνά. Έτσι, ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας του Διαφωτισμού, ο προσανατολισμός του προς τον πρακτικό-κοινωνικό άνθρωπο και ο τονισμός της ηθικοπρακτικής ωφελιμότητας, ενόψει της κοινωνικής-πρακτικής ζωής, μπορούμε να πούμε ότι βρίσκονται στον αντίποδα της αρχαίας και μεσαιωνικής φιλοσοφίας και κοσμοθεώρησης γενικότερα. Κάθε συζήτηση επομένως, περί επανερμηνείας της αρχαιότητας από τον Διαφωτισμό, φαντάζει ως ιστοριογραφικό λάθος.

Κατά συνέπεια, η δόξη εύνοια προς την Ελλάδα στην Ευρώπη του 18ου αιώνα είναι μόνον περιγραφική και εξωτερική και δεν εκφράζει ουσιώδη σχέση με την κλασική Ελλάδα. Περιγραφική εξάλλου είναι και η προσέγγιση του θέματος από την συγγραφέα, η οποία φαίνεται να μην έχει καλή εποπτεία της βιβλιογραφίας και κυρίως της ιστορίας της φιλοσοφίας και της μεσαιωνικής ιστορίας. Αλλά –θα πρέπει να το πούμε αυτό με έμφαση– είναι αδύνατον να μπούμε στην λεγόμενη ιστορία των ιδεών χωρίς επαρκή γνώση της ιστορίας της φιλοσοφίας.

Δημήτρης Υφαντής

του Θάνου Κωνσταντινίδη

«Έφυγε» στις 7 Αυγούστου 2006 ο εξαίρετος ιατρός, νευρολόγος-ψυχίατρος, αγωνιστής και διακεκριμένος κοινωνικός παράγων Δημήτρης Υφαντής, σε ηλικία 84 ετών.

Γεννημένος στην Άνω Μουσούνισσα της Φωκίδας, πατρίδα του Θανάση Διάκου, ήταν αδερφός του Παναγιώτη Υφαντή, του στελέχους του ΚΚΕ, πολιτικού επίτροπου της μεραρχίας Διαμαντή του Δημοκρατικού Στρατού στον Εμφύλιο, και κατόπιν μέλους του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ.

Απόφοιτος του Όγδοου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών, εισάγεται έπειτα από εξετάσεις στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών τον Οκτώβριο 1940.

Από τους πρώτους μήνες της βάρβαρης Κατοχής οργανώνεται στην ΟΚΝΕ.

Στις 28 Οκτωβρίου 1941 συμμετέχει στην κατάθεση στεφανιού από φοιτητές στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη. Η εκδήλωση αντιμετωπίζεται από τους Ιταλούς δυναμικά, με μαχητική παρέμβαση έφιππων караμπινιέρων.

Πρωτοστατεί, με άλλους φοιτητές διάφορων σχολών, σε καταθέσεις στεφανιών στην προτομή του Ξάνθου και στους ανδριάντες του Ρήγα Φεραίου, του Κοραή και του Καποδίστρια.

Η αλυσίδα τολμηρών πρωτοβουλιών κορυφώνεται σε λίγες μέρες με την κατάληψη του κτιρίου στην οδό Ακαδημίας και Σίνα-Μασσαλίας,

όπου στεγάζονταν έδρες και μαθήματα της Ιατρικής Σχολής, όπως το ανατομείο, το ιατροδικαστικό, το νεκροτομείο, η φαρμακολογία.

Από νωρίς το πρωί, ομάδα 60 περίπου φοιτητών εισβάλουν στο κτίριο, διακόπτουν τα μαθήματα, ψάλλουν τον Εθνικό Ύμνο και τραγουδούν πατριωτικά τραγούδια. Κηρύσσεται φοιτητική απεργία. Επικρατεί ατμόσφαιρα έξαρσης, εθνικής περηφάνιας και ενθουσιασμού. Η κυκλοφορία στην οδό Ακαδημίας έχει διακοπεί. Η χαρμόσυνη είδηση μεταδίδεται αστραπιαία σ' όλη την Αθήνα και δημιουργεί ανάταση.

Η κατάληψη κρατά μέχρι το βράδυ. Εμφανίζεται, τότε, ισχυρή αστυνομική δύναμη από ένοπλους και χαφιέδες με πολιτικά.

Επικεφαλής ο διευθυντής της ιταλογερμανόδουλης αστυνομίας Άγγελος Έμπερτ. Κραδαίνοντας απειλητικά περίστροφο, δίνει διαταγή να συλληφθούν 18 φοιτητές ως πρωταίτιοι. Με έντονες διαμαρτυρίες και κραυγές οι φοιτητές αποδοκιμάζουν τον Έμπερτ.

Οι 18 οδηγούνται στη Γενική Ασφάλεια, στα κρατητήρια της οποίας θα παραμείνουν μια βδομάδα. Στο διάστημα αυτό γίνονται έντονες εκδηλώσεις και παμφοιτητική απεργία για την απελευθέρωση των κρατουμένων.

Με το θέμα απασχολείται δύο φορές η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου, σε συνεδρίες της την 11η –μέρα της κατά-

ληψης– και την 22α Νοεμβρίου 1941. Η δεύτερη συνεδρία έχει θέμα μόνον την «πειθαρχική δίωξιν φοιτητών», την οποία ζητούν με έγγραφά τους από τη Σύγκλητο η Αστυνομική Διεύθυνση Αθηνών και η Υποδιοίκηση Γενικής Ασφαλείας. Παραπέμπονται, με πρόταση «οριστικής αποβολής από το Πανεπιστήμιο», εφτά φοιτητές που θεωρήθηκαν πρωταίτιοι και πρώτος ανάμεσά τους ο Δημήτρης Υφαντής. Μεταξύ των άλλων και ο Σταύρος Δρόσος της Νομικής.

Μετά από την απολογία τους, αποσοβήθηκε η επιβολή της ποινής και κηρύχθηκαν αθώοι λόγω αμφισβησιών. Αντίθετη γνώμη, επιμένοντας στην εξοντωτική ποινή, διατύπωσε ο κοσμήτορας της φιλοσοφικής σχολής, ο βυζαντινολόγος Φαίδων Κουκουλές.

Η κατάληψη αυτή του κτιρίου Παλαμά, όπως είναι γνωστό σήμερα, είναι από τις πρώτες πράξεις αντίστασης, ήδη από το 1941, στην κατεχόμενη Ευρώπη.

Ο Δημήτρης Υφαντής από τότε συνεχίζει ασταμάτητα την αντιστασιακή του δράση. Όχι μόνο σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής και ειδικά το καλοκαίρι του 1944, όταν δέχεται ένοπλη επίθεση δύο χαφιέδων που τον πυροβολούν και τον τραυματίζουν σοβαρά στην κοιλιά, αλλά και όταν, μετά τη συμμετοχή του στον Δεκέμβρη, παραμένει για ένα χρόνο στο Μπούλκες και στον Εμφύλιο, στη διάρκεια του οποίου βρίσκεται στην

παράνομία. Συλλαμβάνεται το 1948, βασανίζεται και φυλακίζεται στις φυλακές Αβέρωφ για πέντε χρόνια.

Μετά την αποφυλάκισή του, με εντατική προσπάθεια και μελέτη, παίρνει το πτυχίο Ιατρικής και επιλέγει την ειδικότητα «νευρολόγου-ψυχιάτρου». Παραμένει ως στέλεχος της ενιαίας πανεπιστημιακής κλινικής στο Αιγινήτειο Νοσοκομείο, με διευθυντή τον θρυλικό καθηγητή Ιωάννη Πατρίκιο, του οποίου το πασίγνωστο όνομα από χρόνια έχει ταυτιστεί με τις ψυχικές παθήσεις: «Είσαι για τον Πατρίκιο». Ο δάσκαλός του διακρίνει το ξεχωριστό του ήθος, την υψηλή του νοημοσύνη και τη φροντίδα για τους αρρώστους. Συγγράφει επιστημονικές εργασίες και με την ειδικότητα παίρνει και τον τίτλο του διδάκτορα Ιατρικής εκπονώντας διατριβή με κλινικοεργαστηριακό θέμα «Ο ανόργανος φωσφόρος του εγκεφαλονωτιαίου υγρού επί διαφόρων νευρικών και ψυχικών νόσων». Το 1961 επιμελείται την ελληνική έκδοση από τα ρωσικά μελέτης 390 σελίδων του Υπουργείου Υγείνης της ΕΣΣΔ με τίτλο «Ψυχοθεραπευτική και Ψυχοπροφυλακτική, πρακτική εφαρμογή της θεωρίας του Ι.Π. Παυλώφ».

Με την αποχώρηση από την έδρα του δασκάλου του, του οποίου είχε την ιδιαίτερη εκτίμηση και αγάπη, ιδρύει με τον αλησμόνητο Αγαμέμνονα Νασιάκο την ειδική κλινική «Ειρήνη», που σύντομα θα απο-

κτήσει ξεχωριστό κύρος στους νευροψυχιάτρους, όχι μόνο της πρωτεύουσας. Και το όνομα Δημήτρης Υφαντής καταξιώνεται ανάμεσα στους πρώτους νευροψυχιάτρους των Αθηνών.

Μετά την πτώση της Χούντας, με το επιστημονικό και προσωπικό του κύρος, εκλέγεται πρόεδρος του Πειθαρχικού Συμβουλίου του Ιατρικού Συλλόγου Αθηνών. Χαρακτηριστική η περίπτωση καθηγητή Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών -συνεργάτη της Χούντας, με τη γνωστή «Επιστολή προς Ρουφογάλη»- τιμωρημένου με πρόταση του Υφαντή με την αυστηρότερη ποινή αδείας άσκησης ιατρικού επαγγέλματος, ο οποίος την επομένη ευχαρίστησε τηλεφωνικά τον πρόεδρο για την άψογη διαδικασία.

Συνεχίζοντας την κοινωνική του δράση, μετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο του Δημοτικού Νοσοκομείου «Η Ελπίς», συμβάλλοντας στην εύρυθμη λειτουργία του. Την ίδια εποχή είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΤΣΑΥ.

Πάντοτε κοντά στον λαό, την εργατική τάξη και τα προβλήματά της, στις βουλευτικές εκλογές του 1977 είναι υποψήφιος βουλευτής Φωκίδας του ΚΚΕ. Θυμάμαι με συγκίνηση τη θαυμάσια προεκλογική του ομιλία το βράδυ εκείνο της Κυριακής στην Άμφισσα, με την πληθωρική παρουσία της χωροφυλακής.

Ξεχωριστός ιατρός και άνθρωπος της προσφοράς, παρέχει γενναιοδωρα σε αρρώστους και σε κατατρεγμένους αγωνιστές επιστημονική βοήθεια, υλική και ηθική αρωγή και απέραντη καλοσύνη.

Με την ακριβή σύντροφο της ζωής του Γιώτα Μίχου, μέλος οικογένειας αγωνιστών του ΚΚΕ από τον γειτονικό

Κονιάκο, απόκτησαν έναν γιο, τον Κώστα, εκλεκτό ψυχίατρο και ποιητή. Εκλεκτή ιατρός και η γυναίκα του Κώστα, η Νώτα, μητέρα της Κατερίνας και του Δημητράκη, εγγόνια που λάτρευε ο παππούς τους.

Ο Δημήτρης Υφαντής αγαπούσε με πάθος τον τόπο όπου πρωτοείδε το φως του ήλιου: την Άνω Μουσουνίτσα, την πατρίδα του Θανάση Διάκου, καθώς και τους συντοπίτες του, που του ανταπόδιναν την αγάπη τους. Η Άνω Μουσουνίτσα, σε υψόμετρο 1.100 μ. ήταν γι' αυτόν το κέντρο του κόσμου, ο ομφαλός της Γης.

Παθιασμένη αγάπη είχε και για τα υπερκείμενα απόκρημνα και γοητευτικά Βαρδούσια, στην ψηλότερη κορυφή, τον Κόρακα, 2.495μ., στα οποία είχε ανεβεί 12 φορές. Τις τρεις ολομόναχος!

Αλλά και σε πολλές άλλες κορυφές ψηλών βουνών, όπως ο Όλυμπος, η Γκιώνα, ο Παρνασσός, η Γκαμήλα, το Βελούχι, ο Άθως, η Οίτη, η Ζήρεια, ο Πάρνων, ο Χελμός, το Μαίναλο, αναφέροντας μερικά μόνο.

Ανεξίτηλες κρατούμε με την Ελένη στη μνήμη μας αρκετές κοινές ορειβασίες με τον Δημήτρη, τη Γιώτα και τον Κωστάκη, τον Αγαμέμνονα και τη Μαρία, τον Νίκο, την Ασπασία και τη Μήτση, για την ανάβαση στις κορυφές, αληθινοί «κατακτητές του ανώφελου» κατά τη φράση του Lionel Terray. Και να χαιρόμαστε το βράδυ στο ορειβατικό καταφύγιο τα ωραία τραγούδια της Ρούμελης και ειδικά του Θανάση Διάκου, που ωραία ο Δημήτρης μας τραγουδούσε.

Όπως αλησμόνητα παραμένουν και τα χριστουγεννιάτικα και πασχαλινά γεύματα με τον ασυναγώνιστο οβελία και το κοκορέτσι, έργα των χε-

ριών του. Και τις συζητήσεις μας για τις απανθρωπιές στην Παλαιστίνη, τη Γιουγκοσλαβία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Γκουαντάναμο. Και τις πορείες μας μέχρι την Αμερικανική Πρεσβεία.

Ο Δημήτρης Υφαντής «έφυγε» απρόσμενα στις 7 Αυγούστου. Είμαστε μαζί τις τελευταίες ώρες. Άλλη μια φορά ήταν ο θαυμάσιος άνθρωπος, ο γοητευτικός συζητητής, με το χαμόγελο και το χιούμορ του, ο ενεργός πολίτης, ο ακριβός φίλος, ο λάτρης της Άνω Μουσουνίτσας και των Βαρδουσίων.

Φυσικό ήταν, με την αγάπη για τη γενέτειρα και τη γενναία ψυχή, να έχει για τελευταία του κατοικία το ωραίο χωριό του. Τον συνόδευσαν θρηνώντας οι συγχωριανοί του και πολλοί άλλοι που ήρ-

θαν ειδικά. Μετά τη νεκρώσιμη ακολουθία στο ναό του Σωτήρος, τον αποχαιρέτησαν ο γραμματέας του Νομαρχιακού Συμβουλίου Φωκίδας του ΚΚΕ Ιωσηφίδης, ο αγαπητός του φίλος π. πρύτανης του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών Αλέξανδρος Πουλοβασίλης και ο παλιός συμφοιτητής και συγκρατούμενος τον Νοέμβριο 1941 για την κατάληψη του σημερινού κτιρίου Παλαμά, ο φίλος του ιατρός που γράφει τις γραμμές αυτές.

Τελειώνοντας λέμε: «Η Ρούμελη τη λεβεντιά και ο Μοριάς τη γνώση». Ο Δημήτρης Υφαντής, αυθεντικός Ρουμελιώτης, είχε και τη λεβεντιά και τη γνώση.

Θα σε θυμόμαστε πάντα, Δημήτρη Υφαντή, Μήτσο μας αγαπημένε.

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.),
της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (EFPF) και
της Εθνικής Έταιρσης Ψυχοθεραπείας Ελλάδας (ΕΕΨΕ) (Μέλος της ΕΑΡ)

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ
Όμαδική Ψυχοθεραπεία - Ψυχόγραμμα
Ψυχολογική Αξιολόγηση
Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
Δυναμική της Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες - Έγγραφο

Αθήνα: Γραμματεία του Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.
Ιωάννινα: Γεωργία Μουφοπούλου 26510 75487, Τζένη Τόλη 26510 21782,
Μάνθος Μυριανθής 26510 27886
Θεσσαλονίκη: Φραντζέσκα Μπασιάλα 2310 455 331, Τρίτη - Τετάρτη 6.00 - 8.00 μ.μ.,
Ασπασία Παπαδοπούλου 2310 435 919, Δευτέρα & Τετάρτη: 6.00-8.00 μ.μ.,
Νατάσα Τριγώνη 2310 254 133, Ευτυχία Νίκου 2310 854 885, 6936 654 517
Κατερίνη: Λάμπης Σιδηρόπουλος 23510 38 465, Τρίτη 10.00 - 1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.
Αθήνα: Στέλλα Ή. Λαμπροπούλη 2410 253108, Νικολέττα Γραμματοπούλου 2410 286 838
Βόλος: Μαρία Αποστολίδου 24210 50349

Σ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ 210-6447.533 / 210.6435.980
FAX 210/6445.140 e-mail: igaa-opc@otenet.gr - www.opc.gr

Από την «Ελληνική Εταιρεία Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας» κυκλοφόρησε ένας συλλογικός τόμος αφιερωμένος σε μία σημαίνουσα μορφή στον χώρο της ψυχανάλυσης: **Μαρία Βοναπάρτη. Πρόσωπο της ιστορίας και της ψυχανάλυσης** (επιμέλεια: Γρηγόρης Βασιλαματζής, Γρηγόρης Μανιαδάκης, Δημήτρης Ρήγας, εκδ. Κέδρος, 2006). Η Μαρία Βοναπάρτη έχει συνδέσει την παρουσία της με τα πρώτα βήματα της ψυχανάλυσης στην Ελλάδα και μετά τη λήξη του Β' παγκοσμίου πολέμου υποστήριξε ενεργά τη νεοσυσταθείσα ελληνική ψυχαναλυτική ομάδα των Ανδρέα Εμπειρίκου, Γεωργίου Ζαβιτσιάνου και Δημήτριου Κουρέτα. Στον τόμο περιλαμβάνονται δέκα κείμενα που αναφέρονται στη ζωή και το έργο της, καθώς και στη θεσμική παρουσία της Μαρίας Βοναπάρτη, μέσα από τη διασύνδεση της προσωπικής της ιστορίας με την εξέλιξη του ψυχαναλυτικού κινήματος.

Βιβλίο που αποκαλύπτει, ακόμη και για τον αμήτο αναγνώστη, την έσχατη φύση της πραγματικότητας μέσα από τις σύγχρονες θεωρίες της φυσικής, όπως η θεωρία της σχετικότητας και η κβαντική μηχανική, προϊόντων διαλέξεων Turner που παρέδωσε ο **Michael Redhead** στο Καίμπριτζ το 1993: *Από τη φυσική στη μεταφυσική* (μετάφραση: Γιώργος Κατσιλιέρης, Αθανάσιος Σαμαρτζής, επιστημονική επιμέλεια: Γιώργος Α. Ευαγγελόπουλος, Αθανάσιος Σαμαρτζής, πρόλογος: Γιώργος Α. Ευαγγελόπουλος, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2006).

Για τον **Μίλαν Κούντερα**

Ποίηση και ποδόσφαιρο

Γιώργος Μαρκόπουλος, Εντός και εκτός έδρας. Το ποδόσφαιρο στην ελληνική ποίηση, Αθήνα, Καστανιώτης, 2006

Ο Γιώργος Μαρκόπουλος είναι χαρακτηριστικός εκπρόσωπος των ποιητών που εμφανίστηκαν γύρω στο 1970. Η ποιητική του φωνή –νεωτερίζουσα και εμπνευσμένη– εκπηγάζει από τα αποτυπώματα που αφήνουν η υπαρξιακή αναζήτηση και η κοινωνική οπτική σε μία ευαίσθητη ψυχή, η οποία λειτουργεί με λεκτική και εικονοποιητική οξυδέρκεια. Προσφυέστατα και συμπυκνωμένα εκφράζεται ο βαθύς πόθος του ανθρώπου να αντιτεθεί στον χρόνο και τον θάνατο από τον τίτλο μιας ποιητικής σύνθεσης του Γιώργου Μαρκόπουλου, *Η κλεφτουριά του κάτω κόσμου* (1973). Η ποιητική αίσθηση και λειτουργία του δημιουργού δεν περιορίστηκε στα έξι έως σήμερα ποιητικά του βιβλία, αλλά επεκτάθηκε ως αύρα ευαισθησίας και ως συγκινησιακή δυναμική και στις άλλες λογοτεχνικές του εισφορές: δύο τόμοι με προσεγγίσεις των έργων μεταπολεμικών ποιητών μας (*Εκδρομή στην άλλη γλώσσα*), το *Ιστορικό κέντρο* που αποτελείται από γεμάτα μνήμες και συναισθηματικές κορυφώσεις πεζά κείμενα, καθώς και η προσέγγιση ελληνικών ποδοσφαιρικών ποιημάτων που συγκροτεί τον πυρήνα του παρουσιαζόμενου βιβλίου.

Ο Γιώργος Μαρκόπουλος αγαπά αυτό που κάνει. Ο αναγνώστης εισπράττει τη θερμή και τη φροντίδα του συγγραφέα για το ποδόσφαιρο ως άθλημα και για τα ποιήματα που γεννήθηκαν από αυτό ή απλώς σχετίζονται με αυτό. Το βιβλίο συγκροτεί μία πλήρη ανθολογία της ελληνικής ποδοσφαιρογενούς ποίησης. Οι στίχοι των ποιημάτων συνοδεύονται από εύστοχα σχόλια του συγγραφέα, ο οποίος χωρίζει το υλικό του σε επτά κεφάλαια με ελκυστικούς ποιητικούς τίτλους: η συναισθηματική μέθεξη, για παράδειγμα, εί-

ναι ισχυρότερη όταν προσεγγίζονται ποιήματα που αναδύονται από αγάπη προς το άθλημα («Εραστές της μπάλας όλου του κόσμου...») ή ποιήματα που ενσωματώνουν λειτουργική χρήση ποδοσφαιρικών όρων («Μια εικόνα κρεμαστή, χρωματιστή...»), αλλά δεν υποβιβάζονται και τα ποιήματα που εκπέμπουν αρνητική αύρα προς το άθλημα («Κόκκινη κάρτα») ή αξιοποιούν το γήπεδο ως άξονα στοιχειοθέτησης εφιαλτικού τοπίου («όπου "το γήπεδο" γίνεται "σταθμός μεταγωγής"»).

Ο συγγραφέας παραπέμπει σε ερασιωτικά και φιλολογικά κείμενα, που τον βοήθησαν να επεκτείνει και να στηρίξει ευσταθέστερα την περί την ελληνική ποδοσφαιρική ποίηση συνεισφορά του, ενώ αισθανόμαστε ότι από σεμνότητα υποβιβάζει την προσωπική του συμβολή: προσπερνά γρήγορα το ποίημά του «Ωδή στον παίκτη της Α.Ε.Κ. και της Εθνικής Χρήστο Αρδίζογλου», το οποίο συνδυάζει λυρικό τόνο και δραματικότητα νεωτερικής γεύσης, αποτελώντας κορυφαίο δείγμα ποδοσφαιρικής ποίησης, ενώ δεν αναφέρεται στις πολύ καλές και σχετικές με το θέμα δοκιμιακές και ανθολογικές καταθέσεις του (*Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες*, 4-10-1998, *Η Λέξη*, τχ. 156, 2000), που αποτέλεσαν τη μαγιά και το πρόπλασμα του *Εντός και εκτός έδρας*. Το βιβλίο μάς κερδίζει και εξαιτίας του αναγνωστικά ελκυστικού περιεχομένου του και για τη συναισθηματική δύναμη που εκπέμπει. Ο συγγραφέας πολύ σωστά επισημαίνει την «εκμετάλλευση» του ποδοσφαίρου από επιτήδειους και από συστήματα εξουσίας, γεγονός όμως που δεν πρέπει να συγχέεται με το «παιχνίδι» αυτό καθαυτό: «[...] όσο θα παραμένει ακλόνητη, σε κάθε ηλικία, η αθωότητα, πάντα θα βγαίνουν στη ζωή παίκτες, παιδιά, χορευτές και ποιητές, για να την παρηγορούν και να την ομορφαίνουν» (σ. 133).

Δημήτρης Κόκορης

Με ανοιχτά χαρτιά

ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Τα οπωροφόρα της Αθήνας, Αφήγημα, β' εκδ., Πατάκη, 2006

Τώρα που θα φύγεις πάρε μαζί σου και το παιδί και μάθε του να μελετά τα δένδρα
Σεφέρης, Αστυάναξ

Καρπός ισόβιας μελέτης του δένδρου της γνώσης, της ζωής, του γενεαλογικού της γλώσσας με τις απροσδόκητες εκβλαστήσεις είναι το παρόν πόνημα που εγκαθιδρύει μian ιδιότυπη εκδοχή λογοτεχνικού παραδείσου στην καρδιά της πρωτεύουσας και τον οικιστικό ιστό της, το σύνολο του *cadre diem* του βαδίζομανούς ήρωά του. Παράδεισος με πολλά μη απαγορευμένα δένδρα κι ο ήρωας που διασώζει την αθωότητα των πρωτοπλάστων απλώνει το χέρι του να γευθεί όλους τους λωτούς τους. Κανένα δένδρο δεν σου λέει μήν κόψεις, καμιά πηγή δεν σου λέει μην πιείς, γράφει ο ποιητής Βλαβιανός, συνεχίζοντας τη σκέψη του Ρουσώ «από τη στιγμή που ο άνθρωπος έφραξε με πασσάλους ένα κομμάτι γης, άρχισε η ανθρωποσφαγή».

Ο ήρωας –διαβάζουμε στο οπισθόφυλλο / οδηγία του συγγραφέα– έχει στο νου του τον χάρτη με τα οπωροφόρα, τα οποία ταχτικά επισκέπτεται. Στις πεζοπορίες του επιχειρεί να συνάψει με τους διαβάτες σχέσεις, αλλά συνήθως δεν γίνεται κατανοητός. Ο συγγραφέας τον ακολουθεί και πολλές φορές μπερδεύεται ο ένας στα πόδια του άλλου. Κοντολογίς, είναι ένα οδοιπορικό στην ζωή, την λογοτεχνία και την Αθήνα.

Ας το πούμε ευθύς εξαρχής. Τα *Οπωροφόρα* είναι ένα βιβλίο που τρώγεται κυριολεκτικά με τη φλούδα και το κουκούτσι. Δεν πετάς τίποτε απολύτως. Έργο κλασικό, με την αριστοτελική έννοια, δεν μπορείς να προσθέσεις ή να αφαιρέσεις λέξη χωρίς να τραυματιστεί η τελειότητά του, η αυτοτέλειά του. Με βρήκε κυριολεκτικά ώριμο φρούτο, ατασαστικά με γύρισε σε παιδικές μνήμες, υπήρξα τω όντι μανιώδης φρουτοφάγος, με μούρα αναστηθήκαμε σε καιρούς ανέχειας, τι να το κρύβουμε (δίνοντας πίσω τα χρόνια μας, όπως εκλιπαρούσε ο ποιητής, στα ψέμματα παίζαμε), διασχίζοντας εν ριπή οφθαλμού τα στάδια του πολιτισμού ως εκείνο του τροφουσυλλέκτη. Ο κόσμος είναι προορισμένος να καταλήξει σ' ένα βιβλίο, έγραψε ο Μαλλαρμέ. Προσωπικά σ' αυτό το βιβλίο βρήκα τον βυθισμένο παιδικό μου κόσμο, την ανέμελη εποχή της φρουτολατρείας. Εδώ έχουμε οπωρώνα λέξεων πρωτίστως. Ας μην έχει κόκκαλα η γλώσσα, με τα ξεσκλίδια της χορταίνεις και το κόκκαλό της ξερογλύφουν οι συγγραφείς.

Αυτή είναι το ένδυμά τους να εισχωρήσουν στον νυμφώνα της διάρκειας. Και πρωτίστως τα *Οπωροφόρα* είναι ένας ύμνος στην ιθαγένεια της γλώσσας, στο άφωτο βάθος της, στην πολυσημία και πανουργία της.

Ο Δημητρίου σύρει την κουρτίνα της βιτρίνας όπου εκτίθεται το γλυπτό/διήγημα και μας ξεναγεί στα άδυτα του εργαστηρίου του συγγραφέα, στο ιδιότυπο αληθομανές χαλκείο του (για να θυμηθώ τον Α. Κοτζιά) όπου παρακολουθούμε τον αγώνα του να υποτάξει το υλικό του. Φυσικά μη φανταστείτε ένα γραφείο, αφού το εργαστήρι του είναι εκτός σχεδίου· υπαίθριο, ανοιχτό και κινητό, το στήνει σε νευραλγικά σημεία της πόλης. Ο γαλαξίας της λαϊκής λ.χ. από τους προνομιούχους χώρους όπου η γλώσσα σπαρταρά με άγρια αμεσότητα.

Λεπιδοπτερολόγος της λεπτομέρειας, αχόρταγος ωτακουστής κάνει φύλλο και φτερό τον ωρολογιακό μηχανισμό του διηγήματος (θυμηθείτε εκείνα τα διαφανή ρολόγια με τον ορατό εσωτερικό μηχανισμό), αποδομεί την πτητική μηχανή που θέτει σε τροχιά συν-κίνησης το έργο τέχνης, λύνει σε βίδες το αεροπλανάκι, το αποσυναρμολογεί και το ξαναδένει στο τέλος ως ευφάνταστος ταχυδακτυλουργός, καταγράφοντας την οδύσσεια της σύλληψης, τροχίσματος, καθέλκυσης του διηγήματος, κλαδέματος των γλωσσικών επιλογών, δείχνοντας το πίσω μέρος του γλωσσικού υφαντού, τη διπλή όψεως φόδρα. Μονάχη του έγνοια η γλώσσα στα ριζώματα της Ηπείρου, στα κράσπεδα της μελαγχολικά αχανούς πρωτεύουσας. Γλώσσα βάθους, ιθαγένειας. Μας προσφέρει μέγιστον μάθημα υψηλής γλωσσολογίας σε όλες της τις διαβαθμίσεις, προφορικής, γραπτής, γλώσσας του σώματος. Ωρολογοποιός που ανοίγει τον μηχανισμό των λέξεων, ρυθμίζοντας τον επικρουστήρα του ξυπνητηριού κατά βούληση, ζυγιάζοντας τις λέξεις του όπως ο φαρμακοποιός τα δηλητήριά του (Α. Νικολαΐδης). Μας αποκαλύπτει το σχέδιο, την τέχνη του μυθιστορήματος, την ποιητική της Γραμματικής του διηγήματος, την επικράτεια των σημείων στίξεως. Σε στιγμές θυμόμαστε τους Σολωμικούς στοχασμούς. Όλο το πρωί –γράφει ο Ουάιλντ– διόρθωνα τα δοκίμιά μου. Μετακίνησα ένα κόμμα. Το απόγευμα το ξανάφερα στη θέση του. Ένα τίναγμα φτερών πεταλούδας στην Κίνα, λένε οι επιστήμονες, μπορεί να προκαλέσει καταιγίδα στο Τέξας. Ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο πόλους και τέτοιες εμμονές κινείται και πελαγώνει ταλανιζόμενος ο Δημητρίου στο νέο του βιβλίο που αρχίζει και κλείνει σε σχήμα κύκλου με ένα διήγημα/σιαμαίο δοκίμιο/αφήγημα, εγκιβωτίζοντας σχόλια και τα σχεδιάσματα μέχρι την τελική επιλογή που συχνά είναι η αρχική. Σ' αυτόν τον κύκλο εγκλωβίζονται ήρωας, συγγραφέας, αφηγη-

έχουν γραφτεί πολλά και αντιφατικά. Ωστόσο, το έργο του παραμένει δραστικό και η σημασία του αναγνωρίζεται μέσα στην ιστορία του νεότερου μυθιστορήματος. Ο **Φρανσουά Ρικάρ** παρουσιάζει ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον κείμενο και φωτίζει το έργο του Κούντερα μέσα από μια καθαρά υπαρξιακή σκοπιά και συγχρόνως αναβιώνει τη μεγάλη γαλλική παράδοση της τέχνης του δοκιμίου μακριά από τις μεθοδεύσεις της ακαδημαϊκής μονογραφίας: *Το τελευταίο απόγευμα της Ανιές. Δοκίμιο για το έργο του Μίλαν Κούντερα* (μετάφραση: **Γιάννης Κιουρτσάκης**, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2005).

Δείσδυση σε καίριες περιοχές που αφορούν την περίοδο της Κατοχής και κυρίως το φαινόμενο του δωσιλογισμού κατορθώνεται με το βιβλίο *“Εχθρός” εντός των τειχών. Όψεις του Δωσιλογισμού στην Ελλάδα της Κατοχής* (επιμέλεια: **Ιάκωβος Μιχαηλίδης, Ηλίας Νικολακόπουλος, Χάγκεν Φλάισερ**, εκδ. Ελληνικά γράμματα, 2006). Το βιβλίο αρθρώνεται σε τέσσερα μέρη: 1. Η ευρωπαϊκή εμπειρία και μεθοδολογικές προσεγγίσεις 2. Κατοχικές κυβερνήσεις 3. Τοπικές διαστάσεις και προσωπικές διαδρομές 4. Οι βουλγαροκρατούμενες περιοχές. Το θέμα είναι εξαιρετικά περίπλοκο, καθώς ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του είναι η αποσιώπησή του στο πλαίσιο της ελληνικής ιστοριογραφίας. Οι είκοσι συγγραφείς που συμμετέχουν στη δημιουργία αυτού του συλλογικού έργου επιχειρούν να απαντήσουν σε μια σειρά σημαντικών ερωτημάτων, όπως λ.χ. ο ρόλος των δωσιλόγων και οι σχέσεις τους με τον

υπόλοιπο ελληνικό πληθυσμό. Εξετάζεται επίσης και το κρίσιμο ζήτημα της ένταξης των δωσιλόγων στην μεταπολεμική ελληνική κοινωνία. Ένα πλούσιο αρχειακό υλικό έρχεται στο προσκήνιο και μία συζήτηση που προσπαθεί να απομακρυνθεί από τις προκατασκευασμένες ιδεολογικές ερμηνείες έχει πλέον ξεκινήσει.

Εναντίον των αθυρόστομων γελωτοποιών (εισαγωγή: Πάνος Τότσικας, μετάφραση, επίμετρο: Γιολάντα Τσιαμπόκαλου [Sadahzinia], εκδ. ΚΨΜ, 2006) τιτλοφορείται το βιβλίο που περιλαμβάνει τα αυθεντικά σκίτσα και την ομιλία του Ντάριο Φο στην απονομή του βραβείου Νόμπελ το 1997. Ο τίτλος του βιβλίου, που υπήρξε και ο τίτλος της ομιλίας του, αποδίδει τον νόμο που θέσπισε ο αυτοκράτορας Φρειδερίκος Β' το 1221· ένας νόμος που εστρέφετο εναντίον των αθυρόστομων γελωτοποιών και επέτρεπε σε όλους τους πολίτες να τους προσβάλλουν, να τους ξυλοφορτώνουν, ακόμα και να τους σκοτώνουν, χωρίς να διατρέχουν κάποιον κίνδυνο να οδηγηθούν στα δικαστήρια και να τιμωρηθούν. Τα σκίτσα του Ντάριο Φο παρουσιάζονται και μεταφράζονται και το αποτέλεσμα είναι μια έκδοση έξοχη και ανατρεπτική. **ο χαρτοκόπτης**

τής, διευθετώνται τα όμορα χωράφια και διασαφηνίζονται αλληλεπιχωρούμενοι ρόλοι. Βιβλίο όπου ζωή και λογοτεχνία είναι ένα. Πραγματική πλέον ζωή ήταν η λογοτεχνική απεικόνιση της πραγματικής ζωής, σημειώνει, αφότου οι αναγνώστες απ' τον κοινοτικό τρόπο ζωής βρέθηκαν στον ωκεανό της παντοκρατορίας του ατομικισμού που είναι ακόρεστος. Έτσι ζούσαν κομμένοι στη μέση ή με αναμνήσεις ή με προσδοκίες και δεν ήταν ποτέ τους ευχαριστημένοι στον παρόντα χρόνο. Βιβλίο έκθαμβης ωριμότητας με απίστευτο ανθρωπολογικό-ανθρωπογνωστικό βάθος, ένα αφήγημα όπου διήγημα/δοκίμιο γίνονται ένα, όπως αναβάτης με άλογο στους σοφούς Κενταύρους, στο μυθικό υποσυνείδητο.

Όπως οι Δωδωναίοι ιερείς πρόγονοί του –Σελλοί, σαλοί– μιλούσαν με τα χρησμικά φύλλα της βελανιδιάς, έτσι ο Δημητρίου, που κορφολογεί «φωνούλες μιας άλλης εποχής», διασχίζοντας ελεύθερα τους διαχρονικούς γλωσσικούς λειμώνες και κήπους, μας μυεί στη σοφία της άνω τελείας –«είναι το πιο συμπαθές και σκεπτόμενο σημείο στίξεως»– αποκαθιστά το κατασυκοφαντημένο φρούτο, τα μελιστάλαχτα σύκα/σκομαΐδες, τα μούρα (μοιάζουν με θηλές βυζιών, κατά Βαλτινό). Παρατηρητής συμπεριφορών, σημειολόγος της στολής, των φύλων («οι γυναίκες νιώθουν ανοιχτές, υγρές, ανολοκληρώτες και μονίμως χαίνουσες»), προβαίνει σε έξοχες επισημάνσεις για το πρόσωπο, το ύφος, τα προγλωσσικά στάδια με τους νήπιους ήχους, για τον λαϊκό πολιτισμό και τις ακοίμητες εστιάδες της γλώσσας, τις γυναίκες «αυτές διαφύλαξαν τη γλωσσική εστία», για τον κοινοτικό τρόπο ζωής, για το σύχνασμά του επί πηγάς υδάτων λαϊκής λαλιάς –«στην λαϊκή αγορά σπινθηροβολεί ολόκληρη η λαϊκή σαν ποτάμι ηλεκτροσυγγολήσεως»–, στα λεωφορεία, χώρους συγχρωτισμού, στο Ζάππειο κάνει ζάπινγκ συλλέγοντας τους σπόρους των αυριανών διηγημάτων του. Ανατέμνει το φαινόμενο της δημιουργίας, στοχάζεται πάνω σε θεωρητικά ζητήματα της τέχνης, μιλάει για την ηθική του συγγραφέα, για την αφιερωσοφοβία του, όπως λέει κι ένας οργισμένος (Τομάρια που τους αφιέρωσες βιβλία/και δεν

τα κόψαν καν/πουλώντας τα σε παλιοπωλεία– ο Γκόρπας), θέλει τον συγγραφέα καθολικό διάμεσο, καταθέτει οδηγίες πλεύσεως προς διηγηματογράφους –«να μην βλέπει την ιστορία του από πολύ κοντά γιατί χάνει την εποπτεία ούτε από πολύ μακριά γιατί χάνει τις λεπτομέρειες»–, όπως δηλ. και ο παιδαγωγός, που μακριά από τα παιδιά, κρυώνει, πολύ κοντά, καίγεται. Το χταπόδι στην πείνα του τρώει τα ίδια του τα πλοκάμια. Στην πείνα του για την γλώσσα ο συγγραφέας κάνει θέμα την ίδια του την πείνα.

Ο Δούκας στον Αιχμάλωτό του μας είχε αιχμαλωτίσει με την υψηλή του προφορικότητα που την είχε πετύχει υπαγορεύοντας και ξαναυπαγορεύοντας την ιστορία στον εξάδελφό του, καθώς ο ίδιος έκανε βόλτες στο δωμάτιο. Ο Δημητρίου κάτοχος μιας φυσικής προφορικότητας –έχει κλείσει τον ήχο της φωνής μέσα στις λέξεις– κομμένης από το νταμάρι της φυσικής του καταγωγής (ποτέ δεν απέκοψε τον ομφάλιο λώρο της γενέθλιας λαλιάς), καθώς εμφορείται από το πνεύμα του μακραίωνου κοινοτισμού που διαπερνούσε τα χρόνια της Τουρκοκρατίας φτάνοντας ως την πόλη-κράτος, φορέας και πρεσβευτής της εύφυτης μαστορικής ευκαλίας του γενέθλιου τόπου του, που ξέρει να κάνει το ξύλο και την πέτρα να μιλάει στα χέρια του. «Οι κεντήστρες στην Ήπειρο άφηναν επί τούτου μια λάθος κεντησιά για να μην παραστήσουν, όπως έλεγαν, το χέρι του θεού» διαβάζουμε στα *Οπωροφόρα* του. Πίσω από τη φωνή/ηχείο του Δημητρίου σαλεύουν χιλιάδες άλλες, μάλλον το χέρι του το κινούν χιλιάδες ανώνυμοι πελεκάνοι, λιθοξόοι που είχαν στίψει την πέτρα, είχαν σκαλίσει το γλωσσικό της τέμπλο και ο Σωτήρης υπογράφει.

Τα βιβλία όπως και οι ταινίες (λέει ο Πολάνσκι) είναι σαν τις γυναίκες. Η τελευταία είναι πάντα η καλλίτερη. Και στην περίπτωση του Δημητρίου, δεν είναι απλό ευφυολόγημα. Είναι η πραγματικότητα. Το ωριμότερο, χυμωδέστερο, το ευγευστότερο, το χορταστικότερο βιβλίο του. Ευφύες, διφυές, σε είδος μικτό και νόμιμον. Νομιμοποιείται να διεκδικήσει διπλό βραβείο: και διηγήματος και δοκιμίου.

Γιάννης Κουβαράς

Βιβλία που λάβαμε **Βιβλία που λάβαμε** Βιβλία που λάβαμε

Άννα Μαντόγλου, Μνήμες. Ατομικές, Συλλογικές, Ιστορικές (εκδ. Ελληνικά γράμματα, 2005).

Anna Burns, Αντίλαλοι. Σπασμοί πολέμου (μετάφραση: Παλμύρα Ισχυρίδου, εκδ. Άγρα, 2005).

Πάυλος Μάτεσις, Έκθεσις ιδεών (εκδ. Καστανιώτη, 2006).

Άννα Δασκαλοπούλου, Οι επίορκοι (εκδ. Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος, 2005).

Κώστας Θεολόγου, Πολίτης και κοινωνία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Προσέγγιση στα υπερεθνικά χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής πολιτιότητας (εκδ. Παπαζήση, 2005).

Σωτήρης Λιόντος, Τα καταραμένα πεδία (εκδ. Ύψιλον, 2005).

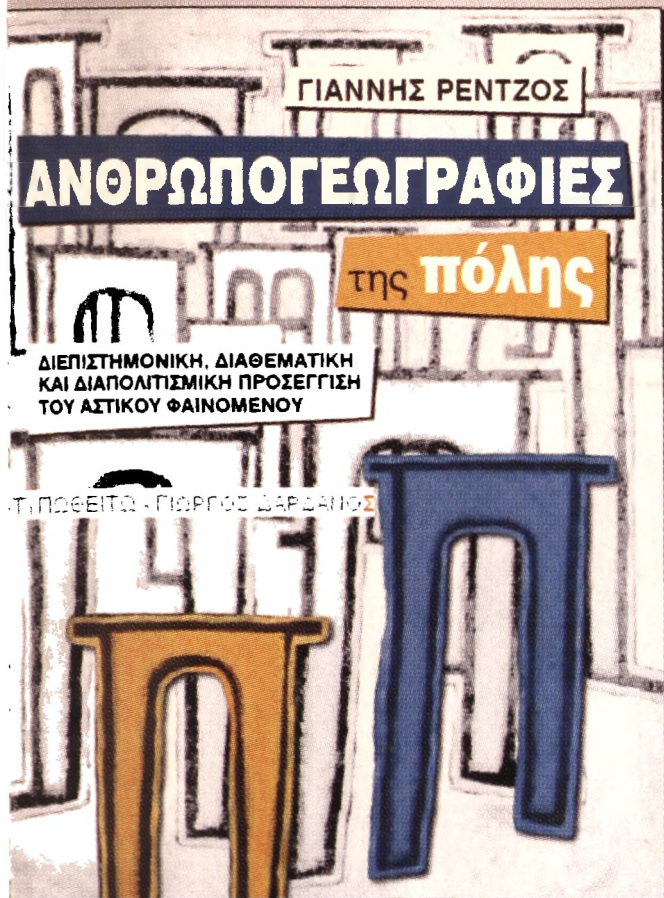
Herman Lindqvist, Χριστόφορος Κολόμβος. Οραματιστής ή τυχοδιώκτης; (μετάφραση: Γ.Α. Γεωργίου, εκδ. Γκοβόστη, 2004).

Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, Η «Ρωμιοσύνη» στον Παράδεισο. Σημειώσεις για μια κριτική του νεοελληνικού αντιδιανοουμενισμού (εκδ. Έρασμος, 2004).

Γρηγόρης Γκιζέλης, Πολιτική και πολιτισμικό σύστημα. Ανθρωπολογική προσέγγιση στην κατανόηση των σύγχρονων πολιτικοκοινωνικών προβλημάτων (εκδ. Ελλοπία, 2005).

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΕΝΤΖΟΣ

Ανθρωπογεωγραφίες της πόλης

Στο βιβλίο αυτό επιχειρείται μια σύνθετη θεώρηση του αστικού χώρου μέσα από την κριτική παρουσίαση γνώσεων, ιδεών και αφηγήσεων για την πόλη. Κανείς δεν αγνοεί πως τραγούδια και τραγωδίες, εγκλήματα και τιμωρίες, ποιήματα και δράματα παραπέμπουν σε ονομαστές πόλεις ανθρώπων. Προτείνονται έτσι πολυάριθμα λογοτεχνικά και ποιητικά έργα, πίνακες ζωγραφικής και σχέδια, γελοιογραφίες και κόμικς καθώς και –πολλές– κινηματογραφικές ταινίες όπου αναπαρίστανται σε «φυσικό μέγεθος», μέσα στην πόλη, ζωές ανθρώπων και θάνατοι εμποράκων...

*

Στόχος του βιβλίου είναι η κατάθεση ενός διαθεματικού υλικού για την πόλη και τη ζωή σ' αυτή. Ο συγγραφέας αποβλέπει ιδιαίτερα σε μια θεμελιωμένη ευαισθητοποίηση του αναγνώστη για την κρίση της ελληνικής πόλης και την καθημερινή βία μέσα σ' αυτή. Το βιβλίο βασίστηκε σε πολυετείς επιτόπιες έρευνες σε πολυάριθμες πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής ενώ αποτελεί επίσης κείμενο διδασκαλίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου όπου διδάσκει ο συγγραφέας.

Εκδόσεις

ΤΥΠΩΘΗΤΩ

Γιώργος Δαρδανός

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

G. E. R. LLOYD

ΑΡΧΑΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Από τον Θαλή
ως τον Αριστοτέλη

Το βιβλίο παρακολουθεί την πορεία της αρχαίας ελληνικής επιστήμης μέσα από το έργο των Πυθαγορείων, των προσωκρατικών φυσικών φιλοσόφων, των συγγραφέων της Ιπποκρατικής συλλογής, του Πλάτωνα, των αστρονόμων του 4ου αιώνα π.Χ. και του Αριστοτέλη. Παράλληλα, ο συγγραφέας εξετάζει τη σχέση μεταξύ επιστήμης και φιλοσοφίας και μεταξύ επιστήμης και ιατρικής, περιγράφει το κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο της πρώιμης αρχαίας ελληνικής επιστήμης και αναλύει τα κίνητρα των διαφόρων κατηγοριών συγγραφέων.

ISBN 960-524-210-9 Τιμή: 17,00 €

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΔΗΣ Γ.

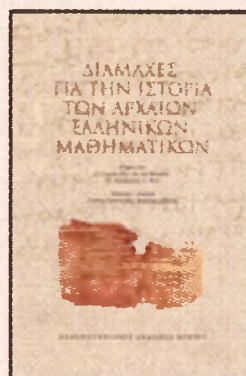
– ΔΙΑΛΕΤΗΣ Δ. (επιμ.)

ΔΙΑΜΑΧΕΣ ΠΑ ΤΗΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ

Στην ιστοριογραφία των αρχαίων ελληνικών Μαθηματικών έχουν διαμορφωθεί δύο κύριες μεθοδολογικές τάσεις. Στην παρούσα συλλογή δημοσιεύονται τα κείμενα των S. Unguru, B.L. van der Waerden, H. Freudenthal και A. Weil –μέσω των οποίων εκτυλίχθηκε η πρώτη μεγάλη διαμάχη ανάμεσα στα δύο ιστοριογραφικά ρεύματα, η διαμάχη για τη λεγόμενη «γεωμετρική άλγεβρα των αρχαίων Ελλήνων»– καθώς και ένα παράρτημα των επιμελητών, στο οποίο εξιστορείται συνοπτικά η εξέλιξη της γεωμετρικής άλγεβρας από την Αρχαιότητα έως τα τέλη του 16ου αιώνα.

ISBN 960-524-219-2 Τιμή: 20,00 €

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

M. REDHEAD

ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ

Το βιβλίο ασχολείται με την έσχατη φύση της πραγματικότητας, καθώς και με τον τρόπο με τον οποίο αυτή αποκαλύπτεται μέσα από τις σύγχρονες θεωρίες της φυσικής, όπως η θεωρία της σχετικότητας και η κβαντική μηχανική.

ISBN 960-524-222-2 Τιμή: 12,00 €

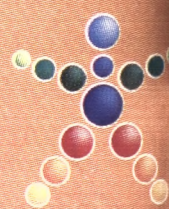
www.cup.gr

Έργο ευθύνης για την κοινωνία. Το δικό μας παιχνίδι. Η ζωή.

Το δικό μας παιχνίδι είναι ένα παιχνίδι με αξίες γνήσια ελληνικές. Ποδησμός, Παιδεία, Υγεία, Αθλητισμός. Αξίες που κάνουν τη ζωή μας πιο όμορφη, πιο δημιουργική. Αξίες που στηρίζουμε έμπρακτα, με υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, με προσήλωση και με πάθος. Σαν μια μεγάλη ομάδα. Και μαζί, θέτουμε τις βάσεις για ένα μέλλον πιο ανθρώπινο, πιο αισιόδοξο, πιο ευτυχισμένο.

Γιατί το πιο όμορφο παιχνίδι, είναι η ζωή!

ΟΠΑΠ

Εταιρεία Κοινωνικής Ευθύνης